

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 12956

A KHINEZISHE YINGL

Sergei Mikhailovich Tret'iakov

*The original of this title comes from the permanent collection of the
YIVO Institute for Jewish Research, New York, NY*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

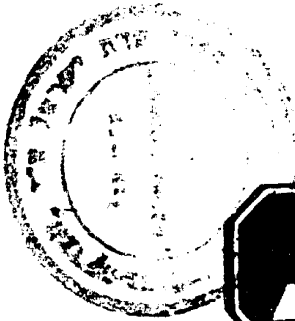
ט. טרעטיאקאו

א כינעדיש ייגל

דען שייכוא

יידיש: מ. פייכמאן

257452

MICROFORM

1129

11-3646

„קינדער-פריינד“, ווארשע 1935

פאנדן

הילע געצייכנט פון
הירש אלטמאן

S. T R E T J A K O W

A Chinezysz Jingl (Den Szi-Chua)

„Kinder-Frajnd, Warszawa 1935

Tom I.

געעפנט ביי ה. גלאנק, הארשע, סלאזשקע 4

Druk. „R e n o m a”, Karmelicka 17

1. מײן פאמיליע

איך הייס דען שי-כוא. איך בין שי-כוא פון שטאם דען. וואָס ווײַנט אין סעטשוואַנער דאָרף דען סטיאָ-סשען ביים טײך יאנגסטע. דעם נאָמען שי-כואַ האָט מיר בײַ מײן געבורט גע- געבן מײן עלטערער פעטער, אַ שטענדיק שינורער פּילאָואַף און גישט דערגאַנגענער מאַנדארין *1. שי-כואַ באַטייט, כּינעס פּרײַדן. גלײכצײטיק באַטייט עס אויך „אַ הצלע בלום“.

כואַ איז מײן פאָרבאַמערן. שי - דער נאָמען פון אונזער דור. ער געפינט זיך אויך אינעם נאָמען פון מײן שוועסטער שײקען און אין די נעמען פון מײנע שוועסטער-קינדער.

מײן פאָטער הייסט דען יא-פו. און דער נאָמען פו באַ- צײכנט דעם גאַנצן דור פון מײן פאָטער. גזוי הייסן אויך מײנע פעטערס, דער עלטערער דען פאָ-פו און דער יונגערער דען טי-פו.

איך בין געבוירן געוואָרן אין גרויסן הויז פון דעם שטאָם דען אין יאַנאַר, אין דער צײט, ווען דער פּרעכטיקער יאנגסטע, פּלאַך און בלויז הי נאָך אַ הונגער-קראַנקייט, טראָגט זיך מיט געלייארעם צווישן די ענגע, מעשוועדיקע ברעגעס פון סעטשוואַן. אונזער הויז באַשטייט פון אַ לאַנגער רײ הויפן, אַרומגערינגלט פון צימערן און טעראַסעס, און צײט זיך מעשווע פאַרג אַרויף. פון די אויבערשטע טעראַסעס אַראָפּ זעט מען דורך די בײמער־קרוינען דורכלײכטן דעם בלויען לײב פונעם טײך. אין דעם טפּילע-זאַל, דעם לײטאן, לײגט דאָס שטאָם-בוך, דאָס „טשו-פו“ — אין אים איז פאַרשריבן די גאַנצע געשיכטע פון שטאָם דען.

אונזער שטאם ציט זיין יחוס פון דעם לעגענדארן דען-
טסי, א שילער פון קאנפוזיוסן¹⁾, דעלכער זאל האָבן געלעבט
מיט 2000 יאָר צוריק. ביי די כינעזער איז אָנגענומען זיך צו-
צורעכענען עפעס אַ באַרימטן אָדער הייליקן מאַן אלס באַגרינג-
דער פון זייער שטאם. אָנהויבנדיק פון דעם דען-טסי, זענען
שוין ווייטער נאָר די פאַמיליע-עלטסטע פאַרצייכנט. דאָס איז
דער לעגענדאַרער טייל.

דער געשיכטלעכער טייל פון דעם בוך הייבט זיך אָן
מיט דרייהונדערט יאָר צוריק. הען די מאכט האָט פאַרכאַפט
די פּאַנדזשורישע דינאַסטיע טסינג, איז דען פּין-או. דער גע-
טרייער פּאַנדאַרין און מיליטער-פירער פון דער אַראָפּגע-
זעצטער כינעזישער דינאַסטיע, אוועק אין פּרייזיליקן גלות
קיין סעטשואַן.

אין יענע צייטן איז סעטשואַן געווען פּמעט אַ היסטע.
דער סעראַר פון די רויבער-פּאַנדעס פון טשאַן סוען-טשון און
לי טשו-טשען האָט אויסגעראַטן די פּאַפּעלקערונג פון גאַנצע
קרייזן; סעטשואַן איז געוואָרן אויסגעליידיקט. נאָר איין קרייז
האָט זיך קעגנגעשטעלט די רויבער. אָנגעפירט מיט זיינע מי-
ליטערישע כּוחות האָט אַ פּרוי. אין יענעם קרייז איז נאָך ביז
היינט געבליבן די אַמאָליקע סעטשואַנער אויסשפּראַך. אין אי-
בעריקן סעטשואַן רעדט מען פּמעט אַזוי הי אין די אור-כינע-
זישע פּראָווינצן פון צפון - טשילי, שענסי און הונאַן. די דאָזיקע
שפּראַך האָבן אַהער געברענגט מיט זיך די ארעמדע איינזאַמ-
דערער.

ערד האָט נישט געפּעלט - חער ס'האָט נאָר געוואָלט,
האָט געקענט זיך נעמען.

דען פּין-או האָט זיך מיט זיין פּאַמיליע באַזעצט אין
דאָרף. די פּאַמיליע איז זיך צעוואַקסן ביז צו אַ גאַנצן דאָרף
דען טסיאַטישען, האָט פּאַסירט אין איבערוועצונג: דאָס דאָרף
אויסן נאָמען פון די דענס. אין די ערשטע צייטן האָבן אלע

¹⁾ קאַנספּוזיטיוס - אַ מיליטאַר, דעלכער האָט געשלאַסליקט דעם מאַראַלישן
לעבנס-שטייגער פון אלע כינע. געלעבט אין 5. יאָרה. פאַר כריסטוסן. (איבערן.)

איינוויינער פון דאָרף געטראָגן דעם נאָמען דען און זענען גע-
ווען קרובים. שפּעטער האָבן אייניקע דענס נישט געקענט זיך
דאָ אויסלעבן און אַרויסנעחאָנדערט אין אַנדערע געגנטן. אויף
זייער אָרט האָבן זיך באהיון נייע איינוואַנדערער.

נאָך איצט רופן זיך אַ סאך מענטשן אין דאָרף דען
טסיא-טשען מיטן נאָמען דען. אָבער זיי זענען שוין נישט מיין-
גע קרובים. זיי זענען שוין קרובים פון נאָכן פּינפּסן גליד.
מיר האַלטן קרובים פון זעקסטן גליד שוין פאַר פּרעמדע.

ווען איך בין געבוירן געוואָרן, האָבן אין הויז פון אונ-
זער שטאָם געלעבט זיבעצן דענס און דריי הויז-אַנגעשטעלעטע.
אַמאָל איז דאָס הויז געווען אַ סאך גרעסער. די דענס פלעגן
זיך פּאַרמערן און באַזעצן זייערע קינדער און אייניקלעך אין
ריווקן הויז פון דעם שטאָם. אָבער ס'איז געקומען אַ צייט,
ווען אייניקע פון זיי זענען פאַראַרעמט געוואָרן און דאָרמישע
הענדלער פון גאַלאַן און ווייצן-בראָנסן האָבן אָפּגעקויפט
שטיקער פון אַלטן באַזויך. איינמאָל האָב איך אין דער נאַכט
פון ניי-יאָר זיך אַרומגעשלעפט איבערן דאָרף פון טיר צו טיר
און פאַרקוקט אין די צווייערייען פון די רייכע לייט. טונעם
קעסל איבערן פּייער האָט געפירט אַ באַמבוס-רער אין קעלער
אַראָפּ. דער שווערער, שטיקנדיקער גערוך פון ספּירט איז מיר
אַריין אין נאָז. איך בין אַנטלאָסן, שפּרינגענדיק איבער די
צעפּוילטע טייך פון אַלטן באַזויך צום טויער. הינטער זעלכען
עס האָבן געווינט די לעבעדיקע דענס.

2. דאָס הויז

די ברעגעס פון יאנגסטע זענען שטייניק און ליימיק. ברעקל-
דיק איז דער שטיין אַרום דעם האַפּן. וווּ עס שטויסן
זיך די שיפלעך פון די שיפערס און רייזנדע. ברייט איז דער
יאנגסטע אין דעם אָרט.

אין דער קינדערהייט פלעג איך גוט קענען אונטערשיידן.

האָס ס'קומט פאַר אױסן צוהײטן ברעג. אָבער איצט האָבן די צפון-
 חײטן און דער שטויב פון פּעקין מײנע אױגן סאַרדאַרבן. אין
 סרילינג איז דער יאנגסטע פּרעכטיק: די געהיילטע ברענעס
 זענען נישט בלויז גרין, נאָר רױט, געל און בלוי פון בלומען.
 און די דאָזיקע בלומען שפּיגלען זיך אין דעם רײנעם, בלױען
 וואַסער אָפּ. צו זומער-צו חערט דער יאנגסטע בלאַס-רױס און
 אָנגעשחאָלן פון טריבן שלײם - דאָס געמט זיך פון די האַלקנ-
 ברוכן, העלכע טרעפן בײַ זײנע קחאַלן אין די הויכע בערג
 נעבן דער גרענעץ פון טיבעט. הען דאָס וואַסער פון יאנגסטע
 איז בלוי, טרינקען מיר עס. אָבער מיר קאָכן עס פריער אױ-
 בער. די קולײס, די וואַנדערנדיקע שניטערס און די טראַסחע-
 פירערס טרינקען עס רױערבײט, הען זײ זענען נאָך דער אַר-
 בעט מיד און דורשטיק. זײ טרינקען עס און קײען צו ביטערע
 ציבעלע, העלכע מאַכט, לױט זײער מײנונג, דאָס וואַסער געזונט.
 אױף דעם שיפּוע צוהײטן הױז און טײך וואַקסן בײמער.
 קוקט מען פון טײך אױס אױף אונרוער דאָרף, קען מען עס
 קױם דערזען דורך דעם בײמער-גרױנס. יעדעס שטיקל אַקער-
 ערד, יעדעס שטיקל מױער חערט לױט שטרענגע געזעצן מיט
 בײמער באַפלאַנצט, לױט די אָנצײזונגען פון אָנגעזעענעם פענג-
 שױע.

פענג באַטייט חײנט, שױע - וואַסער. פענג-שױע איז דער
 מאַן, העלכער חײזט אָן די, וואָס חילן זיך דאָ גאַזעצן, חו זײ
 דאַרפן דאָס הױז אַחעקשטעלן, פּדי צו האָבן וואָס מער זון,
 פּדי די חײטן זאָלן אין זײנע מױערן זיך אָפּשלאָגן, און חײ-
 אַזױ און מיט העלכע בײמער עס צום בעסטן צו באַפלאַנצן.
 ער איז אױך דער מאַן, וואָס זוכט אױס דעם פּאַסיקסטן פּלאַץ
 פאַר אַ געשטאַרבענעם, חו עס וואַקסן שײנע בלומען אַרום
 און דאָס גרונט-וואַסער זאָל נישט צושטערן דעם טױטן גוף,
 און חו עס זאָל אױך זײן אַ שײנער אױסבליק פון דעם
 אָרט, פון וואַנען די נשמה חײבט אָן, לױט דעם בוריסטישן
 גלױבן, איר וואַנדערונג נאָכן טױט. דער פענג-שױע איז דער
 האַרזאָגער און שטערנזעער פון דעם דאָרף.

דורך די אַרום שטייענדיקע זיימער דרינגט נישט דער
בליק זיין צו די מויערן און טויערן אדורך. גרין זענען די
געדיכטע גערטנער און ריין איז די לופט אין אונזער סעטשוואַן.
אויף דעם ערשטן גרויסן הויף שטייט צווישן זיימער א
ריזיקער שטיינערנער באַסיין פון איבער אַ מעטער די סוף. אין
אים הערט זאָס רעגנחאַסער געזאַמלט, און גאַלד- און ברין-
געשטריימטע און פּאַלעט-וילבערדיקע פּישלעך שווימען אין
אים אַרום. פון דעם דאָזיקן באַסיין ווערן באַגאַסן די געחיקסן.
חאָס האַקסן צווישן די מויערן פון דעם הויז. לענגוויס די
מויערן שטייען מוסקאַטנוס-זיימער זיי זענען זייער טייער.
זיי זענען געמלאַנצט אונטער דעם אַרויסשטאַרצנדיקן דאַך פון
דער הויפט-מויער, כדי מען זאָל זיי נישט קענען גנבענען.
דאָס הויז איז געבויט אַרום דריי טעראַסע-פאַרמיקע הויפן און
אויבן אָפּגעשלאָסן מיט אַ גאַרטן-טעראַסע. טרעפּ פירן צווישן
די הענט פון הויף צו הויף. צווישן צווייטן און דריטן הויף
ליגט דער דורכגאַנג-האַל, וווּ מען נעמט אויף די געסט.
הינטער דעם זאָל פאַר געסט קומט דער לעצטער הויף און
אין אים איז איינגעשלאָסן — אַ ריי הויפט-זיימערן. אין דער
מיט אַ זאָל — דער ליטאַן; נעבן דעם זאָל — דאָס זיימער
פון זיידן. דעם קאַפּ פון דער פאַמיליע און פון גאַנצן הויז.
אויף דער אַנדערער זייט חוינט זיין ברודער. הינטער דער
אויבערשטער מויער פון דעם הויז ליגט אַ גרינס-גאַרטן מיט
זיימער אינעוועיניק און אַרומגעצוימט מיט אַ האַלבקיילעכיקן
צוים פון באַמבוסן. ער גייט איבער אין אַ אויבס-גאַרטן. ס'חאַקסן
דאָ פאַמעראַנצן, פערעשקעס, קאַשטאַנעס. מאַנדאַרינעס (די געבן
דורכשניטלעך זיין 500 שטיק פרוכט אויף איין צוים) און גיס.
די זיידע גערטנער אַרום דעם הויז פאַרגעמען אַ שטח פון
צוואַנציק מו. דאָס איז אַנדערט-האַלבן העקטאַר. פון די 11/2
העקטאַר קענען אויסקומען די 17 מענטשן. חאָס באַחויגען
דאָס הויז. דער גרינס-גאַרטן איז רייך חי אַ באַטאַנישער
גאַרטן. דאָ חאַקסן פאַרשידענע מינים פון סעטשוואַנער קרויט,
דער שיקר גרינע, דאָס קרויט ווערט איינגעלעגט אין סעסער.

געזאָלצן און געפגעשיקט מיטן יאָנגסטע אַראָפּ צום מאַרקויפן.
דאָ האָקסן אונערקעס, רעטעכלעך, רעטעכער, ריבן, זיסע קאר-
טאָפּל, אַרבעס, סאלאַטע.

די דאָזיקע גרינסן וואַנדערן יעדן טאָג פון די בייםן
אריבער צו אונזער עס-טיש, נאָר די עלטסטע עסן יעדן טאָג
אַ שטיקל פלייש, די איבעריקע קריגן אַ שטיקלעע פלייש נאָר
אין מאָל אין צוויי האַכן.

די ווינונגען פון די עלטסטע פאַמיליע-מיטגלידער ליגן
אויבן אַרום דעם שטאַם-מוזבא און צווישן די שפייז-קאַמערן.
דאָן גייען די צימערן פון פאַטער, פון די פעטערס, דאָס גאַס-
צימער, די קיך און צולעצט, נאָר אונסן, די צימערן פון דריטן
דור און די צימערן פאַר אַדורכרייזנדיקע, דעם וועכטערס
צימער און דער גרויסער שול-זאַל, אין וועלכן דער עלטערער
פּעטער לערנט מיט די דאָרפישע קינדער. נעבן די צימערן
פון די זיידעס און פאַטערס ליגן די צענדליגע צימערלעך פון די
הויז-דינער, נישט גרעסערע פון אַ קליינעם קאַרידאָר אָדער אַ
שפייז-קאַמער.

אין תּפילה-זאַל, אַנטקעגן דער אַריינגאַנג-טייר, שטייט דער
מוזבא, ענלעך צו אַן אַיראָפּעישן בושעט. דאָס איז דער, שען-
קאַן. ער איז שחאָרץ און ריזיק גרויס. דאָס קינסטלעריש
געשניצטע האַלץ איז אויסגעלייגט מיט בייזן. אויף דעם שוואַרצן
האַלץ פון זיין אויבערשטער העלסט ציען זיך פון אויבן
אויף אונטן רייען גאָלדענע היעראָגליפן. סאַכאַקל - פינף:
הימל, ערד, קייסער, אַבנות, לערער. דער היעראָגליפן-
זייל שטייט אונטן אויף אַ זעקסטן היעראָגליף, וואָס באַטייט
מוזבא. צו ביידע זייטן פון דער הויפט-פלאַך - טאַן
לי, - וואָס דערמאָנט די הייליקע בילדער אין אַ בוישער
קירך, הענגען טעחעלעך פון ציפּריס-האַלץ. אויף די דאָזיקע
טעחעלעך זענען די נעמען פון די לעצטע דריי דורות אויס-
געצייכנט - פון דעם זיידן, דעם עלטער-זיידן און דעם על-
טער-עלטער-זיידן. די נעמען פון די עלטערע אַבנות האָט מען
פון דאָנען שוין אַריבערגעטרעגן אין דער דאָרפישער קירך

אריין. פון אויבן אַראָפּ שלענגלען זיך די היעראַגליפּן פון נאָ-
מען, געלערנטן-טיטל און אַמט, דערביי זענען רעכטס די היעראַ-
גליפּן פון דעם זיידן, לינקס — פון זיין ווייב.

דער אונטערשטער טייל פון מזבח איז אַ סאָך ברייטער
סון אויבערשטן; צוליב דעם שאַפט זיך אַ מין פּאָליצע אינ-
מיטן פון דער פּאָליצע, פאַר דעם באַגד מיט די וויכטיקסטע
היעראַגליפּן, שטייט אַ פּאַרצעלייען היירוויך-געפעס, די גרויס
פון אַן עמער, אין אים זאַמלט זיך דער פּוּכיקער אַש פונעם
וויירוויך.

אין דעם אונטערשטן טייל פון מזבח געפינט זיך אַ שאַ-
פע, דאָרט ליגן דער היירוויך, דאָס אייל פאַר די לעמפלעך,
פּעקלעך געלט-טיטלען, געמאַכטע פון סטאַניאַל, וועלכע ווערן
אין סאָג פון די יאָרצייטן פאַרברענט, און דער שטאַם-בוך, דער
טשו-פּו. אין דעם בוך זענען פאַרשריבן די דאַטעס פון גע-
בורט, חתונה און טויטן, די טעג פון באַקומען אַ געלערנטן-
טיטל און אַמט און די טעג פון אָפּפאַר אין פּרעמדע לענדער.
יעדן סאָג, אינדערפרי און פאַרנאַכט, שטעקט איינער
פון די קליינע דענס — געזיינטלעך פאַרנעמען זיך מיט דעם
די אייניקלעך — אין אַש אַריין דריי היירוויך-שטעקלעך און
צינרט אָן זייערע שפיצן ביי דער געלער צונג פון פלאַס, וואָס
ברענט סאָג און נאַכט אין שנויץ פון אַ נישט-גרויסן לאַמפּ,
ענלעך צו אַ זופּן-שיסל. הי לאַנג די פּאַמיליע וואָס געהאַט
געלעט, האָט דער לאַמפּ אין ליטאן געברענט בייטאָג און ביי-
נאַכט, זינט די דענס האָבן מער קיין געלט אויף קיין אייל
נישט, צינדן זיי דעם לאַמפּ אָן נאָר אויף ביינאַכט. ער איז
געוואָרן אַ נאַכט-לאַמפּ.

די שטעקלעך טליען זיך, בלויז סעדים פון פריילעכן
רויך הייבן זיך אויף פון זיי צו די טעזעלעך און דער הייסער
אַש פּאַלט אין צילינדערלעך אַריין אין היירוויך-געפעס. ווען
דער אַש פּילט אָן דאָס געפעס, שיט מען אים אויס אין טיך
אַריין.

פליסערס די באַבע, ווען זי גיט איבער דאָס שווערע וויי-
רויך-געמעס די אייניקלעך.

נעבן דעם היירויך-געמעס שטייען וואָזעס מיט בלוֹכען
און אַ קופערנע שאָף. די שאָף איז אַ גאַנג. מען קלאַפט אין
איר מיט אַ שטעקעלע און דאָן היילט זי און רופט די נשמות
פון די אַבות צו דעם פייערלעכן מיטאָג ביים טיש, האָט הערט
אין די יאַרצייטן-טעג אויפגעשטעלט אין ליטאָן. די שאָף צע-
קלינגט זיך אין געבורטס-טעג פון די זיידעס, צום ניי-יאָר-טאָג.
צום זומער-יוםטוב פון האַסער-הע-שער, דעם דראַכן, צום יום-
טוב פון יונגן רייו, צום יוםטוב פון אָנהויב-האַרבסט און צום
גרעסטן יוםטוב — דעם יאַרצייט-טאָג פון די פאַרשטאַרבענע.
אויפן טיש פאַר דער שאַפע ווערן די בעסטע מאַכלים אויס-
געשטעלט. ס'איז דאָ דאָ פלייש און פיש און יונגע גרינסן.

איצט איז גראַד מאַי. די באַלעבאַסטעס רייסן פרישע
אונערקעס פון די בייטן און דערלאַנגען זיי צום טיש.

די אייניקלעך (די דערהאַקטענע האָבן קיין צייט נישט)
מאָלן פאַרויכטיק די נעמען פון די זיידעס אויף קהאָדראַטע
פאַפירלעך און לייגן די חזיזט-קאַרמלעך פון די געשטאַרבענע
פאַר זייערע טעוועלעך אַנידער. דאָס הייסט, אַז די זיידעס זע-
נען געקומען און האָבן פאַרנומען אַן אָרט אַרום עס-טיש. דאָן
קניט די גאַנצע פאַמיליע מיט אַנטבליויזטע קעפּ און בוקט זיך
דריי מאָל פאַר דעם הויפט-טאַבל, האַלטנדיק מיט ציידע הענט
די גלאַנציקע היטעלעך. נאָך דעם טראָגן די פרויען די שפייזן
אין עס-צימער און די קינדער זאַמלען אויף די חזיזט-קאַרטעס
פון די זיידעס און פאַרברענען זיי פאַרויכטיק אויף די שטיין-
פליסן פון הויף, עס זאָל קיין פונק אַמאָל נישט פאַלן אויף די
פאַפירענע שויבן און אַנצייגן די הייצערנע הענט פונעם הויז.
אַזוי הייבט זיך אָן דער פייערלעכער מיטאָג. מיר עסן
אַליין אַנשטאָט די גייסטער און דער מוצה שטייט ערגסט און
שטום אין האַלב-כונקעלן ליטאָן. איך האָב מיך דערצויגן אין
אַן אַנדערן דאָרף און האָב די גאַנצע איינאַרדשנונג זעלטן גע-
זען. כ'צין אַלט געווען זעקס יאָר. ווען כ'האַב מיר דערלייבט

די ערשטע אפיקורסעס קעגן דער הייליקער איינארדענונג.
 איך דערמאָן מיך זעס באַזוך פֿון דער באַצען אין דען-
 טסיאָ-טשען. איך קאָן אויף די-בלומען אין די וואַזעס; זיי שמעקן
 מיט ריחות פֿון פעלדער און ברעגעס. איך זאָג:
 — צו וואָס דאַרפֿן די זיידעס בלומען?
 — פֿאַרהאַט זאָגסטו דאָס? דער עלטערער פעטער קנייטשט
 דעם שטערן.

— זיי שמעקן דאָך אזוי שיין.
 — דאָס געפֿעלט אויך די גייסטער פֿון די זיידעס.
 — האָבן דען די גייסטער נעזער. זיי זאָלן קענען שמעקן?
 — שעמסטו זיך נישט, שי-כּוּז? — זאָגט דער פעטער. —
 דער זיידע קוקט אויף דיר.

פֿון דער זאַנט פֿון ליטאַן קוקט אַראָפּ אויף מיר דאָס
 בילד פֿון זיידן. העלכער איז געשטאַרבן אין די ערשטע יאָרן
 פֿון מיין לעבן. הי ס'פּאַסט פֿאַר יעדן ראָש פֿון אַ פּאַמיליע
 האָט ער צו זיין פּופּזיקסטן געבורטס-טאָג פֿאַר 20 דאַיאָן צע-
 שטעלט זיין פֿאַרטערט ביי אַ מאַלער פֿון טשון-טסין. דער ראָש
 פֿון אַ פּאַמיליע מוז איבערלאָזן אַ דענקמאַל. איידער דער טויט
 רייסט אים אַוועק. דער זיידע איז געווען אַ געלערנטער פֿון
 צחיטן ראָנג — טסיאָ-טשען. דאָס איז אַ פּראָחינצער טיטל.
 ער האָט געהאַט אַראָפּהענגענדיקע, אַביסל גרוילעכע זאָנסעס,
 געטראַגן אַ היטל פֿון אויבן צעשפּאַלטן, און אויף דער צרוסט
 דעם מאַנדאַרין-קאָדראַט איבער זיין אויבערראַק מיט אויסגע-
 האַפטענע זיידענע און גאָלדענע פּייגל.

איך געדענק, איבעריקס, שלעכט און אומקלאָר דאָס הויז
 אין דען טסיאָ-טשען. כ'פּלעג נאָר זיין דאָרט ביי זעלטענע אָנ-
 געלעגנהייטן. ווען איך בין צוויי יאָר אַלט געווען, האָט מען
 מיך געבראַכט אין דאָרף טיאָן-שי. לויט אונזער שטייגער פֿון רע-
 כענען בין איך דאָן נאָר איין יאָר אַלט געווען. מיר כינעזער
 רעכענען דעם עלטער נישט פֿון טאָג פֿון געבוירן, נאָר פֿון אַ
 יאָר פּריער.

3. דער עלטערער פעמער

זיין פאָטער שטידירט אין יאָפּאָן אין אַן אוניווערזיטעט. איך קען אים נישט.

נאָענט און טייער איז מיר אין די טעג פון מיין קינד-הייט געווען מיין עלטערער פֿעטער, אַ מאַן, וועלכער האָט גע-זאָלט ווערן דער שטאַלץ פֿון דער פּאַמיליע. דער גורל האָט אָבער אַנדערש געוואָלט.

שי - דאָס איז דער הערשנדיקער קלאַס אין אַלטן כינע, די געלערנטע. נאָר ווען מען האָט דעם עקזאַמען אָפּגעגעבן און מען איז געוואָרן אַ שי, קען מען אָנסוין אַ שיען - דעם אוניוואָרס פּאַס פֿון אַ באַאַמטן, און ענגע רייף, באַזעצט מיט שטיינער און שפיגעלעך.

דער טיטל פֿון אַ געלערנטן איז געווען סאַרבינדן מיט אַ באַאַמטן-פּאַסטן און אַלע זיינע פּרייחליכניקס. שיען שי - דאָס זענען אַנגעזעצטע אַמפּלייעס, וועלכע פאַרמאָגן גרויסע גיטער און לאָזן זייערע קינדער אַ ביסל לערנען, כדי זיי זאָלן שפּעטער אָן אַמט באַקומען און פֿון די איינקומטן נאָך מער פאַרגרעסערן זייער ערד-באַזיק.

מיר, די דענס, זענען אויך געווען שיען-שי. נאָר פאַר-אַרעמטע. שיען איז אין אונדזער פּאַמיליע, וועלכע איז געווען אין אַפּאָזיציע צו דער מאַנדזשורישער דינאַסטיע, געווען היי-ניק. דערפאַר האָבן די געלערנטן-טיטלען אין אונדזער טשו-פו געלאָאָזט נאָר נעבן די נעמען פֿון די אַבות.

נאָך לאַנג פאַר מיין געבורט האָט מיין פעטער נאָכן ענ-דיקן די מיטל-שול באַקומען דעם טיטל פֿון אַ סטודענט - פֿון-שאַן. אין דריי יאָר אַרום האָט ער אין דער קרייז-שטאַט (אָזעלכע שטעט דערקענט מען לויט דעם צונאַב-טראַף, פּו"צ"ב שטימו) אָפּגעגעבן דעם עקזאַמען אויף אַ געלערנטן פֿון דריטן ראַנג - סיו-טסיי. נאָך ווייטערע דריי יאָר איז דער פעטער

געמאָרן קיין טשענדו, דער הויפט-שטאָט פון סעטשוואַן אָפּצו-
געבן דעם עקזאמען אויף אַ געלערנטן פון צווייט. ראנג-סיו-שען.
ער פלעגט מיר אָפט דערציילן, ווי דאָס איז צוגעגאַנגען.
מען פלעגט די קאַנדידאַטן אַרײַנזעצן אין שטייגן. טון פלעגט
מען דאָס דערפאַר, פרי אויסערלעך צו זיכערן די, ערלעכ-
קייט פון די עקזאמענס. אין דער שטייג פלעגט מען מיטגע-
מען פאַפיר, אַ פענדזעל, טוש און אַמות. וואָס איז אָנגעשוואַלן
געווען מיט אַ סאַנטאַסטישער צאָל נעמען. פּסוקים, אַפּאַריומען,
פירושים און דאַטעס. די עקזאמענס זענען געווען פּלויז שריפט-
לעכע.

מען האָט גענלויבט, אַז א נישט-אַרנטלעכער אין פאַר-
ברעכערישער מאַן ווערט אין שטייג פאַרלאָזט פון זיין גייסט
און פאַלט אַדוויך. דעריבער מוז דער געלערנטער, וואָס גרייט
זיך צום עקזאמען און גייט אין שטייג אַרײַן, זייער גוט אַכ-
טונג געבן. נישט צו פאַגײן די מינדסטע זינד אַפּילו. אפילו
באַהעגן זיך פלעגט דער געלערנטער אויף עפעס אַ באַזונדערן
שטייגער, פאַרזיכטיק, נישט אַרויפצוטראַען אויף אַ זשוק אָדער
אַ מוראַשקע. אפילו מיט די הענט באַוועגן האָבן זיי געמוזט
פאַרזיכטיק פאַמעלעך, קיין בײז נישט צו טון חלילה די מי-
קראַסקאַפּישע פּרואַימלעך, וואָס שוועבן אַרום אין דער לופט.
אַזוי הייסט דער בודדיוסי.)

דעם געלערנטן איז אַלס איינציק פאַרגעניגן פאַרבליבן
נאָר חײן און אַפּיוס. הען דער געלערנטער איז נאָכן אָפּגעבן
דעם עקזאמען נישט געוואָרן קיין באַאַמטער און האָט זיין
הויכן כּיטל נישט געקענט ווי געהעריק אויסנוצן. איז פאַר
אים איינס געבליבן - ווערן אַ לערער. די רענס זענען זעלסן
געוואָרן באַאַמטע, אָבער לערערס איז אין אונזער שטאַם געווען
אַ סאך. מײן פאַטער און ביידע פעטערס האָבן אַ סאך געהן
בײ דעם שול-טיש פאַרבראַכט. לערנענדיק מיט אַלץ נײערע
דורות קלײנע ערגסטע מענטשעלעך אין לאַנגע כּאַלאַטלעך.

(*) בודדיוס - אַן אינדישע רעליגיע, געגרינדעט פון בודד אין 6.6 יאָרה פאַר קריסטוס. (איבערז.)

אין די טעג פון אפרו פלעגן די געלערנטע איינארדענען בעלער צוזאמען מיט זייערע פריינד פון די עקזאמען-שטייגע- לעך. אויף די דאזיקע בעלער פלעגן די לוסטיק-געחאָרענע פערדאנטן, מיט קילעכיקע טעצעלעך צוגעהארעמטן רייו-בראָנפן אין האַנט. קאָנקורירן צווישנאַנאַנד און אימפּראָוויזירן פּערזן אויף באַשטימטע טעמעס — צימאַל צאַרטע און לירישע, צו- מאַל חידער איראַניש-פּילאָזאָפּיירנדיקע. די דאָזיקע פּערזן פּלעגן אויפגיין חי בונטע ראַקעטעס פון געהירנס, האָס זענען אָנגע- פּיקעוועט געווען מיט פּערזן פון דיכטער, העמעס געביין האָט זיך שוין לאַנג אין טויזנט-יאָריקן שטויב פאַרחאַנדלט.

מיין פעטער איז געווען זייער פּעיק. זיינע עקזאמען-אר- בעטן זענען אויסגעצייכנט און אָפּגעדרוקט געוואָרן אויף די קאָסטן פון דער רעגירונג און צו די קרובים און געלערנטע צעשיקט געוואָרן. ס'האַט אויסגעזען, אַז נאָך דריי יאָר העט ער אין פּעקין אַלס געלערנטער פון ערשטן ראַנג — ססין-סיו — פון שטייג אַרויסקומען און דאַן דאָרט, ווער הייסט, אפּשר אין קייזערלעכן פּאַלאַץ דעם עקזאמען אויף דעם העכסטן געלערנטן- ראַנג פון אַקאַדעמיקער — כאַן-לין — אָפּגעבן.

אַבער... אין דער פּאַמיליע האָבן געטראָפּן עטלעכע טויט- פּאַלן. ס'איז געשטאָרבן דעם פעטערס זיידע. דער פעטער האָט אָנגעטון חייסע טרויער-קליידער. דער שטרענגער טרויער גע- דויערט דריי יאָר און אין דער צייט טאָר מען נישט חתונה האָבן און זיך נישט עקזאמינירן. דער פעטער האָט געדולדיק געוואָרט. די טרויער-צייט האָט זיך שוין געוואָלט ענדיקן, אָבער דאָן איז געשטאָרבן די באַבע. האָט מען ווידער געמוזט וואַרטן דריי יאָר. נאָך דער באַבען האָט דער טויט צוגענומען דעם פעטערס פּאַטער, מיטער און שטיפּמוטער.

אַזוי האָט ער אַדורכגעהאַלטן פּופּצן טרויער-יאָרן דורכ- אַנאַנד. ווען דער טרויער האָט זיך געענדיקט, האָט זיך אַרויס- געוויזן. אַז אין דער צווישנצייט (1904) האָט מען אָפּגעשאַפט דעם אַלטן סיסטעם פון עקזאמענס. און אין נאָך עטלעכע יאָר אַרום האָבן פון יאַט-סענס אָנהענגער אַראָפּגעזעצט די קייזער-

לעכע דינאסטיע און א סאך געמאכט מיט די ראנגען פון גע-
לערנטע מאנדאריןען.

דער פעטער האָט דאָס קיינמאָל נישט געקענט שענקען
דער נייער כינע, אין דער פּערוואָן פּין מיינ פּאָטער, אַ רע-
וואָלוציאָנער און אַ סין-יאַט-סעניכט.

— דיין פּאָטער איז אַ פּאַררעסער — פּלעגט ער צו מיר
אַפט זאָגן מיט טרערן אין די אויגן. — צוליב אים האָב איך
נישט געקענט דערגרייכן דעם העכסטן געלערנטן-ראַנג.

ניכטערנהייט איז דער פעטער אַן אָנגעברוגזער. טרינקט
ער אָבער אויס ביים טיש אַ קאַן הייסן געלן חוין, הערט ער
אַ לואטיקער, וויציקער און גוטמוטיקער מאַנאַרכיסט. ער פּלעגט
מיר, אַ יינגל, אויך העלן אָנשיפורן, חוץ די באַבע זאָל זיך
נישט אַריינמישן. איך געדענק, זיי ער האָט איינמאָל די עס-
שטעקעלעך — קואַי-ססי — אין חוין איינגעטונקען און מיר גע-
געבן אָפּצולעקן. מיר האָט דער חוין נישט געשמעקט, ער איז
געווען צו ביטער.

אויסער דעם רייכערט דער פעטער אָפּיום. איך גנבע מיר
אַריין צו אים אין צימער. דאָרט שטייט אַ בעט, אַ ריויק שטיק
מעפל, דער געלעגער און דאָך זענען פון האַלץ. דער דאָך
שטייט אויף זיילעכלעך. צווישן זיי הענגט אַ פּאַרהאַנג, וועל-
כער ווערט ביינאַכט פּאַרצויגן. ביים צוקאַפּנס פון בעט, אויף
דער זעלבער הויך, שטייט אַ טישל און דערנעבן אַ שענקל,
ענלעך צו אַן אייראָפּעישער קאַמאָדע. אין אַ וואַרעמער נאַכט
קען מען די גאַנצע איינריכטונג אויפן הויף אַרוםטראָגן און
שלאָסן אונטערן פּרייען הימל. מען דאַרף זיך אַסיליו פאַר אַ
רעגן נישט שרעקן. דאָס וואַסער רינט מיט די ברעטער פון
דאָך אַראָפּ. אין צימער איז דער דאָך איבערן בעט נויטיק,
פּדי צו פּאַרמיידן, אַז טויונטסיסלערס און אַנדערע אינוועקטן
זאָלן פון באַלקן נישט אַראָפּפּאַלן אויפן שלאַמדיקן.

דער פעטער עפנט דאָס שענקל און נעמט אַרויס אַ די-
קע אָפּיום-פּיקע פון באַמבוס-האַלץ. וואָס איז שווער פון דעם
אינעווייניק אָפּגעזעצטן אָפּיום-זאַסט און דיק ווי אַ פּלייט. דער-

נאך נעמט ער ארויס א שאכטעלע מיט אַפּיום, שוואַרץ אין געדיכט ווי ליים, צום סוף נעמט ער א שטיין, א נאָדל און א לעמפל, דאָס לעמפל זעט אַזויס גאַנץ אויסטערליש, עס איז פון קופּער, דער פּלאַם איז פאַרדעקט מיט אַ גלעזערנעם קליאַש מיט אַ לעכל פון אויבן, דורך חעלכן עס דרינגט ארויס אַ היי-טער פּייער-שטראַם, אין מיטן פון דער פּייער שטעקט אַ ציי-בעלע-פאַרמיק גלעזל, אונטער דעם קליאַש ברענט אַ קנויס, איינגעטונקט אין זענעסט-אַייל; דער פּלאַם האָט נישט קיין ריח, אַזוי האָבן לייב די אַפּיום-רויכערער.

מיטן שפיץ פון דער נאָדל נעמט דער פעטער ארויס אַ טראָפּן אַפּיום פון שאַכטעלע און וואַרעמט אים אָן איבער דעם לעמפל, דער אַפּיום קאָכט און פאַרוואַנדלט זיך אין בלעזדיקן הייסן שוים, דעם שוים קועט דער פעטער אויס אויפן פּאָלירטן שטיין אין אַ האַרטער קויל, טוט זי אַרויף ווי אַ פערעלע אויפן שפיץ נאָדל, לייגט די פערל אַריין אין דער אויסהוילונג פון דער גלעזערנער ציבעלע און שטרעקט זיך אויס אויפן בעט, אין די ציין האַלט ער דעם מויל-שטיק פון דער פּייער און וואַרעמט די גאַנצע צייט די קויל ביי דעם קליאַש, אַריינגאַסע-מענדיק דעם אַפּיום-דאַמף, דערציילט ער:

— אין דעם עקזאַמען-שטייג בין איך געווען דריי טעג, איך האָב מיטגענומען אַ באַמבוס-קערבל מיט עסן, באַזונדערע חעכטער האָבן דורכגעזוכט מיך און דאָס קערבל, זיי האָבן קאָנטראָלירט, צי עס שטעקן נישט אַמאָל אין די קיכלעך און אין די אוגערקעס צוגעגרייטע אויפזאַצן, איך האָב געקריגן אַנצושרייבן אַ פירוש צו קאַנפּוזיציעס לערע, איך האָב דעם עקזאַמען גלעזנד אויסגעהאַלטן, מיין אַרבעט איז געוואָרן אַפּ-געדרוקט און איבערן גאַנצן קרייז, צו די באַקאַנטע, קרובים און עקזאַמען-קאַלעגן פונאַנדערגעשיקט, די טעמע חעל איך דיר נישט זאָגן, דו ביסט נאָך צו קליין אין חעסט זי נישט פאַר-שטיין און איך אַליין, האָב איך מורא, האָב שוין אויך דעם קאָמפּליצירטן טיטל פאַרגעסן.

דער עקזאַמער זיטער גערוך פון אַפּיום צעגייט זיך

איבערן צימער. דער פעטער דערציילט שוין מיטעלעך. פלוצ
לונג גייט ער איבער צו פאָעזיע. באַלד ווערט דער פעטער
אַנטשהיגן, זיין פנים ווערט בלוי, פון מויל פאלט אים אַרויס
די פינקע. טיילמאָל דערשויעק איך זיך און זען אים אויף.
אַבער — מייסטנס אַנטלויף איך פון צימער, פאַרשיפורט פון
דעם שחערן איבלדיקן גערוך.

שפעטער האָט זיך דאָס נעענדערט. פאַר זיין טויט האָט
דער זיידע סאַרבאַטן דעם פעטער צו רייכערן אָפּיום. דער
פעטער האָט געפּאָלגט. נאָר די מאַכט פון געווינהייט איז
אַזוי גרויס, אַז ער פלעגט נאָכן עסן אַריינגיין צו זיך אין
צימער, אַרויסנעמען אַלע צום אָפּיום-רייכערן נויטיקע מכשירים
פון שענקל און זיי אַוועקלייגן נעבן זיך. אַזוי פלעגט ער ליגן
נעבן דער קאַלסער פינקע. אַבער גערייכערט האָט ער נישט.
דער פעטער איז דער עלטסטער אין דער פאַמיליע. ער
ווינט אַבער אַפגעוונדערט פון אונז, אין דער שול, וו ער
לערנט.

ער האָט מיך, דעם יונגסטן, זייער ליב. די דערהאַקסענע
טראָגן מיך נאָך אַלץ אויף די הענט. איך האָב ערשט אָנגע-
הויבן צו רעדן. מיין פאָטער שטודירט אין ווייטן יאַפּאַן.
איך געדענק אַ יומטוב. אויסן ברעג פון טייך איז פול
מיט קינדער. זיי צופן זייערע פאָטערס פאַר די פּאַלעס פון די
כאַלאַטן און בעסן זיך, מען זאָל זיי קויפן שפּילצייג און צו-
קערלעך. זיי דרייען זיך נאַכאַנאַנד אַרום זייערע פאָטערס אַרום
און דאָס וואָרט „באַבאַ“ (אַזוי רוסט מען אין כינעזישער פּאַלקס-
שפּראַך אַ טאַטן) הילכט איבער דעם ברעג. איך פרעג דעם
פעטער:

— פעטער, צי האָב איך נישט קיין טאַטן?

איך רוף דעם טאַטן נישט „באַבאַ“, נאָר „פּו-ססין“, אַ
נאָמען פון דער שיינער כינעזישער ליטעראַטור, דער פעטער
האַט עט מיך אויסגעלערנט.

איינמאָל, אין אַ גוטער מינוט, האָט מיר דער פעטער
געוואָלט שענקען אַ מאַנדאַריניש היטל מיט אַ ביינערנעם אָפּ-
17

צייכן, האָס שטעלט מיט זיך מאָר דעם געלערנטן-ראַנג. איך האָב
 נישט דערוועגט זיך אָנצונעמען די גרויסע אומגעלומפערטע
 זאָך — זי איז מיר נישט געפעלן געהאָרן. דער פּעסער האָט
 זיך אָפגעקערט און אָנגעהויבן שפּיל צו חיינען. ער איז ביכלע
 געזען אַ חיינער.

4. די באַבע

פון דער גרויער געפּלריקער דעמערונג פּון דער קינדהייט
 טויכן אויף פּנימער, ווערטער, זאָכן, דער בלויזער יאָנגסטע,
 בלומען-באדעקטע בערג. דאָס הייז אין סיאָן-שי איז געווען אַ
 סאָך קלענער פּון אונזער שטאָט-הויז. ענן און אָרעם איז אַלץ
 אין אים. דער סאָטע איז אין יאָפּאָן. מען מוז לעבן באַגרע-
 נעצט. מיר האלטן נאָר אין דינסטמייַדל און דאָס אויך נאָר
 אין די סעג, ווען די מאַמע איז קראַנק. קיין גרינס-נאָרטן איז
 נישטאָ, דערפאַר אָבער איז דאָ אַ קליינער יסאָד מיט פּערעש-
 קעס און באַנאָנען און אַ מאַנדאַרינע-וועלדל, וואָס געהערט צו
 דעם הייז.

די באַבע גיט מיר צו עסן רויזן-קערעלעך, געטריקנטע
 אויף דער זון. זי שפּילט אָפּ די קערעלעך און — אַ קערל נאָך אַ
 קערל — לערנט זי מיך ציילן: אינאַ, לאַנגאַ, סאַנגאַ, סינגאַ,
 אונאַ: איינס, צוויי, דריי, פּיר, פינף. נאָך דעם דערציילט זי
 פּיר מיסעלעך.

אַמאָל, אַמאָל זענען געזען קינדער, וועלכע האָבן נישט
 געפּאָלגט די דערזאָקסענע. איינמאָל איז די מוטער אַזעקגע-
 גאַנגען סאַרבעטן די באַבע צו גאַס, און זי האָט געזאָגט:
 — קינדער, גייט נישט אַרויס פּון דעם הייז, חיייל אין
 די בערג חוינט אַ בייזע מכשפה, וואָס סרעסט קינדער.
 די מוטער איז אַזעק און די קינדער האָבן געזאָרט און
 געזאָרט געדולדיק. ביי די גערולד האָט ביי זיי געפּלאַצט. איין

קינד איז געווען צווישן זיי, וואָס האָט קיינמאָל נישט געקענט
איינזיצן אויף אַן אָרט און קיינעם נישט געפּאָלגט. האָט דאָס
קינד באַשלאָסן אַרויסצוגיין אין גאָרטן שפּאַצירן און האָט אויך
די איבעריקע קינדער צוגערעדט מיטצוגיין מיט אים. ווי די
מכשפה האָט דערופן די קינדער, האָט זי זיך איבערגעטון הי
די באַבע און איז אַחעק צו זיי צו גאַסט.

— ווי איז די מאַמע? פרעגט די מכשפה, און די קינד-
דער ענטפּערן:

— זי איז געגאַנגען דורך רופן, באַבעשי.

— אַך, הייסט עס, אַז מיר האָבן זיך אין וועג אויסגע-
מיטן.

די קינדער האָבן זיך געפּרייט מיט דערן באַבען און
גאָכן אַחטברויט זעגען זיי מיט איר צוואַמען געגאַנגען שלאָפּן.
זיי האָבן זיך געלייגט אין וויערע בעטעלעך. די מכשפה האָט
גענומען דאָס ייִגסטע קינד צו זיך, און ווען די קינדער
זענען איינגעשלאָפּן, האָט זי עס אונטער דער קאָלדער
אויפּגעפּרעסן.

די מכשפה האָט געפּרעסן, אַזש די ביינדעלעך האָבן
געקנאַקט. ס'וועט דעם קנאַקן האָבן זיך די קינדער אויפּגעכאַפּט
און געפּרעגט:

— באַבעשי, וואָס עסטו דאָס?

— איך קייַ באַבעס, כ'האָב אָנגעטראָפּן אויף אַ האָרטן.

— גיב אונז אויך.

— גוט, אייגעס וועל איך געבן — האָט די מכשפה

געענטפּערט, און האָט דעם קלענסטן גערופן צו זיך אונטער
דער קאָלדער און אים. ווי דעם ערשטן, אויפּגעפּרעסן.

אַזוי האָט זי אַלע קינדער ביז צום עלטסטן אויפּגעפּרעסן.

דער עלטסטער ליגט אין זיין בעט און ווונדערט זיך, ס'וועט
האַנען די באַבע האָט דאָס אוויסיל באַבעס. הי גאָר די זאַטע

מכשפה איז איינגעשלאָפּן, גנבעט ער איר אַרויס איין בעבל
און דערזעט, אַז דאָס איז דעם ברודערס מינגערליי.

דאָ האָט זיך דאָס מיטעלע געענדיקט. דערצוילנדיק דאָס

מיסעלע, פלעגט די באַבע אויסגלאַצן די אויגן און מאַכן דער-
ביי שרעקלעכע מינעס. איך פלעג מיך שטאַרק שרעקן פאַר די
מיסעלעך אין נישט וועלן גיין אליין.

די באַבע איז געווען מיין זיידנס צווייטע פרוי. דעם
זעלבן זיידנס, העמענס בילד ס'הענגט אויף דער וואַנט אין
ליטאָן. זי איז געווען מיין טאַטנס שטיפמוטער. זי אליין האָט
קיין קינדער נישט געהאַט. דערפאַר פלעגט זי אַזוי פיל מיט
מיר זיך אָפגעבן.

די מאַמע אַרבעט אין קיך אָדער לערנט מיט די מייד-
לעך, וואָס קומען צו אונז אַהיים. איך בין שטאַלץ מיט מיין
מוטער. פרויען, וואָס קענען ליינען און שרייבן און דערצו
גאָך לערערנס. איז אין מיינע צייטן געווען הייניק אין כינע.
די באַבע נייט און איך זיך נאָכן איר אויף אַ גידעריקן
שטודל. איך טראָג אַ כאַלאַטעלע און מיט בלומען געהאַפטענע
פאַנטאַסל אויף מיינע חייסע זאַקן. באַרוועס גיין טאָר מען
נישט. מען וואָלט געלאַכט פון מיר. באַרוועס גייען נאָר די
קוליס. קו - הייסט לאַסט, לי - קראַפט. קוליס, דאָס איז
דאָס פּראָסטע סאָלק, פּאַרשמירטע, רוייע, אָפגעריסענע פּורמאַ-
נעס, טראַטחע-פירערס, טרעגערס, וואַנדערנדיקע שניטערס -
מיט איין האָרט אַלע די, וואָס פאַרקויפן זייערע ריזיקע בראַנ-
זענע, אין אַרבעט פאַרשטאַלטע. מוסקלען פאַר קופערנע ציאַנס
מיט אַ קוואַדראַט-לאָך אין דער מיט: איך שרעק זיך פאַר די
קוליס, אָבער אין אונדזער הויז באַהאַנדלט מען זיי גוט. באַזונ-
דערש מיין יונגער פעטער, העלכער חוינט מיט אונז צוזאַמען
וער איז אויך אַ לערער. דעזיבער קוקן אַלע רייכע לייט אויף
אים מיט פאַרדאַכט.

וען מיר דאַרפן אַמאָל אַ קולי, געפינען מיר אים זייער
לייכט.

איך זיך נעבן דער באַבן און בוי פון שטעקעלעך און
קלעצעלעך הייזער, פאַגאָדעס און בריקן. איך שטעל מיר סאָר,
אַז איך בוי מיין ליבלינג-בריק איבער דעם טיבל, וואָס פאַלט
הינטער סינאָישי אַריין אין יאַנגסטע. די בריק איז פון שטיין.

באצירט מיט פיגורן. פון שטיין געהאקטע דראַכנס. צוויי מעטער די הייך, שיצן זי. די בריק ווערט אַרומגענומען פון דריי טויער־בויגנס. די טויער־בויגנס זענען געווינדמעט די געטרייע אלמנות פון קרייז סיגן־שי, וועלכע זענען געטריי געפליבן זייערע געשטאַרבענע מענער.

די דאָזיקע בריק האָט אַ זייער רייכער שען־שי אויפגעבויט מיט פופציק יאָר צוריק. זיין איינציקער זון איז געווען אַ קריפל. וועגן דעם, אַז דער קריפל זאָל האָבן קינדער, האָט קיין רייד נישט געקאָנט זיין. דער שטאַם פון דעם רייכן מאַן האָט געמוזט אויסשטאַרבן. ער האָט נישט געהאַט קינעם, וועמען ער זאָל קענען דאָס אָנגעהויפטע געלט אָפּשרייבן. דעמאָלט האָט ער אויסגעבויט די בריק. אויף אירע שטיינער דרעשן די פויערן אין הייסע שניט־טעג די תבואה. נישטאָ אין קרייז קיין בעסער ררעש־אַרט, ווי די גלאַטע שטיינער פון דער בריק.

איך לייג אָן די קלעצלעך און וואָרף זיי ווידער פונאַנגער. איך זיך צו דער באַבעס פיס, וועלכע זענען קליין און קיילעכיק, ווי די קאָפּטעס פון אַ מערד. די באַבע רופט זיי מיט שטאַלץ, גאַלדענע ליליעס. די באַבע ניט און זינגט און לערנט מיך אויס אַ לידל:

איך פאַר גענו	אי די אַ
צוויי פאַר גענו	ער די אַ
פליען אַהטק	זי מי
פליען צוריק	זי נאָ
באזוכן די באַבע.	סיע גא פאַ.

די באַבע האָט ניסט לייב	נא פאַ פו מסי
ריז טימ חויר-זעמס	סי מטאן פאַ
די באַבע עסט גערן	יאא מסי סיא כאַ
אַן אי פון א היילרן ענטל.	טועי יא מאַן.

איך פאַרשטיי, פאַרוואָס די כיטרע באַבע עסט גערן אייער פון ענטלעך: עס איז זי שווער צו קריגן.

ביי אונדז אין שטוב עסט מען נאָר הינעראייער. די
 מאַמע און די באַבע קענען זיי זייער געשמאַק צוגרייטן. זיי
 מאַכן אַ זערי פון ליים און אַש פון אַרבעס-אָדער רייז-שטרוי
 און שמירן דערמיט אויס דאָס איי; דאָס איי טריקנט איין.
 בלאַזט זיך אָן. ווערט גרויס ווי אַ פויסט; דאָן פאַרגראָבן זיי
 עס אויף 20 טעג אין דער ערד. הען מען דערלאַנגט ביי אינז
 אין אַ יומטוב אַזאַ איי צום טיש, האָט עס אַ האַרט ברוין
 חיסל, ווייך גרינלעך געלכל און אַ פרישן אָנגענעמן געשמאַק.
 גלייך מען האַלט עס אַקאָרשט געהאַט אָפגעקאַכט. אַמאָל טרעפן
 זיך אין ווייסל פון אַזאַ איי אָדערלעך, הי ציפריס-צווייגעלעך.
 דאָס האָב איך זיי מיט ציפריסן-אַש צוגעגרייט, דערקלערט
 מיר די באַבע.

אַ קילער הינט באַהעגט די הייסע לופט; אין קיך רויסט
 און זידט דאָס האַסער און עס קלינגט דאָס געשיר אין דער
 מאַמעס הענט. הייט אונטן, פון ברעג פון דעם נישט געזעענעם
 פון דאַנען יאַנגכטע, הערן זיך די קולות פון די פישערס אין
 די קהיסערייען פון קינדער, וואָס פליזסקען זיך אין וואַסער.
 איך הייל זייער אַראָפגיין צום האַסער, אַבער מען לאַזט מיך
 נישט. די מאַמע האָט מורא: מען קען מיר שלעכטס טון. מיך
 באַליידיקן אָדער מיך אין וואַסער אַריין אַ שטויס טון. גוט,
 חעל איך זיך דורכשפאַצירן איבערן יאָרטן — זעג איך. די
 מאַמע קוקט מיך אָן מיט אומצוטרוי, פירט מיך אין שול-צימער
 אַריין. טונקט איין אַ פענדזעל אינעם קיפערנעם סוש-האַלטער,
 נעמט מיך אויף די קני און מאַלט אויס מיט דעם דינעם
 קיצלדיקן פענדזעל דריי-בלעטערדיקע שוואַרצע בלומען אויף
 פיינע האַנט-פלאַכן און אויף די לייחנטענע ווילן פון פיינע
 פאַנטאַסל.

איצט קען איך גיין. אויב איך חעל גיין איבער אַ
 פייכטן גרונט. אָדער כּיחעל די הענט אין וואַסער איינטונקען,
 חעלן די בלומען אָפגעחאַסן הערן און איך בין פאַראַטן.
 איך האָב געזען, הי פלעערן שלאָגן זייערע קינדער
 טאָר די אָפגעחאַשענע בלומען.

איך גיי נישט צום טייך. דאָ ציי סיאן-שי איז ער גע-
 מערלעך. דער ברעג לאָזט זיך מעשופע אַראָפּ אין טיפעניש פון
 טייך. די קינדער פון די פישערס און טראַטחזע-פירערס שחיימען
 און טונקען זיך אונטער נעבן האַפּן, שלאַנגן זיך און שילטן.
 חפנדקעס בייגן זיך פאַרזיכטיק איבערן האַסער. דאָס האַסער
 איז געל און צעשפריצט זיך אין די פעלזן. פיש קומען גאַנצע
 מענועס טייך-אַרויף צו לייגן רויגן.

5. מייז פרימאָרגן

אין שטיי אויף זייער פרי. עס איז נאָך זייער טונקל. די
 הענער קרייען אין מאָרגנרוי. נעבן מיר אָטעמט גלייכמע.
 סיק די מאַמע. איר קאַפּ ליגט רויק אויפן פירקאַנטיקן קישן.
 זי און די באַבע האָבן זיך שפעט געליינט שלאַטן, פאַר דער
 מאַמען איז עס נאָך איצט צו פרי אויפצושטיין.

איך דריי זיך אים. דערסון העקט זיך די מאַמע אויף, הגם
 דאָס געפרעסטע שטרוי אין שטרוי-זאַק אונטער דעם פלאַכן
 האַטירטן מאַטראַק רוישט נישט. איך האָב מיך דערחאַרעמט
 איבער נאַכט אונטער דער האַטענער קאַלדערע; איצט הייל
 איך שפאַצירן גיין. כ'האַב ליב צו קוקן אין בלוילעכן מאָרגן-
 גרוי, איידער די זון גייט אויף, ווי איבער יעדן דאָך פון
 סיאן-שי הויבט זיך אויף אַ גרויבלויפער רויכל פון אָננעצונ-
 דענעם האַלץ אין די קיכן.

איך שלאַף אין העמד. כ'בין אַן ארטיק קינד, איך שטיף
 נישט און פאַרשמוץ זיך נישט. כ'שוין מיין העמד און טויש
 עס יעדן דריטן טאָג.

— אהאָ יאָאָ שטי נאי — פליסטער איך דער מאַמען
 אויסן אויער: כ'האַלט שוין וועלן אויפשטיין.

די מאַמע קושט מיך נישט. זי דריקט אפילו מיין קאַפּ
 צו איר באַק נישט צו. זי גלעט מיך בלוויז איבערן קאַפּ. זאָגט
 אַ צערטלעך האַרט און דאָס איז אַליץ.

באלד זעצט זיך די מאמע אין בעט אויף און טוט זיך
אן דער מאמעס פיס זענען נאָר עטוואס קלענער פון נאָרמאלע.
דער שפאָן איז אַביסל העכער. כ'האָב ליבער דער מאַמעס פיס
ווי דער באַבעס, נאָלדענע ליליעס. די באַבע לויפט אויף
אירע פיס אזוי אומגעשיקט, יעדער טריט געדויערט ביי איר
אַ מינוט, און איך אײל מיך שטענדיק.

שנעל ציט די מאַמע אַרויף די אַליין-געשטריקטע ווייטע
זאָקן. טוט אָן די זייענע פאַנטאַזע, שטעקט אַריין די פיס אין
די לאַנגע בלויע הויזן, טוט אָן דעם אויבערראַק וואָס גרייכט
איר ביז די קני און נעמט זיך צו מיר. זי פאַרקנעפלט מײן
אויבערראַק אויף די קיילעכיקע קנעפּלעך און ווישט מיך אָפּ.
זי ברענגט פון קיך הייס וואַסער אין אַ קופערנע שיסל (אַ
גאַנצע גאַכט גליען די קוילן אוינטערן קעסל). נעצט אײן אײן
עק פון האַריקן האַנטעך אין וואַסער, דרענגט אויס, זייפט אים
אײן און פיס דעם אײנגעוויפּטן עק רייבט זי מיר זאָרגעוודיק
אויס דעם שטערן, דאָס פנים, דעם האַלדז און די אויערן.
זען איך פינטל גאָך מיט די פאַרווייטע אויגן, שווענקט די
מאַמע אָפּ דעם האַנטעך אין ווישט פון מיר אָפּ דעם זײף.
נאָך דעם ברענגט זי אַ נייע פאַרציע הייס וואַסער און מיטן
האַנטעך, אײנגעטוינקט אין פרישן וואַסער, רייבט זי קרעפטיק
דאָס גאַנצע פנים נאָך אַמאָל אויס. גערן באַפריי איך אײנציק-
הײז פון אירע הענט די אויגן, נאָו און דאָס צעעפנטע מײלכל.

זען איך בין נאָך אַ קליינער געווען אין האָב געזאָג-
דערט פון האַנט צו האַנט, פון דער מאַמע צו דער באַבע,
פלעגט מיר די מאַמע רייניקן מיט אַ שמאַטקע אַרום אַ פינגער
די יאַסלעס, אויף וועלכע ס'האָבן שוין אָנגעהויבן זאַקסן צײן.
זי שטיקעלעך-צוקער.

איצט אָבער בין איך שוין אַ גרויסער. כ'האָב מײן אײגן
הײך בערשטעלע פון פערדישע האַר. דער געזאַלצענער צײן-
פראַשעק רייצט דאָס שפייעכץ, און איך שווענק לאַנג דאָס
הײל מיט וואַסער. האָס הערט אָפּגעגאַסן פון אויסגעזאַכטן רײז.

איך וואָס זיך און ווייניק די ציין סיר מאַל אין טאָג :
אינדערפרי, אין אָחנט און נאָך די צוויי מאָלצייטן.

בלענדנד-חייסע ציין האָבן די סעכשוואַנער. אַלע, אפילו
די קוליס, אפילו די פּאַלאַנקין-כרעגערס ווייניקן די ציין אָדער
שווענקטן יעדנפאַלס אויס דאָס מויל נאָכן עסן. דערפאַר זענען
דאָ ביי אונז ווייניק דענטיסטן.

און ווען מען זעט אין מויל פון רייכע סוחרים ביים
לאַכן, אַ גאַלדענעם שנייד-צאָן, איז עס נישט דערפאַר, ווייל
זיי האָבן זיך דעם צאָן פארדאָרבן עסנוויק צוקערלעך
אָדער פארלוירן ביי אַ געשלעג. אַ גאַלדענער צאָן גילט ביי
די סוחרים פאַר עפעס זייער עלעגאַנטס. זיי לאָזן זיך דעריבער
ביים דענטיסט אָפּפירן אַ גאַנץ געוונטן צאָן. פרי צו פאַרלייגן
אויף אים אַ קרוין פון געלן מעטאַל. איך בין פאַרטיק, איצט
נעמט זיך די מאַמע צו זיך אליין. אויף אַ טישעלע צוקאַפּנס
פון איר בעט שטייט אַ שיסעלע אין אַ שפיגל. זי צעקעמט
די האָר מיט אַ קאַם פון פאַלמע-האַץ, שמירט זיי איין מיט
איייל, צעטיילט זיי אין צוויי פאַסמעס, וועלכע זי דרייט אויסן
נאָך צונויף און גלעט צו דעם דאָזיקן האָר-קאַטלעט מיט די
זילבערנע שאַרפן סון די האָר-נאָדלען, וועלכע זענען פּלאַך
זיי לעפל.

מיין קאַמפּליצירטע פּריזור פאַרטרוי איך דער באַזעס

הענט.

— צין ווען, — זאָג איך העלעך ביים אַריינקומען אין לער

באַזעס צימער, — האָס מאַכסטו, באַזעשי?

אַ געלערנסער, בלוילעך-מאַסער פליך גלאַנצט, איבער
מיין פאַרריסן נעזל. די האָר איבערן שטערן זענען גיי מיר
אָפּגעראָרט, אָבער הינטער די אויערן זענען זיי מיר היפש
אָנגעזאַקסן. די באַזע פאַרפלעכט זיי מיר אין צוויי צעפלעך
ביי די זייטן. די לאַנגע צעפלעך זענען מיין און דער באַזעס
שטאַלץ. חטן איך העל זיין אַ גרויסער, חפּט דער לאַנגער
צאָפּ פון אַ דערהאַקסענעם מאַן מיר אַראָפּהענגען איבער דער
פלייצע.

די באַבע היט מייע האַר און יעדן דריסן טאָג וואָסט
זי מיר דעם קאָפּ מיט הייסן וואַסער.

די טואַלעס איז געפּנדיקט, ביז צום פּרישטיק איז נאָך
לאַנג. איצט צעשיידן זיך די וועגן פון דער מאַמען און דער
באַבען. די מאַמע גייט אין קיך, די באַבע ווידער נעמט דאָס
באַמבוס-קערבל פון קיך-טיש, און גייט מיט מיר אין גאס נאָך
גרינס.

די פּאַרקויפּערס גייען נצבויגענע אונטער דער לאַסט
פון זייערע בייגעווידיקע טראַג-שטאַנגען. קרויט, אונערקעס און
רעטעך דריקן אויף זייערע אַקסלען. געקרייזלטע קרויט-הייבט-
לעך און פּלאַך-נאָויקע אונערקעס וואַנדערן פון די פּאַרקויפּערס
אַריבער אין אונזערע קערבלעך. מיר האָבן הי גישט קיין איי-
געגעס גרינס-גאַרטן, הי אין דען-כטיא טשען.

צומייסטנס פריי איך מיר, ווען די באַבע גייט נאָך חויר-
פעסס און ברוינע, שאַרפע סאַיא-באַב. אין דער היים ווערט
פון דעם צוגעגרייט אַ טונקעלער בריי — מיין באַליבעטער
מאַכל.

די קראָם איז ענג און טונקל און זעט אויס ווי אַ קאָ-
רידאַר. אין שוואַרצע טעפּ שטייען אויף פּאַליצעס — סאַיא, זאַלץ,
עסיק, פעפּער און אַנדערע געווירצן. דערנעבן איז אַ
קראָם מיט זיסקייטן. מען קען דאָ קריגן אַ געלבלעכן, אוי-
סערנעוויינטלעך זיסן פּראַשעק, געמאַכט פון צוקער-ראָר; טיזע-
נען אויך דאָ גרינע שטענגלעך פון דעם ראָר, געטונקטע אין
אַ פּאַס וואַסער, אויך געטריקנטע פּרוכטן, איינגעמאַכטס אין
ליימענע טעפּלעך און גלעזערנע סלאַיקלעך און וועלישע ניס.
דער אייגנטימער פון דער קראָם איז אונזערס אַ קרוב.
ער דערלאַנגט מיר אַ צוקערל, איך קוק שווייגנדיק דער באַ-
גען אין די אויגן. אויב זי וועט דערלויבן, וועל איך נעמען.
ס'טרעפט אַבער, אַז די באַבע דרייט זיך איבער דער קראָם
און באַשמעקט די סחורות און זעט גישט מיין בעסנדיקן
בליק — דעמאָלט גיי איך אַוועק אָן אַ צוקערל.

איך וואָלט קיינמאָל קיין צוקערל אָן דערלויבעניש גישט

גענומען. דער עלטערער פעטער זאגט שטענדיק: מען דארף קיין טרעמדע זאכן נישט נעמען. הען מען שענקט מיר אפילו ביי א באזוך א שפילציג, שפעל איך עס ביים צוועקנין שטי-
לערהייט ערגעץ אחעק.

איך בין, איבעריקס, נישט קיין גרויסער ליבהאבער פון צוקערלעך. הגם איך בין ערשט פיר יאָר אלט, טראַכט איך מיר: אַ צוקערל פאַרדאַרמט די ציין. די שוואַרצע וואַרצלען פון די פּוילנדיקע מילך-ציין ביי אַ טייל יינגלעך אין שול, רופן אַרויס ביי מיר אַן עקל.

איבער די שטיינערנע פליטעס פון די פרימאָרגנדיקע גאַסן פון סיאָן-שי גייען מיר מיט דער באַפען צוריק אַהיים. מיר גייען פאַרביי דער אַפטיק. ס'איבלט מיך דער שטיקנדי-קער גערוך פון די רפואות, האָט טראַגט זיך-פון דעם האַלצ-טונקעלן קעמערל, וו די הענט זענען אַרומגעשטעלט מיט אַ מאַסע שופלאָדן מיט אויפשריפטן. אין די שופלאָדן ליגן הוייגע-לעך, געטריקנטע בלומען, בלעטער, גרעזער, יאָגעדעס און וואַרצ-לעך. אין אַנדערע שופלאָדן שטינקען געטריקנטע גיפטיקע אינ-זעקטן: סקאַרפיאַנען און שפאַנישע פליגן. מען לייגט זיי צו צו אַנצידוונגען, געשוירן, זיי זאָלן גיכער אַנציען. די חייסע טיגער-ביינער צעשטויסן מען און מען טריקנט זיי מיט בראַנמן, אָדער מען צערייבט זיי אין אַפראַשעק, מישט אויס מיט חזיר-פעסס און מען מאַכט פון דעם פלאַסטערס. די טיגער-ביינער ווערן גענוצט ביי ביינער-פוילן, ביינער-ברעכן און אלע ביינער-קראַנקייטן, ביי וועלכע די קראַנקע טוזן גיין אויף קוליעס. אַ פוילן גערוך האָבן די הייל-מיסלען פון יונגע הירשן-הערנער. זיי זען אויס ווי סאַמעטענע קנוילן מיט פאַרגליחערטן בלוט אינעווייניק. די קנוילן ווערן אין וואַסער געקאָכט, דערנאָך גע-טריקנט און צעריבן אין אַ מעל. פילן פון דעם מיטל נעמען איין מענטשן, וועלכע זענען בלאַס און דורכזיכטיק געוואָרן נאָך אַ לאַנגער קרענק, שלאַבעריקע זקנים און שוואַכע מענער. זיי זענען זייער טייער, אָבער אַזא איין האָרן קלעקט אויף
לאַנג.

דעם אויבערשטן פאנצער פון אים-שילדקרעט קאכט מען אזוי ווי די הערנער אין ער ווערט גענוצט אלס רפואה פאר קראנקע, באזונדערש צו היילן פיינדעכע און שווערע פרויען-קראנקייטן. וואָלט אָבער אַ דאָקטאָר פאַרשריבן אַ רייכן קראַנקן פון אונזער סיאַן-שי רופינען און טאַפּאָן, אויף מעל צעשטוי-סענע, אָדער די וואָרצלען, זשען-שען וועלכע זענען טייערער פון גאָלד, אָדער דאָס געטריקטע האַרץ פון אַ פאַרברעכער, וואָלט ער עס אין אונזער אַפטייק נישט געקריגן. די דאָזיקע אַפטייק איו גאָר אַ דאָרפישע פיליע פון דער רייכער אַפטייק אין קרייז-שטאָט.

דער אַפטייקער האָט צוויי יינגלעך. איינער פון זיי איז אביסל עלטער פון מיר. דער צווייטער איז אין מיין עלטער. אָבער, פאַרבייגייענדיק פאַר דער אַפטייק, קוק איך נישט אין זייער זייט און האַלט מיך אָן אין דער באַפעס אַרבע. זיי זיצן איצט שטיל — דאָס טרעפט זיך ביי זיי זעלען. דאָס זענען די גרעס-טע קלאַגערס אין דער העלט. אין פאַרגלייך מיט זייער גע-ברילעריי זענען אַלע אייזלען פון סיאַן-שי און דער אומגענוגט גאָרנישט ווערט. דעריבער פאַרווערט מיר אויך די מאַמע צו שפּילן זיך מיט זיי.

אַלץ העכער און העכער שטייגט די זון און וואַרעמט די גאסן פון סיאַן-שי מיט אירע פאַרקויפערס, באלעבאָסטעס און קינדער, וואָס לויפן אין שול אַרײַן. איך מייך אויס דעם באַ-וועגלעכן פאַראַוואָן, וואָס שטייט פאַר אונזער טויער, און ביי אַרײַן אין דעם הויף, וואָס איז אָפגעשניטן פון דאָרף, טון דער פּראָווינץ סעטשוואַן און פון דער גאָרער העלט.

איך ווייס צו וואָס דער פאַראַוואָן נוצט. דעריבער באַמי איך מיך אים קיינמאָל נישט אָנצורירן אָדער קיין שטויס צו טון. ער באַשיצט אונזער הויף נישט נאָר פאַר פּרעמדע בליקן, נײַ-ערט אויך פאַר די בייזע גייסטער, וועלכע שוועבן אין דער לופט אַרום מער ווי פליגן איבער אַ נבלה, ווי מוקן איבער אַ זומפ. קיין שום חײַנט-שטויס וועט איצטער צו אונז די נישט-גוטע נישט אַרײַנטרייבן.

פאר ניי-יאָר קלאַפט מען אויף די טירן און טויער-פּאַ-
 ראַחאָנען צו רויטע פּאַפּיר-צעטלען, אַפּצושרעקן די נישט-גוטע.
 אויף די צעטלען איז אויפגעשריבן: „טשון טאַי-גון איז דאָ“.
 טשון טאַי-גון איז אַ העלר, וועלכער האָט דאָס גאַנצע
 געזינדל פון שדים און רוחות באַזיגט און איינגעזונצט הינטערן
 שלאָס. די רוחות ציטערן פאַר זיין נאָמען. ווי פליגן פאַר דעם
 פליגן-שוואָם.

אויף אונזער פאַראַוואַן פּעלט דער נאָמען פון טשון טאַי-
 גון. אונזערע דערוואַקסענע האַלטן נישט פון אים, און איך
 בין נאָך צו קליין און קען נאָך נישט שרייבן קיין היערזגליסן.
 זייל איך קען נאָך אפילו נישט האַלטן דעם פענדזעל אין
 האַנט.

ס'איז אַכט אויגער, די צייט פון פּרישטיק.

אַרום דעם קוואַדראַט-טיש אין עס-צימער זיצן די מאַ-
 מע, די באַבע, דער פעטער און איך. מיר עסן רייז, געקאָכ-
 טע גרינע קרויט, סאַיא מיט חויר-פעסט טאַן-פו — אַ בוי פון
 באַב-מילך. — געזאַרצענע אונערקעס, בעפלעך און רעטעך. די
 אַלע מאַכלים שטייע אויפן טיש און פאַר יעדן עסער שטייט
 אַ ווייס שיסעלע ווי ס'ליגן די עס-שטעקעלעך, קואַי-טסי.

ווען איך בין נאָך קליין געווען, פלעג איך עסן מיט
 אַ לעפל פון כיינ שיסעלע. איך בין זייער שטאַלץ געווען,
 ווען איך האָב צום ערשטן מאל די קואַי-טסי באַקומען און אַנ-
 געהויבן צו עסן ווי אַ דערוואַקסענער. איך בין אָבער געווען
 באַליידיקט פאַרוואַס די מאַכע אָדער די באַבע לייגן מיר נאָך
 דאָס עסן אויפן טעייער. געקרענקט אין מיין אַמפיציע, האָב
 איך זיך או פון שטול געשטעלט קניענדיק און אַליין מיט די
 קואַי-טסי אַריינגעלייגט די פּרישע גרינסן אין מיין טעלער.
 כ'האָב מיך אָבער נישט איינגעהאַלטן אויף די קני, פאַרלוירן
 די גלייכגעזיכט און כיכן שייף אַ שטאַרקן שטויס זיך געטון
 אין קאַנט פונעם טיש אַך האָב אַ געשריי געטון און בין געפאַלן
 אין חלשות. אַלע זענען אויפגעשפרונגען. דער פעטער האָט מיך

געכאפט אויף די הענט, צוגעדריקט דער מאַמעס טוך צו דער
חונד און איז מיט מיר אַזעקגעלאָסן צום דאָקטאָר.

דער דאָקטאָר מיט דער שוואַרצער באָרר האָט מיר אַרויפ-
געלייגט אַ פּלאַסטער אויף דער ווונד. די ווונד האָט געאַייטערט
צהעלף טעג, דערנאָך האָט זי זיך פּאַרהיילט. אַ צייכן איבערן
ברעם האָב איך נאָך ביז היינט.

סיי טרינק איך, ווען איך וויל. איך גיי אין קיך און
גיט מיר אַן פּון די קופּערנע טשיניקעס. וועלכע שטייען אַ גאַנצן
מעסלעס אויפן פּייער.

אין דער קיך איז אַזוי אָנגעצרייכערט, אַז דער מאַמעס
אויגן טרערן אַ גאַנצן פּרימאָרגן. פּון אונטער די דריי אייני-
געמויערטע קעסלען שלאַנגן אַרויס פּלאַמען אין וואַלקנס רויך.
די שמאַלע אויוון-רער קען נישט אַריינגעמען דעם פּייער-שטראָם,
וואָס רייסט זיך פּון די פּייער-לעכער, פּון וועלכע אין איינעם ברענט
האַלץ, און אין די אנדערע צוויי — קוילן. אונטער די קעסלען
קנאַקן ריויקע שייטן האַלץ. קומען קומט דאָס האַלץ צו אוגן
פּון די געדיכטע וועלרער מיט די ריויקע ביימער, וואָס וואַקסן
הויך אויף די בערג פּון פעטשוואַן. די שייטן קומען מיט די
בערג-סייכן צושטימען און דערנאָך טראָגן זיי אויף זייערע
אַקסלען די פּויערים, וועלכע פּאַרדיגען אויף ברויט מיט האַלץ-
צופּור אין די פּרייע טעג פּון די פעלד-אַרבעטן. דאָס האַלץ
איז ביליק. אַ שייט האַלץ פּון אַ מעטער די לענג און אַ
פּערטל מעטער די דיק קאָסט אַ טונזער — דריי גראַשן. זיי
קוילן חידער קומען מיטן יאנגסטע צו שווימען פּון די גרובנס,
האַס ליגן אַ 40 לי ווייט פּון טיאָן-שי.

איך הער אויף די טרעפּ אַ צוויטשערן פּון שטימעס. עס
זענען געקומען די מידלעך, דער מאַמעס שילפּרינס.

פינטלענדיק מיט די פּון רויך גערויטלעע אויגן, הישט די
מאַמע אָפּ די פּאַרריסטע הענט, ציט אָן פעסטער די הויזן.
פּאַרריכט די בלוזקע און גייט אַרויס צו אירע שילפּרינס.
די דאָזיקע מידלעך זענען מינע איינציקע שפּיל-חברטעס.

איך בין זייער לערערניס זון און דעריבער באגליען זיי זיך פריינדלעך מיט מיר און רופן מיך ברודער.

וומער קליידן זיך די מיידלעך אין חייסן, פריילינג און האַרבסט זענען זייערע הויזן און בלוזקעס בלוי, אין חוינטער — שוואַרץ. יעדע איינע האָט אַ צאָפּ, סאַרפֿיאַכטן מיט אַ בונטן באַנד. אויפן שטערן פּאַלט אַראָפּ אַ גרייחקע, און אונטער איר גלאַנצן לעבעדיקע אייגעלעך.

די מיידלעך רעדן נישט, נאָר פּליסטערן. זיי קוקן נישט, נאָר — פינטלען מיט די אויגן, זיי לאַכן נישט, נאָר — כיכיקען. פון אַלץ לאַכן זיי. זיי לאַכן אַריין אין זייערע טיכעלעך. זיי זאַמלען זיך אין אַ קרייז, באַראַטן זיך און באַשליסן, חער ס'איז שוין, חער מיאוס, חער אומגעשיקט, חער גיציק און חער ס'איז נישט שוין אָנגעטון. אויף די פּויוזעס צווישן די לעקציעס רופן זיי מיך צו זייערע שפּילן. אָבער איך קען מיך נישט שפּילן און כּיגיי צו נאָר צוצוקוקן זיך, הי זיי חאַרפן אונטער מיט די פּיס דעם טיאָן-סו, אואַ פּוסבאַל פון פעדערן, חאַס הייבט זיך אין דער לופט אַרויף פון די גע- שיקמע שטויסן מיט די פּיס און סאַלט שוין מער נישט אויף די שטייבער פון הויף אַראָפּ.

די מיידלעך שפּילן זיך אין „עטל-בעטל“: זיי פינדן זיך אויף די פּינגער אָן אַ שנירל, און דערנאָך נעמט איינע ציי דער אַנדערע איבער, דער רינג גייט איבער אין אַ חויגעלע, קראַטן און אַנדערע מוסטערן.

די מיידלעך לערנען מיך אויס צו שפּילן אין שאַך. דער שאַך-שפּיל איז נישט הי דער אייראָפּעיִשער. דאָס ברעטל האָט גיין קוואַדראַט אויף גיין. קיין געשניצטע פיגורן איז נישטאָ. אויף שוואַרצע און רויטע ביינער זענען אָנגעצייכנט היערע- גליפּן. ס'איז דאָ פינף בויערן, צוויי האַרמאַטן, צוויי חעגענער, צוויי פּערד, צוויי קאַנצלערס, צוויי געלערנטע און איין קייניג. די גאַנצע אַרמיי צעשטעלט מען נישט אין 2 רייען, הי אין אייראָפּע, נאָר אין דריי, און נישט אינעחייניק אין די קוואַד-
31

ראטן, נאָר אויף די שניט-פונקטן פון די ליניעס. צווישן די לא-
 גערן גייט אדורך א נייטראלער פאס — דער טייך.
 דערנאָך שפילן די מיידלעך אויף אַ סלייט. צארטע,
 שטימונגפולע מעלאָדיעס, וואָס רייסן זיך מיטאַמאָל אָפּ. איך
 זיך אויף די הייסע שטיינער פון הויף און אַבסערוויר זיי קליי-
 נע, געלע מוראַשקעס, וואָס פאָרען זיך פון שפּעלטל צו שפּעלטל
 אויף אַ באַלעבטן געסל. די מוראַשקעס מוזן מען אַכטן. זיי זע-
 נען אַ מוסטער פון קאָלעקטיוון צוואַמענגלעבן. אזוי זאָגט די
 באַבע.

מיט אַ פּערדישן עק אויף אַ הילצערנעם הענטל יאָגן די
 מיידלעך פעטע פליגן און גיבן זיי מיר. איך טיסער מיט זיי
 די מוראַשקעס. די צוגעוואָרפענע פליג חערט באַלד פאַדעקט
 מיט אַ מאַסע געלע פינמלעך—מוראַשקעס, אין אַ מינוט אַרום
 בלייבן נאָר די דינע געוועבן פון די פליגל. די באַבע גייט
 קלייניקע פּאַנטאַעלעך פאַר אירע, גאַרדענע ליליעס (*). כּהאַב
 שוין גענוג די מוראַשקעס. איך זען מיך נעבן איר אויף אַ
 שטולכל, לייג דעם קאָפּ אויף אירע קני און דרימל אזוי ביז
 מיטאַג. מיר עסן מיטאַג צוהעלף אזויגער.

— ערף אזויגער פאַרנייגן זיך די מיידלעך טיף פאַר דער
 מאַמען, זאָגן איר „נון-כאַאָ“ — אַ גוטן טאָג — און פּלאַפּלענ-
 דיק און צווייטערנדיק פאַרשווינדט דאָס גאַנצע געזעמל הינ-
 טער דעם הויפּישן טויער-פאַראַחזאָן.

נאָכן שלאָף טאָרן מענטשן אייגנטלעך נישט שלאָפּן. שוין
 קאָנסוציוס האָט צו זיין שילער געזאָגט: „אַ מענטש, העלכער
 שלאָפּט צופיל, איז חיי אַ צעפּוילטער קלאָץ. פון העלכן מען
 קען קיין סטאַטוע נישט אויסשניצן.“ אַבער מיך גייט דאָס נישט
 אָן. איך שלאָף נאָכן עסן.

אַ הינטל בלאָזט פון יאָנגטע, רוישט מיט די בלעטער
 און קילט די היץ. אויטן הויף האַשן די מאַמע און די באַבע

(* די טיט פון די זרייטן אין אַיטן כּינע פּלענן הערן קינסטלעך

פאַרקלענערט. מן פּלענס זיי רובן. גאַרדענע ליליעס (איבערז.).

העש אין א באליע און א מולסער. דער גרויער זייף, וואָס
 הערט ביי אונז געמאכט פון א ספעציעלן פעטן ליים, גליטשט
 זיך איבער די נאָסע שטאַפן. צוליב דעם דאָזיק זייף זענען די
 כינעזישע העסערייען באַרימט: זיי באַנוצן זיך נאָר מיט אים
 און נישט מיט די אייראָפּעיִשע פעטס-זייפן.

אויף דינע באַמבוס-שטאַנגען הענגען פייכטע, אויסגע-
 דרונגענע העמדער. די זון וועט אַרויסציען דאָס, וואָס דער
 מאַמעס שוואַכע הענט האָבן אַרויסציען נישט געקענט.
 איך כאָפּ מיך אויף. די באַנע רופט מיך אויף א שפּאַ-
 ציר איבער די פּעלדער הינטערן דאָרף.

6. מעלדער

אונזערע זיילן טיאָפּקען איבערן פייכטן וועג. נעבן אינז
 לויפן אַרום ינגלעך. זיי האַלטן פאַפירענע דראַכנס אויף פע-
 דים. די דראַכנס זען אויס ווי שרעקלעכע פאַרזענישן, טויזנט-
 פיסלער, ליבעלעס אָדער פּלאַטערלעך. די קינדער מאַכן זיי
 זיך אַליין. זיי קויפן פאַר 3 טונזער פאַפיר, פאַר 10 טונזער
 שנירלעך און שניידן אַליין אויס די רעמלעך פון באַמבוס-רעד-
 לעך.

אויף פינף טויזנט איינזוינער פון סיאַן-שי איז פאַראַן
 קוים 50 פּערד. די פּערד ווערן אָבער נישט באַנוצט צו דער
 אַרבעט. רייכע לייט רייטן אויף זיי אָדער פירן איבער לאַסטן.
 איבער אונזערע בערגיקע וועגן פאַרט מען נישט מיט האָנגס.
 נאָר די מיליטער-לייט, אייגנטימער פון איינפאַר-הייזער און אונ-
 טערנעפּער האָבן פּערד. די אינטערנעמער סאַרדינגען די פּערד
 צום רייטן און גיבן אויך מיט פירערס. די פויערים האָבן נישט
 קיין פּערד. זיי האָבן קי. די קי האַלט מען נישט צום מצּלקן.
 איך קען אטילו נישט דעם טעם פון מירך.

די קי האַלט מען אויך נישט צוליב זייער פלייש: מיט
 400 יאָר צוריק איז אַרויס אַ ספעציעל געזעץ. וואָס פאַרבאָט

צו עסן רינד-פלייש. און שוין לאנג פאר דעם געזעץ האָט דער
צוויסטישער גלויבן פארבאָטן צו פאָרגיסן בלוט פון חיות. די
קי חערן ביי אונז באַנוצט צו פעלד-אַרבעט.

ביים ראַנד פון סיאַן-שי ציען זיך הייזלעך און שטאַלן
פון פויערים, וועלכע — כ'קען עס פון ראַנען זעען — אַר-
בעטן אויף די פעלדער. איך באַמראַכט זיי מיט דרך-אַרץ.
זייער שטאַנד „נון“ קומט גלייך הינטער אינווערן „שי“. ערשט
הינטער די פויערים גייען די „גון“ — די האַנטווערקער, —
און צום סאַמע לעצט די צום הייניקסטן געשעצטע „סאַן“ —
די סוחרים.

קוליס און זעלנער שטייען אויסער די שטאַנדן.
צופוסנס פון באַרג-אַפהאַנג ציען זיך רייז-פעלדער, מיט
אַ נעץ פון ליים אויסגעבויטע פאַרצוימונגען. אַ רייז-פעלד איז
ווי אַ סטאַה. מען פאַרטרינקט עס מיט האַסער אין צעאַקערט
דאָן דעם באַדן מיט אַן אַקער, האָס איז ענלעך צו אַן אויס-
געבויגענעם שטילעס. צום אַקער איז איינגעשפאַנט אַ קו. זי
שפאַנט און כּיאָפקעט מיט אירע סלאָען אין געלן שליים. מיט
די הענט און מיט דער ברוסט דריקט דער פויער דעם אַקער
צו דער ערד צו. דער אַקער שניידט זיך אין דער ערד אַרײַן
און וואַרפט ארויס קלעפיקע קלומפנס. די דאָויקע קלומפנס
חערן שפעטער כּיט גראַבליעס צעריסן, און די שליימיקע ערד
איז גרייט צום רייז-פאַרזײ.

אויף די פריש-באַוואַסערטע פעלדער צעשפראַצן זיך די
רייז-ווימען. ווען זיי האַקסן אויס ביו אַ 20 צ.ס., רייסט מען
זיי אַרויס און מען זעצט זיי איבער אין בינטלעך צו צען אין
שליים פון רייז-עלד-סטאַה. די בינטלעך זענען אַ האַלבן מע-
טער אָפגערוקט פּונאַנאַנדער. ווי מיט אַ ווירע אויסגעמאַסטן.
ציען זיך די שאַך-ברעטער פון די רייז-פעלדער. דער גינגאַלד-
אַפלאַנץ פון זון-פאַרגאַנג שפיגלט זיך אָפּ אין די רייז-אָויע-
רעס און איבער דעם שפיגל שטאַרן קוים באַמערקבאַרע גרינע
שפיצן אַרויס.

דער רייז חערט נישט ציטיק. עס קומט דער ווער מיט

זיינע געוואלטיקע גאס-רעננס, און דאָס וואַסער שטראָמט פון די בערג, הי דער שחיים פון די ריפן פון אַ פאַרמאָטערסן פערר. פון געזיסער הערן פאַרפלייצט די קליינע אָזיערעס, וועלכע שטעלן צו וואַסער צו די רייז-פעלדער, וואָס ליגן אונטער זיי אין געשטאַלט פון טעראַסעס. דאָס וואַסער פאַרגיסט די פעלדער איבערן ראַגד, שווענקט אונטער די ליימענע פאַר-צווימונגען און די ברייטע שטראָמען, וואָס שלאָגן זיך נייע גע-לענערס אַדורך, דראָען צו פאַרפלייצן דעם צייטיק-ווערנדיקן רייז.

אין דער דאָזיקער צייט פון די וואַלקנברוכן שטייפן די פויעריים, דורכגעצט און הונגעריק, טאָג און נאַכט ביז אי-בערן גארטל אין וואַסער און שלאָגן אָפּ די אָנגריפן פון דעם צעברויזטן וואַסער. זיי לויפן לענגויס די ליימענע שוק-וואַלן, פאַרשטאַפן די דורכן וואַסער געשאַפענע שפאַלטן און רעגולירן מיט ברעטער דעם צופלייץ און אָפּפלייץ פון וואַסער. אויף די רייז-פעלדער זעט מען נישט קיין פרויען. די אַרבעט אַרום רייז איז אַ שחערע אַרבעט, אַ מאַנסבילשע אַר-בעט.

דערפאַר פאַרען זיך אַ סך יינגלעך מיט פאַרקאַשערטע הויזן איז די גראָפנס אַרום די רייז-פעלדער. זיי שטעקן די הענט ביז איבער די עלנבויגנס אין וואַסער אַרײן, באַברען זיך אין שליים, צעשאַרן דעם געדיכטן רייפנדיקן רייז און זוכן אַרום אינטער די שטיינער. זיי זוכן ראַקעס.

האַרבסט-צייט קריכן די ראַקעס אַרויס פון די שוואַרצע סטאַון-טיפענישן, באַזעצן זיך אויף דעם געשמאַקן רייז און ווערן מעס. די יינגלעך פאַקן די ראַקעס סאַר די בייכלעך און האַרפן זיי אין זייערע קערבלעך, צומאַרגנאָ פאַרקויפן זיי זיי אויף די גאַסן פון סיאַן-שי.

די רייז-פעלדער ברענגען פרוכט נאָר איין מאָל אין יאָר. דערפאַר ברענט די אַרבעט אויף אַנדערע פעלדער אַ גאַנץ יאָר. אין פּרילינג ווערן רייף די ווינטער-ווייצן און די אין דעצעמבער פאַרווייטע אַרבעט. אין אַפּריל זייט מען אין גלייכע

רייען קוקרווע אויסן אָרט פון די אַרבעט. נאָך דריי מאָנאַטן
ריפּט די קוקרווע, און אונטן. צחישן אירע צוויי מעכער הוי-
כע שטענגלעך. קוזעלן אָן האַסערדיקע, זיסע אונגערקעס, דיניעס,
און אַרבוזן. די קוקרווע-קערנער זענען פאַר מענטשן באַשטימט,
די בלעטער פאַר די פּי. די שטענגלעך חידער ווערן איינגע-
חייקט, און זען זיי פּוילן שוין. באַמיסטיקט מען מיט זיי די
פעלדער, אָדער מען טריקנט זיי און פּאַרברענט אין אויוון.
נאָך דעם קוקרווע-שניט זענען אין דער הייסטער צייט
פון זומער דאָס פעלד נאָך איין מאָל צעאַקערט און מיט גרי-
קע פּאַרוזיס. אין שפּעט-האַרבּסט שניידט מען די גריקע און די
ערד נעמט אין זיך אַריין הינטער-ווייץ און אַרבעט.
צומייסטן האָבן אַיך ליב די פעלדער אין פּרילינג. ווען
ס'בליען אַרבעט. די געפּליגלטע בלומען זענען אויס ווי מיליאָ-
נען פּלאַטערלעך, וואָס לאָזן זיך אויף דעם גרינס אַראָפּ.
אונזערע פעלדער רוען קיינמאָל נישט אָפּ. איך האָב גע-
ליינט אין די ביכער זענען דריי-פעלדער-ווירטשאַפט און זיך
זייער געוונדערט, הי מען קען דאָס לאָזן אַ פעלד ליגן נישט-
באַאַרבעט. מיר גיבן דער ערד צוריק איר פעטס אין געשטאַלט
פון איינגעווייקטע, האַלב-באַרפּוילקע בלעטער. מיר פּאַרשיטן די
פעלדער מיט אַש פון רייז-שטרוי, אַקערן זיי אַדורך מיט אַש
פון ביינער, זעלבן מען ברענגט אין זעקלעך צו פירן פון
שטאַט. אין דער צייט פון די פּרילינג-געוויסערס באַדעקן זיך
די פעלדער מיט אַן אַפּאָץ פון שליים. דער צפון-כּוּר-היינט
ברענגט שטויב פון פּרוכטבאַרן לעס מיט זיך. אויף אונדזערע
רייז-פעלדער ברענגט איין קערנדל מערווי הונדערט קערנדלעך.
דאָרט, וווּ די פעלדער גייען איבער אין די שטייניקע
בּערג-שיפּועים, וואָסט דער טון-טסי — דער איילבירט-בוים.
שוין דריי יאָר נאָך דער סאַרפּלאַנצונג ברענגט ער פּרוינלעך-
גרינע פּרוכטן, זעלעך צו פּלוימען, מיט קליינע קערלעך אי-
נעחייניק. אין פּרילינג קען קיין שום הינט נישט צעטרייבן
דעם ריח פון דעם טון-טסיס חייסן בליעכץ, וואָס צעגייט זיך
איבער די ברעגעס פון יאַנגטע. און אין האַרבּסט קוזעטשט

מען די מעטע איילבירטן און ס'קנאקן די קערנעלעך אונטער
 דעם פרעס; די פויערים קוזעטשן זיי פשוט צווישן ברעטער
 אויס. פון אונטער די פרעסן פליסן מענגעס העלער אייל —
 איינער פון סעטשוואנגס גרעסטע אוצרות. מיט דעם דאָזיקן אייל
 שמירן די שיפבויערס פון דער גאָרער יועלט, לויטן מיסטער
 פון די סעטשוואַנער פישערס. די אונטערן חאָסער ליגנדיקע
 סילן פון זייערע באַרקעס, דושאַנקעס, סאַמפּאַנעס און שיפן,
 פדי דאָס האַלץ זאָל גישט פייכט הערן. זאָל נישט פוילן און
 פון הערעם נישט צעפרעסן הערן. דער דאָזיקער אייל ברענט
 אין אינווערע ליכטערס און קעמפט פון וועגן דעם קנויט מיטן
 נאָפט, חאָס קומט צו אונדז פון אַמעריקע אין די העלע צייט-
 סערנעס פון דער סטאַנדאַרד-אָיל קאָמפּאַניע.

הינטער די טון-טסי ביימער שטייגן אויף די בערג-שיפועים
 די וועלדער-געדיכטענישן. פול זענען זיי מיט געהילד און מיט
 פייגל. זעלטן טרעפט מען דאָרט אָן אויף אַ שטעגל בינשטאַקן,
 פון פעסער געמאַכטע, און דאָ פון בינען-צוכטער אַזעקגע-
 שטעלטע אויף צוצולאָקן די ווילדע בינען. חאָס נעסטן זיך אין
 די אויסהיילונגען פון די ביימער. אָבער דאָרט, ווו עס ענדיקן
 זיך די וועלדער, ציען זיך ביז אונטער די חאָלקנס די גרוי-
 גרינע אָפּהאַנגען פון לאַנקעס, אויף העלכע עס פיסערן זיך
 סטאַדעס גראַציעזע דיין-ווידלדיקע סעטשוואַנער שעפּסן אונטער
 דער אויסזיכט פון אַ פאַסטן-ינגל און זיין געהילף, דעם באַק.
 איך שרעק מיך פאַר די שאַרפע הצרנער פון באַק, אָבער
 איך האָב ליב די פיינער אַריינצושטעקן אין וואַרעמען גע-
 דיכטעניש פון דער שעפּסענער חאָל.

די זון פאַרגייט באַלד. ס'מוז שוין זיין אַזויגער זיבן.
 ס'איז צייט אויף אָהנט-ברייט. צוריקוועגס אַהיים רייס איך בלו-
 מען. כ'שטרעק אויס די האַנט נאָך דעם גאָלדענעם בליעכץ
 פון זענעמט. די באַבע ציט מיך פאַרן אָרעם.
 — ניטע, נישט דערויף האָבן די פויערים דעם זענעמט גע-

סלאַנצט. דערוועג זיך נישט צו רייסן, די פויערים וועלן בייז
 זיין.

אין די צימערן הערט טונקל. כ'קריך ארויף אויף א
שטול און שטעק אריין מײן ביקעס אין א האזע אויפן שרייב-
טיש. די מאמע גיסט האסער אין דער וואזע אריין. איך זעך
מיך אויף מײן שטודל און רו זאָפּ. איך זיך שטיל. איך קוק.
חי די מאמע גרייט צום טיש און ברענגט אריין קאכעדיקן
רייז.

דאָמף הויבט זיך פון אלע שיסלען. נישטאָן היינט קיין
קאלטע מאכלים. היינט עסן מיר אָן עלטערן פעטער. ער איז
דער איינציקער צווישן אונז. האָס פארבייסט מיט קאלטע מאכלים
צום געלבלעכן ברענגן.

ביים אַזונט-ברויט פאל איך שוין פון די פיס.

שלאָפן, שלאָפן, שלאָפן.

די מאמע טוט מיך אויס. ווייך דעקט זי מיך איין מיט
דער קאָלדער און זאָגט:

— שלאָף רויך, וואָרף נישט אַראָפּ די קאָלדער, דריי
זיך נישט!

אוימן הויף גרילצן די גרילן. חי עפעס אויסטערלישע
שטורעם-געקלעך אין דער טונקלקייט. אין די הינקלען פון
די צימערן זומען די מוקן. די מאמע זיצט געבן מיר, גלעט
מיט דער האַנט מײן קאָלדער און זינגט אַ ליד אָן הערטער.
איך קוק אויף דעם פאָרהאַנג פון דינעם לייזונט, פלוימען-
צווייגעלעך זענען אויף אים אויסגעמאָלט: ראָזע בלומען און
בלויילעכע בלעטער. פון מײן בעט-דעכל אַראָפּ הענגט אַ קערבל.
ס'וואַקסן אין אים ווייסע בלומען — איילאי-סיאן. בייטאָג שמעקן
נישט די בלומען. איצטער דרינגט אַ סיינער פרישער גערוך
דורך די שטענגלעך פון קערבל.

איבערן בעט פון יעדן כינעזער הענגט ביינאכט אַ קערבל
מיט איילאי-סיאן. דער מאמעס לידל גיסט זיך צונויף מיטן
גערוך פון איילאי-סיאן. גיט דער טונקלקייט, דעם זשומען פון
די גרילן, דעם גערויש פון די הייסע גלאַטיקע וואַסערן פון
אַונטסע. איך שלאָף איין.

7. איך גיי איין שול

דער עלטערער פעטער דרייט זיך ארום מיט א זייער צופרידענער מינע. זיין פנים ליכט, ער פינטלט מיט די אויגן, חי ער וואלט יעדע רגע געוואלט דערציילן עפעס א קאמישע זאך.

איך בין שוין אלט פינף יאָר (לויט די אייראָפּעישע באַגריפֿן—פיר). דער פעטער פירט מיך אין צימער, אין העלכן עס הענגען אויף דער האַנט די סי-פּו-פּין, סיר לאַנגע פּאַפּי-רענע מגילות מיט שיינע היעראָגליפֿן.

דער פעטער ווייזט מיר אָן דעם אויבערשטן היעראָגליפֿ און זאָגט: וואָן. איך זאָג גאָר: וואָן. דער פעטער מאַכט א פּויע, דער „האַן“ זאָל זיך גוט איינפעסטיקן אין מיין גע, הירן און רופט אָן דעם ווייטערדיקן צייכן: „טשען“. חען איך האָב פּאַרגעדענקט „טשען“, רופט דער פעטער אָן דעם לעצטן היעראָגליפֿ „טין“.

„וואָן טשען-טין“, איך חור-גוט איין דעם דאָזיקן נאָמען, צייכענענדיק אין דער לופט מיט אַן אויסגעשטרעקטן פינגער די ציפּעס פון זיינע היעראָגליפֿן. וואָן טשען-טין — אַזוי הייסט דער לערער, העלכן איך האָב גאָר קיינמאָל נישט געזען, אָבער צו וועלכן מען העט מיך באַלד פירן.

„וואָן טשען-טין, וואָן טשען-טין“ — פּאַרעקשנט און מיט אַן אומקלאָרן געפיל פון אַכטונג, חור איך איבער דעם נאָמען. פּופּצן יאָר שפּעטער וויל איך פּריידיק און פּול מיט פּאַליטישער באַגרייטערונג אויכרופֿן וואָן טשען-טין, דעם נאָמען פון אַ הויכן באַאָמטן אין פעקין, וועלכער הייסט אַזוי ווי מיין ערשטער לערער, און וועלכער האָט אַן אָפּמאַך אונטערגעשריבן, דעם ערשטן אָפּמאַך לויט דעם פּרינציפּ פון גלייכבאַרעכטיקונג צווישן כינע און דעם ראַטן-פּאַרבאַנד.

אין שטוב הער איך אונטער אַ שמועס צווישן פעטער און מיין מאַמען וועגן דעם, ווהין מען זאָל מיך שיקן: אין דער אַלגעמיינער פּאַלקסול, וווּ דאָס לערנען איז אומזיסט,

אָדער אין דער פּריזאָנע שול, וווּ מען לערנט טאַקע בעסער,
אַבער מען מוז צאָלן און - דאָס נישט ווייניק.

- אונזער שכנס וין צאָלן דאָרט זעקס דאָיאַן אַ יאָר און
דער דיקער טוכהענדלער טון צאָלט פאַר זיין שוועסטער-קינד
צוואַנציק דאָיאַן אַ יאָר. צוואַנציק דאָיאַן! מיר אַלע זאַלבעסערט
פאַרעסן נישט און גיבן נישט אויס אויף וואָסן און הייצן קיין
צוואַנציק דאָיאַן אַ חודש!

צוואַנציק דאָיאַן איז אומגעפער 100 גילדן.

דער פעטער גייט מיט שטילע טריט אַהין און צוריק,
פינטלט כּיטרע מיט די אויגן אין דער מאַמעס זייט אין זאָנט,
נאַכמאַכנדיק איר באַזאָרגטן טאָן:

- פאַר שייכואַן וועלן מיר צאָלן נאָר צוויי דאָיאַן אַ
יאָר. דער לערער וואָן-שען-טין נעמט אַזוי ביליק, ווייל שיי-
כואַ איז מײן ברודער-זון.

דער פעטער איז שטאַלץ, וואָס ער קאָן זיך באַרימען מיט
דער אַכטונג, וועלכע מען הייזט אים אין סיאָן-שי אַרויס.
ס'קומען אָן די קאַלטע טעג פאַר ניי-יאָר. דער ניי-יאָר-
יום-טוב מיט זיין שפאַנונג און פייערלעכער שטימונג גייט
אַריבער. ביי אונדז אין שטוב רערט מען נאָר וועגן לערערס
און שולן. דער פעטער זאָגט ברובולעך:

- סיאָן-שי איז אַזאַ גרויס דאָרף - 5000 איינוואוינער -
און פאַרמאָגט איין איינציקע אַלגעמיינע פּאַלקשול. דאָס איז
אומדערהערט. אין אַנדער דערפער זענען נאָך אויסער פּאַלק-
שולן אויך דאָ מיטלשולן. וואָס טראַכט זיך אונזער סיו-טונג?
(סיו-טונג איז דער באַאַמטער, העדכער פאַרנעמט זיך מיט רעם
שולחען אין דאָרף און באַשטימט די פאַרוואַלטערס).

דער פעטער ווייזט מיר אַ בלעטל פאַפיר. דריי היעראַג-
לימן שטייען אויף אים. איינעם קען איך שוין, דאָס איז דער
היעראַגליף וואָן - דער נאָמען פון מײן לערער, אָבער די צוויי
אַנדערע קען איך נישט. דער פעטער לייענט זיי מיר פאַר:
ססיאַ - אואַן. אואַן - דאָס איז אַ טאָל, וואָס איז אַרומגע-
רינגלט מיט אַ האַלבקרייז פון בערג. ססיאַ-אואַן - דאָס

איז דער שטאַט טייל, אין וועלכן ס'ווינט דער לערער. דאָרט אהין וועל איך די טעג מוזן גיין.

איך שפּאַציר זיך לענגוויס די גרינלעכע ציגל פון אונז-זערע הויז-מויערן. מיט אַ שטעקעלע מאָל איך אויף זיי פּאַנ-טאַטישע צייכנס און איך פּאַנטאַזיר:

— איך לערן זיך שוין, איך שרייב שוין. איצט בין איך שוין אַ באַרימטער שוין-שרייבער און היעראָגליפּן-מאַלער און פאַר יעדן אות באַקום איך פינף דאָיאָן.

דאָס פענצטער פון טוגלען צימער קוקט מין אָן. דאָס פענצטער איז ווערטיקאַל געטיילט אויף צוויי טיילן: איין העלפט איז פאַרגלאָזט, די צווייטע אָפּער איז פאַרקעפט מיט אַ גרינגלעך דורכזיכטיקן פּאַפּיר, דאָס פּאַפּיר איז צעריסן און לעכער-ריק. דער הינט שפּילט זיך מיט די פּאַפּיר-ריסן און דורך דער עפענונג הער איך פאַרטויבטע שטימען פון אַ געשפרעך. די גרעבערע און העכערע שטים — דאָס איז דעם פעטערס, די שטילערע און וויכערע — דער מאַמעס.

— צוויי דאָיאָן, אויס אַכטונג צו מיר, צוויי דאָיאָן.

ניי-יאָר איז אַריבער. ס'קומט אָן מיין גרויסער טאָג

— כּוּאַ, טו אָן דיין מאַ-גואַ.

די מאַמע טוט מיר אָן אויפן כאַלאַטל אַ שוואַרצן אַט-לאַסן-גלאַנציקן וועסטל מיט לאַנגע אַרבל, וואָס גרייכן ביז אַרי-בער די האַנט-געלענקען. איך פאַרשטיי, וואָס דאָס באַטייט. נאָר אין טעג פון זייער פייערלעכע יומטובים אָדער באַ-זוכן טוען אָן די פעטערס — ווי איך האָב באַמערקט — אָועל-כע גלאַנציגע מאַ-גואַס.

ביידע פעטערס, די מאַמע אין די באַבע באַגלייטן מין פּייערלעך און זאָרגעוודיק ביז צים טויער און דער דיקער פון שטרוי און ליים געמאַכטער מויער, וואָס רינגלט אונזער הויף אַרום און איז אויבן מיט טונקעלע ציגל געדעקט.

— איצטער ביסטו אַ שילער.

— גענוג צו שטיפן און ליידיק גיין.

- מען דארף זיך לערנען - אזוי באגלייטן מיך ווייטער
ציטערנדיקע שטימעס.

אין שול אריין פירט מיך דער יינגערער פעטער. איך גיי
נעבן אים, איך שטיי נישט אָפּ און קוק מיך נישט אום צו
אונזער טויער, פון וועלכז עס קוקן מיר נאָך דריי פאָר אויגן:
כיטרע דעם פעטערס, גרייז-שוואַכע - דער באַבעס און די
ליבסטע - דער מאַמעס.

איך בין אויסגערעגט, אָבער אַ פרייד פיל איך אין מיר. אין
דער היים בין איך איינער אליין און מוז פארברענגען נאָר
מיט דערוואַקסענע. אָבער איצט דערוואַרט מיך אַ פריילעכע,
אינטערעסאַנטע און צעשפילטע שילער-געזעלשאַפט. איבער מיין
אַרעם הענגט אַ קערבל. עס ליגן אין אים: אַ לייצענבוך, וויירוין-
שטעקעלעך, אַ פאָר רויטע ליכטלעך און אַ ראַקעטע, וואָס איז
געמאַכט פון קליינע, מיט שרויט אָנגעזילטע טאַרבעלעך צוגנויפֿ-
געבונדענע מיט אַ האַרטן שיס-צינגל.

פאָר דער שול באַגריסן אונדז צוויי הינט מיט אַ הייזעריקן
בילן. איך דערשרעק זיך. איך קריך אונטער דעם פעטערס
כאַלאַט. דער פעטער נעמט מיך אויף די הענט.

דער לערער זעט אונדז דורכן פענצטער, ער רייסט אי-
בער די לעקציע אין גייט אונדז אַנטקעגן.

דעם לערערס פנים איז פול מיט קנייטשן. זיין שפיץ
קאָפּ, די ברעמען און דער קין זענען באַוואַקסן מיט מילך-
גרויע האַר. אויפן פנים איז נאָר דאָ אַ נעץ פון קנייטשן און אַ
פאָר ערנסטע אויגן. אַ שמייכל אַרויסברענגען קען עס שוין
נישט.

אויף דער שוועל פאַרהאַלטן זיך דער פעטער און דער
לערער. זיי פאַרנייגן זיך לאַנג איינער פאַרן אַנדערן. יעדער
איינער ווייזט מיט דער רעכטער האַנט אויף דער סיר און
מיט דער לינקער פרוזוט ער לייכט דעם צווייטן אַ שטויס צו
טון פאַרויס.

דען מיר גייען דורכן הויף, הער איך אַ פאַרטויבטן גע-

רודער, און, פארקונדיק צהין, זע איך א פיראמידע קעם פון
א נייגיריקער שילער-גרופע צוגעקלעפט צו די שויבן.
איצט זענען מיר, דער פעטער, דער לערער און איך
אין ליטאן, דעם פאראד-זאל פון דער שול. פאר אונדז שטייט א
מזבח מיט ווירויך-געפעסן און בלומען אין וועזעס, און הינ-
טער דעם מזבח אויף דער וואנט, א לאנגע אויפשריפט, האָס
צייט זיך פון אויבן אראָפּ. די היעראָגליפן באַטייטן: דאָס איז
דער מזבח פון דעם פולקומסטן געלערנטן און לערער פון אַל-
טערטום - קאָנפּוציוס.

— אין ליטאן ווערט אַ וויל טונקל - דאָס האָט אַ פרויבן-
געשטאלט פארשטעלט דאָס ליכט, האָס דרינגט דאָ אַריין דורך
דער טיר. דעם לערערס פרוי קומט אריין און שטעלט זיך
נעבן אונדז.

דער פעטער און דער לערער פארגינגן זיך לאנג איינער
פאר אַנדערן, טרייסלענדיק מיט די אויף דער ברוסט צונויפ-
געלייגטע הענט. ענדלעך זאָגט דער פעטער, אַנזויזונדיק אויף-
מיר:

— אָס איז מיין קליינער נאָרישער ברודערן-זון. איך גיב
אים אייך איבער, האָן, דעם בעסטן פון אַלע לערער. אפשר
זעט עס אים געלייגט אונטער אייער ווירקונג אויסצוזאָקסן אַ
פארשטענדיק יינגל.

דער לערער ענטפערט:

— אייער ברודערן-זון, זע איך, איז אַ פארשטענדיק יינגל,
אַ סך פאדשטענדיקער, ווי אַנדערע יינגלעך אין זיין עלטער.
כ׳בין איבערצייגט, אַז פון אים וועט חערן פינקט אַזאַ אַנגע-
זענער מענטש. ווי איר און אייער זייער געלערנטער עלטע-
רער ברודער, ודאָס מיינט ער מיין עלטערן פעטער; אים קען
יעדער אין דער געגנט אַלס דיכטער און ליטעראַטור-קענער.
נאָך די רעדעס פארגייג איך זיך טיף פאר די קאָנפּוציוס-
היעראָגליפן, נאָך דעם קני איך לויט דער ר׳ פאר דעם לע-
רער און זיין פרוי: דעם לערערס פרוי איז פאר די שילער

זי א צווייטע מיטער. איך וועל זי רופן, סי.מי. דאָס הייסט
לערמוטער.

ווען איך פאַרנייג זיך, ברענט דער פעטער אויפן כובח
דאָס זיירוויך און צינדט אָן ביידע רויטע ליכט. איך שטיי
אויף פון די קני אין וויש מיט איין האַנט די נאָז אָפּ און מיט
דער צווייטער טרייסל איך דעם שטויב פון מיין כאַלאַטפּ.

טראָג... פּ... פּ... פּ... פּאַך! דאָס רייסט אויף די ראַ-
קעסע און גיט מיט אַ ליארעם צו חיסן דער גאַנצער וועלט:
דען שיכונא איז אַ שילער געוואָרן!

דער לערער און דער פעטער סירן מיך אַריין אין קאַס.
צוואַנציק קעס, וועלכע איך האָב פריער ביים פּזנצטער געזען,
שטעקן שוין איצטער איבער באַזונדערע טישן. אין דעם איינ-
ציקן צימער זענען קינדער פון פאַרשידענע עלטער
און פון פאַרשידענע גרופעס. די אַראָפּגעלאָטע אויגן
דערציילן פון אנשטענדיקייט, געהאַרואַמקייט, און באַשיידנקייט.
דער לערער שטעלט מיך טאָר פאַרן קלאַס:

— דאָס איז מיין נייער שילער. ער איז נאָך, ווי איר
זעט, זייער יונג. איר דאַרמט אים באַהאַנדלען ווי אייער יינגסטן
ברודער. לערנט אייך צוזאַמען פריינדלעך און גוט.

איך זען מיך אויף אַ באַנק הינטער אַ טישל, וואָס שטייט
צום נאָענטסטן פון לערער. אויפן לערערס טיש איז צעלייגט
אַ גאַנצע זאַמלונג פון זייער אינטערעסאַנטע קעגנשטאַנדן. דער
שטיין צום צערייבן דעם טיש ליגט נעבן דעם פּאַרצעלייענעם
שעכל מיט וואַסער. די טוש-פענדזלעס שטעקן ווערטיקאַל אין
קופערנע בעכערלעך, אָדער הייבן קווער אויף אַ געשמעלכט
זייערע גלאַנציקע האַריקע פּיסקלעך איבערן טיש אַריבער. דאָ
ליגט נאָך אַ הילצערן ברעטל, די גרעס פון אַ בוך. מיט דעם
ברעטל קלאַפּט דער לערער איבערן טיש, ווען דער קלאַס
סומלט צו שטאַרק, די קלעפּ קנאַפּן הי האַרמאַטן, שאַסן. אין
דער האַנט האַלט ער אַ טייטל, מיט וועלכן ער היינט אָן אין
די לייענביכער די היעראַגליפּן. אויף דער האַנט, הינטערן

לערער, הענגט אן אַפּפּאַלירטע, לייכט-אויסגעצויגענע באַמזיס-
ליניע. די ליניע ווערט גענוצט נישט צום צייכענען.

ווען דער לערער פרעגט אַ שילער, שפּרינגט דער גיך
אויף פון באַנק, באַוועגט שנעל מיט די אויגן און די ליפן,
און זאָגט אָפּ די גוט אויף אויסנויניק אויסגעלערנטע לעקציע,
אַדער סאַרקערט ער שטייט אָפהענטיק און דאָס צעעפנטע
פּיסקל שטאַמלט נישטזיכער אומזיניקע רייד מיט קווענקלעניש
ארויס.

דער לערער ווענדט זיך צו מיר מיט אַ פּראַנע. איך
רייס מיך האַסטיק אָפּ פון באַנק, אָבער איך פאַרשויןד אינ-
גאַנצן אונטערן טיש -- אזוי קליין בין איך נאָך. איו, ווייל
מען קען נישט לערנען מיט אַ מענטשל, וואָס שטייט אינטערן
טיש, און וועלכן מען זעט נישט, דערלויבט מיר דער לערער
צו ענטפערן זיצנדיק -- אזוי זעט מען כאָטש ארויס דעם קאָפּ.
דער קלאַס איז געשפּאַנט. דער נײַער ענטפערט! דאָס
בוך פאַר מיר איז געעפנט אויף דער ערשטער זייט. איך בין
אויפגערגט און דענערווירט. בגנבה כאַפּ איך אַ קוק אויפן
קלאַס -- וועלן זיי מיך אויסלאַכן? גיין. אַלע זענען נישט
ווייניקער ערנסט פון מיר. דעם לערערס טײַטל ווייזט דעם
ערשטן היעראָגליף פון בוך.

דער לערער זאָגט: „טיאָן“. איך זאָג נאָך: „טיאָן“.
איך זאָג עס מער פון העסלעכקייט וועגן. ווייל פון דער
צייכענונג, וואָס נעבן דעם היעראָגליף. ווייס איך, צו „טיאָן“
באַטייט „הימל“.

דער לערער דערקלערט:

„טיאָן“ דאָס איז דער טײַל פון בלויען דורכזיכטיקן
רויס, וואָס איז איבער דיר, וווּ עס טראָגן זיך די וואַלקנס,
וואָס וואַנדערן די זון און די לבנה און צו וועלכן עס
זענען צוגעפּעסטיקט די שטערן.

דעם לערערס טײַטל וואַנדערט אַריבער צו דער צווייטער
צייכענונג. נאָך איידער דער לערער רופט אן איר נאָמען, זאָג
איך „טי“ (טייַ חייסט - ערד).

דער טײטל גייט הייטער אריבער אויף דער צײכענונג,
וואָס שטעלט פֿאַר דעם גרויסן בער.

— סאָו — זאָג איך.

-- ריכטיק — שטימט דער לערער צו. זײַן טײטל וואָג-
דערט אַראָפּ אויף אונטן און פֿאַרהאַלט זיך בײַ אַ צײכענונג
פֿון אַ שטערן.

— סײַ — זאָג איך צופֿרײדן מיט זיך אַלײן.

די קנייסשן אויסן לערערס געזיכט גלייכן זיך אויס.
דער טײטל שפּרינגט נאָך נידעריקער אַראָפּ צו דעם אָננעצײ-
כנטן געקרייזלטן האַלקן.

— סײַן — רוף איך אויס.

דאָס שטעקלע וואָנדערט ווייטער. די שיפּע לײניעס פֿון
אָננעצײכנטן רעגן באַגריס איך מיט דעם וואָרט „עו“.

„יפֿן“ רוף איך אויס אין דעם מאָמענט. ווען דאָס שטע-
קלע ציטערט און פֿאַרהאַלט זיך אין קנוילן שוואַרצן רויך
איבער אַ צעברענטן פּײער. דאָס וואָרט „פֿין“ ברענג איך נאָך
פֿריער אַרויס, אײדער דאָס שטעקלע רירט אָן די אַכטע
צײכענונג, העלכע שטעלט פֿאַר „אײז“.

אזוי האָב איך אויף דער ערשטער לעקציע געלערנט אַכט
העראַגליפֿן.

פֿאַרן ערשטן מאָל איז דאָס אַ היפּשע פֿאַרציע פֿון בוך
סטיאַן ססי-וואָן, וואָס פֿאַרמאָגט טויזנט היעראַגליפֿן.

— אויף היינט איז געגוג — זאָגט דער לערער, קאָנטיק
צופֿרײדן מיט מײנע קענטענישן.

— קענטס גיין אַהיים מיטן פעטער. מאָרגן וועט מײן
זון קומען נאָך דיר. וועסט נעבן אים זיצן אין קלאַס.

ער רופּט צו אַ דאַרן שלאַנקן דרייצנאַריקן יינגל, וואָס
איז צוויי מאָל אזוי גרויס הי איך.

— ווען דו וועסט עפעס נישט פֿאַרשטיין אין לערנען.
פֿרעג אים.

שחייגנדיק קוקן מיר זיך בײדע אָן — דעם לערערס זון
און איך. דאָן לײג איך מײן בוך אין קערבל, גליטש זיך פֿון

באנק אינטערן טיש אַרונטער, קריך אַרויס פון אונטערן טיש
און שפּרייז רויק און מיט ווערדע צום פעטער אויסן הויף.
נישט אומקונדיק זיך אפילו קיין איין מאָל אויף דעם קלאַס,
האַס קוקט שחיינדיק מיר נאָך.

אין דער היים הערמן זיך אויף מיר דער עלטערער
פעטער, די באַבע און די מאַמע. זיי נעמען מיר צו דאָס
קערבל, טוען מיר אויס די מאַגנא אין פאַרשיסן ג מיט
פראַנעס:

— מען האָט דיך געפרעגט?

— דו האָסט געענטפערט?

— האָסט נישט געחיינט?

איך בין פאַרווונדערט.

— געחיינט? פאַרוואָס האָב איך געזאָלט וויינען? קיינער

האַט דאָך מיך נישט געשלאָגן אָדער באַליידיקט?

די צודרינגלעכע דעהאַקסענע ענטפער איך העלעך.

אַבער אָן באַגרייטערונג. איך פאַרשטיי נישט, פאַרוואָס זיי
זענען אזוי איבערגענומען.

צומאָרגנס נאָכן טרישטיק קומט צו מיר דעם לערערס זון

און איך גיי מיט אים אין שול אַריין שוין אָן פייערלעכקייטן

און אָן באַגלייטונג. מיר שפּאַנען איבער די ברוקירטע קרומע

פרימאָרגנדיק קילע געסלעך פון סיאַן-שי. שמועסנדיק העגן דער

שול, העגן דעם, וויפל טעג מען דארף, אויסצולערנען אַלע

היעראָגליפן פון גאַנצן בוך אויף אויסנחייביק. און

העגן דעם. אַז דער גאַרישער פון לערנט זיך אויסנחייביק

די נעמען און ווייסט נישט, צו וועלכע היעראָגליפן זיי געהערן.

און וועגן דעם, ווי דער פלינקער ליי פאַרגעדענקט היעראָגליפן.

ווען ער זעט זיי נאָר איין מאָל.

דעם לערערס זון געפעלט מיר גלייך. ער רעדט מיט

מיר, ווי מיט אַ גלייכן, ער בלאָזט זיך נישט, רעדט נאַטירלעך,

מיט אין וואָרט — ער האַלט זיך נישט גרויס.

ער האַלט פון מיר דערפאַר, הייל אין איין טאַג האָב

פאַרגעדענקט אזוי פיל היעראָגליפן, אויף היפל ביימער ער

קען אַרויסקלעטערן. ער קלעטערט אויף ביימער פלינק ווי אַ
מאַלפע. ער קלעטערט מיטן שטאַם אַרויפצו, כאַפט זיך אַרױף
אויף אַ זײטיקע צװײג, צעשאַקלט זי ווי אַ שפּרינג־ברעט, זוכט
אויס מיט די אויגן אין געדריכטן גרין אַ נאַענטן בוים און
שפּרינגט הי אַ העזערקע אַריבער פון איין בוים אויפן אַנדערן.
אַדער מער נאָך—ער חײזט טײלמאַל אַ גרױסע קינץ: ער פאַר-
בינדט זיך די אויגן אין קלעטערט אויף דעם בוים אַרױף.
אַ יאָר נאָך אונדזער באַקאַנטשאַפט האָט ער איין כאַל
אַרויפגעקלעטערט אויף אַ בוים, צעשאַקלט זיך, אָפּגעשפּרונגען
וועלנדיק טרעפן אויפן נאַענטסטן בוים... ער האָט אָבער גע-
טראָפּן דערנעבן. ער איז אַרױפגעפאלן צעברעכנדיק די צװײגן,
צו איז געפליבן ליגן אויף דער ערד אַ טױטאַר.

8. דאָס לערנען

דער צווייטער טאָג אין שול.
איך שרייב די ערשטע היעראָגליפן.
דער לערער טונקט דעם פּינדזעל אין רויטן טוש און
צייכנט אָן. מיט לייכטע טאַנצנדיקע באַוועגונגען, אויף אַ בײ-
געלע פּאַפיר אַ גרויסן היעראָגליף.
איך מוז דאָס רויטע אַוומפירן מיט שוואַרץ. דער לערער
שטייט איבער מיר אָנגעבויגן און קוקט, ווי איך האַלט דעם
פּענדזעל:

— האַלט דעם פּענדזעל מיט דריי פינגער גאַנץ ווערטי-
קאַל איבערן פּאַפיר אַזוי, אַז זײן אויבערשטער שפיץ זאָל דיר
אויסקומען נעבן נאָז.

כיבין נאָך אַ גאַנץ קנאַפער מייכטער אין שרייבן. איך
נעם אָן דעם פּענדזעל האַרט נעבן זײנע האַר און שפּאַר אָן
דעם האַנט־געלענק אויף דעם טיש. נישט ווייט פון מיר פירן
די שילער, העלכע גייען שוין דאָס דריטע און דאָס פּערטע
יאָר אין שול, פריי און געשיקט מיטן פּענדזעל איבערן פּאַפיר,

האלטנדיק איר אין דער מיט. דער לערער הייזט מיר זיין
געשיקטקייט אין זייכענען היערענגליסן: ער געמט אָן דעם
פענדזעל שיער נישט ביים שפיץ און מאַלס שנעל, גישט אָן.
יירנדיק אפילו מיטן עלנבויוגן דעם ניש, דראָבנינקע, פינקטלע.
כע היערענגליפן-מוסטערן.

איך באַנעם, הען איך באַטרזכט אַזוי דעם פענדזעל,
גלויב איך, אַז ס'זעט פאַר מינע פינגער גענוג זיין אַ יאָר,
אדורכצומאַכן דעם העג פון דעם האָר-בערשטעלע ביזן אוי-
בערשטן שפיץ פון דעם הענטל.

די פינגער ציטערן מיר. אַנשטאַט מיט דעם שפיץ לייכט
צו באַרירן דאָס פאַפיר, שמירט מין פענדזעל אַ געריסענעם
שחאַרצן שטריק. די קינדער סאַפן ביים שרייבן. נאָך דעם הי
איך האָב דעם לערערס אַלע היערענגליפן אַרומגעצויגן מיט
שחאַרץ לייג איך מינע מאַלערייען אויסן לערערס טיש
אַנידער.

מין פרשטן היערענגליף מיידט דעם לערערס פענדזעל
אויס. געבן דעם צווייטן זייכנט ער אָן אַ קליינעם קרייז. די
עלטערע שילער ציען אויס די העלדזער הי גענדזן און פליס-
טערן איבערן גאַנצן קלאַס: „אן איי“.

מיט אַן „איי“ באַזייכנט דער לערער אַלע גוט געמאַלטע
היערענגליסן. די פאַרקלעקטע און אומגעלומפערטע פאַרשרייבט ער.
ווען די שילער נעמען צוריק פון לערערס טיש זייערע
פאַרשידענע פאַפיר-בייגעלעך, הייזן זיי דעם גאַנצן קלאַס אויף
די פינגער, וויסל אייער זיי האָבן געקריגן.

אין דער היים באַפאַלן מיך דער פעטער, די באַצע און
די טאַסע מיט דער פראַגע: „היפל אייער האַסטו געקריגן?
אין ערשטן טאָג פון לערנען האָב איך געקריגן סיר
אייער.“

— אויב דו וועסט פאַר יעדן היערענגליף קריגן אַן
איי — היצלט ויך די באַצע — העל איך דיר פאַר אַ באַלוי-
נונג געבן אַ ריכטיק איי.

אין טאָג קומט נאָך דעם אַנדערן, הי טעלעגראַף-טלע.

פעט. איך לויף הי א שנעלער לאקאמאטיוו פון היעראגליף צו היעראגליף, פון זייט צו זייט, כ'יאג איבער די טעמפע שילער און קאנקוריר מיט די פעיקע.

צי יענער צייט, איבעריקס, האָב איך נאָך נישט געהאַט געזען קיין לאקאמאטיוו און גאַרנישט געחוסט וועגן אים. איך זאָג, לאקאמאטיוו און, טעלעגראף-סלופ" נאָר צוליב בילדערישקייט.

אין אַ חודש האָב איך אָנגעיאָגט די שילער, וואָס זיצן שוין אַ האַלב יאָר אין שול. מײן אַרבעט ווערט מיט יעדן טאָג שווערער. דער לערער מאַלט איצטער היעראגליפן, איבער-לאַונדיק צווישן זיי, אונטן און אויבן, פרייע ערטער. אויף די ערטער מוּו איך אַריינמאַלן אַנדערע היעראגליפן אַזוי, אַז עס זאָל אַרויסקומען אַ זאַץ.

די פעטע פאַרשלאָסענע פּויליאַקעס געמען אויף מיינע דער-פּאַלגן מיט גלייכצייטיקייט. אין דריי יאָר האָבן זיי זיך אויס-געלערנט הייניקער, ווי איך אין דריי חדשים. די שול איז פאַר זיי בלויז אַ לאַנגיאַריקע לאַנגזייטיקייט. ווי נאַרישע הינער פּיקן זיי 20, 30 מאָל אַרום דעם היעראגליף-קערנדל און קאַנען עס פאַרט נישט אײנשלינגען. זייערע אויגן בלאַנדזשען איבער די זייטלעך און בלייבן שטענדיק קלעפּן אין פענצטער. הינטער וועלכן די רויטע געלע און אַראַנזשענע פּרוכטן פון לערערס גאַרטן פאַר-שווינדן אין געדיכטן גרינט.

אַבער די פּלייסיקע חברים, וועלכע האָבן אַ נישט קלענע-רע אַמביציע פון מיר, יאָגן מיך לייכט איבער.

איך דערמאָן מיך אײנעם פון זיי. מיט דעם קען איך נישט קאָנקורירן. ער דאַרף נאָר אײנמאַל אַ קוק טון אויף אַ היעראַ-גליף, ער זאָל אים שוין אויף שטענדיק פאַרגעדענקען. ער שפּאַ-צירט מיט אַ שמייכעלע איבער דעם פאַרפלאַנטערטן לאַבירינט פון די אותיות, אַזוי ווי ס'וואָלט געזען גאַרנישט.

איצט גייט ער אַרום איבער אונדזער דאַרף און בעטלט. די שול האָט ער נישט געענדיקט. און געשען איז עס אַזוי: זיין מוטער, אַן אַלמנה, האָט געריכערט אַפּיוּם. אויסער אַפּיוּם

הָאָט פֿאַר איר גאַרנישט עקזיסטירט. מיט דעם אָפּוּם-רויך זען
 נען אַוועק דאָס הויז, דער גאַרטן און איר גאַנצער פֿאַרמעג.
 דאָן האָט מיין שויל-חבר געקריגן אַ ירושה נאָך אַ קינדער-
 לאָזן פעטער. צו דעם פֿאַרמעג האָט די מוטער קיין שום רעכט
 נישט געהאַט. פֿרי אָבער אַריינצובאַקומען דעם פֿאַרמעג אין
 אירע הענט, האָט זי צוגעווינט דעם קליינעם צו רייכערן אָפּוּם.
 פֿינקע נאָך פֿינקע האָט אים אַריינגעצויגן אין אָט דער שעדלע-
 כער געווינהייט. ער האָט אויפגעהערט צו לערנען. זיינע אויגן
 זענען געוואָרן ווי פֿאַרגאַסן, די פֿוחות האָבן אים פֿאַרלאָזן. אַ
 גאַנצן טאָג איז ער אַרומגעגאַנגען אַ מידער און שלעפעריקער,
 ביינאַכט איז ער ערשט געוואָרן אויסגעלעבט. די אָפּוּם-רייכע-
 רערס זענען ווי די פֿלעדערמייז — נאַכט פֿייגל. ער האָט מער
 נישט געקענט באַהערשן דעם פענדזעל. האָט מען אים אַרויסגע-
 טריבן פֿון דער שויל. זיינע אויגן פֿלעגן אויפלייכטן ביים אָנ-
 בליק פֿון אַן אָפּוּם-פֿינקע, מיט דעם לייכטן רויך פֿון
 וועלכער ס'איז פֿאַרשוונדן דעם שפּטערס ירושה. ווען ער האָט
 שוין אַלץ פֿאַרלוירן, האָט ער אָנגעהויבן צו גיין איבער די
 הייזער און אין זיין האַנט האָבן געקלונגען די ערשטע פֿעסל-
 גראַשנס. געבעטלט האָט ער אָבער נישט אויף ברויט. ער האָט
 געדאַרפט געלט פֿאַר זיין אָפּוּם-פֿינקע.

אין די פּוּזעס שפּאַצירן אַרום די מוסטער-שילדער מיט
 ביכלעך אין די הענט און שליינגען מיט די אויגן די וויסלעך.
 די פּוּזע אָבער ווערן רירעוודיקער און פֿאַרשווינדן אין גאַרטן,
 דאָרט, וווּ ס'הייסלעך זיך די פֿרוכטן. דעם לערערס פֿרוי זעט
 זיי, אָבער זי מאַכט זיך נישט וויסנדיק. זי איז צו גוט און
 פֿריינדלעך, צו ברענגען אויף זיי דערפֿאַר אַ שטראָף. זי גייט
 דורכן גאַרטן אַדורך, נישט באַמערקנדיק קיינעם.

די גנבילעך עסן געשמאַק די פֿרוכטן, טרייסלען מיט די
 צווייגן און ווערן אַלץ פֿאַריסענער. איינמאָל האָט דער לערער
 אַריינגעפֿירט אַ יונגל, וועלכן מ'האַט געכאַפט ביים גנבענען פֿרוכטן.
 דער לערער איז ביזו, ער ציטערט. ווערטער פֿאַרן ווי האַגל
 אויפן קאָס פּונעם שוילדיקן.

- נישט דאָס איז שלעכט, וואָס דו האָסט געגעסן די פרוכטן - מײן גאָרטן שטייט אָפן פאַר אַלע שילער, וואָס זענען דאָס ווערט. אָבער ס'איז שענדלעך, וואָס אַזאָ פוילאַק און גאַרנישט חי דו, גנבעט מײנע מאָרעלן, אָנשטאַט ביכער צו לײענען! איך פאַרוער אַזעלכע פויליאַקעס, חי דו, אָנצורירן מײנע מאָרעלן פרוכטן! דער לערער נעמט אַראָפּ די באַמבוס-חירע, כאַפּט דעם שולדיקן פאַר אַ האַנט און שלאָגט אים איבער דער האַנטפלאַך און איבער די אַרעמס.

דער שילער שרייט און קרעכצט, טופּענדיק מיט די פיס. אָבער זײנע קרעכצן ווערן פאַרהילכט פון מײן געשרײ, איך בין איבערגעשראַקן אויף טויט. דעם ערשטן מאָל אין מײן לעבן זע איך עמעצן שמײסן און מײנע נערוון האַלטן דאָס נישט-אויס. אַלע זענען פאַרוונדערט: די שילער, דער לערער, אפילו דער שולדיקער אַליין. דער לערער הערט אויף צו שלאָגן, די שילער קוקן מיך פאַרוונדערט אָן.

- וואָס איז געשען?

איך האָב מורא - ענטפער אין.

דער גאַנצער קלאַס שיסט אויס מיט אַ געלעכטער. אפילו דער געשלאָגענער פּינסלעט מיט די פאַרחײנטע אויגן. אפילו דער שטענדיק ערנסטער לערער שמײכלט. ער דערשטיקט אָבער באַלד זײן שמײכל, קלאַפּט מיט דער חירע איבערן טיש, נעמט מיך אָן פאַר דער האַנט און פירט מיך אַרײן צו זײן פרוי. ווען איך קום צוריק אין קלאַס אַרײן, איז שוין אַלץ אין אַרדענונג. נאָר פון צײט צו צײט הערט זיך נאָך דאָס כליפּען פון באַשטראַפּסן. איבער זײן פאַפּיר-בײגעלע.

פון זינט דעם פּאַל שיקט מיך דער לערער פאַר יעדן שמײסן אַרײן צו זײן פרוי. די שטילע גוטע סי-מו גיט מיר צוקערלעך אָדער פּערעשקעס, אָדער זי פירט מיך פאַר דער האַנט אַרײן אין גאָרטן, חײט פון שול-צימער, אין וועלכן דער באַשטראַפּטער יונגל קאַרטשעט זיך און שרייט אין דער זעלבער צײט אונטער די שמײך פון דער באַמבוס-חירע.

איינמאָל איז געקומען צו אונדז מײן שוועסטער-קינד, ליאָאַ

גועי-טשאַן. לײַאָ אײַז מײַן מוטערס פאַמיליען-נאַמען. לײַאָ אײַז
מיט מיר אין אײַן עלטער און האָט אָנגעהויבן צו גײַן אין שול
אַרײַן אין דערזעלבער צײַט, האָט אײַך. מיר חױנען פון דאַן אָן
צוזאַמען. לערנען זײַך צוזאַמען און האָבן זײַך זײַער צוגעחױנט
אײַנער צום צױטן.

גועי-טשאַן אײַז כײַטרע חײַ פײַנף דיפּלאָמאַטן און דערפײַנ-
דעריש חײַ עדיסאַן. אײַך בײַן פון נאַטור אַ רױקער, מילדער און
אַ שטױב-זיצער. מאַכן דעריבער אױף מיר אַ שטאַרקן אײַנדרוק
זײַן לײַבע צו חײַטע און שחערע וואַנדערונגען און זײַן שײַס-
רערל פון באַמבוס-האַלץ. ער שײַסט מיט קלײַנע צעקלעטע פּאַ-
פּיר-קײַקלעך. גועי-טשאַנס קעשענעס זענען פול מיט פּאַפּיר-
שניצלעך, וועלכע ער קלױבט צונויף אין שול. (אונזער כײַנעזיש
שרײַב-פּאַפּיר אײַז ענלעך צום אײַראָפּעיִשן לעש-פּאַפּיר. עס זײַגט
גײַך אײַן יעדע פּײַקײַט).

מען דאַרף נאָר אָפּשניידן אַ דײַן באַמבוס-רערל, אײַסרײַי-
נײַקן דעם אײַנעווייניקסטן קאַנאַל, אין בײַרע עקן אַרײַנשטעקן
נאַסע פּאַפּיר-פּראָפּנס און אַ שטופּ פון מיט אַ שטעקלע. אײַן
פּראָפּן העט מיט אַ קנאַל אַרױספּלײַען ווי אַ קױל, דער צױטער
חײַדער לײַגט שױן גרײַט צום אַנדערן שאַס.

גועי-טשאַנס שײַס-רערל שטעקט אָן חײַ שקאַרלאַטינע.
נאָך צען טעג אײַז נישטאַ מער קײַן אײַן שײַלער אָן אַזאַ שײַס-
רערל. אין אָנהױב פּלעגן מיר שײַסן אײַנער צום אַנדערן אין
די פּױזעס אױסן הױף. דערנאָך האָבען מיר אָנגעהױבען שײַסן
צו זײַך אין קלאַס אױף די לעקציעס. שפּעטער האָט זײַך דער
שול-צײַמער פּאַרחאַנדלט אין אַן עכט אַרטילעריש שײַס-פּעלר.
אײַנמאַל האָט אַ קױל געטראָפּן דעם לערער. פּרעגט ער:

— ווער האָט דאָס געטון?

דער קלאַס שױנגט.

דער לערער נעמט אַראָפּ פון וואַנט די באַמבוס-וירע.
גײַט מיט אײַר אַ קלאַס אױסן טײַש און דערקלערט, אַז ער העט
אַלע לױט דער רײַ אָפּשמיטן. אױב מיר וועלן דעם שולדיקן
נישט אַרױסגעבן.

דאן האָט זיך אויפגעשטעלט עפעס אַ פאַרעטער און אָנגעפחיווען אויף גועי-טשאַנען.

דער לערער האָט אָפגעצײלט 30 שמיץ אויף גועי-טשאַנען לינקער האַנט, געגעבן אים אַ ביכל און געהייסן לייענען.

ליאַך הייל נישט לייענען. ער האַלט. אַז מען קאָן נישט אויף איין לעקציע פאַרײניקן אַזעלכע צװײ ערנסטע זאַכן, הי שמיץ און לייענען. דער לערער קוקט אים אָן און שחייגט. ס'איז נישטאָ אין קלאַס נאָך איין יונגל, העלכן דער לערער זאָל אַזוי אַפט מוסרן הי גועי-טשאַנען. ליאַך איז אויסערגעוויינטלעך פעיק. ער כאַפט אויף מיטן בליק די גאַנצע שול-תורה. ער קען ענטפערן אויף דעם לערערס אַלע פראַגעס. פאַר זיין פאַרשכאַנד, זיינע פעיקייטן און זיין רירעחדיקייט פילט דער אַלטער צו אים אַ מין אייפערזוכטיקע ליבע. נישט איין מאָל זאָגט ער אויסהענגענדיק צוריק די באַמבוס-ווירע אויף איר אָרט:

— ווען דו, גועי-טשאַן, האַלסט ענדלעך אויפגעהערט צו שטיפן, וואַלסטו אַ סאָך באַחיוון!

9. דער פאַמע

מיין יונגערער פעטער איז אַ געזונטער וווקסיקער יונגער-מאַן. ער איז לערער אין דער אלגעמיינער פאָלקשול אין סיאָן-שי. די קינדער פאַרגעכערן דעם דאָזיקן שטענדיק שמיכלענ-דיקן ריו.

דער עלטערער פעטער איז אָנגעבלאָזן, ביטיק און גערי-חויש. דער יונגערער — שטענדיק גוט געשטימט און פשוט. אָבער טיילמאָל פאַרשחיינדט דער שמיכל פון יונגערן פעטערס פנים ער לויפט ערגעץ אַרויס. קומט צוריק, זעצט זיך זעצען דער סאַמען אין קיך און זיי פאַראַטן זיך. צו מיר דערגייען ברעקלעך פון זייער שמיצע.

— דער אַלטער טון הייל נישט געפן.

- און דער יונגער ?

- דעם יונגן האָבן מיר שוין פאַראַיאָרן גינומען.

- דאָן נעמט שטאַצן פאַר אַ דריטן. ער מוז דאָך אין 2 יאָר אַרום חתונה מאַכן זיין זון. אָדער וואָנען, דעם הויקער.
- פאַר וואָנען האָב איך מורא. ער וואָרט נאָר אויף מיין איינלאָדונג. פּדי צו סאָדערן סין מיר, איך זאָל צושטיין צו זיין גרויסע.

עס סאָלן נעמען, איינער נאָכן אנדערן. זיי רעכענען אויס אויף די פּנגער אַלע אינווערע הונדערטער קרובים אין קרייז. דער פעטער פאַרשווינדט חידער. ער גייט צוגאַסט, לאַדט אַיין צו זיך, ביז אין איינעם אַ טאָג קומט ער, אַ פאַר-מאַטערטער, אין קיך אַריין און זאָגט צו דער מאַמען:
- כ'האָב שוין, כ'האָב געפונען אַלע צען. גיב מיר עפעס צו עסן.

דער פּרינדלעכער שמייכל באַווייזט זיך חידער אויף זיין פנים. איך הייס, וואָס די געהיימענישפּולע וויזטן באַטייטן.
דער פעטער קל'יבט געלט פאַר מיין טאטן.

דעם טאַטנס שט'דירן אין יאַפּאַן קאָסט 5 - 4 הונדערט דאָיאַן אַ יאָר. די גרעסטע סומע. וועלכע מיר קענען אַנקלויבן טון די איינקומטן פון אינווער מאַנדאַרינעס וועלדל און פון דעם פעטערס לערערישע אַפּשפּאַרונגען. איז 100 דאָיאַן אַ יאָר. אויף צו קריגן די רעשט געלט מוז דער פעטער זיך באַמיען וועגן אַ „הלחאה-קייט“.

אין אַ „הלחאה קייט“ באַטייליקן זיך צען מאַן. אויסער דעם אַרגאַניזאַטאָר. יעדער פאַרשרייבט זיך. לאַמיר זאָגן, מיט 50 דאָיאַן. אַזוי אַרום קלויבט זיך אַן פינפהונדערט דאָיאַן. וועלכע דער אַרגאַניזאַטאָר דארף האָבן. אין אַ יאָר אַרום הייבט זיך אַן דאָס אַפּצאָלן. אַלע, אויסער דעם ערשטן לויט דער ריי. צאָלן חידער אַיין פינפהונדערט דאָיאַן. וועלכע עס באַקומט דער ערשטער לויט דער ריי. אויסן דריטן יאָר קריגט די 500 דאָיאַן דער צווייטער לויט דער ריי אאַ"ח. ביז די הלחאה ווערט אין 10 יאָר אַפּגעצאָלט.

די הלחאה הערט נישט געגעבן אומזיסט. די פראצענטער
זענען גאנץ הויכע. דער אָרגאַניזאַטאָר, העלכער האָט געקריגן
די ערשטע 500 דאיאן. צאָלט יערלעך נישט 50 נאָר 60 דאיאן.
דער לעצטער אין דער ריי, העלכער מוז צום לענגסטן האַרטן
אויף זיינע פינפהונדערט דאיאן, באקומט זיינע פראצענטער
אזויאַרום, אַז ער צאָלט הייניקער פון אַנדערע, נעמלעך 45 נישט
50 דאיאן אַ יאָר.

די ריי פון אָפּצאָלונגען אין אַזאַ, הלוואה-קייט הערט
איינגעשטעלט לויט די באַדאַרפֿענישן פון די איינצלנע באַטיי-
ליקטע. אויב עמעצער גרייט זיך, צום ביישפּיל, איבעראַיאָר
חתונה מאַכן זיין זון, פאַרשרייבט ער זיך אויפן ערשטן אָרט.
אַן אַנדערער מוז אין פּויר יאָר אַרום רעמאַנטירן זיין הויז —
געמט ער זיך דאָס פּערטע אָרט. איינער האָט צופּיל איבעריק
געלט, פאַרשרייבט ער זיך אויפן לעצטן אָרט.

אויב עמעצער פון די באַטייליקטע אין דער הלחאה-קייט
דאַרף דרינגנד האָבן אַ גרעסערע סומע געלט, נאָך איידער
סיקומט אָן זיין ריי, קען ער אָרגאַניזירן אַן אייגענע נייע קייט.
דערצו מוז דער אָרגאַניזאַטאָר פון דער ערשטער קייט זיך פאַר-
שרייבן אויפן ערשטן אָרט — פֿון דער גיטער קייט, הען יענער
פאָדערט עס פון אים. הען דער אָרגאַניזאַטאָר פון אַ קייט
זאָגט זיך אָפּ אַריינצוטרעטן אין אַ נייע קייט פון איינעם פון
זיינע מיטהעלפערס, הערט ער געהאַלטן פאַר אַ קאַרנן און אַן
שאַקט און עס געלינגט אים שוין נישט מער צו קריגן אין דעם
קרייז כאַטש פּינף מענטשן צו אַן אייגענער קייט.

מיר מאַטערן זיך גענוג ביים איינשאַפן דאָס נויטיקע
געלט פאַרן טאַסן: יעדעס יאָר אָרגאַניזירן מיר אַזאַ הלחאה-
קייט, די חובות האַקסן און מיר צאָלן אונזער יערלעכן אַג-
טיל פון 100 דאיאן, העלכע מיר שפּאַרן אָפּ פון אינדזער
חירטשאַפּט.

פון דער קיך הייבט זיך אויף אַ רויך, דורך די דריי
פּיער-לעכער. רייטן זיך אַ פּלאַמען. אמילו די באַצע פאַרגעסט

אין מיר. מען גרייט א מאַלצייט סאַר די נייע צען
קרעדיטאַרן.

איך האָלט שוין פעסט דעם פענדזעל אין האַנט. אין
מיין קאַפּ וואַקסט די צאָל היעראָגליפּן. נאָך יעדער יעקציע
סון שוין-שרייפּן ברענג איך אהיים אַ מענגע, אייער. די
היעראָגליפּן, וואָס איך שרייב, ווערן אַלץ קלענער און קלענער—
דאָס באַטייט. אַוּ אַיך קאָן זיך שוין אומגיין מיטן פענדזעל.
דער עלטערער פעטער קומט אַריין מיט אַ סנייערלעכער
מינע:

— דער טאַטע קומט אינגיכן צוריק. ועץ זיך און הער.
געלאָסן מיט אַ זינגענדיקער שטימ, לייענט ער אין אַ
קנאַפּ סאַר מיר פאַרשטענדלעכער שפּראַך. אַלטע געדיכטן פון
די צייטן פון דער דינאַסטיע טסאנג. איך קוק אים אויף די
ליפּן און באַמי זיך פאַרגעדענקען די פיייערלעכע און געהוי-
בענע פערזן, וואָס זענען געחידמעט אַ מענטשן. העלכער קומט
נאָך אַ לאַנגער אָפּזעננהייט צוריק אַהיים.

ביים אַדעק אַלס יונגעראַן פון דין היים
זיין קערמ אַן אַלמער צו איר צוריק;
דין שפּראַך איז די איגענטע הי פּרזער,
נאָר די באַרד און די האָר זענען גרויער.
די קינדער דערקענען דין נישט מער
אין פּרעגן מיט אַ שמייכל דעם גאַס:
הי היסט איר?

פון האַנען קומט איר?

העמען זוכט איר דאָ?

ביי די לעצטע ווערטער מוז איך שמייכלען. דאָס זענען
די זעלבע ווערטער, העלכע איך זאָג מיט אַ געצוונגענעם
שמייכל אין די טעג פון ניי-יאָר אין דעם דראַכן-יומטוב, הען
איך פאַרטרעט די מידע מאַמע און שפּיל די ראָל פון באַלע-
באַס, הען איך — אַ קליין יינגל — נעם אויף ביי דער טיר

פון גאטסציימער די גרויע, פליכיקע און דיקע באקאנטע, האָט
קומען צו אונדז צוגאסט.

די היכט דער גנערטער האָר?

פון האַנען באַוויליקט איר צו קומטן?

העמען הילט איר זען?

— מיט די פערזן העסטו דיין טאָטן באַגעגענען — זאָגט
דער פעטער און, אַפּוהענדנדיק זיין בליק, גייט ער אויסע-
רענט אַזעק, איך פאַרשטיי נישט גענוי, וואָס קומט איצט
מיט דעם פעטער פּאָר?

זען מען דערמאָנט דעם טאַטנס נאָמען, הערט דער
פעטער אָנגעבלאָזן און באַדויערט, האָט דער טאַטע האָט
פאַרלאָזט דעם גוט געצאָלטן פּאָסטן פון אַ לערער אין זיין
שול און איז פון אייגענעם הילן אַזעק קיין יאַפּאַן.

אויף זיין ריזע האָט דער פעטער אַנטליען ביים מאָן
פון זיידנס שוועסטער 70 דאָיאָן און איז ביז שאַנכאַי אָנגעקוי-
מען. פֿין דאָרט האָט ער צום ערשטן מאָל געשריבן צו זיינע
אייגענע. ערשט פון דעם בריח איז דער פעטער דערגאַנגען,
וואָהין דער טאַטע איז אַזעקגעפּאָרן. ער איז געוואָרן וויער
בייז און האָט געשווירן, אז ער וועט דעם טאַטן קיין גראָשן
נישט שיקן.

דעריבער מוז טאַקע דער יונגערער פעטער אָרגאַניזירן די
הלוואה-קייטן.

מיין עלטערן פעטער, אַ שטאַלצן מיט זיין געלערנטן-
טיטל, טסיו-טשען, אַ טאַנאַרכיסט און קענער פון דער פאַרציי-
טישער ליריק, האָט פאַררואָסן, פאַרוואָס דער טאַטע האָט
פאַרלאָזט דעם וועג פון אַלטן לערנען זיך און איז אַזעקגע-
פּאָרן שטודירן אין, לאַנד פון די באַרבאַרן.

נאָך יעדן אויסגעטרוקענעם קענדל בראָנסן, צינדט ער
זיך אָן און קלאָגט זיך אויפן טאַטן. און איצטער קומט ער
פּלוצלונג, אַ טאָג פאַרן טאַטנס אַהיימקומען, און לערנט מיך
אויס די פערזן צום באַגריסן.

כ'גיי צו צו דער מאמעס קאמאדע אין נעם ארויס א
 סאטאגראפיע פון א 25-יאָריקן יונגמאן מיט אַ רויקן, שטרענגן
 פנים. דער מאן טראָגט נישט קיין צאָפּ.
 דאָס איז דער טאָטע. איך קאָן אים נאָר פון דעם בילד.
 וואָס ער האָט צוגעשיקט פון יאַפּאַן.
 ביינאָכט כאָפּ איך מיך אויף, עפעס לאָזט מיך נישט
 שלאָסן. אין שטוב איז אַ טופּל.
 וואָס איז געשען? ס'ברענט? ס'איז עמעצער געשטאָרבן?
 באַנדיטן זענען אונדז באַפּאַלן?
 אין מיין צימער ברענט זיך אַ לעמפל. דער מאַמעס בעט
 איז ליידיק.
 די באַבע איז אויך נישטאַ. דער ליאַרעם ווערט אַמאָל
 גרעסער, אַמאָל קלענער.
 איך רוף: באַבע! באַבע! איך האָב מורא. איך שים
 שיער נישט אַרויס מיט אַ געוויין.
 ס'קומט אַריין די באַבע אין זאָגט מיט אַ סריידיקער
 שטים:

- שטיי אויף! דיין טאָטע איז געקומען צו פאָרן!
 די באַבע וואַרפט מיר אייליק צו די הויזן, דאָס כאַלאַטל,
 די זאָקן און די לאַטשן. איך טו זיי בליצשנעל אָן. די באַבע
 נעמט מיך פאַר דער האַנט און פירט אין ליטאַן.
 דער זאָל איז שוואַרץ פון מענטשן. מיר שטופן זיך
 אין דעם געדראַנג אַדורך צום מיטן, וווּ ס'איז דאָ מער אַרט.
 איך פאַרטשעפע זיך אין אַ צעפּמנטן קופּערט און דריי שיער
 נישט אויס דער באַבען אַ האַנט. איך הייב אויף די אויגן
 און זע פאַר מיר מיין טאָטן אין אַן אייראַפּעישן אַנצוג, מיט
 קורץ געשוירענע האַר. מיר געפעלט גלייך אַלץ אין אים: אי
 דער אַנצוג, אי דאָס, וואָס דער טאָטע טראָגט נישט קיין צאָפּ.
 אי דאָס, וואָס ער קוקט מיך אָן מיט קילע, ערנסטע אויגן און
 און מאַכט נישט צו מיר קיין שריט, קיין מינדסטע באַוועגונג.
 קעגניבער דעם טאָטן שטייען ביידע פעטערס. אַריבער זייערע
 אַקסליען שטרעקן זיך קעפּ פון די אַנזענדיקע. נעגן די

פעטערס שטרעקן זיך עמעצנס הענט אויס און באַטאַפן די
נעט פון טאַטנס מענאַרקע. אן אַנדערע האַנט אין אַ צערי-
סענעם בלויען אַרבל— קען זײַן, אַ האַנט פון אַ פּישער, אָדער
אַ טרענער — באַמיט זיך אַנצורירן דעם טאַטנס געראַזירטע
באַקן, ציט זיך אָבער צוריק נישט דרייטט.
דער עלטערער פעטער צעשטראַלט זיך מיט אַ ליכטיקן
שמייכל:

— גיי צו, שי-כּוואַ!

דאָס מיינט ער מיך און, באַמיענדיק זיך צו באַהאַלטן דעם
שמייכל, וואָס גלעטיקט אויס די קנייטשן פון זײַן פנים, זאָגט
ער צו מיר:

— שי-כּוואַ, צי געדענקסטו דעם פּערו, וואָס איך האָב
דיך אויסגעלערנט?
אין זאָל צעגייט זיך מיין דין שטימעלע. עס ווערט
שטיל.

ווי היסט איר?

פון האַנטן קומט איר?

דעמען זוכט איר דאָ?

איך האָב געענדיקט. אין דער אַרומיקער שטילקייט ווענדט
זיך דער פעטער שטאַלץ צו מיין טאַטן:
— נו, יא-פון, האָב איך אים נישט גוט אויסגעלערנט,
וואָס? דיין זון לייענט שוין געדיכטן פון דער טסאנג-עפּאָכע.
דער טאַטע בויגט זיך אַראָפּ צו מיר, נעמט מיך אָן פאַר
דער האַנט און פרעגט האַלב צערטלעך, האַלב איראַניש:
— דו דעקלאַמירסט בלויו די פּערוזן, אָדער דו פאַרשטייט
זיי טאַקע?

איך מיינט נישט אויס זײַן קילן נייגיריקן בליק און איך
ענטפער, קיים רירנדיק מיט די ליפּן: „איך פאַרשטיי“.
— און ווער האָט עס דיר פאַרשטייט?
איך קוק פאַר זיך און פליסטער:
— אַ... אַ... י... ע... ע.

- רעד דייטלעכער !

- דער פעטער האָט עס מיר פאַרטייטשט.

דער טאַטע שטעלט מיך אַרויף אויף אַ קופערט. איצט קען איך אַלצדינג זען.

די מאַטע קען מער נישט שחייגן. שאַטנס טאַנצן אויף די הענט. עפעס אַ רויע. גראַבע שטים שרייט ביי אַן אַלגע- מיינעם געלעכטער ;

- יאָן גוי-טסי, יאָן גוי-טסיו ! (אָן עכטער אויסלענדישער טייל).

און ער זעט טאַקע אַזוי אויס. דאָס פנים. די שפראַך און דער נאָמען זענען אונזערע. אָבער דאָס גאַנצע אויסערלעכע אויסזען איז - באַרבאַריש.

פון מיין קופערט אַראָפּ זע איך ערשט, סאַראַ מעננע מענטשן ס'האַט זיך אויפגעקליבן ביי אונז אין שטוב. פון דער נאַכט-טונקלקייט דרינגען אַריין אַלץ נייע מענטשן. עס קומען פאַרשאַפּענע, אויפגערעגטע שכנים, פאַריכטנדיק אונטערוועגס זייערע קליידער. די מעכטיקע אַרעמס פאַרלייגט איבער די מיט בלאַטע פאַרשמירטע אַרבל פון העמד, שטייען די רודע-רערס, העלכע האָבן דעם טאַטן מיטן יאַנגסטע געבראַכט צו פירן. די טרעגערס פון די טסיאַס - די פאַלאַנקינען, אין העלכע מען טאַרט אויף אונזערע העגן, שטייען אויף זייערע מעכטיקע פיס און פליסטערן כּיט געדעמפטע שטימעס. אפילו דער נאַכט-העכטער, וואָס היט דעם שלאָף פון 5000 סיאַן-שיער איינחויבער, קוקט איבער די אַקטלעך פון די מענטשן אין צימער אַריין, און ביי זיין צופוסנס קלינגט שטיל אַה זיין ריזיקער העכטער-גאַנג.

שיער נישט דערדריקט פון דער ריזיקער מאַסע, וואָס קוקט אים שטוינענדיק אָן, באַטאַפט אים און שפאַרט אויף אים פון אַלע זייטן, טרעט דער טאַטע אָפּ אויף אַ טריט. צוריק און זאָגט :

- מיין הויז איז ליידער צו קליין און איך קען נישט

אין אים אלע מיינע ליבע שכנים אויפנעמען. אָבער איך וועל
מיר דערלויבן אייך אַ קליינעם פּאַרנעניגן צו מאַכן.

ער בייגט זיך אַראָפּ איבער איינעם פון די קופערטן,
זיקלט אָפּ אַ פּאַפּיר, שטעלט פּאַרשידענע קאַרטאָן-שאַכטלעך ביי
דער זייט אַזעק און נעמט אַרויס אַ ניקל-גלאַנציק קעסטל.
אונטער אַ ריזיקער מעטאַלענער בלוז דרייט זיך אַ שוואַרצע,
גלאַנציקע פּלייטע און פון דער טובע צעגייט זיך אַ ציטערדיקע
מעלאָדיע פון אַ קאַמף-ליד. די מאַסע שפּאַרט זיך צוריק צו
דער טיר. עמעצער האָט אַ געשריי געטון. פּלוצלינג הערט
מען אַ געלעכטער.

די מענטשן קומען צוריק. זיי באַהערשן זיך פון דער ער-
שטער שרעק און שטופן זיך אַרום דעם גראַמאַסאָן ווען דער
טאַטע דרייט אָן די קאַרבע און קערט איבער די גלאַנציקע
פּלייטע, באַטאַפּן זייערע נייגעריקע פינגער די טובע, דעם
ניקל, די פּלייטע, און באַרירן אפילו די שאַרפע נאָדל, אויף
האָט די טובע ענטפּערט מיט אַ הייזערדיקן הוסטן.

אָבער אין די הינטערשטע רייען שאַקלט מען פּיינטלעך
מיט די קעפּ. דער טאַטע הייבט אויף די האַנט אין באַרוקסט
די מענטשן.

- אין דעם קעסטל זיצט נישט קיינער. ס'וואַלט מיר
איצט אָנגעקומען צו שווער אייך צו דערקלערן אין קורצע
ווערטער, ווי די מאַשין אַרבעט. איך נאָג אייך אָבער פּייער-
לעך צו ביי דער ערשטער געלעגנהייט אַלץ גענוי צו דער-
קלערן.

די מאַסע איז אויף אַ ווייל מוהל דעם גראַמאַסאָן זיין
מענטשלעכע שטים און די קלאַנגען פון אַרקעסטער, וועלכע עס
גיט פון זיך אַרויס, און ווענדט זיך צו די איבעריקע פעקלעך.
די שכנים באַרירן מיט די פינגער די לייחנטענע הענט-
לעך פון קופערט. אין סיאָן-שי קען מען נישט קיין לייחנטענע
קופערטן. מענטשן לייגן דאָ זייערע זאַכן אַריין אין הילצערנע
אָדער לעדערנע קעסטלעך.

הענט רוקן זיך אונטער דעם קופערט און באַמיען זיך

אויפצוהייבן דעם שווערן קעגנשטאנד. ער לאזט זיך נישט רירן
פון אָרט. די מענטשן קוקן זיך אָן מיט אַ געפיל פון אומצוי-
טרױ. זיי ציען צונויף די ברעמען. פון געמורמל, וואָס טראָגט
זיך פון מויל צו מויל, הער איך דאָס שווער-וואָגיקע וואָרט:
„גאָלד“.

דער טאטע נעמט אַרויס אַ שליסעלע. דאָס דיקע שלאָס
עפנט זיך. דער קופערט צעפאלט זיך אויף צוויי העלפטן און
מיט אַ גערויש פאלן פון אים אַרויס גלאַנציקע, אַביסל קלעפיקע
סירעקיקע קעגנשטאנדן — ביכער.

די מענטשן וועגן די ביכער אין די הענט, צמאַקען מיט
די ליפן אין הייבן פאַרוונדערט אויף די ברעמען — סאַראַ
שווערע ביכער, די כינעזישע ביכער זענען ליכט ווי פּוכענע
קישעלעך. זיי זענען אויך אנדערש געמאַכט. אַ לאַנג שמאַל
פאַפיר-ביגעלע ווערט באַדרוקט אויף איין זייט און דאָן צונויפ-
געלייגט ווי אַ האַרמאַניקע. אויף איין זייט מיטן בוך-רוקן צו-
נויפגעקוועטשט.

אַבער די דאָזיקע אויסלענדישע ביכער באשטייען פון
באַזונדערע בלעטלעך, וועלכע זענען פון ביידע זייטן באַדרוקט.
די היעראָגליפן אין די ביכער זענען אויך אנדערש אויס. די
מענטשן דרייען די ביכער אין די הענט, האַלטן זיי מיטן האַפּ
אַראָפּ און לאַכן. ווייל זיי קענען די יאַפּאַנישע ווערטער נישט
לייענען:

— אַזאַ באַרבאַרישע שפּראַך! ס'אַראַ באַרבאַרישע ווערטער!
דאָס קלאַפערט פון די טריט און דער גערויש פון שטי-
מעס הערט נישט אויף, ביז דער גרוילעך-בלויער מאַרגנשיין
דרינגט פירעקיק דורך דער טיר אין זאל אַריין.

איך שטיי נאָך אַלץ אויף דעם קופערט. אַבער די אויגן
קלעפן מיר זיך צום שלאָס. די מענטשן צעגלייען זיך. איך
הער נאָך נישטדייטלעך זייער שאַרן מיט די פיס, איבער מיינ
קאָפּ דערהער איך דעם יינגערן פעטערס שטייט:

— דער יינגל מוז גיין שלאָסן.

די באַבע געמט מיך פאַר דער האַנט ין איך גיי מיט
איר אַוועק קוים-קוים די פיס שלעפּנדיק.
דאָס, וואָס איז אין קופּערט דאָס שווערסטע געזען, האָט
דער טאַטע די געסט נישט געזיין:
שוואַרצע, יאַפּאַנישע האַנט-גראַנאַטן,
איך קען ביז היינט נישט פאַרשטיין, וו' די צאָל-זעכטער
אין שאַנכאַי האָבן דאָס אַדורכגעלאָזט.

10. דער פאליציי-קאמענדאנט

אין יאפאנישן אוניווערזיטעט האָט מיין טאָטע געלערנט אויפן יורדישן פאָקולטעט. אויף דעם פאָקולטעט לערנט מען אויך מיליטערישע וויסנשאַפטן. דאָרט בילדן זיך אויך די הע-כערע פאָליציי-קאָממע. מיין טאָטע האָט אויסגעוויילט די פאָליציי-קאָממע לוינג.

מיין טאָטע איז געקומען צוריק אַהיים קיין סיאָן-שי אין יאָר 1910 נאָך פינף יאָר אַפּוועננהייט. קורץ פאַר דעם, האָט ס'זיך יאָסענס פאַרלייניקונג פון די רעוואָלוציענערע געזעל-שאַפטן — טון-מין-כועי — וועלכע איז גענרינדעט געוואָרן אין יאָר 1905, באַפוילן אירע מיטגלידער, אַרײַנצוכאַפּן זיך אין אַלע שפּאַרעס פון דעם רעגירונג-אַפּאַראַט און באַזעצן אַלע מעגלעכע רעגירונג-פּאַסטנס, באַזונדערש אין מיליטער און פּאָליציי. דאָרטן איז דאָך געווען געווער, און גראָד געווער האָט די רעוואָלוציאָנערן געפּעלט.

60 לי (30 קמ) פון סיאָן-שי ליגט אונדזער קרייז-הויפט-שטאָט טעיאַן. דער דאָזיקער פון טעיאַן איז באַלד דערגאַנגען, אַז קיין סיאָן-שי איז געקומען פון יאַפּאַן אַ געבילדעטער כּי-נעזער, וועלכער איז באַהאַנדלט אין פּאָליציי-חזען.

ער האָט אײַנגעלאָרן צו זיך דעם טאָטן און אים פּאַר-געלייגט דעם פּאַסטן פון אַ קאָמענדאַנט פון דער קרייז-פּאָליציי.

— דאָס איז אַ נײַער אַמט — האָט דער כּיטער אַלטער געזאָגט — אין בודזשעט האָב איך דערויף קיין געלט נישט. איך קען אײַך נאָר צאָלן דערפאַר 8 דאָיאַן אַ חודש.

(י דאָזיקער — זיי אונדז וואָס וואָסע (איבערז.).

— איך פארשטיי — ענטפערט מײן טאטע.
— מען מוז אָרגאַניזירן אַן אינסטרומענטן-שול — רעדט
ווייטער דער דאָזיק — און די האַלדזשניידערס אונדזערע
אויסלערנען אַביסל קולטור.

— איך פארשטיי, — זאָגט מײן טאטע.
— דעמאָלט וועלן מיר נישט דאַרפן זיך שרעקן פאַר די
אַלערליי אַזאָנאָטוריסטן און ליבהאַבערס פון אויפשטאַנדן —
פאַרענדיקט דער ראַש פון טעיאָן.

— דער טאטע פאַרלאָזט זיין קאַבינעט אַלס קאַמענדאַנט פון
דער קריג-פּאַליציי.

גלייך ווי ער איז מיט דעם נייעס געקומען אַהיים, האָט
ער געהייסן די מאַמע פאַרפאַקן זיינע זאַכן: ער וועט ווינען
אין טעיאָן און פון צייט צו צייט צופאַרן קיין סיאָן-שי.

מײן עלטערער פעטער איז געווען אויסער זיך. פון די
אַכט העפלעכקייט-געבאַטן האָט ער פאַרגעסן די צווייטע: „טיי—
די ברודער-ליבע, די סינפטע: „ליי — די העפלעכקייט און
אַפילו די זיבעטע „ליאָן — די אומאייגנציקייט!

ער פאַרגעסט זיין גאַנצע געלערנטקייט און דעם גאַנצן
באַרג פערון פון די אַלטע צייטן. ער פאַלט אַריין אין צימער
צום טאַטן און זידלט זיך:

— דו ביסט פון זינען אַרָאָפּ! אַכט דאָזיק אַ חורש!
ס'איז שוין גלייכער די טסיאַָ צו שלעפּן אָדער פיש צו פאַנ-
גען! אַכט דאָזיק אַ חורש... דו האָסט מיט זיין אויסלאַנד
אַנגעמאַכט חובות. ביז איבער די אויערן שטעקסטו אין זיי...
דו מוזט טראַכטן וועגן אַפּצאַלן זיי... שייכואַן וועט מען באַלד
פון דער שול אָפּשיקן. וויל ער צאָלט נישט קיין שול-געלט!
דיין פרוי פאַרמאַטערט זיך צום טויט אָן אַ דינערין. מיט
די פינגער וועט גען אויף דיר אין דער גאַנצער געגנט טייט-
לען! אַכט דאָזיק אַ חורש... און דו נעמסט עס אָן? דו טאַרסט
דעם פּאַסטן נישט אָנגעמען! זאָלן אים נעמען די שווינדלערס.
וועלכע קענען פון 8 דאָזיקן מאַכן 800 אַ חורש!

דער טאטע שחייגט און קוקט אומבאזענלעך אויף דעם
אויפגעזעגטן ברודער.

— פארהאָס שחייגסטו? — פריעגט דער פעטער אויסנע.
רעגט — בין איך נישט גערעכט? איך, אלס עלטערער, בין עס
דיר מחויב צו זאָגן.

א פארמאָטערטער, זעצט זיך דער פעטער אויף א שטול,
ער קוועטשט מיט די אַקסלען און קנייסט די ברעמען. דער
טאטע שמייכלט:

— הערט שוין אויף! קעגט איר מיר נישט עפעס קליי.
גערס זאָגן? וואָס פאַרשטייט איר דען פון דעם?
לויט די געבאָטן פון העפלעכקייט, אירצט מין טאטע זיין
עלטערן ברודער.

אן אויסגעזעגטער, לויפט דער פעטער צו דער טיר,
הינטער וועלכער די מאַמע פאַקט דעם טאטנס זאכן אין אַ קו-
פערט. דער פעטער פאַכעט אויסגעזעגט מיט די אַרעמס און
לויפט אַרויס.

דער טאטע שפאַרט זיך לייכט אָן מיט די הענט אויפן
טיש, שטייט אויף, פאַרצייט די צוויי טאַשן מיט רעוואָלוערן
און טוט אָן די לאַנגע שווערד.

איך טראַכט, אז איצטער וועט ער צוגיין צו מיר. זינט
דער נאַכט פון זיין אַנקומען, האָט ער זיך צו מיר נישט צו-
גערירט. ער קומט טאַקע צו צו מיר און איך באַמי זיך מיט
אַלע מיינע קרעפטן ליידנשאַפטלעך אָנגעשטרענגט צו טרעפן,
וואָס די שטענדיק קאלטע אויגן וועלן מיר באַפעלן.

אַבער ס'איז אַ טעות. ער קוקט נישט אויף מיר. נאָר
אַ הויך פון אַ ווינטל בצרירט די הויט פון מיינע באַקן, ווען
ער גייט פאַרפֿי.

דער ינגערער פעטער, ריון-גרויס און באַשיידן, גייט
הינטער אים שטיל און גלעט מיר צערטלעך ביים פאַרבלייבן
מיט זיין וואַרעמער האַנט מין אַרפּגעלאָזטן קאַפּ...

דער טאטע איז איבערן קאַפּ באַשעפטיקט אין טעיאָן,
זו ער אַרגאַניזירט די פּאָליציי-שול. ער גרייט דאָרט הונדערט

קאגדידזנטן אויף פאליצי־קאמיסארן און צוויי הונדערט איינפאך
כע פאליציאנטן. ביי אונדז איז ער א זעלטענער גאסט.

איינ מאל, זעלטן צוויי מאל אין חודש, ברענגט אים א
שיפל פון טעיאן צו אונדז.

אויף די שטיינער פון הויף קלינגט דעמאלט אפ די
מעטאלענע שייד פון דער שווערד; הינטערן טאטן שפאנען
צוויי ביז צום האלדז פארקנעפלע פאליציאנטן.

דער טאטע באגריסט זיך שנעל מיט דער מאמען און
שטייט שוין פאר דעם שמייכלענדיקן יינגערן פעטער. ווי גאר
דער טאטע דערהערט די טריט פון עלטערן פעטער, וועלכער
קומט אקארשט אן צו באגריסן דעם זעלטענעם גאסט, פליס-
טערט ער דעם יינגערן אין אויער אריין:

— מען מוז דעם סאָ-פו אוועקשיקן.

דערנאך גייט ער אנטקעגן דעם עלטערן שמייכלענדיקן
פעטער. דער פעטער פינטלט שוין איראניש מיט די אויגן
און באמיט-זיך צו דעקלאמירן א גאר פיינעם, א גאר גוט
צוגעפאסטן פערן פון די פארציטישע דיכטער. אבער דעם
טאטנס ווערטער פארטרייבן גיך פון זיין פנים איראניע,
שמיכל און פערן.

— לאָט סאָ, איך בעט איך זייער, אויף דער צייט
פון די צוויי-דריי טעג, וואָס איך וועל דאָ זיין, אַריבערצו-
קלייבן זיך אין אייער שול. אין שטוב איז ענג און איך האָב
מיטגעבראַכט מיינע זעלנער. כ'האָב מורא, אַז ס'קען פאַר איך
זיין אַביסל אומבאַקומעם.

צאָרניק קוקט דער עלטערער פעטער אויף דעם יינגערן.
דער טאטע כאַפט אונטער דעם בליק

— מיט טי-טסיו האָב איך שוין גערעדט. ער וועט אויך
אין דער שול שלאָפן.

דער יינגערער פעטער הויבט אויף זיינע אויגן מיט אן
אויסדרוק פון אנטווישונג. שאַקלט אַבער מיטן קאָפּ אויף יאָ.
דער פערן-ליבהאָבער וויל זיך נאָך נישט אונטערנעמען. אַפילו
דער ציוואַץ, לאָט (אלטער), מיט וועלכן דער טאטע טיטו-

לירט אים מיט רעספעקט, ווען דעם יינגערן ברודער רופט ער
פאמיליאריש „טטיו“, מאכט אויף אים קיין איינדרוק נישט.
— ס'איז דאך אומדערהערט! צו וואָס האָסטו איבערהויפט
אַנגענומען דעם פּאָסטן ביי דער פּאָליציי פאַר די 8 דאָיאָן?
דו וואָלט געקאָנט אַ בעסערן פּאָסטן קריגן און אַ שענער הויז
זיך דינגען, איידער די שטייג דאָ. אפילו פאַרברענגען מיט
דיר, ווען דו קומסט, קען מען אויך נישט.
דער טאַטע שמייכלט.

— איך פאַרשטיי, איך פאַרשטיי. מען מוז געדולד האָבן.
ס'וועלן קומען אַנדערע צייטן. מירן האָבן אַ גרויסע ווינונג.
דאָן וועט איר, איך דערלויב עס זיך צו האָפּן, שטענדיק קע-
נען ביי מיר ווינען, דאָן וועלן מיר זיך אויך אויסרעדן אויף
קלאַר, ווי ס'געהערט צו זיין.

דער פעטער קחפטשט מיט די אקסלען, און שאַרט אומצו-
פרידן מיט די לאַטשן, וואָס ער טראָגט אויף זיינע פּוּן גע-
לערנטקייט דין געוואָרענע, פּיס.

דערהייל רעדט דער טאַטע מיטן יינגערן:

— גיי צו אים שפעטער צוגאָסט און פאַרנעם אים ביז
זון-אונטערבאַנג. דאָן קום צוריק און נעם איבער אַנשטאַט מיר
די פּירונג פּוּן דער פאַרזאַמלונג און איך וועל דערהייל גיין
צו אים. אַנישט קען ער זיך לאַנגהיילן און ארטינכאַפּן זיך
אַהער.

אין אַזעלכע טעג האָט די מאַמע קיין מינוט צייט נישט
אַרומצוקוקן זיך אויף מיר, אפילו דעמאָלט נישט, ווען איך קום
אין קיך אַריין אַנצוגיסן זיך אַ שעלכל טיי.

אין עס-צימער שמועסט דער טאַטע מיטן יינגערן פעטער
זייער שטיל.

— איז עמעצער געקומען פּוּן סין יאַט-סען?

— יאַ, צוויי.

— ווענען זיי דאָ לאַנג געווען? האָט מען געוואָרנט וועגן

זיי? האָט מען זיי געגעבן אַן אָרט צו שלאָפּן און עסן?

— יאַ.

— ווען זענען זיי אדעקגעפאָרן ?

— שפעט בינאָכט.

— סקריפעט נישט דאָס הינטערשטע טירל ?

— ניין, איך האָב עס אויסגעשמירט.

זיי רעדן העגן די נאָכט געסט, די געהיימענישפּולע, וועל-
כע קיינער פון אונדז קען נישט. און העלכע זענען פון חייט
געקומען, פּאַרוזיכטיק אונדזער שחעל איבערגעטרעטן, אויסן
טאָטן זיך געפרעגט, איבערגעזעפּט אין איינעם פון די אָפּגעלע-
גענע צימערן פון אונדזער הויז, און בינאָכט אין נעפל פּאַר-
שחונדן געוואָרן. ווען גאַנץ סיגן-שי שלאַפט און נאָר דער נאָכט-
וועכטער גיט מיט זיין גאַנג צו היסן איינע פון די סיגן
שעהן, אויף העלכע די אַלט-כינעזישע נאָכט איז איינגעטיילט.
די מאַמע באַגלייט די געסט און קערט זיך אום אין
שלאַפּצימער צוריק. שטיל שטעלט זי דעם לאַמפּ אויפן טיש.
פרי מיך נישט אויסצוהעקן. דאָן באַמערקט זי, אַז איך שלאַף
נישט. זי זעט מיינע אויגן, וואָס קוקן ווי פרעג-צייכנס, ביינט
זיך איבער מיר אריבער און גלעט מיט אירע מידע פינגער
מיין קאָלדער.

— זע, שי-כּוּאַ, דער צייל קיינעם נישט. אַז ס'קומען צו

אונדז אומבאַקאַנטע בענטשן.

טעג פּאַרגייען.

ס'איז אַיִונט. איך וואָש מיר די פיס, האָס זענען דורכן
טאָג פּאַרשטויבט געוואָרן. דורכן פּליוסקען פון וואַסער הער
איך אַ שטיל פּאַטשן פון לאַטשן און אַ ליכטן קלאַפּ אין טיר.
— פעטער, — זאָג איך שטיל.

— וואָס ? — הער איך דורך דער פּאַפּירענער וואַנט

פּעטערס שטים אזוי דייטלעך. הי ער וואָלט דאָ מיט מיר
צימער געזען.

— מען קלאַפט אין טויער.

דער פעטער לויפט צום טויער. הינטער איב דער טאַטע.

נישט אַפּווישנדיק מיינע נאַסע פיס, לויף איך זיי נאָך און קוק
דורך אַ שפּאַרע אין טיר.

צנטקעגן דעם טאטן שטייט אַ יונגער סרעמדער מאַן.
דער טאטע קוקט אים אָן און דערקענט אים נישט. אָבער
באַלד רופט ער אויס מיט אַן איינגעהאַלטענער שטים:

— ליע-או! טשאַנג ליע-או!

אין דער נאַכט כאַפּ איך מיך אָפּט אויף. אַ גאַנצע נאַכט
ברענט ליכט אין טאטנס צימער, און מען הערט צוויי שטימעס
סודותדיק פליסטערן.

פאַרטאָגס איז דער גאַסט אָפּגעפּאָרן. ער געזעצט זיך
מיטן טאטן. זיינע אויגן זענען פול מיט טרערן, און ביים
טאטן צוקן אינטער דער הויט די שטאַרקע מוסקולן פון די
קינבאַקן.

נאָך דער רעזאַלוציע, וועלכע האָט אַראָפּגעזעצט די
דינאַסטיע סטינג, איז טשאַנג ליע-או געוואָרן איינער פון די
צוויי גובערנאַטאָרן פון סעטשואַן. שפעטער, ווען די רעזאַלוציע
איז באַזיגט געוואָרן, האָט אים דער דיקטאַטאָר יואַן טשי-קאַי
דערשאַסן.

איינמאַל אינדערפרי דערהערן מיר אַ טופּען פון פערדישע
קאָפיטעס. דער טאטע איז געווען אין דער היים. מיר לויפּען
אַרויס.

איינער פון די געקומענע שפּרינגט אַראָפּ פון פּערד און
רופט פּריילעך אויס: צו זיינע באַגלייטערס:

— האָט קיינער פון אייך נישט פאַרגעסן, וו זיין קוואַר-

טיר איז?

— ווער איז דאָס? פליסטערט דער יינגערער פעטער,

און קוקט שרעקעוודיק הינטערן טאטנס רוקן אין דער אַרומי-
קער טונקלקייט.

— סע דין-טשען.

דער טאטע גייט אַ טריט פאַרויס.

— סע דין-טשען! דינע אַלע באַגלייטערס בלייבן נעכטיקן

ביי מיר. איילט אייך צו! פירט די פּערד אין הויף אַרײַן!

מיט אַ טומל און קלאַפּערן פון פּאַרקעוועס פאַרשווינדט

די גאַנצע געזעלשאַפּט, וואָס פאַרשפּרייט אַ ריח פון פּערדישן

שווייס און שמוציקע, מירע קערפערט, אין די ענגע הויפן פון
אונדזער הויז.

די סערד זענען, איבעריקס, באלד אין אן אנדער אָרט
אָזעקנעפּידט געוואָרן. די מענטשן זענען געבליבן אליין.
סע דין-טשען איז באַשיידן, חי דער מאַמעס שילערינס.
איך באַזונדער זיין גרויסע שחאָרצע באָרד, האָט הענגט אים
אַראָפּ צווישן די אויערן און קין, ווי סראָלדן פון אַ גרויסען
זיידנעם שאַל.

די געסט האָבן זיך געזעצט אַרום טיש. זיי טוען אויס
די שחערע, אויף קייטלעך הענגענדיקע, רעזאָלווערן, באַטעס-
טיקן זיי אויף די אָנלענען פון די שטולן אָדער לייגן זיי נעבן
זייערע קואַי-טסי.

איך פליספער צום יינגערן פעטער :

— סע דין טשען געפעלט מיר.

דער פעטער ענטפערט מיר אויך מיט פליספערן. אים

געפעלט אויך סע דין-טשען :

— קיינער אין סעטשוואַן קען נישט אַזוי גוט מאַכן
באַמבעס ווי ער. דער דאָזיגן פאַרפאַלגט אים, טויונט דאָס
אין פאַר זיין קאַפּ באַשטימט.

— מיט דער באָרד צוזאַמען? רייסט זיך מיר שיער
נישט אַרויס: אַזוי געפעלט מיר סע דין-טשענס באָרד.

ביים טיש פירט מען אַ וויכטיקן שמועס.

— וווּ נעמט מען ביקסן?

— מאַכט מען זיי אליין! — זאָגט סע דין-טשען מיט אַ
געלעכטער איבערן גאַנצן פנים; ער שטעקט די האַנט אין
טאַש אַריין אין וואַרפּט אויפן טיש און אויסטערלישע זאָך.
העלכע דער טאַטע נעמט זיך באַלד באַטראַכטן.

— דאָס איז אַ שלאָס פון אַ ביקס.

נאָכן פאַרצייט פאַרנעמט זיך דער טאַטע מיט באַזאָרגן דעם
נאַכטלעגער פאַר סע דין-טשען און זיינע באַגלייטער. זיי האָבן
אויסגעטון זייערע רעקלעך, זיצן אין די העמדער און קראַצן
זיך די ברוסט.

— ווו זענען אייערע זאכן? פרעגט דער פעטער.
דאָס. וואָס מיר האָבן אויף זיך. איז אלץ: מער האָבן
מיר נישט.

דער פעטער איז איבעראַשט.
דער טאַטע רופט צו די מאַמע, זי הערט אויס שטיל
דעם טאַטנס אָנזיגונגען:

— ניי פאַר יעדן אַ העמד. לאָז אויסוואַשן זייער וועש.
פינף טעג וועלן זיי דאָ בלייבן. מען מוז געלט פאַר זיי אויס-
קלויבן. האָבן מיר נישט ערגעץ אַ זיידענעם טעפּיך, וועלכן
מען זאָל קענען אין לאַמבאַרד פאַרזעצן?

סע דיניטשען אינטערעסירט מיך וואָס ווייטער מער.
ווי איך שטיי גאָר אויף פון שלאַף, לויף איך אין זיין
צימער. פאַרוואַנדערט בלייב איך שטיין אין דער טיר. זיי שיינע
שוואַרצע באָרד פאַלט אונטער די באַוועגונגען פון אַ ראַזיר-
מעסער אויף דער פּאָדלאָגע אַראָפּ.

סע דיניטשען באַגריסט מיך מיט אַ געלעכטער:
— גוט מאַרגן, קליינער שייכואַ פון שטאַם דען!
זיין פנים זעט אינגאַנצן אַנדערש אויס. די גאַנצע פּאַר-
נעמקייט ליגט צוזאַמען מיט דער באָרד אויף דער ערד.

-- האָט איר שוין היינט געפּרישטיקט, געערטער שייכואַ,
ערשטגעבוירענער זון פון מיין פּריינד דען יאָפּו?

ער לאַכט פון מיר, ווייל איך שטיי שטענדיק פאַר אים
שטום און שטייף. אָבער דאָ נעמט ער עפעס מאַכן, וואָס איך
פאַרשטיי שוין אַבסאָלוט גאַרנישט.

ער נעמט פון אַ שאַכטל אַרויס טונקעלע בינטלעך האָר
און קלעפט זיך זיי צו צום פנים. נאָך דעם עפנט ער זיין
דיקע טעקע, וואָס איז פול מיט קליינע ביכעלעך מיט פריי,
לעכע בילדער אויף די הילעס, ער פרוּווט אויס די קוילן פון
זיין רעזאָלוצער און עפנט די פענצטער-לאָרן אַזוי, אַז ס'באַ-
קומט זיך אַ שמאָלער שפּאַלט, דורך וועלכן עס דרינגט אַר זי

א שטראל ליכט. אין אים טאנצן שטויבעלעך. ער זעצט זיך
און הויבט אָן צו לייענען. האַלטנדיק די בלעטלעך פון בוך
צום ליכט.

איבערסול מיט דער גרויסער צאָל איינדרוקן פון די אומפאַר-
שטענדלעכע זאַכן, רוק איך זיך אַרויס פון צימער, א לוסטיקע
שטים רופט מיר נאָך:

— שי-כּוּאַ, מאַך צו די טיר. אָבער לייטיש!
דעם גאַנצן טאָג לויף איך איבערן גאַרטן ארום און
טראַכט נאָר וועגן דער באַרד, די האַר-בינטלעך און די צוגע-
שפאַרטע לאַדנס.

עס גייצן אַריבער אַ פּאַר שעה. דער סוד פון דעם פאַרמאַכטן
צימער לאַזט מיך נישט רוען. איך עסן פאַמעלעך אויף די
טיר, שטעק אַרײַן דעם קאַפּ און באַמי זיך מיט מינע פאַרבלענד-
טע אויגן צו דערגיין, וואָס עס טוט זיך אין דעם צימער.

סע דין-טשען אַנטדעקט מיך פריער, ווי איך אים.

— וואָס הערט זיך, קליינער שפּיאָן?

איך מאַך מיר האַרץ און זאַג:

— איז אײַך נישט לאַנגווייליק?

ער לאַכט, שאַקלט מיטן ביכעלע, ציט די טעקע פאַר אַן

עק צו זיך און וועגט זי אויף דער האַנט.

— קוק, וויפּיל ס'איז דאָ פאַראַן, מיינסטו אז ס'קען מיט

זיי זײַן לאַנגווייליק?

ער איז געבליבן לענגער בײַ אונדז ווינען ווי די

איבעריקע.

11. די ערשטע שטראַל.

איך לערן שוין איצט מער בײַ וואַן טשען-טון.

איך לערן בײַם יינגערן פענעל.

דער פעטער לערנט אין אַ פאַרלאַזטן טעמפל. אין איין העלפט

ווינט דער גייסטלעכער מיט זײַנע פרידלעכע הילצערנע געטער

אונטער באַלדאַכניצען אין דער אנדערער — דער פעטער מיט
אונדזער ליאַרעמענדיקער חברה, וואָס לייַענט הויך אין כאָר.
מיר לערנען אויף טעראַסעס, וואָס זענען באַצירט מיט שטיי,
נערנע אָרנאַמענטן. צווישן צוויי מעכטיקע טולפֿן-ביימער, וואָס
ווייערע פירגעטיילטע בלעטער זעען אויס, ווי אומבאַקאַנטע רי-
זיקע חיות, פירן שטיינערנע טרעפּ צום הויף אַראָפּ.

אַקאַרשט בין איך מיט מיין קוזין טשאַן, דעם זעלבן,
וואָס האָט איינגעפירט בני אונדז די שיס-רערלעך. אַרויף אויף
דער טעראַסע.

ס'איז אַ לויטערער, קילער האַרבסט-טאָג. איך ציטער
אין מיין געזאַסירטן אויבערראַק. עס גלוסט זיך מיר נישט צו
לייַענען. הייַנטיקע נאַכט איז דער טאַטע פון טעיאַן געקומען;
אין שטוב גייען אַלע אויף די שפּיץ-פינגער. עס מוז זייער
שטיל זיין.

די פיר-טייליקע בלומען גלאַנצן אויף דער זון. ווי ס'אלן
רויכע און מיט אַ לייַכטן גערויש פון די ביימער אַראָפּ. דאָס
איז אינטערעסאַנט.

פון איינשניטן אין דער קאַרע פון בוים ריגט אַ פעטער
זאַסט. דער זאַסט מאַכט די האָר פון די דאָרפישע פרויען אזוי
שטאַרק גלאַנציק, גלייך ווי וואַלטן געזען געלאַקירט. קאַרגע
אַלטע חייבער, וואָס ווילן נישט אויסגעבן קיין געלט אויף
קרעם צו די האָר, שמירן זיך דערמיט איין דעם קאַפּ. דאָס
איז אויך אינטערעסאַנט אַנצוקוקן. ווען די שילדער חורן אויס-
ווייניק מיט מאַכע און גלייכגילטיקע שטימען שט קער פון פאָ-
עזיע און פראַנצ, באַטראַכטן מיר די טאַנצנדיקע בלעטער. דאָ
פאלן צוויי אַראָפּ. דאָרט פינף, דאָ איינס און דאָרט אַ גאַנצע
מענגע, וואָס מען קען אמילו נישט איבערצייילן.

איבערצייילן היפל בלעטער ס'פאלן אַראָפּ — דאָס איז
אויך אַ מין שפּי, דאָס איז אמילו אינטערעסאַנטער, ווי צו שיסן
מיטן באַמבוס-רערל.

— פויליאַקעס!

75 | עס ווײַזט זיך אַרויס, אַז דער פעטער רופט אונדז אזוי

שוין אָן צום דריטן מאָל. איך האָב קיינמאָל פּרױער נישט גע-
זען. ער זאָל אַמאָל זײַן בײַן.

— איך האָב נישט קײן חשק מיט אייך זיך צו פאַר-
געמען. מאַרש אַהײס! זאָל דײַן טאַטע (א קעלס יאָגט מיר
איבער די בײנער, דעם סעטערס אויגן בלאַנדזשן אומזיכער
איבערן דיל) אַלײן מיט דיר לערנען! אפשר אינטערעסירט
עס דײך צו חײסן, וואָס ער טראַכט וועגן פּויליאַקעס!

מיר פאַרען זיך לאַנג בײם אײנפאַקן די ביכער אין
רענצל און פאַרלאָזן די טעראַסע מיט לאַנגזאַמע טריט. דער
סעטער שווייגט.

דער וועג געדויערט לאַנג. טשאַן דערציילט מיר נײעסן
פון מײן טאַטנס לעבן.

— שוין לאַנג צוריק, ווען ער איז נאָך געווען אַ לערער,
פלעגן זיך אַלע שילער פאַר אים שרעקן. ווי פאַר אַ דראַכן.
ס'איז קלאָר, ער וועט אונדז שלאָגן, הי ס'געהערט צו זײַן
אַנשלאָגן! מיר מוזן עפעס אויסטראַכטן, צו באַשיצן אונדזערע
האַנט-פלאַכן פאַר דער פאַסקודנער באַמבוס-וירע. — איך האָב
אַ פלאַן: אונטן, בײ דער בריק שטייט אַ געצעלט. עס געהערט
צו אַ מאַן. וואָס איז דאָ אַהערגעקומען מיט אַ מענאזשעריע.
ער האָט אָבער אַ חיה מיט צוויי הויקערס און אַ פּויליש-וואָס
לויפט חי אַ פּערד. לאַמיר אַהין גײן און דאָס אַלץ באַקוקן.
אזוי העלן מיר געווינען צײט און קומען אַהײס פּונקט דאָן,
ווען די לעקציעס ענדיקן זיך. דעם טאַטן זאָגן מיר, אז מיר
זענען ביזן סוף געווען אין שול, און מיר וואַרטן דאָן אָפּ דעם
סעטער אויף דער גאַס און מיר זאָגן אים, אז מיר זענען שוין
געווען בײם טאַטן. דאָס איז אלץ.

איך בין אַנטציקט פון טשאַנס געניצן איינפאַל. בײ
דער בריק, צווישן פּישער-געצן, וואָס זענען אויסגעוואַנגען צום
טריקענען און איבערגעקערטע לאַדקעס, בלאָזט אָן דאָס געצעלט
אויסן חײנס זײנע זײדענע באַקן.

מיר גײען אַרײַן, און באַלד איז די שול, דער טאַטע,
דער סעטער, די פּלעטער און די שטראָף פאַרגעסן.

אין געזעלט זענען דא צוויי מענטשן. איינער פון זיי
זעט נישט ספעציעל אויס אין טראָגט אָן איינפאַכן כאַלאַט. דער
אַנדערער דערפאַר טראָגט אַ חיים שפּיציק מיצל. און זיין פנים
איז באַמאָלט טיט שוואַרצע און חיים אָרנאַמענטן. אזוי אז עס
זעט אויס נישט ווי אַ מענטשלעך פנים נאָר ווי אַ בראַט-פּאַן.
ביידע פאַרפירן מיט אונדז אַ שמועס. זייערע רייד קליינ-
גען נישט אויפריכטיק, אָבער דערפאַר זענען זיי לאַנג און
אויסגעפיינט. מיר הערן זיך צו זיי נישט צו. אונדז אינטערע-
סירן די חיות.

דאָס ערשטע איז אַ קעמל. עס ווערט געפירט פון אַ
יינגל, וועלכער דערנרייכט אים קוים ביו די קני. מיר ווונ-
דערן זיך. וואָס אַזאָ קליין יינגל קען פירן אַזאָ גרויסע חיה.
דער קליינער פאַרמאָגט אַזדאי עפעס אַ באַוונדערע מאַכט, און
עס דערוואַרט אים אַ גרויסע צוקונפט. חען ער קען שוין אלס
שנעק די אומגעוואָנענע חיה אַרומפירן ביים נאָז. ווי אים
חילט זיך, וואָס פאַר אַ העלד וועט ער דאָס זיין צו צוואַנציק
יאָר!

נאָכן קעמל פירט דער קליינער אַרויס אַ שטרויס און
שפּרינגט אויף אים אַרויף. מיר ביידע הייבן אָן צו טרוימען:
חען מיר וואָלטן אַזאָ שטארקן פויגל געהאַט! יעדן פרימאָרגן
וואָלטן מיר אויף אים אין שול אַרײַן געריסן.
דער שטרויס פאַרשווינדט הינטער אַ געהיימענישפּולן
פאַרהאַנג.

אַ לאַנגווייליקער דערהאַקסענער פירט אַרויס אויף אַ
קליינענדיקער קייט אַ שרעקלעך באַוואַקסענעס און ביזן בער.
מיט אָן אַרויסגעשטעקטער לאַנגער פּיאָלעטער צונג.
דאָס איז גאַרנישט אינטערעכאַנט. אַ סך פעל און אַ סך
שמוץ. דער בער געפּעלט אונדז נישט.
גיך און גרינג לויפן מיר אַהיים. ערלעך. אָפן און מיט
באַניטטערונג זאָגן מיר אָפּ פאַרן טאַטן דעם ליגן:
— די לפּקציעס זענען געענדיקט.
דער טאַטע פּרעגט:

— פארוואָס אזוי פרי?

צו דער פראַגע בין איך נישט געווען צוגעגרייט. איך
שחיג גלייך איך וואָלט אָנגענומען אַ פול מויל מיט וואַסער.
אַבער טשאַן ענטפערט העפלעך:

— דערפאר אזוי פרי, וויל איר, פעטער, זענט היינט
דאָ ביי אונדז. דער יינגערער פעטער האָט אונדז אָפגעלאָזט
פריער פון אלע.

— און וויפיל האָט איר היינט געלייענט?

— אזויפיל ווי נעכטן, פעטער.

גלייך נאָך דעם לויפן מיר אַרויס אויף דער גאַס אָפצו-
האַרטן דעם יינגערן פעטער, העלכער קומט טאַקע אָן מיט
גרויסע טריט: מיט פריילעכע מינעס לויפן מיר אים אַנטקעגן.

— נו, און וויז דער טאַטע האָט אייך אָנגעלערנט?

— יאָ — ענטפערן מיר ביידע צוזאַמען.

— און ס'האָט זיי געטון?

— גיין.

מיר באַגלייטן דעם פעטער. גלייך ביים אַריינגאַנג אין

צימער, הענדט ער זיך צום טאַטן מיט אַ פראַגע:

— נו, ווי האָבן זיי ביי אייך געלייענט?

— דו האָסט זיי דאָך געלערנט. וואָס פּרעגסטו מיך? —

פּרעגט דער טאַטע צוריק אַ פאָרווונדערטער.

— זיי זענען היינט געווען פויל, דערפאר האָב איך

זיי אייך אַהיימגעשיקט, איר זאָלט זיי באַשטראַפן — זאָגט

דער פעטער אויס אונדזער סוד.

דער טאַטע ווערט בלאַס.

איך האָב אים נאָר איינמאַל געזען אין אַזאַ שרעקלעכן

צושטאַנד. ער איז דעמאָלט גראָד געזעסן פאַרטראַכטערהייט

ביים שרייב-טיש. ואיז אויסן טיש פלוצלונג אַרויסגעשפרונגען

אַ הויז, העלכע האָט זיך פאַר עפעס דערשראָקן. דער טאַטע

איז אויסגעשפרונגען. אַרויסגעצויגן דעם רעוואָלוער פון שידל

און דערשאַסן די הויז אויסן אַרט. בלוט האָט אַ שפּריץ געטון

אין אַלע זייטן און די הויז איז אַראָפּגעפאַלן אויף דער ערד...

דעם טאטנס הענט כאפן אונדז אָן, ווי מיט אייווערנע צוואַנגען. ער טרייסלט אונדז און שרייט:

— איר פוסטעפאסניקעס, איר לינגערס! דער אַמערי-קאנער וואַשינגטאָן האָט אַמאָל שטיפנדיק אָפּגעהאַקט זיין טאטנס געליבט ביימל, ווען דער טאַטע האָט אַ צאָרנדיקער, אים געפרעגט, ווער עס האָט דאָס געטון, האָט וואַשינגטאָן געזאָגט דעם אמת, נישט שרעקנדיק זיך פאַר דער שטראַף. פאַרחאַט האָסטו דיין טאַטן אָפּגענאַרט? ווי האָסטו זיך דערוועגט דעם טאטן אַ ליגן צו זאָגן?

ער נעמט די באַמבוס-ווירע און שלאָגט אונז, לויט דער רבי, איבער דער לינקער האַנט. באַזונדער שטאַרק שלאָגט ער מיך. איך שריי, און דעם טאטנס אויפגערעגט פנים שווינדלט מיר פאַר די אויגן, פאַרטאַפלט זיך, ווערט גרעסער און ציטערט, הייל טיכן טרערן פליסן מיר פון די אויגן. פיר לאַנגע טעג קען איך מיט מיין געשוואַלענער האַנט גאַרנישט אָננעמען.

און נאָך איצטער, ווען איך צי אויס פאַר זיך און עסן די לינקע האַנט, דערמאָנען זיך מיר וואַשינגטאָן, דאָס פּיפּן פון דער ווירע און מיין שוועסטערקינדס פנים.

קורץ נאָך דער געשיכטע, האָט טשאַן אויפגעהערט צו לערנען אין דער שול, ער איז געווען פּעיק, אָבער זייער פּויל, זיינע עלטערן זענען געווען אַרעם, כמעט בעטלערס, אָנשטאַט דעם פענדזעל, האָבן זיינע פינגער געמוזט באַלד זיך נעמען צו דעם שטעקעלע, מיט וועלכן מען ציט אַרויס פון קאַכע-דיקן וואַסער די שלייערלעך אין די זייד-שפינערייען.

נאָר אין די פרייע טעג פאַר ניי-יאָר, ווען אַלץ אַרום פלעגט מיט רויטע שפּרוכן באַקלעפט זיין, פלעגט ער קומען צו מיר צו לויפן און זיך פאַרגאַנגן אין ביכער, צו העלכע עס האָט אים שטענדיק געצויגן.

פון דער זייד-שפינעריי איז ער אַזעק און געוואָרן אַן אָנגעשטעלטער אין אַ קראַם אין טשאַן-טסין, אַ סאָך יאָרן איז ער געווען אַ שיק-יינגל; ער האָט געאַרבעט מער ווי 12 שעה

אין טאָג און פאַרדינט נאָר 2 אָדער 3 דאָיאַן אַ חודש.
אין שול איז ער געווען אַ רירעוודיקער, העלאויניקער
און רויטבאַקיקער קונדעס. די קראַם האָט אויסגעלאָשן די רויט-
קייט פון זיינע באַקן און געמאַכט אים שטיל ווי אַ שפּין. זיי-
נע אויגן וואָס זענען אזוי קלאַר געווען, ווי די וואַסערן פון
יאַנגטסע, זענען געוואָרן טריב.

מיט אַ סאָך יאָרן שפּעטער, ווען אַיך האָב זיך שוין גע-
גרייט צו פאָרן אין אוניווערזיטעט, האָבן צוויי גענעראַלן פאָר-
פירט צווישן זיך אַ קאַמף איבער טשאַן-כסיין. צוליב שרעק
פאָרן פאָגראַם, וועלכן ס'וועט אין שטאַט אַדורכפירן דער זי-
גער, זענען די קרעמערס אַנטלאָפן, איבערלאָזנדיק בלוין זייערע
אַנגעשטעלטע אין די קראַמען. דער זיגער איז אַררין אין שטאַט
און פאַרלאַנגט פון די קרעמערס אַ גרויסן אָפּצאָל. ווער ס'האָט
נישט באַצאָלט, איז געוואָרן צעראַבירט. טשאַן האָט באַצאָלט
40 דאָיאַן אָפּצאָל פון זײַן באַלעבאַס' קאַסע דעם גענעראַלס
מאַנערס.

דערנאָך איז דער גענעראַל אַוועק אין דער קרעמער אין
צוריקגעקומען. מיט אַ זידלערייַ חאַרפט ער זיך אויסן אָנגע-
שטעלטן, פאַרוואָס ער האָט זיך דערוועגט אָן זײַן דערלויבעניש
אַרויסצוגעבן געלט פון קאַסע; ער האָט אים געשאַלטן אין
געשלאָגן, אָנגערופן גנב און שווינדלער, געדראָט מיט אַ גע-
ריכט און אָפּוואַגן פון דער אַרבעט. דער שוואַכער יונג האָט
זיך עס גענומען צום האַרצן, ער האָט זיך שטאַרק אויפגע-
רעגט, און אויף צומאַרגנס באַקומען אַ בלוט-שטורץ. אין אַ
חודש אַרום איז ער געשטאַרבן, ווי אַן איינזאַמער, דורך מילבן
צערעסענער, פויגל.

12. דאָט שוועסטערל

דעם פעטערס שול האָט זיך אַריבערגעטראָגן אין אַן אַני-
דערן טעמפל, אין אַ גרעסערן, אָבער אויך ווייטערן פון אונדזער
הויז. כדי איך זאָל נישט דאַרפן שטענדיק אזאַ הייטן וועג פון

הויו אין שול אריין גיין. האָט מיך דער פעטער גענומען צו זיך און פלעגט מיך נאָר שבת שיקן אַהיים. דער מעטער האָט איינ-געפירט ביי זיך דעם אייראָפּעיִשן שטייגער. אין זײַן שול, וואָס איז געווען אַ מלוכהשע שול, האָבן די קינדער געהאַט אין טאָג אַ סרײַע און נישט הי אין די פּרינציפּעלע שולן. וווּ די שילער זיצן סוף איין יומטוב ביון צווייטן איבער די ביכער. און יומטובים זענען אין כינע אזוי זעלטן, הי טיכען אין דער וויסטע.

הינט איז אַ שול-טאָג. מען רופט מיך אַרויס פון קלאַס. אונדזער דינסטמיידל שטייט אין דרויסן. איך שמויס מיך שוין אָן: די מאַמע פילט זיך נישט גוט. דאָס דינסט-מיידל באַחניוט זיך אין אונדזער שטוב, נאָר ווען די מאַמע פאַרלאָזט איר פאַסטן.

איך אײַל זיך. אונטערזעגט דערציילט מיר דאָס מיידל עפעס, האָט איך האָב נישט דערוואַרט.
— דיין מאַמע האָט דיר אַ שוועסטערל געבוירן.
איך פריי זיך. הייל אַליין זיין אין שטוב איז לאַנג-ווייליק.

דאָס מיידל גיט מיך איבער דער באַנען. מיט אַ פּייער. לעכער מינע פירט מיך די באַנע אין דער מאַמעס צימער אַריין. די מאַמע ליגט מיט די הענט אויף דער קאָלדער, בלאַס, מאַגער און שחניגט.

געבן איר בעט שטייט אַ קליין קאַמיש בעטלע. אין הייסע הינדעלעך ליגט עפעס, האָט באַשטייט בלוין טון קניקע-לעך און סאַלדן.

— אַ מיידעלע. — זאָגט די באַנע.
איך וויל דאָס שוועסטערל אָנרירן, אָבער די באַנע דערלויבט מיר נישט. אויב אזוי, באַשליס איך גלייך צו גיין אין קראָם און קויפן איר אַ צוקערל. די באַנע זעצט זיך אויף דער מאַמעס בעט און פאַכט לאַנג, לאַנג מיט איר דינער שטי-מעלע. זי הערט אויף צו לאַכן, קוקט מיך אָן און זאָגט אי-בער: „אַ צוקערל“ און צעלאַכט זיך הידער. דאָס צוקערל

קאסט מיך טייער. די באַבע קען שוין איינמאַל חווק מאַכן. איך
זאָג צו איר:

— ס'איז גוט, וואָס ס'איז בעוואָרן א מיידעלע.
— אַ גיין, דאָס איז נישט גוט, — ענטפערט זי מיט
אַן ערנסטער מינע. ביי אונדז אין סעטשוואַן מוז דאָך די פֿלה
האַבן אַ גרין. דאָס איז אַ יאָך! האַלטן מיר געלעבט אין קיאנגטו.
וואָלט זי טאַקע גוט געמאַכט, ווערנדיק געבוירן אַ מיידל:
דאָרט באַצאָלט מען דער פאַמיליע אויסקויף פאַר דער בלה.
איך האָב אַן אַנדערע מיינונג, ווי די באַבע. אָבער זי
לאַכט שוין חידער. האַרשיינלעך איז איר חידער דאָס צוקער
איינגעפאַרן.

דאָס דינסטמיידל ברענגט פאַרויכטיק צו טראָגן אַ טע
לער הינער-יויך פאַר דער מאַמען. יעדע קימפעטאַרין אין כּי-
נע קריגט אַ הון צו עסן. הון איז געשמאַק. איך קוק אין טע-
לער מיט גיריקע אויגן. די מאַמע הייסט מיך ויך זעצן געבן
איר און מיר ביידע ליידיקן באַלד אויס דעם טז"ער.
הען די באַבע נעמט צו דעם ליידיקן טעלער, קוקט זי
חידער מיך אָן און זאָגט ערנסט:

— נישט וואָר, שיכונאַ? ס'וואָלט געווען גוט, די מאַמע
זאָל יעדעס יאָר געבוירן אַ ברודערל אָדער אַ שוועסטערל, דע-
מאָלט וואָלטו אָזט הין געגעסן.

מיט אַ חורש שפעטער האָט אונזער הויז געווימלט מיט
קרובים. סעראַ מענגע מענטשן! די מאַמע לויפט אַרום פאַר-
שמייסט. זי איז נאָך בלאַס און מאַגער, הגם זי האָט דעם
גאַנצן חורש נישט געאַרבעט. זי קומט אַריין אין זאָל מיטן
שוועסטערל אויף דער האַנט און אַלע קרובים גייען צו לויט דער
רײ אין באַקוקן דאָס מיידעלע מיט די גרויסע קיילעכיקע
אייגעלעך. איר נאָקעט בייכעלע איז, אויס מורא פאַר פאַרקיי-
לונג אַרומגעחיקלט מיט אַ רויטן, פלאַנעלן טיכל. מען רעדט
העגן דעם, וואַמעס נאָז זי האָט, וואַמעס אויגן, פון וואַמעס זי
האָט די לייטן איבערגענומען און מען ווינטשט צו:
— זאָל זי זיין אזוי קלוג ווי די מאַמע.

— זאל זי אויסוואקסן א גוטע בא'עפאָסטע!

— זאל זי זיין די שענסטע בלח אין סיגן-שי!

— זאל זי אויסוואקסן א ניו-צאיי-טטי!

— ניו-צאיי-טטי באטייט: א בארימטע שריפטשטעלערין.

דאָס ווינטשט אַזוי דער עלטערער פעטער. איך ווייז: ער אַליין האָט ליב צו שרייבן און דערנבער ווינטשט ער אַלע ניי געבוירענע יינגלעך, זיי זאָלן ווערן צאיי-טטי — באַרימטע שריפט-שטעלער, און די מידלעך — ניו-צאיי-טטי.

געענדיקט מיטן פאַרשטעלן דאָס קינד. דאָס מיידעלע וויקלט מען צוריק אַזן אין די וויקעלעך און מען טראָגט עס אַרויס פֿון צימער. די קרובים דערלאַנגען דער מוטער זייערע מתנות. ס'איז דאָ פאַראַן קערבלעך מיט אייער, קוואַקענדיקע הינער, היטלעך צוקער, אויסגעצייכנטער ריז, האָס קאַכט זיך לייכט און איז אַזוי דורכזיכטיק און פיין. אז עס גלויבט זיך אים אַנצוציען אויף אַ שנירל און טראָגן ווי פערל. ס'איז דאָ אויך צוקערלעך...

— אַך, צוקערלעך!

די באַבע קוקט אויף אַזאָ מין שאַכטל מיט צוקערלעך, דאָן גיט זי אַ קוק אויף מיר און צעלאַכט זיך חידער. די קרובים גייען איבער אין עסצימער. אויפן טיש ליגן אַננעגרייט אינדזערע מתנות פאַר זיי: צו צוויי רויטע אייער פאַר יעדן איינעם.

עס פאַרדרייט מיך: מיר האָבן נישט קיין געלט, האָב איך דעריבער נישט-געקענט אויף יעדן איי אַנקלעפן אַ היעראַגליף „גליק“, אויסגעשניטן פֿון גאָלד-פאַפּיר.

אין אַ יאָר אַרום, צום געבורטס-טאָג פֿון מיין שוועס-טערל, באַזוכן אונדז חידער אַ סאָך קרובים. דער טיש אין זאָל איז באַדעקט מיט אַ רויטן טישטעך, אויפן טיש זענען פֿונאַנ-דערגעלייגט פאַרשידענע זאַכן: אַ נאָדל מיט פּאָדעס, אַ טעפל, אַ טשיניק, אַ פּענדזעל, אַ שטעמפל, טוש, אַ מעסער, אַ בוך מיט מיטעלעך, אַ בייגעוודיקע שווערד, אַ פּערנפּיכל און אַ שטיק געמוסטערטע זייד. מען ברענגט צום טיש די קליינע,

וועלכע איז גראָד זייער באַשעפטיקט מיטן זייגן א סינגער פון איר אייגן סיסל, און מען האָרט, וועלכע זאָך זי העט די ערשטע אָנכאפן. נעמט זי אַ פענדזעל — וועט זי זיין אַ דיכ-טערין; כאָפּט זי דאָס סעפל — וועט זי זיין אַ גאַלעבאַסטע; שלעפט זי די זייד — וועט זי אויסוואַקסן אָן עלעגאַנטקע; כאָפּט זי זיך צו דער שווערד — וועט זי באַרימט ווערן אַלס העלדין און אָנטירערין פון מיליטער.

כחיים נישט, האָט מיין שוועסטערל האָט אויסגעקליבן. אזוי הייזט זי שטודירט איצט אין פעקינער אוניווערזיטעט און הייזט אַרויס גרויס אינטערעס פאַר ליטעראַטור, האָט זי מסתמא דעמאָלט געכאַפּט זיך צום פענדזעל אָדער צום לייענביכל. אַגב, איז זי דאָך אַ שוועסטערקינד פון צוויי לערער. אויפן רויטן טישטעך איז געווען אָנגעלייגט אַזויפיל ביכער, פאַפיר און שרייב-געצייג, אַז די נאָדל-פאַדעס האָבן גאָר קיין שאַנסן נישט געהאַט, אַריינצושאַלן אין די הענטלעך פון דער קליינער שי-קוען.

אין יינער צייט שפילט זי אין אונזער שטוב די חוכ-טיקסטע ראָליע און פאַרשטופט מיך אין הינטערגרונט. מיך האָט עס אָבער הייניק געאַרט. איך בין דאָך עלטער פון איר מיט גאַנצע זערי יאָר.

13. איך בין קראַנק

די שווערסטע האַכן פון דער אָנקומענדיקער רעוואָלוציע, הען מען זאַמלט בייקסן, מיליטערישע אָפטיילונגען און עס האַקסן די קאמף-שטימונגען, גייען אַריבער איבער מיין צעהיצטן קאַפּ, און איך באַמערק זיי כמעט נישט.

איך בין קראַנק. איך וואָרף זיך אין אַ שווערן פיבער צווישן פּיכטער היץ און קלעפיקער קעלט. די גאַנצע צייט זע איך עמעצנס אַ שרעקלעכן פּיסק, האָט האַסט מיך און חיל מיך איינשלינגען. דער דאָקטאָר פון סיאַן-שי קומט

בסדר צו מיר, טאפט מיר דעם פולס און באקוקט מיין צונג.
ער פארשטייט גארנישט. די מאמע פארוויקלט מיך אין וואסענע
קאלדרעס, דער יינגערער פעטער טראגט מיך אראפ צום טייך.
און ווייטער געדענק איך נאר א נעמלאכטענע בויד פון א
שימל, וועלכע דריי רודערערס שטופן מיט מאטערניש איבער
די צעבושענע. כוואליעס פון יאנגסטע קיין טעיאן.

אכט לאנגע חדשים ליג איך אין א צימער פון מיין טאטנס
ווינונג און גיי אויס פון היץ. דורך רי היץ-בילדער פון
מיין פיבער הער איך אמאל דעם טאטנס האסטיקע טריט אין
צחייטן צימער. ער קומט צו מיר נישט אריין. ער אינטערע-
סירט זיך נישט מיט אונדו. דאס קוויטשעדיקע שוועסטערל,
האָס האַצקעמ זיך אויף דער מאמעס האנט, איז אים נישט נצח-
טער, ווי דאָס גילדענע פּיטל, האָס שווימט אַרום אין א גלע-
זערנער האַזע. מיט לייב און לעבן איז ער דאָרט, ווי מען גרייט
די רעזאַלוציע: ביי די מענטשן מיט מיליאָס, גראַבע שטימעס.
מענטשן קומען און גייען אַוועק. ווי לופט-בלעזלעך אין א
קעסל, אין וועלכן ס'הויבט אָן צו קאַכן.

דער דאָקטאָר קומט צו מיר אַפט. ער הייסט מיך שוין נישט
וויין די צונג און טאפט נישט דעם פולס. ער ציט נאר צונויף
די ברעמען. ווי ער האַלט געזען פארווונדערט: „סטייטש, ער
לעבט נאָך זי און ער פארשרייבט אַ רעצעפט. שוידערלעך ביי-
טערע רפואות גיסן זיך אין מיין שטייף געוואָרענעם האַלדז
אַריין. און דער פיבער הערט נישט אויף צו פייניקן מיין קער-
פער. דאָס בעט הייבט זיך אונטער פון דער פאָרלאַגע, די
שוויבן פון פענצטער, די גלעזער אויפן טיש הייבן פלוצלונג
אָן אַרומטאַנצן אַרום מיר. אַזוי דרייט זיך דער הימל מיט
די שטערן אַרום דער אומבאַוועגלעכער ערד-קויל.

דאָס צימער דרייט זיך אין אַ ראָד. איך רעד פון העג.
נעבן מיר פייניקט זיך די מאמע, שאַקלט דאָס שוועסטערל און
לייגט עס אין היגל.

נאָך אַלץ נישט געזען דער אַרזויס. מיין קראַנקייט
שלעפט זיך, ווי אַן אומגעהייערער זומפ. די זעלטענע מאַמענטן

פון פארלייכטערונג קענען נישט קלאָר באַשטימען, צי עס איז
 אַ קער צום געזונט הערן אָדער גאָר אַן אויסלייטערונג פון אַ
 פארפייניקטן געהירן האַרט פארן טויט.
 אַמאָל ווערט מיר גרינגער, דער פיבער לאָזט נאָך, און
 באַלד קומען חידושי נייַע היץ און נייַע היץ-פילדער.
 איך געדענק, ווי טיילמאָל טויכן אויף אין נעפל פון
 מיין שוואַכקייט אין דעם טאָגנדיקן צימער די שטילע נעכט,
 דער אומדערטרעגלעכער טשאַד פון דעם נאַכט-לאָמפּ און די
 מאַמע, וואָס זיצט מיט אירע שטייף-צענוויפנע צוויגענע חאָר אי-
 בערן ווייסן שטערן האַרט נעבן דעם לאָמפּ און נייט און נייט
 נאַכט-אין נאַכט-אויס שטויסן פון ווייסן טוך מיט רויטע אַפציי-
 כנס און היעראַגליסן.
 איך פרעיס

— מאַמע, וואָס נייסטו?

די מאַמע זיפאט אָפּ, הייבט אויף דעם קאָפּ און, צונויט-
 נעמענדיק די שטיקלעך טוך, ענטפערט זי:
 — איך ניי אַ ניעם אָנצוג פאַר ריר, ווען דו וועסט גע-
 זונט הערן.

איך גלייב נישט, איך פרעג שוין נישט מער, ערשטנס:
 צו וואָס דאַרף-איך אַוויפיל אָנצוגן, און צווייטנס זע איך דאָך
 אַליין: דורכאַנאָד קומען מענטשן סיי בייטאָג סיי באַנאַכט און
 טראָגן אונטער די אַרעמס אַרויס נאַגצע פעק מיט מאַטעריאַלן,
 וועלכע די מאַמע האָט אויסגענייט, און דאָך ווערט דער באַרג
 מיט שטאַף נישט קלענער.

דער זומער ענדיקט זיך, די קראַנקייט שווינדט פאַמע-
 לעך. כ'האַב נישט מער קיין רויטע באַקן, די קרענק האָט זיך
 געמאַכט דאַר און פאַרהעלקט.

נאָך איצטער קען מען זען די שפורן פון דער קראַנק-
 קייט אין מיין איינגעפאַלענער ברוסט, הגם איך בין שוין אַ
 דערהאַקטענער מאַן.

דער גאַלדזנער אַקטאָבער קומט אָן אין סעטשוואַן, די
 רעוואָלוציע שטייט אויף דער שוועל, זי לאָזט זיך שוין מער

נישט פארבאָהאַלטן. זי רייסט זיך אַרויס דאָ אין אַ נישט באַ-
טראַכטן האָרט, דאָרט אין אַ שאַס אָדער אַ שטאָך מיט אַ שטילעט.
דער טאַטע זעט שרעקלעך אויס. קיינער פון אונדז דער-
הענט זיך נישט צוצוגיין צו אים. ער איז אויסגעמאַטערט. די
אויגן זענען איינגעפאַקן, די ליפן און דער קין פאַרשווינדן
אין האַלד פון דער נישט ראַזירטער באַרד, די האַר זענען
צעשוּיפערט און צעקאַלטנט ווי ביי אַ מאַנאַך.

דער אויפֿשטאַנד זעט אויסברעכן היינט-מאָרגן, אפשר אין
דריי טעג אַרום און אפשר שוין איבערמאָרגן.

דער יינגערער פעטער באַחייזט זיך אין אונדזער הויז:
ער איז געקומען צופאַרן מיך צו נעמען אויפן דאָרף. די מאַ-
מע חיינט ביטער. איך חיל אויך נישט צוריק אין דאָרף פאַרן.
כיוויל בלייבן מיט דער מאַמען. דער טאַטע איז בייז און
שרייט. ער באַפעלט. איך בין צאָרט און דורכזוכטיק. איך
זאָקל מיך אויף מיינע שוואַכע פיס, שיער נישט ווי די באַבע
אויף אירע, גאַלדענע ליליעס. די מאַמע באַשיצט מיך פאַרן
טאַטן, גלעס מיך און זאָגט שטיל:

— פאַר צוריק קיין סיאַן-שי, איך זעל אויך באַרד צו
דיר קומען.

היינט הייס איך, אַז זי וואָלט גערן נעבליבן מיט מיר:
איך בין ערשט קוים. מיט שווערער מי, צוריק געקומען צום
לעבן, און זי האָט שוין דעמאָלט אָנגעהויבן דאָס לעבן צו
פאַרלאָזן.

די צוגרייטונגען צום אָפּפאַר געדויערן נישט לאַנג. דער
מאַמעס פלינקע הענט פאַרפאַקן אין אַ זאַק מיינע שול-ביכער
מיט די בילדער, אַ בלעכן פודעלע מיט איינגעמאַכטס, מין גע-
ליבטן שאַך און מין פריינד — אַ הילצערן מענטשעלע.

איך וואָרט אויף דער מאַמען אַ טאָג און צוהיי, אָבער זי
קימט נישט. אנשטאָס איר איז מיט מיר די באַבע. אָבער איך
דערקען זי נישט. ס'זעט אויס, ווי זי וואָלט אַ גאַנצן טאָג זיך
נאָר צוגעהערט צו דעם, וואָס עס קומט פאַר 60 יאָר ווייט פון
דאַנען, אין סעיאַן. זי לויפט אַרום ווי אויף ספרענושיגעס און

בני יעדן קלענסטן גערויש, בני יעדן קחיטש, קלאפ אָדער
שריט, רייסט זי זיך אויף אַ פאַרציטערטע.
איך הייב אָן צו פאַרשטיין, פאַרהאַט מ'האַט מיך אַזעק-
געפירט פון שטאַט, אָבער פאַרהאַט קומט נישט די מאַמע
זי איז שוין מער קיינמאַל נישט געקומען.
עס האָט זיך פאַרשפּרייט אַ קלאַנג, אַז מ'יין טאַטע איז
אַ רעוואָלוציאָנער. דער קלאַנג איז דערגאַנגען צום דאַגין.
— האָסטו דער פּאָליציי-קאַמענדאַנט — א רעוואָלוציאָנער?
דער שווער-גלויביקער אַלטער קאַנטראָלירט פּאַרזיכטיק
דעם קלאַנג.

דעם דאַגיןס חייב קומט צוגאַסט צו מ'יין מאַמען. זי
האַט אַ בייגעוויקע צונג, שאַרפע אייגלעך און אויערן אויפן
ריכטיקן אָרט.

מען טרינקט טיי, מען אונטערהאַלט זיך, מען פאַרברענגט.
די מאַמע איז גוט געשטימט און פּריינדלעך: אַך, זי
פרייט זיך אַזוי צו זען בני זיך די געערטע פרוי פון איר
פאַנס שפּף. אַך, זי איז אַזוי גליקלעך צו קענען מיט איר
אַביסל וועגן אַלץ פּלוידערן!

צומאָרגנס גייט די מאַמע מיט אַ קעגן-היזיס צו דעם
דאַגיןס טרוי, ווידער טרינקט מען טיי. חידער קען זי נישט
גענוג אויסדריקן אירע געפילן פון אויפריכטיקער פּריינדשאַפט.
— הי קען די מאַמע צוריקפאַרן אין דאַרף אַרײַן, ווען
ס'גייט אין דעם, אַז מען דאַרף מיט זיסער און קלעפיקער
הניסה פאַרשטאַפּן דעם דאַגיןס אויגן און אויערן, הייל אַזיסט
קאָן זיך באַלד אַ גאָס טון דאָס קלעפיקע בלוט דורך די אויגן
און אויערן פון מ'יין געקעפטן טאַטן, טון איר אַליין און פון
מיר, האָסטו זיך אין הייטן סיאַן-שי און וואָרט אויף זייער קומען!
מ'האַט נישט געטאַרט שאַפּן דעם איינדרוק, אַז האָרט
פאַר די אַנטשיידניקע טעג פון אויטשטאַנד, האָט מען דאָס
היוו-געזינד אַרויסגעשיקט אויפן דאַרף.

דער דאַגין איז נישט צופרידן געבליבן מיט זיין חייבס

פארשונג. מען ברענגט דעם טאטן א פּרעכטיקע חיזיט קארטע.
דער דאָזיגער לאַדט אים איין אויף א באַנקעט.

גיין צי נישט גיין? ווער הייסט, צו מען קען נישט
אַמאָל אויף דעם באַנקעט אַראָפּפּאַלן אונטערן טיש, פּאַרסמט
מיט אַ בעכער וויין.

אַדער אין מיטן דעם באַנקעט, נאָך די געשמאַקע היי.
פּיט-ריפּן, פּאַקן דיך פּלוצלונג די הענט פון דאָזיגער דינערס,
פירן דיך אויסן הויף אַרויס און גיבן דיך איבער דעם הענ-
קער; דער בייזער גרינג האָט אויסגעטראַכט אַ נייעם שטייגער
פון סויט-שטראַף: מיט אַ גראַפּן שטעקן שלאַגט מען דריי
שעה דורכאַנאנד ביז צום טויט.

אַבער נישט גיין אַהין, הייסט איינשטעלן די גאַנצע צו-
גרייטונג צום אויפּשטאַנד.

דער טאַטע גייט אויסן באַנקעט, אַזוי הי ס'פּאַדערט די
עטיקעט, נישט מיטנעמענדיק מיט זיך קיין איינציקן פון זיינע
לייט. ביים טיש פירט מען זייער אומשוילדיקע שמועסן. דער
אינטימער שמועס באַרויקט דעם אַלטן אויף דריי פּערטל. דאָך
גיט ער אַרויס אַ באַפעל צו האַלטן דעם טאטן אויסן אויג.

מאָדנע ליידיקייטערס באַזייזן זיך פון דעם טאָג אָן פאַרן
טאַטנס הויז און פאַרן הויז פון דער פּאַליציי-פּאַרוואַלטונג.
עפעס גייע גאַסן-הענדלערס, וועלכע מ'האַט ביז איצט נישט
געזען, צעשטעלן זיך מיט זייערע סחורות אויף די אַרומיקע
ראַגעס פון די גאַסן. דעריבער פּאַראַרדנט דער טאַטע איבער-
צוטראַגן אַלע געהיימע זיצונגען הינטער דער שטאָט. די אַר-
בעט ווערט פון איצט אָן זייער באַשווערט.

יעדן פּרימאַרגן קומט דער טאַטע אין פּאַליציי-אַמט, פאַר-
שליסט הינטער זיך די טירן, הינטער וועלכער עס שטייען פּאַסטנס,
און באַפעלט קיינעם נישט אַריינצולאָזן. אין אַ האַלבער שעה
אַרום פּאַרלאָזט אַ שמוציקער, אין טראַנטעס אַנגעטווענער, בער-
דיקער פּויער דאָס הויז-עפעס אַ האַנדערער פון די בערג. ער
באַהאַלט דאָס פּנים הינטער אַ ריזיקן שטרויענעם הוט און גייט

מיט וועקלדיקע טריט אדורך די פארלאנגנוויילטע שפיאנען, אין באגלייטונג פון א פאליציאנט.

פארנצכט פירט דער זעלבער פאליציאנט אריין אין טויזער פון דער פאליציי-פארהאלטונג א מאגערן אויבס-הענדלער, העלבער טראגט אויף אן אויסגעבויענעם שטעקן באכבוס-קערג-לעך מיט פערזשקעס און חיינטרויבן. מען דערקענט אין אים גלייך, אז ער האט נישט קיין דערהויבעניש צו האנדלען.

און חידער מיט א האלבער שעה שפעטער גייט ארויס בון טויער פון דער פאליציי-פארהאלטונג, צווישן טאלוטירנדיקע פאליציאנטן, פון די פיס ביזן קראגן אין שווארצן געקליידט, מיט דער האנט אויפן הענטל פון דער שווערד, דער טאטע און לאזט זיך נאך א סאג שווערער ארבעט אהיים. די געהיימע פארוואלונג איז פארגעקומען, די נייע אפטיילן האט ער גע-מושטרירט, די אנווייזונגען ארויסגעגעבן.

דאס שאכטל מיט שמינקע, די קינסטלעכע בארד, דער הויט פון אויבס-הענדלער און די טראנטעס פון פויער ליגן חידער אונטערן שלאס אין צימער פון פאליציי-קאמענדאנט. מארגן ווארט אויף אים חידער אויפסניי די געפערלעכע שפיל.

14. די פסינג-דינאסטיע ווערט אראפגעזעצט

עס איז 1911 יאר לויט דער אייראפעישער צייט-דעקענונג. דאס דריטע פון קיווער סיואנטון לויט דער כינעזישער צייט-דעקענונג, ס'גייט צו נאָוועמבער.

דעם טאטנס אַ חבר, דער אַרגאניזאטאָר פון אויפשטאַנד אין נאַענטסטן קרייז, מיט וועלכן מען האָט אָפּגעזעצט גענוי די שעה פון געמיינוואַמען אַנגריף, האָט נישט אויסגעפירט דעם פּלאַן.

ער טרעט אַרויס צוויי טעג פאַרן טערמין, אַרעסטירט דעם דאָזיגן פון זײַן קרייז און שיקט אויפן צווייטן טאָג אַרויס

זיינע אָפטייגן צוהילף דעם טאַטן. אָבער שנעלער פון די
אָפטייגן לויפט דאָס נייעס העגן אויסשטאַנד. דעם טאַטגס אָפ-
טיילן זענען נאָך נישט גרייט.

אָן סעלעגראַף-דראָטן. צעעס ווי מיטן ווינט, דערגייט
דאָס שרעקלעכע נייעס צו די אויערן פֿין דאָזיגן. דער דאָזיגן
באַזעלט דעם באַטאָליקן-קאָמאַנדיר צו אַרעסטירן דעם טאַטן.
א גרופע זעלנער דאַרף אויסטירן דעם באַפעל. איינער פֿון די
זעלנער איז אַ מיטגליד פֿון גאָ-לאַע (*).

די זעלנער דערשיינען אַלע ווי איינער פֿאַרן טאַטן אין
מעלרן:

— קאָמענדאַנט, דער דאָזיגן האָט באַפוילן דיך צו אַרעסטירן.
מיר דאַטן קומען צו דיר הינט בנינאכט אין דיך איבער-
זאַשן.

דער טאַטע רופט אייליק צינויף דעם נאָענטסן אָפטייל
פֿון גאָ-לאַע, די פּאָליציי-שול און די זעלנער-הויפּע, וואָס
דאַרף אים אַרעסטירן.

אין דער צייט, ווען לויט דעם דאָזיגס אויסרע-
כענונג דאַרפן די זעלנער אים כאַפן, איז דער טאַטע
אין בעס נישטאָ: ער פירט גראַד אָן אויסן צנדערן עק שטאָט
מיט אַן אָפטייל פּאָליציאַנטן און פּאַרזעמט דעם דאָזיגס הויז.
דער דאָזיגן ווערט אַרעסטירט. אין דער נאַכט איז גע-
פּאָלן די מאַנדזשורישע מאַכט אין טעיאן.

עישט אינדערפרי האָבן די איינוווינער פֿון שטאָט פּאַר-
שטאַנען, אַז די רעוואָלוציע האָט זיך טאַקע אָנגעהויבן. אי-
בערן דאָזיגס פּאַלעץ און די קאָזאַרמעס פּלאַטערט נישט מער
די געלע פּאָן מיט דעם שוואַרצן דראַכן.

איבער דעם אויפשטענדיקן טעיאן פּלאַטערן אויף הויכע
באַמבוס-שכאַנגען די פענער פֿון דער רעוואָלוציע: ווייס מיט
אַ רויטן קרייז אינדערמיט, אין וועלכן ס'איז אַריינגענייט אויך

א רויטער היערזאגליך, כאן — דער אלטער נאָמען פון כינע-
זישן פאָלק.

דאָס זענען אַלזאָ די אנצוגלעך, העלכע מיין מאַמע האָט
פאַר מיר בעת דער קראַנקייט גענייט!

די טויערן פון די נעמענגענישן הערן געעפנט. אָבער
קיין איין רעוואָלוציאָנער איז אין זיי נישטאָ. דער דאָזיקער
האַט זיי נישט געלאָזט דערלעבן דעם טאָג פון דער רעוואָלו-
ציע. זיי זענען אלע געקעפט געוואָרן.

די רעוואָלוציע האָט נאָך טרוקענע הענט. קיינער איז
נאָך נישט געקעפט געוואָרן. אפילו דעם דאָזיקער האָט מען גע-
שוינט! ער זיצט אין הויז-אַרעסט.

די שטאָט איז אויסגערודערט. מען רעדט שטיל, מען
הונדערט זיך, מען גלייבט נישט, מען פליסטערט. באַזונדערש
הערט מען שרעקעוודיקע שמועסן אין די קראַמען:

— פאַראַטן דעם קייזער.

— הען ס'העט ווייטער אזוי יאָרן אַזוי נישט איין
קאָפּ אָפּהאַקן.

און די קרעמערס צעלויטן זיך, פאַרשחינדן, זיי האַסער
אין שפאַרעס.

די אינטעליגענטן מיט די הויכע געלערנטע טיטלען סאָד-
לען דעם טאָטן פאַר זיין אָנטייל אין אויפשטאַנד:

— זיי אזוי קען אַ מאַן מיט אַ געלערנטן-טיטל, אַ
גייסטיקער אַריסטאָקראַט, שטעלן זיך אין שפּיץ פון טראַטווע-
פירערס און באַנדיטן און פאַראַטן דעם קייזער!

דער טאַטע הערט זיך צו די אלע רייד נישט צו, אָדער
ער מאַכט זיך נישט הערנדיק. ער איז אַ גאַנצן מעסלעס אויף
די פיס און איז פאַרחאַרפן מיט אַרבעט. ער גיט אַרויס באַ-
פעלן צו אַרעסטירן און נעמט איבער דעם דאָזיקער צוויי באַ-
טאָליאָנען מיט לאַנג דערחאַרטן געווער, וואָס האָט ביז איצט
אזוי געפעלט די אויפשטענדיקע.

פון די דערמער קימען יעדן טאָג אָן איינצלע, גרופעס
און גאַנצע אָפּטיילן פויערים אין זיין הויז אַריין. זיי קומען

מיט צוויי-שפיציקע הידלעם, מיט פיקעס, קרומע שווערדן, אָדער גאָר בלויו מיט מעכטיקע באַקסערישע פויסטן, און פאָדערן האָסן, קוילן, קווארטיר און עסן. ס'איז נישטאָ קיין איין טעמפל אין שטאָט, העלכער זאָל נישט זיין פאַרנומען. אויף די שטיי-גערנע פליטעס, פאָר די געמאָלטע הילצערנע געטער זענען צעלייגט פניערן אָנשטאָט די חירעך-פעסער, און אויף זיי קאָכן די דורכגעטרוירענע מענטשן זיך טיי אין דעם קילן גאָ-וועמבער-נעפֿל.

עס זענען דאָ דאָ האַלאַהאַקערס פון ווינטע בערג-דורכ-גענג, אין קורצע רעקלעך און לעפֿטשעס פון ליקע. מיט העק הינטערן גאַרטל. די פישערס און טראַטחז-פירערס, העלכע לעבן פון שוימיקן יאָנגטעס. טראַגן הויזן ביז די קני און גראַבע העמדער אין קאָליר פון טרוקענעם שליים. די בלויע רעקלעך פון די פויערים זענען אויסגעבעט מיט אַ גראַבער שיכט וואַסע. אַרבעטלאָזע און בעטלערס שטופן זיך ארום פֿיער מיט ווייס-בלויע און שוואַרצע טיכער אַרום די קעפֿ אַרומגעבונדן, און זייערע פירערס אונטערשיידן זיך פון-זייערע לייט דורך דעם, וואָס זיי טראַגן זיידענע טורבאַנען אויף די קעפֿ.

אייניקע באַטראַכטן מיט פאַרדראָס די אומגעוויינטלעך גרויסע לעכער אין זייערע הויזען און שניידן אָפֿ מיט די קרו-מע מעסערס שטיקער פון זייערע קאַפֿ-טיכער אויף לאַטעס. איבער אַלע העגן, וואָס ציען זיך חי טייכן פון די בערג אַראָפֿ, שטראַמען פון אַלע זייטן אַלץ גייע און גייע אָפֿ-טיילן קיין סעיאָן. ס'דאַכט זיך, אַז די שטאָט וועט מער נישט אויסהאַלטן זייער געדראַנג און העט פלאַצן אין אַלע נעט.

די שטאָט האָט נאָך קיינמאַל נישט געזען אין אירע מוי-ערן אַזויפיל פראַפעסיאָנעלע באַנדיטן פון דער אומגעגנט. און דאָך זענען כמעט נישט פאַרגעקומען קיין רויבערייען...

נאָך דער ערשטער וואַך קומט דער ערשטער קלאַפֿ. דעם טאַטנס פאַרטיי-חבר, העלכער האָט אים מיט אַ קור-צער צייט צוריק אַרויסגעשיקט מיליטערישע הילף פון שכניאָן קרייז, האָט מיט זיינע אָפּטיילן אַנאַקירט די קרייז-שכאַט ליאָן.

שאן, וזו ס'האָט געהערשט אַ דאָזיגן אַ כינעזער, אָבער אַ געט-
רייער אונטערטאן פון די מאַנדושורן.

דער דאָזיגן פון ליאַן-שאַן איז אַ דורכגעטריבענער פּוקס.
ער באַגריסט די אין שטאָט אַריינמאַרשירנדיקע אָפּטיילן פון
אונדזער חבר:

— איך גיי אויך מיט דער רעוואָלוציע — ער סאַרנייגט
זיך טויזנט מאָל און שמייכלט זיסלעך. — דערלויבט מיר אייך
איבערצוגעבן מיין גאַנגליאָן. אויב איר וועט אים סאַרייניקן מיט
אייערע זעלנער, וועט איר קענען מיט סער דערפאַלג פירן
דעם אָנגריף.

אונדזער חבר האָט אים געגלייבט, דער דאָזיגן איז גע-
בליבן אויף דער סרני. דער חבר איז אַזעק שלאָסן אין אַ
גאַסטהויז. סינצטער זענען די גאַזעמבער-נעכט אין ליאַן-שאַן.
די לאַנגע מאַרשן פון דער רעוואָלוציע האָבן אונדזער חבר
און זיין האַך שלעסעריק געמאַכט. אַרום האַלבער נאַכט רייסט
זיך דער דאָזיגן מיט זיינע זעלנער אַריין אין דעם שלאָפּזימער.
איידער דער חבר האָט באַחיון זיך אויסצוכאַפּן, האָבן אים די
ברייטע שווערדן צעשניטן, און דאָס בעט איז סאַרפלייצט גע-
וואָרן מיט זיין בלוט.

דעם טאַטן אַליין איז איצט פיל שווערער... ער גיט
איבער די מאַכט איבער דער שטאָט זיין חבר, דעם רעוואָלוצ-
יאַנער לי, און איילט אליין אין שפיץ פון אַן אָפּטייל פון
זיינע פּאָליציאַנטן קיין ליאַן-שאַן. אין איין חודש אַרום פאַר-
וואַנדלען זיך דאָס פאַרעטערישע ליאַן-שאַן און נאָך צוויי אָנ-
דערע קרייזן, וועלכע זענען געטריי געבליבן דעם קייסער, אין
רעוואָלוציאַנערע קרייזן. דאָס מיליטער פון דאָזיגן, דעם מערדער
פון זיין קאַמפּס-חבר, סאַרייניקט דער טאַטע מיט זיינע אייגענע
פּוילקן. דער טאַטע באַזעצט אים צו פירן אויפן קבר פון דעם
דערמאָרדעטן חבר און אים דאַרט אָפהאַקן דעם קאַפּ.

סאַר די דערפאַלגרייכע קאַמפּן באַשטימט די צענטראַלע
רעוואָלוציאַנערע רעגירונג טאַרן טאַטן אַ פּרעמיע פון 1000 דאָלאַרן.

דעם טאטנס שליחים ברענגען מיך אויפן דריטן סאָג
 זאָכן אויסברויך פון אויפשטאַנד אין שטאָט אַרײַן. איך פאַר
 אַלײן. די באַבע האָט זיך אָפגעזאָגט מיטצושטאַרן. זי גלייבט
 נישט אין דערפאַלג פון אויפשטאַנד. זי איז זייער גערודען.
 זי קען זיך נישט באַהערשן. זי שמייכלט נישט מער. אָדער
 זי זיצט שעהן-לאַנג ווי פאַרשטיינערט און קוקט פאַר זיך אום-
 באַזעגלעך. ווי זי וואָלט געוואָלט מיט אירע בליקן דורכבויערן
 די הילצערנע וואַנט; אָדער זי בלאַנדזשעט איבערן צימער. אין
 וועלכן ס'איז אויסער איר קיינער נישטאָ. און זי הייבט אָן מיט
 עמעצן צו שמועסן.

איך לויף ארײַן אין צימער און פרעג:

— מיט וועמען רעדסטו, באַבע?

— איך? רעד? סאַראַ אומזין?

זי זעט דערבײַ אויס, ווי מען וואָלט זי מיט אָן עמער
 קאַלטן וואַסער פון טיפסטן שלאָף אויפגעוואַקסט.

איך פאַרליר זיך צווישן די מענטשן, וואָס האַלטן אין
 אײן אַרײַן. און אַרויסגיין אין אונדזער הויז. זיי לאָזן מיך נישט
 צו זיך קומען. זיי ברענגען מיך אַרויס פון גלייכגע. זײ. די
 גאַנצע שטאָט איז אויפגערודערט. אויף די גאַסן איז אַ געפיל-
 דער, מען ליאַרעמט, מען לויפט, זידלט זיך, מען האַנדלט פאַר-
 זיכטיק און מען שאַרפט געווער.

אומעטום שניידט מען צעפ. מיין קליינער צאַפ, וועלכן
 די מאַמע און די באַבע טלעגן אַזוי זאַרגעווריק אָפהיטן, פאַלט
 אויך אונטערן שער. איך באַוויין אים נישט. זאָל ער זיך פאַלן
 אויף דער פּאָדלאַגע. אַ צאַפ אויף אַ כינעזערס נאַקן איז ווי
 אַן אויפשריפט אויפן שטערן: „מאַנדזשורישער שקלאַף“.

אויף די מויערן פון די הויזער שניצען ווייטע פירעקיקע
 פלאַקאַטן: „יערן, וואָס וועט זיך אַלײן אין פאַרלויף פון 10
 טעג נישט אָפּשניידן דעם צאַפ, וועט מען דעם צאַפ אָפּשניידן
 אויף דער רעכענונג פון דער רעגירונג“.

ביי די ראַגאַטקעס זײַן טעיאַן, דאָרט וווּ די דאָרפישע
 וועגן שניידן אַדורך די מויערן און גייען איבער אין שטאָטי-
 95

שע גאסן, שטייען זעלנער מיט זיקסן און מיט שערן. נעבן די זעלנער וואקסן אויס אויף דער ערד ווייכע הויפנס פון צעפ-פאר די טויערן הערט מען געוואלדן פון די אפגעשוירענע ריזונדע, זעלכע זידלען די רעוואלוציע, האלסנדיק זיך פאר די נאקעטע נאקנס. זיי שעמען זיך מער מיט זייערע אפגע-שוירענע צעפ, ווי זען מען זאל זיי האָבן אַראָפּגעצויגן די הויזן. אָנגעזעענע לייט פראָטעסטירן.

— דאָס הייסט דאָך געוואלט! די לאַעס פון אַ שמוציקן טומפּי, וועלכער האָט זיך נאָך געכטן ווי אַ באַנדיט איבער די וועגן אַרומגעשלעפט, דערזעגן זיך אָנצורירן אונדזערע איידעלע צעפ. דער צאָפּ איז נישט קיין סימבאָל פון שקלאַזעריי, דער צאָפּ איז אַ צייכן פון געסעריישאַפט צום קייזער, צו די אבות, צו די אַלטע געזעצן און דער אַלטער וויסנשאַפט. זיי הייבן אָן מיט די צעפ און זיי זעלן ענדיקן מיט דעם, אַז מען וועט די מזבחות פון די שטיבער אַרויסוואַרפן און די בעסטע מענטשן פון זייער אייגנטום פאַרטרייבן, ווי קרעציקע הינט!

אויך די פּויערים רעגן זיך אויף:

— איז דאָס געהערט געוואָרן?... הונדערטער יאָרן לעבן מיר מיט צעפ. זיידעס און עלטער-זיידעס האָבן צעפ געטראָגן... מען וועט אונדז אין דאָרף אויסלאַכן, ווי הינט אָן ווידלען... בלויז די קוליס זענען צופרידן פון דעם אומויסטן האָר-שערן. זיי לייגן גערן אונטער די זעלנערישע שערן זייערע פאַרשויצטע, שטינקענדיקע, פאַרלויטע צעפ, האָס הענגען זיי אַראָפּ פון די געגאַלטע פראָנוענע קעפּ. גוט אַזוי! ס'זעט זיין חייניקער אַרבעט מיט דעם וואַשן און די לייז. זיי האַלטן די צעפ נאָך פריער אָפּגעשניטן, זען דאָס מאַנדזשורישע געזעץ האַלט עס נישט געזען פאַרבאַטן.

אייניקע באַהאַלטן זייער צאָפּ, איינזיקלענדיק אים זאָר-געוויק ווי אַ פלאַדן הינטער דער זיידענער יאַרמלקע, זען זיי פאַרן אַדורך די טונקלע טויערן. אָבער די זעלנער פאַרשטייען זיך אויף דעם, זיי נעמען אָן די יאַרמלקע פאַר דעם פאַמפּאַן. הייבן זי אונטער, ווי אַ דעקל פון אַ טשיניק און פון אינטערן

היסעלע רוקט זיך ארויס דער צאָם, וואָס ווערט לוסטיק באַ-
 גריסט פון די קלינגען פון דער שער.
 די האַר-הענדלערס זענען הייסע אָנהענגער פון דער רע-
 חאָלוציע. קיינמאָל האָט נאָך כינע נישט צוגעשטעלט אַוויפיל
 ביליקע מענטשלעכע האַר.

15. נאָך איין מאל באַשמראַמט

א יצט איז שוין קלאָר: די רעוואָלוציע האָט געזיגט. הגם נאָך
 נישט אלע דאָזיגס האַפּן זיך שוין אונטערגעגעבן, קומען
 דאָך אַן פון דער רעוואָלוציאָנערער רעגירונג אין האַנקאַי גוטע
 ידיעות.

שכנים און קרובים ברענגען דעם טאָטן כחנות. ער זאָגט
 זיך העפלעך אָפּ זיי אָנצונעמען און שיקט אַוועק צוריק צוהיים
 די איבעראַשטע שליחים מיט זייערע באַגלייטערס. די קוליס,
 וועלכע טראָגן שווערע זעק, פעק און קאסכנס אויף זייערע
 אַקסל-שטאַנגען.

די שכנים און קרובים האַלטן דעם טאָטן פאַר אַ באַנ-
 דיט. זיי זענען איבערצייגט, אַז אינגליכן וועט ער הייסן זיינע
 צוויי-פיסיקע היות, וואָס זענען אַנטלאָפּן פון די סעטשוואַנער
 בערג, צעראַבירן די שכאָט. זיי חאַרטן דערשטוינטע, ווען
 חעט שוין דער דען יאָ פּו, דער מאַן וואָס האָט געקריגן אַזאַ
 גרויסע מאכט, אָנהויבן אויכצונוצן פאַר זיין אייגענעם
 נוצן די דורכצופירטע איבערקערעניש, און אפשר איז זיין
 אַפּוואָג נאָר אַן אָנצוהערעניש: שיקט מער.

און ווידער קומען אין אונדזער הויז קוליס, באַלאָדן מיט
 שווערע באַלן שטאָף, רוישנדיקן זינדנס, מיט קוישן גינדערנע
 פרוכטן און שווערע שטאַבעס זילבער. הינטער זיי טומלען זיך
 אויסגערגוטע די געשאַנק-געבערס, פאַרנייגן זיך, שמייכלען,
 האַלטן שיינע רעדעס, און זייערע איבערגעשראַקענע און כּיט-
 רע אויגן פאַרשן אומרויך דעם טאָטנס געזיכט, צי ס'וועט זיי
 געלינגען אים אונטערצוקויפּן.

דעם טאטנס פנים איז רויק, הי ער וואלט געטראגן א מאסקע. ער דערקלערט די שכנים און קרובים, אז די שפייז-פראדוקטן וועט ער אָננעמען. הייל ווייניג זעלנער פעלט אויס שפייז און דאָס אויבס, וואָס זיי באַזיגן פון פריער, הייבט שוין אָן צו טוילן און קען אינגאנצן קאַליע ווערן. אָבער ער פּעס זיי, ווי נאָרן די שטאַפן און דאָס געלט צוריק צו-נעמען. די רעוואָלוציע דאַרף איצטער מער קיין געלט נישט. ער באַדויערט נאָר, וואָס דאָס געלט האָט אים קיינער נישט געברענגט דעמאָלט, ווען מען האָט עס געראַרפט האָבן אויף צוצוגרייטן דעם אויפשטאַנד אָדער צום ווייניקסטן נאָך צוריק מיט צוויי חדשים.

איך דריי זיך אַרום צווישן די באַמפוס-קערבלעך, פון וועלכע עס קוקן אַרויס מאַנדאַרינעס און צווישן די גרויסע קאַסטנס, וואָס שמעקן מיט באַרנעס. איך הער דעם טאטנס שטים, וואָס זאָגט אָן דער מאַסן:

— הייס אַראָפּטראָגן די פרוכטן אין שפייכלער און שיקן די זעלנער צו ניי-יאָר אין די קאַנאָרמעס.

און ניי-יאָר איז שוין נאָענט. נישט דער כינעזישער ניי-יאָר. דער כינעזישער ניי-יאָר פאלט יעדעס יאָר אויס אין אָן אנדערן טאָג, הייל אין כינע רעכענען זיך די חדשים לויט דער לבנה. אַ חודש האַלט 28—29 טעג און דריי יאָר דורכ-אנאָנד איז דאָ 12 חדשים, און אויפן פּערטן יאָר — 13. ניי, דער טאַטע מיינט דאָ דעם ניי-יאָר לויט דער אייראָפּעישער צייט-רעכענונג. דער דאָזיקער ניי-יאָר ווערט ביי אונדז צום ערשטן מאל געפיערט. אינגעפירט אים-האַט ערשט די רעוואָ-לוציע.

מיט אייליקע טרים, נישט קוקנדיק אויף מיר, גייט דער טאַטע פאַרביי, איך באַהאַלט מיין פנים פאַר זיין בליק, ווי איך וואָלט זיך געפילט פאַר אים אין עפעס שולדיק.

די מאַמע איז אין צווייטן צימער פאַרגומען מיט די געסט. ס'איז געקומען אַוויפיל געסט, עפעס ווי עס וואָלט געווען אין אונדזער הויז אַ חתונה אָדער אַ לוויה. און פאַר יעדן דאַרף

מען האָבן אַ גלעזל טיי, אַ פריינדלעכן שמייכל, אַ פאָר מי-
נוט פון אַ ליבלעכן שמועס. איין מינוט קומט צו צו דער
אנדערער, עס ווערן פון זיי גאנצע טעג, און פון די טעג ווערן
לאנגע וואָכן.

די צייט, ווען דער טאטע פלעגט פארדינען 8 דאָיאָן, איז
שוין לאַנג אַריבער. זיין געהאַלט באַטרעפט איצט 200 דאָיאָן.
די מאַמע פון שוין-נישט מער זיך קאַליע מאַכן די אויגן אין
רויך פון קיך, זי האָט אַ דינעריין.

זיי אַ קריינער פלאַסער שאַטן, נאָר-וואָס פון דער שווע-
רער קראַנקייט אויסגעשטאַנען, גיי איך מיר איבערן הויז אַרום
און פאַרביי די שפייכלערס. איך זע ווי די זעלנער — איך
שרעק מיך פאַר זיי, זיי זענען גראָבע און שמוציקע — כאַפּן
אַרויס דורך די שפאַרעס פון די באַמבוס-קערבלעך באַנדאָריי-
געס אָדער צעברעכן מיט העק די קאַסטנס און עסן די זאַפּ-
טיקע פאַרנעס, וואָס פאַדפּלעקן די שטיינער פון אונדזער הויף.
איך קוק זיך צו צו זיי און עס פאַרדריסט מיך נישט אַנוויפּל.
וויפּל איך בין זיי מקנא: דער דאָקטאָר האָט מיר פאַרבאָטן
צו עסן אויבס אונטער דער דראָונג, אַז איך קען שטאַרבן
אָדער ווידער אַריינפאַלן אין אַ שחצער קרענק.

ניי-יאָר. מען פראַגט די אויבס אין די קאַזאַרמעס. דער
טאטע באַזוכט די קאַזאַרמע; ער בלייבט שטיין פאַר די צעי-
בראַכענע קאַסטנס און האַלב-אויסגעליידיקטע קערב און פּרעגט
מיט צאָרן די טרעגערס, וואָס לאָדן אויס די וואָגנס אין קאַ-
זאַרמע-הויף:

— ווער האָט דאָ גערירט די פרוכטן?

די טרעגערס ענטפערן, אַז זיי האָבן די קאַסטנס באַקוי-
מען אין אַזאַ צושטאַנד פון די שפייכלערס.

דער טאטע קומט אַהיים אַ ביזער אין אַנגעכמאָרעטער.

— ווער האָט גענומען די פרוכטן?

די מאַמע קוועטשט מיט די אַקסלען.

דער טאטע פּרעגט צאָרנדיק די דינערן (איך האָב נישט

אין מאָל געזען, ווי זי פלעגט פאַרבייגייענדיק זיך נעמען
מאַנדאַרינעס פון די צעלעכערטע קערבן:
— ווער האָט גענומען די פרוכטן?
די דינערין איז נישט אימשטאַנד אויסצוהאַלטן דען יאָ-
פּוס צאָרן.

— זי הייזט אויף דעם איינציקן מענטשן, וועלכער האָט די
פרוכטן נישט אָנגערירט — אויף מיר.
מיינע שטאַמלדיקע פאַרענטפערונגען ווערן פאַרזונקען אין
ים פון דעם טאַטנס פאַרווורפן:

— דער דאָקטאָר האָט דיר פאַרבאָטן צו עסן אויבס.
דו האָסט נישט געפּאָלגט דעם דאָקטאָר. האָסטו שוין אָבער
יאָ גענומען, דאַרפסטו אויך קענען דאָס מודה זיין. דו האָסט
עס געטון ציטור, דו ביסט אַ ליגנער און אַ גנב.
די מאַמע נעמט זיך אָן פאַר מיר:

— דאָ פּעלן דאָך גאַנצע טאַנעס. ס'איז דאָך קלאָר, אז
אַ קליין קינד קען נישט אזאָ מענע פרוכט אויפּעסן.
דער צעבייזערטער טאַטע רוקט אָפּ די מאַמע מיט אַ
באַזעגונג פון דער האַנט, וואָס דערלאָזט נישט קיין קעגנשטעלן
זיך:

— איך זאָג דאָך נישט, אז ער האָט דאָס אַלץ אויפגע-
געסן. כּוואָג נאָר, אז מײן זון האָט זיך באַטייליקט אין גנבע-
נען פרוכטן, וועלכע זענען געווען באַשטימט פאַר דער אַרמיי.
ווי קענסטו זיך איינשטעלן פאַר אַ גנב?

דער מאַמעס שטיל איינשטעלן זיך פאַר מיר, רייסט
אויף אין דעם טאַטן מיט דער קראַפט פון אַ שוואַרצער יאַפּאַני-
שער באַמבע. מײן שטאַמלען הערט דערדריקט און צעברעכט זיך
אין זיין צאָרן.

צום צווייטן מאָל אין מײן לעבן פּיפט דער באַמבוס-
שטעקן דורך דער לופט און פאַלט אַראָפּ אויף מײן האַנט און
רוקן.

פאַר די דערוואַקסענע גנבים אין פרעסערס מוז איך ליידין.
דער פאַרדראָס מאַכט גרעסער מײן ווייטיק.

עמעצנס א האנטס כעפס מיך אָן און ציט מיך אַזעק פון פייסנדיקן באַמבוס-שטעקן. איך זע נישט דעם טאַטן. אַ פרויען-פיגור פאַרשטעלט אים פאַר מיר. דער טאַטע וואַרפט דעם שטעקן אין ווינקל און שווייגט; זיין פנים איז אומבאַזעגלעך ווי אַ מאַסקע פון גיפס. מיין אויסלייזערין איז מיין עלטערע מומע. זי איז אַקאַרשט געקומען צופאַרן און איז גראַד אין מאַפענט פין שמייסן אַריין אין צימער. אויף אַ גאַסט, אויף אַן עלטערער שוועסטער דערוועגט זיך נישט דער טאַטע אויפ-צוהייבן די האַנט אָדער די שטימ.

אין דריי ווערטער דערציילט ער דער מומען דעם פאַר-לויף פון דעם געשעעניש. די מומע פאַלט אָן אויפן טאַטן:
— אַנשטאַט צו שלאַגן דאָס קינד, האַטו געדאַרפט פריי-ער אויסקלערן און ווייניקסטנס אויספרעגן די זעלנער. דאָס שטייען פאַר דיין הויז אויף דער וואַך.
און נישט וואַרטנדיק אויפן טאַטנס ענטפער, איבעראַשט זי די זעלנער מיט אַ פראַגע:

— וויסט איר נישט אַמאָל, ווער ס'האַט גענומען די פרוכטן?

די זעלנער שלאַגן זיך מיט דער דעה, אַבער... ערשטנס, זענען זיי „ברידער“ פון פאַריין „גאַליאַ“, צווייטנס, רעדט מיט זיי די שוועסטער פון אַנפירער, דריטנס האַבן זיי געהערט מיין געוויין און ווייסן, פאַרוואָס דער טאַטע האַט מיך געשלאַגן.
— יא, מיר האַבן גענומען פרוכטן און אַנדערע זעלנער אויך — זאָגן זיי אַפן.

דער טאַטע דרייט זיך שווייגנדיק אויס אויפן אַפצאָס און גייט אַוועק. ער גלייבט נישט קיינעם: נישט מיר, נישט דער מאַמען. נישט דער מומען, נישט די זעלנער. ער איז איבער-צייגט, אַז איך בין אַ גנב. און דאָס איז פאַר אים גענוג.
די דינערין איז פון הויז פאַרשוונדן, ווען די מאַמע האַט זי גענומען אויפן פאַרהער, איז זי אַנטלאָפן. אַי ציינס — האַט זי געטראַכט — וועט מיך די פאַלעפּאַסטע ארויסטרייבן, ווען זי וועט דערגיין דעם אמת.

עס גייען אריבער עטלעכע טעג, די דינערן איז נישטאָ-
די מאַמע שיקט מענטשן זי אויסצוווכן. זי קומט צו אונדז אין
הויז, הייז זי וואָלט געקומען צום געריכט. אויף דער טראַגע-
פארזאָס זי איז אַנטלאָפן. דערצײלט די צעשראָקענע און צי-
טערנדיקע מיידל אַלץ: זי האָט זיך אזוי געשראָקן פאַרן
טאַטן. זי האָט טאַקע געגעסן די פרוכט. און די שולד אַרויפ-
געלייגט אויף מיר. די מאַמע גיט איר איר לויין און פּרעגט:

— ווילסטו הייטער ביי אונדז דינען?
זי האָט ביי אונדז געאַרבעט ביז דער מאַמעס טויט און
זי איז ביים בעט פון דער קראַנקער מאַמען געווען די געטריי-
עסטע און ליבעפולסטע קראַנקן-שוועסטער.

ניי-יאָר איז אַריבער. אין אונדזער שטאָטישן הויז האָט
זיך איינגעשטילט דער יומטובדיקער טומל. די מאַמע איז אין
דאָרף ביי דער קראַנקער באַצען.

מיט דער אלטער האַלט עס שמאַל. זי עסט שוין גאַרנישט.
איר גאַנץ עסן אין טאָג באַשטייט פון א ביסעלע מילך פון
סאַיאַ-אַרבעס. דער דאָקטאָר איז שטאַרק פאַרוואַרגט.
— אויף עלטער איז נישטאָ קיין מיטל. זי איז דאָך שוין
אַלט זיבעציק יאָר.

די באַבע ליגט אין בעט און מאַכט מיט די ליפן. מיט
מי סאַרשטייט מען. וואָס זי חיל.

— כּוּזיל זען שי-כּוּזאַן.

אַבער זי האַקט באַלד אָפּ.

— מע דאָרף נישט, זאָל ער נישט קומען. כּוּזיל נישט, ער
זאָל זען מיינע אויסלעשנדיקע אויגן. ער וועט נאָר וויינען.
חצן זי איז געשטאַרבן, איז מיט איר געווען נאָר מיין
מאַמע, אַלליין שוין שטערבלעך קראַנק.

מ'האָט זי באַלד באַגראָבן שטיל און רויק.

נאָענט פון דען טסיאַטישען — דעם דאָרף, האָט טראַגט
דעם נאָמען פון אונדזער שטאָט — ליגט אַ בערגל. דאָרט באַ-
גראָבט מען די מיטגלידער פון אונדזער פּאַמיליע. אַבער קינ-

דער און קינדערלאָזע דענס ווערן דאָרט נישט געלייגט. די באַבע איז נישט נעווען דעם טאָטנס אמחע מאַמע, און דער צו האָט זי אַליין נישט געהאַט קיין קינדער. מען האָט זי דעריבער באַגראָבן אויפן אַלגעמיינעם גוטן אָרט. דער פענג-שועי פון אונדזער דאָרף האָט צווישן די צאָלרייכע קברים פון די פאַרשידענע דענס אָנגעהויזן דאָס אָרט. חו מען דאָרף אַחעק-לייגן איר קערפער, וועלכעס וועט זיך שוין מער נישט וואַק-לען אויף אירע, גאָלדענע ליליעס.

אונדזערע סעטשואַנער קברים זענען זייער טיפע. זיי האָבן אַדורך די ליימיקע אויבערשטע שיכט און דערגייען ביז צום פעלזיקן גרונט. נישט אַזוי ווי אין קיאנגסו אָדער טשע-קיאנג, די פראָווינצן, האָט לייגן ביים אויסגוס פון יאַנגטסע, ווו דאָס גרונט-וואַסער שווענקט אונטער די קברים און מען שטעלט דאָ דעריבער פשוט אַחעק די טרומע אויף דער ערד און מען שיט אָן איבער איר אַ בערגל ערד. די באַבע לייגט שוין אין גרוב.

דער טאַטע גייט אַרויס איך אַ נייער שלאכט, און פאַר זיין אָפּפאַר שיקט ער אונדז צוריק אָפּ פון דער שטאָט אין דעם שטילן דערפֿר סיאַן-שי.

16. די מאמע שפארבט.

”ווי-קיי-יאנג! אַזוי שרייט באַנאַכט אין די סעטשואַנער גערטנער אַ פויגל מיט אַ רויכן ברוסטל, וועלכן מען רופט טו-טיו-ען.

ער שרייט יאַמערלעך און ווייטיקדיק און אַזוי לאַנג ביז - חי מענטשן זאָגן - ער פאַרגיסט זיך מיט בלוט; צו-מאַרגנס געפינט מען אים מיט אַ פאַרבלוטיקטן שנעבעלע אונ-טער אַ ברייט.

אין די אלטע כינעזישע ביכער געפינט מען לעגענדעס וועגן דעם, פון וואַנען דער פויגל האָט זיך גענומען.

א רייכער פירשט איז ארויס אין קריג קעגן הייטן סעט' שואן. ער שפרינגט ארויף אויפן פערד און רייט א טריילע' כער אין שפיץ פון זיינע זעלנער. א געטרייער אונטערטאן לויפט הינטער דעם פירשט נאָך און בעט אים, ער זאָל נישט גיין אויף סעטשואן: אין דעם חילדן לאַנד וואָרט אויף אים דער טויט.

דער פירשט איז דערהאַרגעט געוואָרן. זיין געטרייער דינער וואָרפט זיך אויף דער ערד און וויינט. ער וויינט זיך אויס די אויגן און שטאַרבט און חערט פאַרוואַנדלט אין אַ פויגל. און דער דאָזיקער פויגל רופט דאָס טאקע ביינאַכט דעם נאַמען פון פירשט: טו-טון-אואן!

אן אנדערע ווידער לעגענדע דערציילט:

נישט דער דינער באַוויינט דאָס אין די בערג-דורכגענג פון הייטן לאַנד זיין געהאַרגעטן פירשט. דאָס וויינט נאָך אים זיין בלה, העלכע טרויערס נאָך אים. מיט אַ רירנדיקער שטים רופט זי אין דער כונקעלער אויסגעשטערנטער נאַכט: „בו-צו-קואי“ — קער זיך אים, קער זיך אום!

אויף די לאַנקעס פון סעטשואן בלייבט א רויע בלוט. זי הייסט: טו-טיו-ען-כוא. דאָס איז דאָס בלוט פון שטארבנדיקן פויגל טו-טיו-ען פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ בלימ" — דער-ציילט אַ לפענזע.

איך גלייב נישט אין לעגענדעס. אָבער ווען איך הער ביינאַכט דעם געשריי: קיו-קיו-יאַנג... דאַכט זיך מיר, אז איך הער מיין מאַמעס אַלץ מער און מער שוואַך ווערנדיקע שטים. זי שפייט מיט בלוט און א שטילע בענקשאפט נאָכן טאטן, וואָס איז הייט צווישן געפערלעכע קאַמפן, פאַרזערט זי — און איך און מיין שוועסטערל זענען נאָך צו קליין.

איצט בין איך אַלט 26 יאָר. כ'בין שוין אַליין אַ טאַטע איך האָב געלייענט א סאַך ביכער אין אַ סאַך שפּראַכן. אָבער איך מוז מיך צולייגן. אז מיינע אויגן זאָלן נישט אויסרינגען מיט מיינע טרערן, ווען איך טראַכט וועגן איר, מיין אַרעם

פייגעלע, וואָס האָט זיך געראַנגלט מיט דעם בלוטיקן טויט
אויף די ברעגעס פון גרינעס יאנגסטע.

זי פאַרנעמט זיך מיט דעם שוועסטערל, נעמט אויף טאַג-
אויס, טאַג-אייך אַ מענגע געסט און גרייט צו דעם יינגערן פע-
טער צו זיין חתונה, אין די פרימאָרגנס הוסט זיך שוידערלעך,
ווענדט זיך אָפּ פון מיר, קאָרטשעט זיך פּלוצלונג צונויף, און דער
הוסט גייט איבער. דאָס בלוט קומט אין איר האַלדז אַריין.
און זי וואַרט, ביז עס וועט פאַרגליחערט חערן און פאַרשטאַפּן
די לעכער אין אירע לונגען.

דורך דער קיך-טיר, איבער וועלכער עס קרייזלט זיך אַ
וואַלקנדי רויך, גייט זי אַרויס אין מאַנדאַרינע-וועלדל. ס'דאַרפן
באַלד אָנקומען סוחרים, וואָס וועלן אָפּקויפן די פּרוכטן אויפן
בויב.

אויב עס זעט זיך פאַר אַ שלעכטע גערעטעניש, צאָלט
מען איין דאַיאָן פאַר אַ בויב, אויב אַ גוטע — אנדערטהאַלבן
דאַיאָן. אונטער די נידעריקע ביימלעך קריכט אַ מאַן, באַ-
קוקט די בלעטער, צווייגן אין וואַרצלען און זוכט דעם שוואַרצן
שוואַם אָדער די רויטע בלוט-לוינ. מיט אַ דערפאַרענעם אויג
דערוועט ער אין די פאלדן פון דער קאָרע די פון זשוקעס
געמאַכטע עפענונגען, שטעקט אַריין אַ לאנגע נאָדל און שטעכט
אָדורך דעם זשוק, דערנאָך שניידט ער אויס מיט אַ קרומען
מעסער די ווערמיקע אַנשוילעכקן.

די דינערין רופט די מאַמע אַריין אין שטוב. די שדכנטע
איז געקומען.

מיט געמאַסטענע טריט און שמייכלענדיק קומט אריין
די שדכנטע. זי טראָגט גאָלדענע אויערינגלעך. קיין איינציקע
וואַר שטאַרט איר נישט אַרויס פון דער גלאַטיק פאַרקעמטער
פריזור. מען זאָגט דאָך אין די דרום-געגנטן: די פריזור פון
אַ פרוי דאַרף זיין אזוי גלאַטיק, און אַ פליג, וואָס זעצט זיך
אויף איר, זאָל זיך אַראָפּגליטשן. איר פנים איז איינגעריבן
מיט הייסן פעטס. אין האַנט האַלט זי אַ טיכעלע, וואָס זי

שראָנט אלע ווילע צו צום נאָן, אַמאָל מאַכט זי אַ פּויע און
שטעקט אַריין דאָס טיכעלע אין ברייטן אַרבל, שיער נישט
אונטערן אָרעם.

הינטער דער שדכנטע גייט אַ מאַן. ער איז צוריקגע-
האַלטן חי אַ שליה. דאָס איז דער שדכנטעס מאַן.

דער יינגערער פעטער האָט שפעט חתונה. ער איז שוין
אַלט 30 יאָר. ווי לאַנג ער האָט געקענט, האָט ער זיך ארויס-
געדרייט פון דער חתונה מיטן אויסרייד, או ער איז אַן אָרע-
מאַן. אָבער איצטער קען ער שוין מער מיט דעם אויסרייד
נישט אָפקומען. אויסער דעם מאַנדאַרינע-וועלדל האָבן מיר 200
דאָיאַן געהאַלט פון טאַטן און 1000 דאָיאַן פון דער פרעמיס,
וועלכע זענען נאָך נישט גערירט.

טאָג-אויס, טאָג-אויך קומען אַדורכפאַרנדיקע קרובים צו
צו אונדז צוגאַסט און פרעגן נייגיריק:

— נו, ווי האַלט עס דאָרט?

ספעציעל שטייען זיי צו מיט די פראַגעס צום עלטערן
פעטער:

— מיר האָבן געהערט, אַז אייער געערטער ברודער וויל
חתונה האָבן מיט דער און דער מיידל פון סיאַן-שי. טוט אונדז
די געפּעליקייט, באַפרידיקט אונדזער צוריינגלעכע נייגיריקייט
און זאָנט אונדז, צי איר גיט אייער קלוגע צושטימונג צו דעם
שידוך?

דער עלטערער פעטער לויפט אַרום אַ זייער און אַ
שינורער. קיין זאָך געפּעלט אים נישט: נישט די רעוואָלוציע,
נישט דעם טאַטנס קאַמפּן, נישט דער מאַמעס געזונט-צושטאַנד,
און איבערהויפּט נישט דאָס וואָס ער, אַ טסיו-שען — אַ גע-
לערנטער פון אַ פּראָווינציעלן ראַנג — איז אַ ברודער פון
משוגענעם רעוואָלוציאָנער דען יאָ-פּו.

ער גלאָצט מיט די אויגן אויף די קרובים און ענטפּערט

זיין:

— אָבער איך בעט אייך זייער, ס'איז דאָך ביי אונדז
רעוואָלוציע! וואָס פאַר אַ ווערט האָט דאָ אַן עלטערער ברודער?

וואָס גייט מיך אָן מיין ברודער דען טי-פּוס חתונה?
אין אונדזער זאָל שטופן זיך און שטויסן הענדלערס.
שניט-הענדלערס צעלייגן אויף דער פּאָדלֶאַגע זייערע פעק זיידנס,
שניידערינס הענגען אויף זיך אָן קאָלירטע קליידער, גאָלד-
שמידן בעמען אַרויס פון די קעשענעס שאַכטעלעך און פּאַר-
בלענדן דער מאַמעס אויגן מיטן גלאַנץ פון די גאָלדענע רינג-
לעך און אויערינגלעך, זילבערנע האָר-קליאַמרעס, וואָס זענען
אויס ווי אַרבעט-שויטן. און שפּילקעס אויסגעזעצטע מיט איי-
דעלע שטיינער. מען דאַרף דאָך אויסקלויבן געשאַנקען פאַר
דער פּלה.

ס'קומען מענטשן, סוחרים, זעצן זיך, טרינקען טיי, רופן אָן
צאָלן, רעדן וועגן העטער, וועגן די שכנים, וועגן די נייעסן פון
טעיאָן און רופן ווידער אָן צאָלן. דאָס דינגט די מאַמע אויף
די טעג פון דער חתונה אַ הויז, ווייל אונדזערס איז צו קליין.
אין דער קיך און די שפּיז-קעמערלעך קען מען נישט
אַריינקומען. סע שטייען דאָרט פעסער מיט גרינע זומער-קרױט,
דורכזיכטיקע שטיקער פון גלאַז-ענדלעך סעטשואַנער זאַלץ
וואַרטן. מען זאָל מיט זיי איינרייבן די שטיקער חויר-פעסט.
ס'איז נישטאָ קיין בעסער זאַלץ פון דעם סעטשואַנער. אונדזער
ערד איז רייך מיט זאַלץ. פאַראַן הייזער, וואָס האָבן אייגענע
זאַלץ-ברונעמס: לאַנגע, שמאַלע רערן ווערן אַדורכגעפירט דורך
די גראַבע שיכטן קאָלך אין דער ערד ביז צו די שיכטן זאַלץ.
די רערן זענען אויסגעפילט מיט האַסער, אין וועלכן די זאַלץ
צעגייט; די דורכזיכטיקע צעלאַזונג-ווערט אויסגעשעפט מיט
עמעס. פאַראַן הייפן אויף די בערג-שיפּועים, וווּ ס'רייסט זיך
אַרויס פון די פעלדזן-שפּאַלטן הייסער גאַז. מיט באַמבוס-רערן
פירט מען דעם גאַז אַריין אין די קיכן און מ'באַנוצט אים
צום קאָכן. די שכנים קענען גוצן דעם גאַז פאַר אַ באַזונדערן
אַפּזאַל.

די חתונה קומט פאַר אין זומער, ווען די טעג זענען

הייסע און קלאַרע. אַרום די טישן איז פול מיט געסט. דאָס
יונגע פאַר דערלאַנגט די געסט וויין. די געסט דאַנקען און האַלטן

קורצע רעדעס מיט באגריסונגען. די מאמע שטעלט זיך אויף -
דער ליארעם בארויקט זיך. זי ווענדט זיך צום פעטער און
זיין חייב:

— כ'ועל שוין אפשר גישט לאנג נאך לעבן. ווען איך
וועל שוין מער אויף דער וועלט נישט זיין, פארנעמט זיך,
אינהעט איך, מיט מינע קינדער, חי מיט אייערע אייגענע.
אן אומצופרידענער געמורמל פון די געסט רייסט איבער
דער מאמעס רייד. די געסט פראטעסטירן.

— הינט איז א רויטער טאג. הינט איז א טאג פון
פרייד. הינט טאג מען אזוי גישט רעדן.
די געסט שרייען צו דער מאמען:

א סאך גליק זאלט איר האבן אין אייער ווייטערדיקן
לעבן. בע-נין טשאן-שאן — הונדערט יאָר אַ לאַנג לעבן!
די מאמע שמייכלט פלאס און צעטראָגן, און ועצט זיך
צוריק אויף איר אָרט. זי לייגט איר האַנט אויף מײן אַקסל.
זי זאָגט צו מיר שטיל, די געסט זאָלן נישט הערן:

— דערמאָנסטו זיך, שי-כוא, ווען נאָך מען שרייבט אַן
בע-נין טשאן-שאן אויף טרומנעס, וועלכע מען פרענגט אײן
געשאַנק, שרייבט מען אַ די ווערטער.

כ'האָב נאָך נישט געזען קיין טרומנע, וואָס מען פרענגט
אין געשאַנק, און כ'ווייס נישט, וואָס מען שרייבט אויף איר
אָן. אָבער איך געדענק, אַז אויף מײן באַגריסונג: „טסין-
הען“ פלעגן רי דערהאָקסענע ענטפערן „בע-נין טשאן-שאן“.

דער עלטערער פעטער ויצט אומצופרידן און אַנגעכמו-
רעט. ס'איז ערשט אַ האַלב יאָר אַזעק נאָך דער באַפעס טויט
און שוין פראַוועט מען אין שטוב אַ חתונה. ווּ זענען אַהינ-
געקומען די אמאָליקע שטרענגע טרויער-פאַרשריפטן די דאָ-
זיקע רעזאָלוציע האָט צונישט געמאַכט אַלע אַלטע מנהגים.
צי האָט ער אַליין נישט געפרענגט אַלע זיינע עקזעמענס אַלס
קרבן פאר אַט די פאַרשריפטן פון שטרענגן טרויער?

די חתונה איז געענדיקט. די טישן זענען צוריק צע-
שטעלט אין די צימערן. די שכנים האָט מען אָפגעגעבן די

אויסגעבאָרגטע געשיר, די געדונגעגע קיכערס האָבן פאַרלאָזט
די קיך. יעדן טאָג קומט צו דער מאמען דער דאָקטאָר. ער
האַלט אין איין טענהן: רוי, רוי, רוי! נישט אַרבעטן.

אַבער דעם יינגערן פעטערס יונגע פרוי קען גאָרנישט
טון, און די שטילע פיס פון מיין שוויגנדיקער מאמען לויפן
כרעפ-ארויף, כרעפ-אראַפּ איבעד אונדזער הויף, און אירע
פראַקטישע הענט באַמיען זיך צוריק אין אַרדענונג צו ברענ-
גען אונדזער קאַסע, וואָס האָט שטאַרק געליטן צוליב דער
חתונה, אזוי געשיקט און אומבאַמערקט פאַר אַנדערע, ווי זיי
האַבן דאָס געטון אין יענע טעג, ווען דער טאַטע איז נאָך
געווען אין יאַפּאַן.

צום האַרבעט-יונטוב קומט זעם טאַטנס שוועסטער צו
אונדז צוגאַסט. דאָס איז די זעלבע מומע, וועלכע האָט מיך
אַפגעראַטעוועט פון דער שטראָף פאַר די פרוכטן, וועלכע די
זעלנער האָבן אויפגעגעסן.

דער מומען געפעלט נישט מיין כאַמעס אויסזען. צו
שטאַרק איז דאָס פנים איינגעפאַלן.

אַביסל פייערלעך און אַבימל גערירט זאָגט די מאַ-
מע צו דער מומען:

— כ'חיים, וואָס מיך דערוואַרט. פאַרנעם זיך מיט שיי-
כואן און שיי-קוען. טיפּפּוס פרוי האָט נישט קיין צייט פאַר זיי.
זי וועט אַליין אינגיכן האָבן קינדער, דיר איז עס לייכטער.
דיינע קינדער זענען שוין דערוואַקסענע. נעם דאָס געלט, איך
האַב עס אָפגעלייגט גראַשנווייז. לאד איין צוואַנציק פון דיי-
נע באַקאַנטע צו שאַפן אַ קייט פון קעגנזייטיקער הילף און
טראַג אַריין דאָס געלט אויף דיין טייל. שיי-כואַ זאָל דערפון
יעדן חודש באַקומען אַביסל טאַשן-געלט. ווער ווייכט, ווי עס
וועט אים גיין אין לעבן? טאַמער קומט דער טאַטע מער נישט
צוריק און דאָס גאַנצע הייז-געזינד וועט דאַרפן ליידן נויט?
אַדער דער טאַטע קען גאָר אַריינברענגען אין שטוב אַ שטיפ-
מוטער און זי וועט מיט די קינדער נישט קענען אויסקומען.
ער איז דאָך נאָך אַ קליינער. ער איז דאָך קוים ניין יאָר אַלט.

א פארוואַרגטע, נעמט די סומע דאָס געלט, און לאַנג
זיצן ביידע פרויען ביינאַנד אין דעם טונקל הערנדיקן צימער
און שמועסן וועגן לעבעדיקען און טויטע.

די מאַמע הערט מיט יעדן סאָג שוואַכער. מיט יעדן
סאָג הערט עס איר שווערער אויסצושטיין פון בעט און איבער
די צימערן אַרומצוגיין. זי מוז זיך אָפט אָנהאַלטן אין די
ווענט. עס כאַפן זי אָן אַזעלכע חייטיקן, אז זי קרימט זיך אינ-
גאַנצן אויס.

זי שטייט שוין מער נישט אויף פֿין בעט. איר שטערן
און די באַקן זענען פֿיער-רויט. טיילמאָל זע איך טראָפנס
שחיים אויף איר שטערן. זי איז נישט גערן, ווען איך קום
אַריין אין איר צימער, זי האָט מורא, איך זאָל זיך נישט אָנ-
שטעקן. די דינערין טרעט נישט אָפּ פון איר בעט; ס'איז די
זעלבע מידל, צוליב וועלכער דער טאַטע האָט מיך אַמאָל גע-
שלאָגן. זי טראָגט צו דער מאַמען די שעלעכלעך, ווישט איר
אָפּ דעם שחיים פון פנים, וואַשט די האַנטעכער מיט די פלעקן
פון פֿלוט און טראָגט אַרויס פון דער מאַמעס צימער די טע-
לערס מיט נישט אָנגערירטער זופּ.

אויסער דער דינערין איז מיט דער מאַמען דער דאָקטאָר.
דער יינגערער פעטער האָט אים געבעטן, ער זאָל ביי אונדז
פֿלייבן חוינען. נאָך אַ חודש פאַרלאָזט אונדז דער דאָקטאָר.
ער זאָגט:

— די לאַגע איז האַפענונגלאָז. איך בין דאָ איבעריק.
כיוועל באַזוכן די קראַנקע פון צייט צו צייט.

איך האָב פֿיו איצט געווינט ביים יינגערן פעטער אין
דער שול. איצט ברענגט מען מיך צוריק אַהיים, איך זאָל
זיין נענטער צו דער מאַמען, פֿדי זי זאָל נישט שטאַרבן אין
מיין אָפּזעהייט.

אַזוי גייט אריבער נאָך איין לאַנגער חודש.
אינדערפרי גייט אַרויס דער דאָקטאָר פון דער מאַמעס צי-
מער און זאָגט:

— עס איז איר א סאך בעסער.

מען שיקט מיך אין שול אריין. עס גייען פארביי דרין
שעה — דרין לעקציעס. דער פארוואלטער רופט מיך.
— האָס איז געשען?

— מען האָט געשיקט נאָך דיר, לויף אַהיים.
אינדרויסן שטייט אַן אומבאַקאַנטער קולי. מיר לויפן
איבער די גאַסן פון סיאַן-שי. איך קען קוים איבערכאַפן דעם
אַטעם. די דורכגייערס קוקן מיר נאָך. פון די געציילטע ווער-
טער פון דעם מיר נאַכלויפנדיקן פרעמדן מאַן חיים איך שוין,
אַז די מאַמע שטאַרבט. יכּפּיל שוין נישט מער די פּיס. די
לופט פּיפט מיר אַרום די אויערן. דאָס האַרץ קלאַפט און
דער אַטעם טאַרהאַלט זיך ביר. איך שרעק זיך: וועל איך נאָך
באַווייזן?

איך לויף. מיינע פּיס קלאַפן איבער די שטיינער פון די
גאַסן. מיט די געדאַנקען בין איך אין אונדזער שטוב. כּוּזע
פאַר מיר דער מאַמעס צימער, ויאָס בעט, די ליכטיקע פענצטער,
דער מאַמעס אויסגעדאַרטע געשטאַלט, די צייטיקע פּרוכטן בייס
צוקאַפּנס פון בעט, און איר בריווע האַנט, וואָס טראַגט צו מיט
מי די זאַפטיקע באַרנע צום מויל, ווי דאָס וואַלט נישט קיין
באַרנע געווען, נאָר אַ שווער געוויכט. די מאַמע זייגט גיריק
דעם זאַפט פון דער באַרנע, אין האַרדו איז איר טרוקן, עס
פּייניקט זי אַן אומגאַוילטער דורשט. דאָס איז געווען פאַראַכ-
טאַגן. די מאַמע שמייכלט צו מיר פּרונדלעך און ליכטיק און
רעדט צו מיר שטיל, שטילער ווי שטענדיק. כּהאַב זי נאָך
קיינמאַל נישט געהערט אַזוי שטיל רעדן.

— לערן זיך פלייסיק, שי-כּוואַ. פאַלג דעם פעטער און די
מומע, שעלט נישט און שלאַג זיך נישט.

איך פאַל אַריין מיט שטורעם אין דער הויז-טיר און צע-
קלאַפּ זיך דעם אַקסל. איך דערזע דעם פעטערס פנים מיט רוי-
טע אויגן. די מומע פאַרשטעלט דאָס פנים מיט אַ טיכעלע און
וויינט נעבן פענצטער.

איך האָב פאַרשפּעטיקט.

די מאַמע ליגט אויף אַ לאַנגער הילצערנער נאַרע. איר | 111

פנים איז פארדעקט מיט אַ פאַפיר, וואָס איז אויסגעוויקסט אין ספירט. אזוי פאַרדעקט מען בײַ אונדז די פנימער פון מענטשן, וואָס שטאַרבן פון שווינדזוכט. דאָס פאַלק גלייבט, אַז פון זײַ ערע נאָולעכער פליען אַרויס אינוועקטן, וואָס צעטראָגן די אַנ-שטעקנדיקע קראַנקייט.

איך וויל אונטערהייבן דאָס פאַפיר. ווי דערוועגן זײ זיך דער מאַמעס פנים פאַר מיר צו פאַרדעקן? דער פעטער פאַלט אָן אויף מיר:

— וואָס טוטטו? מען טאָר נישט!

דאָס דרײַ-יאָריקע שוועסטערל שטייט נעבן דער נאַרע, בלאָזט זיך אָן און ציט מיך פאַרן אַרבל:

— פּע, ווי שעמסטו זיך נישט! שטער נישט דער מאַמען! זי שלאָפט!

17. די לַחיה

איך בין נאָך קיינמאָל נישט געווען אין דער קראָס. מען קען דאָ פאַרבלאָנדזשען. איך שטיי און זע זיך אין מיין גאַנצער געשטאַלט אין אַ טונקעלן שפיגל — אין דעם ווענטל פון אַ טרומנע, וואָס איז ווי אַ פאַרטעפיאַן באַצויגן מיט אַ גלאַז. זיךן שוואַרצן לאַקיר. דאָ קריגט מען די אין גאַנץ כינע באַ-רימטע סעטשואַנער טרומנעס. וועלכע ווערן געמאַכט פון די טייערע הונדערט-יאָריקע ביימער פון אונדזערע בערג. דאָס שוואַרצע לאַקירטע האַלץ איז נאָר אָן אויפער-שטער צודעק.

אין דער אויסערלעכער טרומנע שטעלט מען אַריין אַ דינע אינעווייניקסטע. עס הערט זיך פון אים אַ זיסלעכער ריח פון סאַנדל-האַלץ. די אינעווייניקסטע טרומנע הערט נישט גע-מאַלט, פּדי דער צעפּאַלנדיקער גוף זאָל זיך אָננעמען מיט דעם פיינעם אַראַמאַט פון טייערן האַלץ.

איך דרײַ זיך צרום צווישן די אָנגעשטעלכע טרומנעס.

קליינע און גרויסע, טייערע און איינפאכע צו 40 דאיאן, וואָס באַשטייען בלויז פון עטלעכע צוגויפגעקלאַפטע דיגע ברעטלעך. דער פעטער רעדט מיטן טרומנעס-הענדלער. איך הער דעם פרייז: הונדערט דאיאן. פיר רעגער הייבן אויף אַ שוואַרצע לאַקירט-גלאַנציקע טרומע אויף די אַקסלען. זי איז שוין פון לאַנג גרייט. דער פעטער האָט זי באַ-שעטיט אין יענעם טאָג, ווען דער דאָקטאָר האָט פאַרלוירן יעדע האַפענונג צו ראטעווען די מאַמע און פאַרלאָזט אונדזער הויז.

אונדזער הויז איז פול מיט שכנים און קרובים. פון חאַנען האָבן זיי זיך גענומען אין אזא גרויסער צאָל? אַ גאַנצע גאַכט הערן אין הויז נישט אַרײַף דער ליאַרעכ, דאָס שאַרן מיט די לאַטשן און די צוגרייטונגען. איך הער אַ פליעס-קען פון האַסער: מען האַשט דער מאַמעס לייכטן, פון דער קראַנקייט אויסגעצערטן. גוף. פרויען טוען אָן דער מאַמען אַ ניי קלייד און רעדן צווישן זיך שטיל. ס'איז נישט דער ער-שטער טויטער, וועלכן זיי שטאַטן אויס צו זיין לעצטער רייזע. — ווי די צייטן ענדערן זיך. ווען ס'איז געשטאַרבן די ערשטע באַבע. האָט מען זי אָנגעטון, לויטן ראַנג פונעם זיידן, אין אַ מאַנדאַרין-מאַנטל און אַ היטל מיט אַ קייקעלע פון צווייטן מאַנדאַרין-ראַנג.

אויפן דעק פון דער טרומע לייגט מען אַוועק אַ וואַטענע, מיט זינד אָנגעצויגענע, קאָלדע, און צוקאַפנס א קישעלע, אויסגעשטאַפט מיט פוך פון די גרעזער אויף די אַרומיקע פעלדער.

העפלעך זיפצנדיק פערדעמט אין איינע פון די פרויען אַ נאָדל און נייט צונויף דאָס קלייד אויף דער מאַמעס טויטן גוף. דאָס קלייד איז פסוד אויפגענייט געוואָרן נאָך, ווען די מאַמע האָט געלעבט. עס האָט נישט קיין קנעפ. עס ווערט צו-גענייט אין מאָל אויף שטענדיק.

די דינערין טוט אָן דער מאַמען אויף די פיס פאַנטאַסל. וואָס זענען נישט צום גיין געמאַכט, און גלעט מיט די פינגער

צערטלעך אירע הייכע טוכענע ווילן.
 מען לייגט די מאמע אריין אין סימן קאסטן פון דער
 טרומע אין מען ציט אויס אירע הענט לענגויס די זייטן. א
 דין טוך פארדעקט זי ביז צום קין.
 אן א באונדערער דערלויבעניש קען מען אין ליטאן
 אריינשטעלן נאָר דעם טויטן גוף פון דעם ראָש פון דעם הויז.
 פדי אריינצוטרעגן די מאמע אין ליטאן, מוז מען פריער קריגן
 די דערלויבעניש פון דעם זיידנס גרייז-גרויען ברודער און
 פון דעם עלטערן פעטער.

דער תפילה-זאָל אין צעטיילט מיט אַ חייסן פאָרהאַנג.
 ער טיילט אָפּ פון דער טיר דעם מוּבַח. פארן פאָרהאַנג שטייט
 אַ יומטובדיק געגרייטער טיש. עס שטייען אויף אים אַ גרויסע
 פאָרצעליינענע האַנזע, אין וועלכער ס'ברענען ווירעך-שטעקעלעך,
 און צוויי בראָנזענע ווירעך-געפעסן, אין וועלכע ס'ברענען זיך
 אויף טליענדיקע קיילן שפענדלעך סאַנדל-האַלץ, וועלכע דאַרפן
 מיט זייער זיסעכען ריך פארווייען דעם גייסט פון געשטאַרבע-
 נעם. נעבן די ווירעך-געפעסן ברענען צוויי יאַרצייט-ליכט. היי-
 טער זיי האָט געזאָלט שטיין דער מאמעס בילד, אָבער עס
 איז נישטאָ. די מאמע האָט זיך קיינמאָל נישט געלאָזט פאָ-
 טאַגראַפירן.

— ערשטנס — פלעגט זי זאָגן — זענען איצט שווערע
 צייטן, עס איז אַ רעוואָלוציע, און ס'איז געפערלעך צו האַלטן
 פאַרטרעטן אין הויז. אויב דאָס גליק וועט אונדז פאַרלאָזן, קען
 מען נאָך אונדז לויט די בילדער אויפזוכן. און צווייטנס: ווען
 איך וועל שטאַרבן, וועלן מיינע קינדער צוגיין צו מיינ בילד
 און חיינען. און איך וויל נישט, זיי זאָלן חיינען.

אַנשטאַט דעם פאַרטרעט שטייט אויפן טיש דאָס „ליוס-
 סאַי" — דאָס ברעט פון דער נשמה — אַ גרויסער טאַול, אויף
 וועלכן ס'איז פון אויבן אַראָפּ אָנגעשריבן:

מאמע

די געליבטע

די געזעצלעכע

דען (נאָמען פון מאַן)
ליאַָ (מיידלשער נאָמען)
האַרינטע

טראָן פון דער נשמה.

רעכטס פון דער ריי איז פאַרצייכנט דאָס יאָר, דער חודש און
טאָג פון איר טויט און לינקס, גאָר אונטן. שטייען מיט קליינע
אותיות אָנגעשריבן די נעמען פון מיר און מיין שוועסטער.
אַ גאַנצן טאָג און אַ גאַנצע נאַכט און חידער אַ טאָג
און חידער אַ נאַכט גייען מענטשן פאַרביי. שאַרן אָפּ דעם
פאַרהאַנג, גייען צו צום טיש, שטעקן אַריין ווירעך-שטעקעלעך
אין אַש און לייגן אַנידער נעבן טיש זייערע געשאַנקען: חיי
פערל אויף אַ פאַדעם אויפגעצויגענע, גאַנצע קייטן פון 10-15
מטבעות, אויסגעשניטענע פון גאַלד-און זילבער-פאַפיר. טויטע
שענקט מען נאָכגעמאַכטע געלטער. מען ברענגט זיי אויך
פראַכטפולע קליידער פון פאַפיר, אַ פאַפירענעם מאַדעל פון אַ
מעכער די גרייס פון דעם הויז, פאַפירענע פערד, וועגעלעך און
טשיאַס אויף דינע באַמפוס-שטאַנגען.

די בינטלעך נאָכגעמאַכטע געלטער ווערן פאַרברענט מיט
אַ געלן פייער - דער אָבערגלויבערישער קרוב שיקט מיט מיט
דער מוטער אויף יענער וועלט אַביסל געלט, זי זאָל האָבן דאָרט
מיט וואָס אויסצולעבן. אונדזער הויז איז פאַרפראַפט מיט מענטשן,
און זייערע איינגעהאַלטענע רייד, מיט וועלכע זיי דריקן אויס
זייער טרויער, פאַרפולן אונדזערע אויערן. פון ווייטע דערפער
קומען צו דער לוויה די פאַרשידנסטע דענס, דעם טאַטנס
קרובים און אָן אַ שיעור ליאַאַס, דער מאַמעס קרובים, וועלכע
האַבן זי צומאָל ביים לעבן אַפילו נישט אָנגעזען.

דערווייל וואַנדערט דער יינגערער פעטער איבער די
אַרומיקע היגלען: ער איז זיך אַליין אַ פענג-שויע. ער זוכט
פאַר דער מאַמען אַ טרוקן בלומענדיק אָרט, פון וואַנען מען
זעט גוט די ווייטע בערג, די שיינע וואַלקנס און דעם גרויסן
יאַנגסטע. דאָס פאַלק גלייבט, אַז מען מוז אַזאַ אָרט אויסזוכן,
מיט וועלכן דער טויטער זאָל זיין צופרידן. אַמאָל קען טרעפן,

אז נאך א סאך יארן זאך קומען דער פענג-שויע און אויפ-
ווייזן, אז דאס ארט איז שלעכט אויסגעקליבן געווארן, אז די
נשמה פייניקט זיך, און מען מוז די ביינער איבערטרעגן אויף
אן אנדער ארט.

היינט, די פארב פון טרויער, פארהילט די טעג, ווען מיר
געזעגענען זיך מיט דער מאמען. די רעוואלוציאנערע רעגירונג
האט אינגעפירט שווארץ אלס טרויער-פארב, אבער דער חילן
פון די קרובים איז שטארקער. איך טראג א חייט כאלאטל. פון
זינע שלעכט אויסגענדיקטע געט און פאלדן הענגען אראפ
חייטע צויטן. אויך דער פעטער, די מומע, דאס שוועסטערל
און אלע, וואס וויינען אין דעם הויז, טראגן אזעלכע חייטע
כאלאטן.

49 טעג טארן מיר נישט עסן נישט קיין פלייש. נישט
קיין פעסט, נישט קיין מילך, נישט קיין אייער.
עטלעכע צודרינגלעכע אין פמעט מיר אויבאקאנטע דענס
און ליעאס פירן מיך אריין אין צימער, ווו די כאמע ליגט,
שטעלן מיך אחעק געבן טיש און שטעקן מיר אין האנט אריין
א פויג, א בודיסטישן סידור. איך זע, ווי דער פעטער כמורעט
זיך, שאקלט מיטן קאפ אויף גיין און וויל זיך צו מיר אדורכ-
שטופן. אבער א וואנט פון קרובים האט מיך פעסט ארומגע-
רינגלט. אין די דאזיקע טעג זענען זיי און נישט דער פעטער די
הערשערס אין דעם הויז.

— לייען, כווא סאאע! — זאגן זיי צו מיר מיט א פייער-
לעכער שטימ. לייען! דו קענסט דאך לייענען. דו וועסט דאך
אונדז נישט גיטן צו דינגען א מאנאך, ער זאל אונדז פארלייענען.
— לייען, כווא-טטיו — זאגן נאך די דינערין און די
קוליס, אַנרופנדיק מיך מיט מײן היימישן נאָמען.

סרערן זאמלען זיך אין מיינע אויגנחניקלעך, די היערע-
גליפן טאמלען זיך און פארדרייטאכן. סאיז שווער צו לייענען,
ווען מען מוז ביי יעדן ווארט וויינען. אבער איך געוויין מיך
דאך צו און איך לייען די מיר אומפאקאנטע און אומפאר-
שטענדלעכע זאצן. די זאצן קריצן זיך איין אין זכרון און

צום סוף זאָג איך זיי שוין, נישט פאַרקונדיק צומאָל אין בוך.
...די גוטע מענטשן וועלן גליקלעך זיין, אָבער אומענדי-
לעך אומגליק דערוואַרט די שלעכטע...

סאַראַ אומזין שטייט דאָס אין דעם בוך!
אָט ליגט די מאַמע. איז זי נישט נעווען גוט, גערעכט
און שטיל? און פונדעסטחעגן — צי קען מען איר לעבן אָנ-
רוען גליקלעך?

איך לייען די טרייסט-תפילות, אָבער איך גלייב נישט
די ווערטער, און ביטערע טרערן גיסן זיך מיר פון די אויגן.
די מאַמע ליגט נישט לאַנג אין הויז, נאָר איין וואָך.
לענגער קען מען שוין נישט, דאָס געלט לאַזט זיך אויס, פון
אַלע זייטן קומען אלץ נייע און נייע געסט, מען מוז זיי אויפנעמען
און געבן צו עסן. זיי צינרן אָן די ווירעך-שטעקעלעך, ליכט
און ווילשמעקנדיקע האַלק-שפענדלעך. נאָר אַ טייל פון זיי
ברענגט די זאכן מיט זיך.

אין טאָג וואָס פאַר דער ליהיה דערהערן זיך נייע טענער
אין אונדזער הויז. דאָס איז דער טרויער-אַרקעסטער. ער
קרעכט אויף צוויי-מעטערדיקע פלייטן, קוויטשעט מיט מעטא-
לענע טראַמפייטן, דונערט אין פאַס-ענלעכע פויקן, קופערנע
גאַנגען און יאָמערנדיקע גלאָקן. אין דעם דאָזיקן אַרקעסטער
געטינגען זיך מאָנאָכן פון אלערליי רעליגיעס. דער בודיסט גראַ-
גערט מיט זיין טומלדיקן גראַגער האַנט ביי האַנט מיט דעם
דאָך, וועלכער קריגט אַרויס פון זיין פילרערלידיקן פלייט יאָ-
מערלעכע מעלאָדיעס. מ'זינגט מעלאָנכאָלישע בודיסטישע פסאַלמען,
וועלכע גייען פון צייט צו צייט איבער אין אַ געיאָמער. אונ-
טער די קלאַנגען פון דער דאָזיקער מוזיק ווילט זיך דעם קאַפּ
צעשמעטען אין דעם גרעזערנעם לאַק פון דער מאַמעס טרוממע.
מיטאַמאָל רייסט זיך איבער דאָס זינגען, עס דונערן נאָך די
פויקן און קלינגען די צימבלען, און באַניס הייבט אָן דער כאָר
פון מאָנאָכן זיינע פּינלעכע מעלאָדיעס.

סיטאַגט. כ'הער פאַרן טויער גראַבע, זיך קריגנדיקע
שטימעס. איך גיי אַרויס. אויפן טויער הענגט אַ טרויעריקע

אויפשריפט: מען נעמט קיינעם נישט אויף, און מען באגלייט
נישט קיינעם. דאָס הייסט, אז די געסט דארטן זיך נישט באליי-
דיקן אויף די באַלעבאַסיס אויב מען וועט זיי אין די טעג פון
טרויער אַרויכחייזן חייניקער העפלעכקייט. הי דער צערעמאָ-
ניאַל פּאַרלאַנגט געוויינטלעך.

פאַרן טויער קריגן זיך די באַגרעבערס. זיי האָבן אָנגע-
שפּאַרט אין דער וואַנט זייערע קון. די טרומע-שטאַנגען פון
באַמבוס-רער. זיי טראָגן נישט קיין יומטובדיקע קליידער איי-
נער זייערע טראַנסעס: אויפנייען פאַר זיי אַ יומטוב-אַנצויג,
וואָלט פאַר אונדז געווען צו טייער.

אונדזער דינערין דערלאַנגט זיי ווייטע האַנטעכער. מיט
די האַנטעכער וויקלען זיי זיך די גאַלע קעפּ אַרום. היצ-ענ-
דיק זיך דערבײַ. די האַנטעכער זענען זייער איינציקע טרויער-
קליידונג. זיי נעמען זיך זיי צו, ווי אַ געשאַנק.

מיר קנייען אַנידער נעבן דער מאַמעס טרומע. ס'איז
טויט-שטיל. ס'גלאַנצן די שוואַרצע ווענטלעך פון דער טרומע.
איצט לייגט מען אַרויף דאָס דעקל. עס הערט פעסט אַרויפ-
געדריקט ווי אַ פּראָפּן. מען לייגט אונטער אַ שטיקל חייכן
טוך און מען קלאַפט פּאַרויכטיק מיט אַ האַמער, כדי נישט
צו שעדיקן דעם לאַקיר פון דעקל. מען וויקלט אַרום אַ חייסן
זיידענעם באַנד, וואָס הערט עטלעכע מאָל איבערגעצויגן מיט
לאַקיר, וואָס שמעקט מיט ספּירט.

וואָרט די מאַמע געוואַרט, עמעצער זאָל זי נאָך אָנקוקן,
וואָרט מען דאָס דעקל נישט צוגעפעסטיקט נאָך, נאָר מען
וואָרט עס ליכט אַרויפגעלייגט. מען וואָרט עס געקענט צו
יעדער צייט נאָך אַמאָל אונטערהייבן. וואָרט מען געדאַרפט
נאָך לאַנג וואַרטן, וואָרט מען די האַלב פאַרמאַכטע טרומע
פאַרשיט מיט אַ טרוקענעם בירגל זאַמד, וואָרעם דער זאַמד
זאַפט אין זיך אריין דעם שלעכטן ריח פון צעפאלנדיקן קער-
פער. וואָרטן מיר געווען זייער רייך, וואָרט מען געקענט די טרומ-
נע פאַרגיסן מיט קוועקזילבער און אַזוי אַרום לענגער אויפ-
וואָרטן דעם קערפער. אַבער מיר האָבן נישט אויף וועמען צו

חארטן. דער טאטע איז ווייט, אין טשענדז. ער ווייסט נישט, אז די מאמע איז געשטארבן. ער ווייסט נאָר, אז זי מוז שטארבן, אָבער זיין אַרבעט איז וויכטיקער: ער קעמפט פאַר דער רעוואָלוציע.

אויף שטריק טראָגט מען אַרויס די טרוממעס פון הויז. די באַמבוס-שטאַנגען בייגן זיך אונטער דער לאַסט, און די אַקסלען פון די טרעגער אונטער די שטאַנגען. ביז צום קבר איז גענוג ווייט — 10 לי.

סונצם פאָדערשטן טרויער-שטאַנג ציט זיך אין אַ האַלב-קרייז אַ חייסער באַנד. אין שפיץ גיי איך, דער עלטסטער זון פון דער געשטאַרבענער, האַלטנדיק מיט ביידע הענט דעם דאָזיקן באַנד. די איבעריקע קרובים גייען הינטער מיר, צו האַלטנדיק זיך פאַר דעם חייסן באַנד.

מיר זעען אויס הי עפעס אַ חייסער געשפאַן, וואָס פירט דער מאַמעס קערפער, און די טרעגערס זענען נאָר די פאַמע-לעך זיך דרייענדיק רעדער פון דעם זיך וויגנדיקן טרויער-האַגן. אלע קרובים באַגלייטן די טרוממע צום קבר.

מיר זענען אַרויף אויפן היגל. נעכטן ביינאַכט האָבן די גרעבערס אויסגעגראָבן אַ גרוב אונטער דער אויפזיכט פון יינ-גערן פעטער. טיף איז ער צוויי מאָל אַזויסיל ווי דעם פע-טערס ווקס, אַזוי אז די אַרבעטער קענען קוים אַרויסוואַרפן די לעצטע לאַפעטעס ערר אויף דער אויבערפלאַך.

— אַפילו ווען מען וועט דאָ אַמאָל דורכלייגן אַ באַן-וועג, וועט מען זיך צום קבר נישט צוקריגן — זאָגט דער פע-טער, מעסטנדיק מיטן אויג די טיף פון גרוב.

פון די טרעגערס פלייצעס פאַלט פאַרויכטיק אַראָפּ די טרוממע אויף די בערגלעך זאַמד, וואָס זענען אָנגעשיט פאַרן קבר. די טרעגערס רוען אָפּ. זיי ווישן די שטערנס מיט די חייסע האַנטעכער. זייערע טראַנטעס זענען דורכגעזאַפּט מיט שווייס. די קרובים שווייגן.

עס צעשאַלט זיך אַ פויק, און שניידט אַדורך די לופט הי אַ שאַס. דערנאָך דערהערט זיך אַ מעטאָלישער יאָמער פון אַ טרומייט און אַ געשריי פון עפעס אַ טרוי. די שטריק פון

די טרענערס קרעכצן אונטער דער טרומנע. קרעכצנדיק אין ארויסגעבנדיק שטילע באפעלן, קאָן די טרענערס אַראָפּ און גרוב דאָס שוואַרץ לאַקירטע פאַרזעניש.

מען פאַרשיט גיך דעם גרוב. עס וואַקסט אויס אַ בערגל, די הויך פון פעטער. דער פעטער בייגט זיך אַראָפּ אויפן בערגל פרישן זאָמר און פאַרזעצט פאַרוועלקטע ווייטע בלומען. אין אויפן טאָמע שפיץ שטעקט ער אַרײַן אַ טונקל-גרינעם ציפּריס-צווייגל.

דער אַרקעסטער ווערט אַנטשוויגן. עס קלינגען איצטער טעלערס. פון דער, פון פריער נישט ווייט פון קבר צוגעגרייט סער, קיך הייבט זיך אַ רויך און מענטשן לויפן גיך. דער-לאַנגענדיק די געסט שיסעלעך מיט ריז, געפראָטן פלייש און גרינסן. די דינערין, באַלאָדן מיט פאַרענדיקטע טעלערס, שטעקט מיר אין האַנט אַרײַן איינעם. איך רוק אים העסלעך אונטער מיין שכן. איך טאָר נישט עסן קיין פלייש.

דערשלאָגן און פאַרזעצט, פאַרטויבט פון די פויקן און דעם געיאָמער, גייען מיר אהיים. די קרובים גייען צעוואָרפן. זיי רעדן וועגן געשעפטן, באַטראַכטן די פאַרזייען און פאַרזעצן זיך וועגן די פרייזן פון די מאַנדאַרינעס אין דעם יאָר.

אין דער היים איז אַ פייער און אַ רויך. אויף די שטיי-נער פון הויף האָט מען צעלייגט אַ פייער, אויף וועלכן מען פאַרברענט די קליידער, אײַן וועלכע די מאַמע איז געשטאַרבן. אויך די געשענקטע פאַפירענע פאַנטאַפּל, קליידער, וועגעלעך און דאָס מעטער-גרויסע היזל ווערן פאַרזעצט פון די פייער-צונג-גען. ביז איבערן דאָך הייבן זיך אויף ברעקלעך גרויען רויך און פאלן נישט מער אַראָפּ אויף דער ערד. די געסט צעפאַרן זיך. דער פעטער באַגלייט יעדן ביזן טויער און פאַרגייגט זיך צום געזעגענען. דעם פעטערס ווייב צוזאַמען מיט דער דינערין נעמען אַראָפּ דעם ווייטן פאַרהאַנג פון ליטאן און שטעלן צוריק דעם טיש און די ווייטע-געפעסן אויף די ערטער. דאָס הויז איז אויסגעליידיקט און פרעמד. דער פעטער לייגט אַוועק זײַן גרויסע האַנט אויף מיין אַקסל און זאָגט:

— אין צוויי וואָכן אַרום, שי-כואַ, וועסטו פאַרן קיין טעיאַן.

18. די גימנאזיע.

אין פאר ק' ד"ר זינגליים עקזאמען.
אין דער גאנצער גימנאזיע איז נישטאָ נאָך איין שי-
לער, האָס זאָל זיין אזוי קליין און יונג ווי איך. אויפן הויף
הערט מען אַ ליאַרעם פון די פערצן-יאָריקע און אַ סקריפען פון
טריט פון די ערנסטע זיבעצן-יאָריקע שילער, ביי חללכע
ס'וואַקסן שוין וואַנסעס. אַ קלונג פון אַ גלעקל. דער הויף
ווערט אויסגעליידיקט און אין די צימערן שטעלט זיך אַין אַ
געשפּאַנטע עקזאמען-שטימונג.

די עקזאמענס זענען שטרענגע. אין יעדן קלאַס זיצן
צוויי אינספעקטאָרן. ווי זעלנער אויף דער וואַך, ווייסן זיי
זיך אויף פון אַרט ביים קלענסטן געמורמל אָדער פאַרבאָטענעם
גערויש פון פּאַפּיר. ס'איז גענוג פאַרטראַכטערהייט אויסצו-
דרייען דעם קאַפּ. און שוין שטעלט זיך אַן אינספעקטאָר
ווי אַן אומדורכדרינגלעכע וואַנט צווישן דעם שילערס אויער
און דעם אַרט. פון האַנען ס'קען ווערן אונטערגעוואָנט.

דעם ערשטן טאָג געדויערט דער עקזאמען פון אַכט
אינדערפרי ביז פינף פאַרנאַכט. מיטאָג עסן מיר אין קלאַס.
מיר האָבן אַנדערטהאַלפן שעה צייט אויף צו קענען עסן צוויי
פאַשטעטן און אַ טעלער לאַקשן, אויף פאַמפלעכדיק קיינען און
פּויל פאַרדייען. אַנדערטהאַלפן שעה נאָכאַנאַנד הערט מען איבער
די עקזאמיניר-טישלעך נאָר אַ שמאַטשקען. שלייגען און
גרעפּצן. מער נישט. שמועסן ביים מיטאָג איז פאַרבאָטן.

פון אינדערפרי אָן שטייט דער אינספעקטאָר נעבן מיר.

דריי לאַנגע שעהן שטייט ער אויף איין אַרט, אַרויסשטעלנדיק

מיט ווערדע דעם בויה, די הענט פארלייגט אויפן רוקן, און הייבט זיך ליכט אויף זיינע זיידענע שקארפעסן. איך שרייב אן אויפזאך, און כ'האט דעם אינספעקטאָרס ראָק, אויף וועלכן כ'קען שוין יעדן שלעק. מיט 800 יאָר צוריק האָט סונג דוין פאָ. דער באַריכטער דיכטער פון די צייטן פון די געלערנטע קייסאַרים פון דער פונג-דינאַסטיע, אָנגעשריבן זיין ערשטן שול-אויפזאך אויף דער טעמע: „זי מילד ביים באַלוינען, אָבער פאָרויכטיק ביים באַשטראַפן.“

בען האָט פאַר אונז איבערגעלייגט „די טרבעט אין גע- הייסן אונדז אָנשרייבן אונדזער מיינונג וועגן איר.

די לערערס קוקן אָן אינטערעס אויף די פאַרטיקע אַר- בעטן, וועלכע ווערן אַוועקגעלייגט אויף זייער טישל. איך הייס, אז מײן אַרבעט איז אָנגעשריבן גוט-און סײַז נישטאַ אין איר קיין איין זאך. וועלכן כ׳זאָל האָבן אויסגעלערנט אויף אויסנוהייניק.

נאָך דער שריפטלעכער אַרבעט קומט דער עקזאַמען פון רעכענען, נאָך דעם פון כינעס געאָגראַפיע און געשיכטע. פון וואַנען סליסן אַרויס וועלכע טייכן, וווּ ליגן וועלכע בערג און וועלכע אַרצן געפינט מען אין זיי?

צומאָרגנס איז דער עקזאַמען פון נאַטור. דער לערער פּרעגט, וווּ און ווען וואַקסט רייז? אין באַמפּוס? און צוקער-ראָר? און טיי?

די עקזאַמענס האָבן זיך געענדיקט. איך האָב אויסגע- האַלטן. איך בין אַ גימנאַזיסט.

מיר זענען דריי הונדערט שילער. מיר לעבן צוזאַמען אין אינטערנאַט, און צווישן 5 און 6 גייען מיר יעדן טאָג שפּאַצירן צום ברעג פון יאנגטסע. מיר באַטראַכטן די שיפ-לעך, וואָס טאַנצן אויף די כוואַליעס, מיר שמועסן אין קוקן אויף דער פּאַנאָראַמע פון טעיאַן, וואָס הייבט זיך אויף די סעלויקע שיפועים פון קעגניבערדיקן ברעג.

סײַז דאָ דאָ אַזויפיל מענטשן אַרום מיר, אַז מיר

שווינדלעך אַזש פאַר די אויגן. פון אינדערפרי ביזן אָונט
ליארעמט מען דאָ, אז מען קען טויב ווערן.

נאָר אויף דער צייט פון די לעקציעס רייסט זיך איבער
דאָס לויפן, דאָס איבערשרייען זיך. דאָס ליארעמען און די
יאָגענישן. ספעציעל גרויס איז דער ליארעם ביים מיטאָג, עס
דאַכט זיך, אז אָט וועלן די מויערן איינפאלן.

אין דער פּאַלקסזל פלעגט זיך שטיל ביים עסן. טייל
קינדער פלעגט מען ברענגען עסן אין טעפעלעך פון דער היים,
אַנדערע פלעגן זיך קויפן. עסן אין די גאַסן-גאַרקײן. יעדער
פלעגט אוועקגיין אין אַ ווינקל און דאָרט אויפּעסן זיין פאַרציע.

דאָ פאַלן מיר אַרײַן אין עסציימער דריי הונדערט יאָטן
מיטאַמאָל. פון דריי הונדערט קעלן רייסט זיך אַרויס אַ לאַכן,
אַ רופן. זעקס הונדערט פיס שאַרן אונטער די טישן. בײַ יעדן
פון די קוואַדראַטע טישלעך זיצן 8 שילער, צו 2 פון יעדער
זײַט. אומרויך פּייקלעט מען מיט די קוואַיטסיס אין טיש. די
אויסגעהונגערטע יונגען גלייכן אויס די שפיצן פון די פּלעקע-
דער. צוגרייטנדיק זיך צום כאַפּן דאָס עסן מיט די צווענגעלעך.

קוליס דערלאַנגען צו יעדן טיש פיר שיסלען געקאַכטע
גרינסן און צוויי האַזעס מיט דאַפּנדיקער זופ. מיר האָבן גע-
האַלדיקע אַפּעטיטן. מיר רימען זיך איינער פאַרן צווייטן מיט די
העכערע פּאַסעקלעך אויף די טירן, וואָס באַצייכענען אונדזער
וואַקס.

מיט פיר כאַפּן פון די עס-שטעקעלעך זענען די שיסלען
ליידיק. די קוואַיטסי שלאָגן זיך אָן אין די פאַרצעליינע
הענטלעך. מיט פאַרצעליינע לעפעלעך טרינקען מיר פלינק אויס
די יויך.

איינגעצויגן אונטער דער לאַסט, טראָגן די קוליס אַרײַן
דאָס לעצטע געריכט — צוויי ריזיקע צעבערס מיט רײַז, פון
וועלכע יעדער אַנטהאַלט 150 פאַרציעס. דער הילצערנער צע-
בער הערט געשטעלט אויף אַ באַנק און אַרום אים ווערט אַן
אומבאַשרייבלעכער געדראַנג.

מחנותחיו רייסט מען זיך אויף פון די ערטער און
מ'לויפט צו אַנצוכאַפן אַ האָס גרעסערע פּאַרציע.

איך בין אַ קליינער, דער רענד פון צעבער דערלאַנגט מיר
בין צו דער נאַז. איך גראַבל לאַנג מיט דער האַנט אין צע-
בער, נישט ווענדיק גאַרנישט, בין איך פאַנג דאָרט אַרויס אַ
גרעסערע פּאַרציע. דער ריז איז אַ שלעכטער, נישט צעקאַכט,
האַרט, נישט חיים, געל. דאָס איז צוגעלעגערטער ריז. געחיס
קויפט אים דער קוכער ביליק, מיט דעם ריז פאַרדאַרבן מיר
זיך אַפט די מאַגנס, די גרינסן טויגן אויך נישט: דער ריה
פון קעלער און פין שימל פאַרשוידט נישט אפילו נאָכן קאַכן.
די בלעטער פון קרויס זענען געל ווי קאַנאַרקעס: ביי אונדז
אין דאָרף פּיטערט מען מיט אַזעלכע בלעטער די חוירים, אין
מען וואָלט זיך נישט דערוועגט זיי פאַרצולייגן אַ מענטשן
צו עסן.

מיר קייען מיט עקל דעם האַרטן ריז אין זידלען דעם
קוכער.

דער גאַנצער עסואַל פירט מיטן קוכער אַ שטענדיקע
בלחמה. מיר ווייסן, אַז ער פאַרדינט אויפן עסן אַ סאָך געלט.
אַבער מען קען אים נישט אַפּוּאַגן: ער איז דעם שול-דירעק-
טאָרס אַ פּריינט. מיר פירן שרעקלעכע קאַמפּן מיטן קוכער
צוליב דעם ריז. נישט אַפּרעדנדיק זיך סריער, נאָר לויט אַ
חונק, אַ באַדייטונג-פולן הוסטן, נעמען מיר פּלוצלונג נאָר עס-
לעכע ציסן פון ריז און לאָזן די רעשט אין די צעבערס, אי-
בער נאָכט ווערט דער ריז זויער. אַבער דער קוכער דער-
לאַנגט אים אונדז צומאַרגנס חידער. דעמאָלט הייבט זיך אויף
אַ געמורמל, האָס גייט איבער אין אַ שטורעם:

— אַזעק מיט דעם פאַרשימלטן ריז! פּרישן ריז גיט
אונדז!

דער קוכער האַרט אין קיך, בין מיר וועלן אויפהערן.
אַבער מיר הערן נישט אויף, דעמאָלט הייסט ער אַרויסטראָגן
די שטינקענדיקע צעבערס און געבן אונדז פּרישן ריז. מיר
עסן ווידער נישט און דער ריז ווערט חידער זויער.

דער קוכער וויל נאך מער פארדינען און שטעלט פאר אונדז
אנידער נאך האלב-פולע צעבערס. א סיגנאל צעגייט זיך
איבערן זאל:

— עסן א סאך!

די ערשטע רייען צרום די צעבערס נעמען אלץ ארויס
און די איבעריקע יאטן מיט לידיקע שיסעלעך ליארעמען:

— ריזן! ריזן! ריזן! צו קנאפ ריזן!

דער קוכער ווערט ביזן. ער הייסט אריינברענגען פרישן
ריזן און שווייגט. ער קריגט פון אונדז געצאלט פאר די מי-
טאָגן פאר א האלב יאָר פאָרויס. ער איז דעריבער שטארקער
פון אונדז. אָבער איין מאָל האָט זיך אזא געשיכטע געענדיקט
מיט א סקאנדאל. אין איך בין געווען דער העלד פון דעם
סקאנדאל.

דאָס איז אזוי געזען.

די יינגלעך שטופן מיך ארויס און איך קען נישט צו-
קומען אָנצושעפן מיין פאָרציע ריזן. איך גי ארום די יינגלעך,
קלעטער ארויף אויף אַ באַנק, בייג מיך אריבער איבער דעם
צעבער, פארליר די גלייכגעוויכט און קער אויס דעם צעבער
מיט דעם גאַנצן ריזן.

דער קוכער קומט צולויפן פון קיך. ער דערזעט, אָ-
דער סאַמע קלענסטער איז דאָ שולדיק, ער קען. הייסט עס,
אויסלאָזן זיין גאַנצן צאָרן. נישט שרעקנדיק זיך פאר דעם.
זאָס ס'וועט שפעטער זיין. זיין זידלען פארשטאַפט מיר די
אויערן. ער שרייט אזוי, אָו ער ריכט זיך אונטער די שטים:
— אַרויס פון דאַנען! דו ביסט שוין איינמאָל אַ פייגעלע!
אַרויסטרייבן איז נאָך צו ווייניק. דו ביסט משוגע? דו האָסט
אומישנע אויסגעקערט דעם ריזן!

מיינע חברים הערן אַנטשוויגן אין שפארן אָן אויפן קו-
כער. ער זידלט זיך מיט ברען. ווי אַן אַקטיאָר, און אלע אַרום
שווייגן. איינער פון די שילער, אַ גרויסער און ברייטפלייציקער
יונג, טרעט צו נאָענט צום קוכער, קוקט מיט מיטלייד אויף
זיין פון זידלען צעקרימטן מויל, פארמעסט זיך און דערלאַנגט

אים א פייערדיקן פאטש אין זיין פעטן, פון צאָרן און דעם
קיך-פייער צערויטלטן פנים.

ווי מען וואָלט אַ הונט אַ שמיץ געטון. דאָס זידלעך גייט
איבער אין אַן אומזיניק געהייל. איצטער זידלט ער שוין
אונדז אַלע. מיר זענען פאַרברעכער און באַנדיטן. מיר טוען
אַן דער שול חרפות און באַליידיקן אים, אַן ערלעכן אַרבעטער.
דריי הונדערט יינגלעך לויפן צוריק צו די טישן. דריי הינד-
דערט עס-טעלערס פליען אין דער לופט. דער געבראָג פון די
צעבראַכענע טעלערס אַליאַרמירט דעם אינספעקטאָר. ער קומט
אזוי אַייליק צי לויפן, אַז די געט פון זיין כאַלאַט פלאַצן
שיער גישט.

ס'הייבט זיך אָן אַן אויספאַרשונג. די צעבראַכענע שיס-
לעך. דער אויסגעקערטער ריז און די שפורן אויפן קוכערס
פנים באַווייזן, אַז ס'איז דאָ געשען אַ פאַרברעכן.

דעם קוכער איז גישט באַקחעם צו דערציילן, אַז איך
בין דער שולדיקער. איך בין צו קליין. מיך קען מען העכסטנס
אויסזידלעך און פאַרטיקן. ער וואַנדערט מיט זיינע ביידע אויגן
איבער די שילער, וואָס שטייען ווי אַ מויער, און זוכט זיך אויס
צוויי פון זיי: דעם, וואָס האָט אים געשלאָגן. און נאָך איינעם,
און רופט אים, טייטלענדיק אויף זיי מיט די פינגער:

-- זיי האָבן די שיסלעך צעבראַכן!

— דאָס איז געווען אַן אַפענער ליגן, וואָרן אין דעם ברעכן
האַבן זיך אַלע באַטייליקט.

איך טרעט אַרויס אין דער מיט און שטעל מיך פאַרן
צאָרנדיקן און דערשטוינטן אינספעקטאָר:

— איך בין דער אייגנטלעכער שולדיקער. איך האָב דעם
צעבער אומגעוואָרפן. די, אויף וועלכע דער קוכער ווייזט אָן,
זענען גאַרנישט שולדיק!

אין דעם זעלבן טאָג באַווייזן זיך אויף דעם שוואַרצן
מעלדונגען-ברעט, וואָס הענגט אין קאַרידאָר, דריי געדיכט
פאַרשריבענע קוואַדראַט-בלעטלעך. זיי באַציען זיך אויף מיר
און די צוויי חברים, אויף וועלכע דער קוכער האָט אָנגעווייזן.

אויף אלע דריי איז אָנגעשריבן „דאָ-האַ“ - גרויסע פאַרשולדי-
קינג. דריי „דאָ-האַס“ איז גענוג, מ'זאָל זון שול ווערן
אַרויסגעוואָרפן.

די זומער-טעג ווערן הייסער און הייסער. דער דראַכן-
יומטוב איז שוין נאָענט. מען באַפרייט אונדז אויף דריי טעג.
איך אַייל זיך קיין סיאַן-שו. די שול האָט מיך געמאַכט טעמפ
און איך בענק נאָך מיין פעטער, מיין מומען און מינע פריינד
צווישן טעיאַן און סיאַן-שי פאַרקערן טעגלעך דריי שיפ-
לעך. איינע אַ גרויסע מיט צען רודערס און צוויי קליינע. איך
זען מיך אַריין אין דער גרויסער.

ס'איז קיך אין דעם מאַרגנרוי. די זון איז נאָך באַ-
האַלטן הינטער די בערג. סע סקריפען די רודערס אין די
הענט פון די אָפגעברענטע רודערערס. זייער הויט גלאַנצט
פון שווייט. איך באַגריס זיך פריינדלעך מיט זיי, איך קען זיי אַלע.
וויפל מאַל האָט מיך שוין דאָס גרויסע שיפל געפירט פון
טעיאַן קיין סיאַן-שי און צוריק! כ'קען אויך דעם באַלעבאַס
פון שיפל. ער זיצט אין אַ לייכטער פלויער קורטקע ביים עק
און האַלט פעסט אין האַנט דעם שטייער-רוזער. זיין געהילף,
דער אויפזעער, גייט אַרום צווישן די בענק און שמיכלט צו
מיר פריילעך, אַז מען זעט זיינע ציין אַרויס. זיין אַרט איז
סאָרגט פונעם שיפל, פונדאָנען מען קען בעסער זען די גע-
פערלעכע וואַסער-קעסלען, וואָס ווערן פאַרשטעלט דורך די
הויכע כוואַליעס.

דאָרט, וווּ די פעלזן פון די ברעגעס פאַרשמעלן דעם
טייך. וואַרפט אונדז דער שטראָם אויף צוריק. דאָס שיפל שלאָגט
צו צום ברעג. די רודערערס שפרינגען אַרויס און פלווסקען מיט
די באַרוועסע פיס אין וואַסער, סקריפען מיט די זיילן איבערן
זאַמד, נאָך דעם פאַרלייגן זיי אויף זיך די גרויסע שטריק אין
ציען אַרויס דאָס שיפל.

כי-כאָ, כאי-כע! כי-כאָ, כאי-כע! - זינגען די רודע-

רערס אַ ריטמיש געזאַנג אָן ווערטער צום טאַקט פון זייע-

רע טריט און זייער שווערן אָטעם. זיי באַרירן די ערד מיט די הענט, שיער נישט ענלעך צו פירפּיסיקע באַשעמענישן, רייסן אַרויס בינטלעך געדיכטן גראָז און קליינע צווייגלעך סוף די קוסמעס, וואָס וואַקסן ביים ברעג. זיי פלעכטן זיך געדיכטע קרענץ, וואָס זעען אויס ווי פייגל-נעסטן, און טוען זיי זיך אָן אויף די קעפּ, כדי זיך צו באַשיצן פאַר די שטראַלן פון דער זומערדיקער זון, וואָס הייבט זיך אַלץ העכער איבערן הימל. אַמאָל פעלט די רודערערס אויס פּוח צו שלעפּן דאָס שיפל. זיי בלייבן אָפטער שטיין, זיך אויסצורוען. דעמאָלט גייען אַרויס דער באַלעבאָס און זײַן געהילף און זיי זאָגן אומישנע הויך:

— נו, לאָמיר פֿרוון מיט געמיינואַמע פּוחות.
די פּאַסאַזשירן פאַרשטייען די אָנצוהערעניש. זיי שטייגן אַרויס, נעמען אָן די שטריק, און שניידנדיק מיטן שפיץ די כּוואַליעס און לאָזנדיק הינטער זיך די בלעזנדיקע וואַסער-קעסלען, קריכט דאָס ליידיקע שיפל פּאַמעלעך הינטער זײַן צו-פּוס גייענדיקער באַלאָדונג.

די געסערלעכע ערטער איז מען שוין אַריבער. און ווי דער סקרופּען און פּליוספּען די רודערס. די רודערערס זיגן גען אַ ליד. די ווערטער, וועלכע זיי זינגען, געפינט מען נישט אין קיין שום הערטערבוך. דאָס איז די איינפאַכע שפּראַך פון די פּויערים, וועלכע איך. דער געלערנטער, פאַרשטיי נישט, די שפּראַך פון די קויליס, וואָס קענען נישט קיין היעראַגליפּן. צווישן צען זייערע הערטער פאַרשטיי איך קוים איינס, צווי אַנדערש זענען זיי פון אינדזערע. איך הער זיך צו און ס'הערט מיר אומעטיק. ווי גערן וואָלט איך מיט זיי די לידער געזונ-גען. אַ שאַד, וואָס מען פּערנט אונדן אין שול נישט די שפּראַך, אויף וועלכער ס'רעדן די קויליס. איך בין ביין אויף דער שול, דעם געזאָנג-לערער און דעם זינגער, פאַר וועלכן כּהאַפּ אַמאָל געהאַט אַ גרויסן אינטערעס.

דער לערער איז געווען אַ שלעכטער לערער. אין מיטן דער שענסטער מעלאָדיע האָט ער געקענט זיך דערלויבן אונדן

צו זידלען מיט די געמיינסטע הערטער, מאכן חוזק פון די
שילער, אזוי אז דאָס זינגען פלעגט אַרבערגיין אין אַ שטיל
פישטשען און אינגאַנצן אָפּהאַקן. די שילער פלעגן וואָס אמאָל
זייניקער קומען אויף זיינע לעקציעס. מען האָט אים אָנגע-
הויבן צו באַיקאָטירן. איך בין פון אים אַזעק דער לעצטער.
די חברים פלעגן מיר פאַרהאַרפן:

— פאַרהאַט הערסטו נאָך אויס, שייכואַ, די זידלער זענען
פון דעם מאה-טאנג?

מאה-טאנג איז אַ שפּיל, ענלעך צו דאָמינאָ. עס האָט
דרייערליי שטיינער: באַמבוס, היעראָגליפן און קרייזן. די
קרייזן הייסן אויף כינעזיש „טון“.

דעם לערערס פנים איז געשטופלט. די שפורן פון פאָקן
ציען זיך אויף זיין פנים אין רייפן, ווי די קרייזן אויף די
מאה-טאנג-שטיינער. מיר האָבן אים געגעבן אַ צוגעמעניש „פא-
טון“: אַכט קרייזן. מער געשטופלט איז נאָך דער לערער פון
גימנאַסטיק. רופט מען אים „טיו-טון“ — זיין קרייזן.

אַלץ העכער שטייגט דאָס אומפאַרשטענדלעכע ליד פון די
רודערערס. צוזאַמען רערמיט שטייגט אויך מיין צאָרן אויף דעם
לערער.

די זון בריט. דער באַלעבאָס און זיין געהילף שלעפן
אַרויס פון אונטער זייערע געזעסן שטרויענע היט, גרויסע ווי
זאַש-שיסלעך, און פאַרבינדן זייערע בענדלעך אינטער די קי-
נען. דאָס זענען נישט קיין היט, נאָר כמעט שירעמס אָן
הענטלעך, זאָס זענען אָנגעבונדן צום קאַפּ.

מיטאַג-צייט קומען מיר אָן צום פעלויקן האָפן פון סיאַן-
שי. די רודערערס בינדן צו די סצילון ביים ברעג. איך שפּרינג
איבער דעם ראַנד פונעם שיפּ און לויף באַרג-אַרויף.

19. דער דראַכן-יומטוב

אן אלטע לעגענדע דערציילט: דער באַרימטער פאַרצייטיקער דיכטער קיו-יוען איז דורכן קייסער פאַרשיקט געוואָרן טיך-אָרויף מיטן יאנגסטע. ער האָט נישט געקענט אויסהאַלטן דעם קלאַפּ און זיך גענומען דאָס לעבן. ער האָט זיך אין טאָג פון יומטוב פון דראַכן. דעם האַסער-הערשערס, דערטרונקען אין טיך. פון יענער צייט אָן ברענגט מען אין טאָג פון דראַכן, דעם 15-טן פון כינעווישן מאַי, קיו-יוענען ריזן צום עסן. אין דעם טאָג שטייפן אין אַלע דערפער, אויף אַלע שייד-וועגן וואַנדערנדיקע הענדלערס. דער געקאָכטער ריז איז אינגערעסט אין דרייעקן, פאַרפאַקט אין באַמביס-בלעטער. אין יעדן הויז ווערן צוגעגרייט אַזעלכע ריז-קרעפלעך. מען האַלט זיי אויף אַ קילן אָרט און מען עסט זיי אין דעם טאָג ווי ליאָדעס, באַזונדערש עסן די קינדער זיי גערן.

אַזעלכע קרעפלעך וואַרפט מען אויך אַריין אין יאנגסטע. מען שפּיזט מיט זיי קיו-יוענען.

אַמאָל — דערציילט מען — פלעגט מען אין טיך אַרייַן-וואַרפן איינפאַך געקאָכטן ריז, אָבער די פיש פלעגן אים אויס-כאַפן און ער איז נישט אָנגעקומען צו קיו-יוענען. דעריבער שיקט מען איצטער ידעם ריז אויפן גרונט פון טיך אין גרי-נע פאַרפאַקונגען.

פריער פלעגן נאָר די באַזונדערס פון די יאנגסטע-פרע-געס נוצן דרייעקיקע קרעפלעך מיט ריז. איצטער זענען די קרעפלעך פאַרשפּרייט אין גאַנץ כינע. אָבער נאָר ביים יאנגסטע איז נעבליבן דער מנהג, צו וואַרפן זיי אין וואַסער אַריין.

אין טאָג פון יומטוב גיי איך צוגאַסט צו מינע קרובים. אויף מיין אָרעם הענגט אַ קערבל, פול מיט גרינע קרעפ-לעך, וועלכע מיין מומע האָט צוגעגרייט. איך באַגרייס פייער-לעך דעם קרוב און גיב אים אַ קרעפל.

אויף דער גאַס טרעף איך יינגלעך אין מיין עלטער. זיי טוען דאָס זעלבע.

גיין מיט יומטובדיקע היזיטן איז אָנגענומען נאָר פאַר
 יינגלעך. הינטער מיטע חברים גייען דינערינס מיט קערבלעך.
 ביי אונדז איז קיין דינערין נישטאָ. דעם פעטערס חתונה און
 דער מאמעס לוויה האָבן אלע אָפּשפּאַרונגען פאַרשלונגען. דע-
 ריפּער מוז איך גלייכצייטיק זיין דער גאַסט און זיך דינער.
 עס גייען אויך קליינע יינגלעך. זיי גייען אַרײַן אין הויז,
 נעמען אַראָפּ דאָס היטל, און פאַרנייגן זיך. די דינערין נעמט
 אַרויס אַ קרעפל און שענקט דעם באַלעבאַס, זאָגנדיק:
 — דאָס איז אַ יומטובֿ-געשאַנק פאַר אייך פון מינע באַ-
 לעבאַטיים.

אויף מיין יעדן געשאַנק ענטפּערן די קרובים אויך מיט
 געשאַנקען. דער דראַכן-יומטוב איז דער יומטוב פון יינגלעך.
 דער דראַכן איז אַ סימבאָל פון אַ מאַן. דאָס חאַסער — פון
 פּרוכפּערדיקייט. אַלץ. חאַס מען שענקט אין דעם טאָג, האָט
 עפעס אַ שניכות צום וואַסער. דאָס זענען שפּילצייג. הויפט-
 זאַכלעך פיגורן פון פיש, שילדקרעטן און זשאַפּעט. די פיגור-
 לעך זענען געמאַכט פון קופּערנע קליינגעלט — טטיאַנס, וואָס
 ווערן אויפגעצויגן אויף אַ פּאַדעם.
 אָפּער דאָס זענען געשאַנקען פאַר גאָר קליינע יינגלעך.
 איך בין אַ גימנאַזיסט. מיר שענקט מען שול-זאַכן: טיש,
 פענדזלעס, פּאַפּיר און העפּטן.

איך טראָג אַ נייעס גימנאַזיע-מוגדיר. כ'גיי ווירדיק אין
 קוק מיט שפּאַס אויף די קליינזאַרג, וואָס, שמעקן נאָך מיט דער
 מאמעס מילך."

אין די דאָזיקע טעג גרייטן צו די עלטערע טעכטער
 פאַר זייערע ברידערלעך האַריקע מאַלפעלעך, אויסגעשטאַפּטע
 מיט וואַסע. די ברידער ווידער שענקען זיי צוריק מיט אַ דאַנק
 פעכערס אָדער זינדענע סיכלעך. אַ גאַנצן טאָג געדויערט דאָס
 טיילן זיך מיט די אָנגעהויפטע געשאַנקען. אַ נאַנצן טאָג שפּילט
 מען זיך מיט פעכערס, פּרעש און מאַלפעס און מען שרייבט
 געדיכטן מיט די געשענקטע טישן.

פון וויזיט צו וויזיט. פון חבר צו חבר. ס'איז נישטאָ

קײן צײט זײך ארײנצוכאַפן אין שטוב. די מאמעס שאַקלען
מיט די קעפּ קוקנדיק אויף אונדז, די שוין באַלד דערוואַקסע-
נע גימנאַזיסטן אין לײחנסענע הויזן און רעקלעך אַנשטאַט די
כאַלאַטלעך, און זאָגן:

— איר זענט בײ אונדז זעלענע געסט געוואָרן, גאָר
ווי די אויסגעזעבענע טעכטער.

נאָך מיטאָג הערשט ביים ברעג פון יאַנגסטע, ביים האַפן,
אַ פײערלעכע שטימונג.

רײכע פאַמיליעס זעצן זײך אויס אין אַ גרויסער צאָל
אין די געדעקטע שיפליך. זײ נעמען מיט זײך קערבלעך מיט עסן.
די מאַמעשים און מומעשים קזײטשען אין שרײען, באַלאַנסירן-
דיק מיט די אָרעמס און פאַרוקנדיק אונטער די בעגן די
שאַכטלעך און די קאַלדרעס. מען פאַרט אויף מאַיווקע.

איך שטוב מיך אַדוירך דורך דער מענגע אויסגעפּוצטע
ײנגלעך, וואָס האָבן פאַרכאַפט דעם טײל האַפן, ווי די באַר-
וועסע, ברייט-פלייציקע מאַטראַסן גרײטן צו אַ לאַנג שמאַל שיפל
צום וועט-געיעג. אויף זײן שפּיץ טראַגט דאָס שיפל אַ רײזיקן
פראַכטפולן דראַכן-קאַפּ, מיט אַ צונג ווי אַ פראַפן-צײער. אַ
מענטש שטייט אָנגעשפאַרט אין דעם דראַכן-קאַפּ. ער וועט בעת
דעם געיעג געבן מיט דער האַנט אָנזײזונגען דעם שטייער-
מאַן, העלכער קען צוליב די אַלערליי פאַרפּוזונגען גאַרנישט
זען, וואָס ס'טוט זײך פאַר אים. פון הינטן פון שיפל פלאַטערט
אַ בלויע פּאָן.

אויסן גאַנצן ברעג ליגן אַזעלכע שיפליך. זײ האָבן געלע,
רויטע, מאַלינענע און בלויע פענער. אויף אײנעם דערקען איך
די מאַטראַסן פון יענעם שיפל, וואָס האָט מיך געברענגט פון
טעיאָן.

דאָס איז דאָס שיפל פון מאַטראַסן-פאַרײן.
און דאָס מיט דער בלויער פּאָן געהערט צום פאַרײן
פון איבערפירערס.

די רודערערס קוקן פון אַ זײט צו זײערע קעגנערס. וויצן
פליען אַהין און צוריק.

א ברייטע שאליופע פאָרט אַרויס אויפן מיטן טיך. א
מאָן מיט ברייך אויף דער נאָז, אין אַ בלויען כאַלאַט, שטעלט
זיך אויף אין איר און וואַרפט אַרײַן עפעס אַ ראָוע זאָך אין
טיך. דאָס איז אַ ראָוע גאַנדו. וועלכער מען האָט אונטערגע-
שניטן די פליגל, זי זאָל נישט קענען אַחעקפליען. די געווע-
טערס דאַרפן זי כאַפן. מיט ליזאַרעם לאָזן זיך די שיפלעך
אַרויס אויפן וואַסער. עס בייגן זיך די רודערס, אַנשלאָגנדיק
ריסמיש אין די כוואַליעס.

אַט ווערט איין שיפל מיטגעריסן פון שטרעם און טונקט
זיך אונטער מיט דעם דראַכן-קאַפּ אונטערן וואַסער. ס'איז
נישטאָ חאַס זיך צו שרעקן. די רודערערס שווימען בעסער פון
פיש. נאָך אַ קורצער זײל טויכן זיי אויף פון וואַסער פאַר-
שעמטע און קוקן זיך צו פון ברעג אַראָפּ צו די שפּילן.
אַט זענען חידער צוויי שיפלעך צו נאָענט צוגעקומען
צוזאַנאַנד. די רודערס באַרירן זיך. האַלץ ברעכט זיך. און שוין הייבט
אַן איין שיפל מיט אַן אַדורכגעאַקטער זײט זיך צו דרייען ווי
אַ שעפּס, וואָס איז געביסן געוואָרן אין קאַפּ דורך אַ וואַרעם.
די כוואַליעס פאַרטראָגן די גאַנדו. פאַכענדיק מיט די
אונטערגעשניטענע פליגל, שפּרינגט זי איבער די רודערס און
הענט. די שיפלעך יאָגן זיך נאָך איר, ווי אַ פּאַקע נאָך אַ
פיש. די מענגע שיפלעך אויפן מיטן טיך זעט אויס ווי אַ פּני-
ער-לאַגער אויף אַ געלן וועג. די פענער פלאַטערן ווי בונטע
פלאַמען. אויפן ברעג דונערן אַפּלאַדיסמענטן און אויסגעשרייען:
— כאַאַ! כאַאַ! גוט אַווי! בראַוואַ!

די יאָמערלעך שרייענדיקע גאַנדו איז שוין אין די הענט
פון די זיגערס. זיי וועלן זי מיט אַפעטיט אויפּעסן אינאַחונט.
באַגלייט פון געשריי פון דער מאַסע ביים ברעג, שלאָגט צו
דאָס זיגערישע שיפל מיט דער בלויער פּאַן און דעם דראַכן-
קאַפּ צום ברעג.

חידער שווימט אַרויס אויפן מיטן טיך די ברייטע שאַ-
ליופע פון דעם שפּיל-ריכטער. דאָס מאַל וואַרפט ער אַרויס
אויפן וואַסער אַ טונקל רויטן, שטאַרק אַנגעבלאָזענעם חזיר.

פענכער. דער פענכער טאנצט אונטער אויף די שטרעמענדיקע
כוחליעס און חידער יאָגן זיך גאָך אים די שיפלעך מיט לייכ-
טע באַזענינגען פון די רודערס.

די געזונטע, פון פרייד שטרעלנדיקע, זיגערס באַקומען
פון ריכטער פּריון: געלט אָדער שטיקער רויטע גלאַנציקע
זייד.

די באַזינגטע שטייען אין גרופעס אויפן ברעג, רעדן צווישן
זיך שטיל, מאַכן פאַרחוירטן די רודערערס, זידלען עמעצן, נע-
מען נישט אָן עמעצנס פאַרענטפערונגען און האַרסן זיך חידער
אין שטרעמענדיקן האַסער אין געיעג נאָך אַ נייעם פּריו. אומ-
באַמערקט פאַלט צו דער גרוי-בלויער אָונט. די שיפלעך, די
געשטאַלטן, די ביימער און דער אַנדערער ברעג פאַרשווינדן
אין דער טונקלקייט.

פּויל באַזענדיק מיט די רודערס. קומען די רייכע לייט
צוריק פון זייערע שפּאַצירן. אויף די ראַנדן פון די שיפלעך
באַזווייזן זיך ברענענדיקע קילעכדיקע לאַמפּיאַנען, אויפגעהאַנגע-
נע אויף דינע באַמבוס-שטעקלעך, און פּאַלד צעגלאַנצט זיך דער
טייך מיט רויטע און אַראַנוזשענע איידלשטיינער. נעבן מיר
שטייט דער דאָרפישער, פענג-שועי. שוין דריי שעה נאָכאַנאַנד
קוקט ער אויסן האַסער. ער לאַכט די גאַנצע צייט און סע
דאַכט זיך, אַז זיינע ליפּן זענען עפעס הי צונויפגעוואַקסן מיט
די אויערן. מיט די לאַנגע נעגל קראַצט ער זיך די באַרד און
זאָגט אַ צופרידענער, נישט ווענדנדיק זיך אייגנשילעך צו קיינעם
נישט:

— היינט האָבן די געיעגן גוט פאַרטריבן די פּרעסערישע
פיש. דער גאַנצער ריוו וועט אַנקומען צו קיינעמען.

20. די יערלעכע עקזאַמענעס

די דריי טעג פון דראַכן-יוסטוב פאַרגייען הי דריי אוינגבליקן.
די מומע גרייט מיך צו צו דער צוריק-רייוע אין דער
גימנאַזיע. דער פעטער איז גוט און פּרינדלעך, אָבער איך

פיל, אז נישט אלץ איז ביי אים אין אָרדענונג. כ'וויל אים
פרעגן, וואָס ס'הערט זיך מיטן טאָטן, אָבער איך פרעג נישט.
וואָלט ער געהאַט עפעס נײַעס פֿון טאָטן, וואָלט ער מיר דעם
ערשטן דאָס זיכער געוואָגט.

ציטערנדיק פֿון קעלט און גענעצנדיק גייט אַ גרופּע נישט-
אויסגעשלאָסענע שילער באַרג-אַראָפּ צום ברעג. אָן גרויסן חשק
פֿאַרן זיי אַלע צוריק פֿון לױסטיקן דאָרף אין דער אומפֿרייג-
לעכער גימנאַזיע, צו די ליארעמענדיקע קאָרידאָרן, די שמילע
טריט פֿון די אויפּווערס און דעמפּיקן ריח פֿון די רײז-צעבערס.
לייכט טראָגט אונדז דאָס שיפל שטראָם-אַראָפּ. דער טאָל פֿון
סיאָן-שי פֿאַרשוויגט הינטער אָן אויסבייג פֿון טײך. אָט איז
שוין דאָס דאָרף, וואָס ליגט אויפֿן מיטן וועג. אַ קליין שיפל
קומט אונדז אַנטקעגן. אַ שטריק פֿליט צו אונדז אַריבער. נישט
פֿאַרהאַלטנדיק זיך, צײַפֿן מיר צו דאָס שיפל צו אונדז צו,
דערלאַנגען אַריבער אונדזער קופּערנע קליינגעלט און קריגן פֿון
דאָרט דערפֿאַר פֿרוכטן, קאַלטע קיכלעך מיט איינגעמאַכטס און
גלעזער מיט האַניק-וואַסער.

דעם 1-טן יוגי ענדיקט זיך דאָס שול-יאָר און ס'הייבן
זיך אָן די עקזאַמענס. די קלאַסן הילכן פֿון אומאויספֿהערלעכן
קנעלן. די פּויליאַקעס ווערן מיטאַמאָל פֿלייטיק און רײסן נישט
אַפּ די געזער פֿון די ביכער, פֿאַרשטאַפֿן זיך מיט די סינגער
די אויערן, שאַקלען זיך און לערנען אויף אויסנווייניק די נע-
מען, ווערטער און פֿללים.

די פֿלייסיקע האָבן איצט גרינגער, זיי האָבן שוין אַ
גאַנץ יאָר געקנעלט, זיי טראָגן זיך אָפּ אין איילעניש פֿון די
קלאַסן. ווייל די פּויליאַקעס באַפֿאַלן זיי ווי די היישערדיקן:

— ווי אַזוי איז דאָס? וויזו מיר! העקף מיר דאָס לייזן!
אייניקע גוטע שילער פֿון די העכערע קלאַסן מאַכן ביי
דעם עקזאַמען-פֿיבער גוטע געשעפטן. זיי הערן אויס די שוואַ-
כערע, די אומאויפּמערקזאַמע אַדער די מיט אַ שוואַכן זיכרון און
קריגן דערפֿאַר העפּטן, פֿאַפּיר, געלט אין גוטע מיטאַגן אין אַ
רעסטאָראַן.

צוליב דעם, וואָס ביי די עקזאָמענס וועלן אלע שילער
 פון די פיר קלאַסן ווערן אזוי פונאַנדערגעזעצט, אז זיי זאלן נישט
 קענען אָפּשרייבן איינער פון אַנדערן. שטייען די קאָמבינאַטאָרן
 אַרום מיט ברען. זיי שניידן אויס לאַנגע שמאַלע פּאַסן פּאַפּיר,
 הי טעלעגראַם-סטענגעס און באַשרייבן זיי פון אויבן אַראָפּ
 מיט קליינע גישטיקע היצראַגליפּן. טאָג און נאַכט אַרבעטן
 זיי אַרום דעם געשמאַק, אָן פאַרגרעסערונג-גלעזער, שיער נישט
 הי די פּליטיקע שניצערט פון העלפּאַנט-ביין, קנייסשן איין די
 פּאַפּירלעך הי האַרמאַניקעס, שטעקן זיי אַריין צווישן די פינג-
 גער און שטודירן נאָך די שווערע טעכניק פון אַראָפּלייענען
 פון די פּאַפּירלעך. מען דאַרף זיך נאָר ווונדערן, וואָס, נאָך
 אזויפיל מאָל איבערשרייבן און איבערלייענען, האָבן זיי זיך
 נאָך אַלץ נישט אויסגעלערנט די תורה אויף אויסנווייניק.

אייניקע שרייבן אָן אויף די טישן, האָפּנדיק, אז מען
 וועט זיי אַחעקזעצן גראַד ביי די טישן. אַנדערע ווידער טאָ-
 טוירן זייערע האַנט-פּלאַכן מיט פּאַרמולעס און פּללים און גייען
 אזוי אַרום מיט נישט געוואַשענע-הענט און צעשפּרייטע פינגער,
 כדי נישט אָפּצומעקן הלילה די גאַנצע חכמה זייערע.

צום ערגסטן איז, ווען די יונגען הייבן אָן ביי די עק-
 זאַמענס זיך אויפצורעגן און צו שוויצן. דעמאָלט פאַרוואַנדלען
 זיך די אזוי קונסט-פּויל באַמאָלטע האַנט-פּלאַכן אין בילדער פון
 געקרייזלטע כמאַרעס.

דער אינספּעקטאָר לויפט אַרום אויף זיינע שטילע זיילן,
 גיט אַכטונג, פאַרצייכנט זיך אין זיפרון די חברה-לייט, און
 רייבט זיך באַצייטנס די הענט, מיט וועלכע ער וועט מאַרגן
 אַרויסטירן פאַרן קאָלנער די אַלע באַזיצערס פון די צעטלעך
 און אויסטאַטירטע האַנט-פּלאַכן.

מיר אלע האָסן דעם אינספּעקטאָר, אפשר נאָך מער ווי
 דעם קיכער. מיר האָסן אים באַזונדערש דערפאַר, וואָס פאַר די
 גייע שילער איז ער אָן אמתער טורמע-וועכטער. די איבער-
 געשראַקענע קליינע יינגלעך הערן פון אים גראָבע זידל-ווער-
 טער. דערפאַר אָבער שטופּט ער זיך אַריין מיט אַ זיסלעכקײַט

שמייכעלע, מיט ווייכע אונטערטעניקע זשעסטן צווישן דער
ליארעמדיקער חברה עלטערע שילערי.

מיר זאָגן:

— דער אינספעקטאָר איז אַ פּוקס. מיט די עלטערע פּירט
ער זיך אויף, ווי ער וואָלט געהאַט צו טון מיט לייבן. מיט די
יינגערע, ווי זיי וואָלטן געווען האָזן.

איך געהער צו די וואָס האָסן אים צומייסטן, ווייל לויט
מיין גרויס און מיין פיזישער אַנטוויקלונג בין איך פאַר דעם
אינספעקטאָר נאָר אַ העזעלע.

ער איז אַ טעמפּער און אומגעוילדיקער מענטש, אָבער
ער איז דעם דירעקטאָרס אַ קרוב, דעריבער פּילט ער זיך
זיכער אויף דעם פּאַסטן.

די עקזאַמענס צעטרייסלעך די נערוון פון די אויפגערג-
טע שילער. זיי זיצן איבער זייערע בויגנס און זעען גאַרנישט
און הערן גאַרנישט. דער אינספעקטאָר גובעט זיך שטיל אונ-
טער, שלעפט אַרויס די האַרמאַניקעס מיט די צוגעגרייטע אָפּ-
שריפטן און צערייסט מיט אַ שטיקלן גערויש אויף פּיצלעך די
רעזולטאַטן פון פּילטאַגיקער אַרבעט.

די באַזיצערס פון די האַרמאַניקעס ווערן בלאַס, און פאַר-
לאָזן דעם צימער, שטיקנדיק אין זיך די טרערן, וואָס רייסן
זיך זיי פון די אויגן. זייער גורל איז שוין באַשלאָסן. זיי
מוזן בלייבן נאָך אַ יאָר אין דעם קלאַס. נאָך די עקזאַמענס
קומען די חברים זיי טרייסטן. זיי מאַכן זיך האַרץ און ענט-
פערן מיט גלייכגילטיקע שטימעס: — איבערבלייבן? אויך מיר
אַן אומגליק! ס'איז גאַרנישט קיין אומגליק.

מאָרגן איז דער לעצטער עקזאַמען. די גאַנצע גימנאַזיע
איז פאַרפלייצט מיט אַ כּוואַליע פון באַזונדערש גרויסער אויפ-
רעגונג. אויפגערגטע פּנימער, געהיימענישפּולע גרופּעס, שטילע
געמורמלען און אַ קלינגען פון געזאַמלטע געלטער.

פּייערלעך, ווי געוויינטלעך, גייען מיר אַלע דורך דער
טיר אַרויס צום אָחונט-שפּאַציר פון 5 ביז 6. אָבער קוים
האַבן מיר פאַרלאָזט די געביידע, צעלויפן מיר זיך באַלד אין

אלע זייטן פון דער העלט. אייניקע לויפן גיך אין שטאָט אַרײַן.
כדי צו באַווױזן נאָך צו דער צײַט צוריקצוקומען. אַנדערע
לויפן צו די בײַמער פון די נאַפנטע דערפער. גרופעסחײַז קױ-
מען מױר צוריק. צורופנדיק איינער דעם אַנדערן. מױר גײען
איבערן מיטן װעג, די הענט אין די טאַשן, מיט מיאוס אָפּ-
שטײענדיקע פּאַרדן פון די כאַלאַטלעך.

אין די שלאָפּצימערן הערט מען אַ קלינגען פון גלע-
זערנע געשיר און אַ קױם פילבאַרן ריח פון רײַז-װײַן און
שטאַרקן בראַנפן. מױר האַלטן עס אַלץ באַהאַלטן ביז בײַנאַכט,
אַפּקערנדיק זיך פון דעם אַלעם, חײ נאָר מױר דערהערן דעם
אינספּעקטאָרס שטילע טריט. אָבער הײַנט און מאָרגן קוקן די
אינספּעקטאָרן דורך די פּינגער. אַזױ חײל דאָס געזעץ פון
דער שול. די דאָזיקע נעכט געהערן צו די, װעלכע זענען
גליקלעך איבערגעקומען די עקזאַמענס.

אונזער אינטערנאַט געפּינט זיך אין צוגעבני פון דער
קוואַדראַטישער גימנאַזיע. די צימערן און צימערלעך — יעדעס
מיט דריי אָדער צען פּעטן — גײען אַרױס מיט זײערע
פענצער און טירן אויף אַ גרויסן גאַנעק. צװישן די זײלן
פון גאַנעק קען מען זען דאָס װאַסער פון יאַנגסטע.

געװײנטלעך דערוועגן מױר זיך נישט צו פאַרשליסן די
טירן אויף בײַנאַכט, אַזױ אַז דער דורכשלייכנדיקער אינספּעקטאָר
קען שטענדיק פּלוצלונג אַרײַנפאַלן אין צימער.

אויף זײַנע נאַכט-שפּאַצירן צײַט ער אַראָפּ די קאָלררעס
פון די װינגלעך, װאַס האָבן זיך איבערגעדעקט ביז איבערן
קאַפּ, און לײענען בײַ אַ בלאַט לעמפּעלע ביליקע מיסע-ביכלעך,
װעלכע זײ האָבן זיך איינגעהאַנדלט אויפן טעיאַנער מאַרק. ער
הערט אונטער יעדן קלענסטן גערויש און כאַפּט באַלד, צי
ס׳איז נישט אַמאָל אַ געװײז פון קאַרטן, קלאַפּן פון דאָמינאַ,
אָדער קלינגען פון קלינגעלעס.

אָבער מױר האָבן זיך אויסגעלערנט באַצײטנס צו דער-
שנאַפּן. װען ער דערנענטערט זיך. געװײנטלעך קען ער הערן
נאָר אַ גלײכמאַסיק רױק כראַפּען פון די נעזער, װאַס שטעקן

אָרויס איבער די קאָלדרעס. אָבער חי גאָר זיינע טריט פאַר-
שווינדן הינטערן אויסבייג פון דעם גאַנצן, פליען אַראָפּ די
קאָלדרעס און אַרום דעם טריבן נאַכט-לעמפל פאַרוואַמלט זיך
אַ קרייז שפּילער אין געלט. די שפּיל איז ענלעך צו אייער
שפּיל אין קאָפּ און שלאַק. אויף אַזאָ קליינעם קופּערנעם
סטיאַן — פאַר צען סטיאַן גיט מען איין טונזער (איין גראַשן).
מען טראַגט זיי אין שווערע-קרענצלעך אויפן האַלדז — זענען
אַנגעשריבן אויף יעדער זייט היעראַגליפּן: אויף איין זייט כּי-
נעזישע, אויף דער אַנדערער מאַנדזשורישע.

צוויי אייך זאָנט מען קאָפּ און שלאַק, און צוויי אונדז
זאָנט מען „סטי און מאַן“. דער שפּילער לייגט דעם סטיאַן
מיט דער זייט אַרויף, אויף העכערער ער שטעלט איין. די
איינגעשטעלטע סטיאַנס קלינגען דורכאַנאָנד — סאַמע געלע-
כערטע סטיאַנס, זעלטן פאַלט אַריין צווישן זיי אַ טונזער. דער
באַנקהאַלטער האַרפט אַרויס זיין סטיאַן און אין מיטן זיין
דרייען זיך פאַרדעקט ער אים מיט אַ שעלעכץ. דער סטיאַן
צווייבט ליגן, און אָדער די איינגעשטעלע געלעכער וואַנדערן
אַריבער אין דער קעשענע פון האַרפער, אָדער ער באַלט
אייס פון זיין סומע די פאַרשפּילטע קופּערנע מינץ.
אייניקע האָבן גליק. די גימנאַזיסטן באַגריסן די געזי-
נערס מיט געשרייען:

— האַ-האַ! דו געזינסט שוין דאָס זעקסטע מאָל!

איך שפּיל אויך. אָבער איך שטעל ווייניק איין. איך האָב
פאַר די עקזאַמענס געקריגן צוויי דאַיאָן פון מיין חודשלעכער
פענסיע, וועלכע די מאַמע האָט פאַר מיר איבערגעלאָזט. אָבער
איך שפּאַר דאָס געלט. אויסער דעם האָב איך גלאַט קיין גליק
נישט אין שפּיל.

אין דער לעצטער נאַכט קומט דער אינספּעקטאָר אפּילו
נישט צו צו אַנדזערע טירן. זיי זענען סיי-זיי פאַרשלאָסן. די
שילדער ליאַרעמען לוסטיק, זיין און בראַנפּן הערט וואָס אַ
מאָל ווייניקער אין די פּלאַטן. מיט גלאַנצדיקע אויגן באַרימט
זיך איינער פאַרן אַנדערן מיט זיינע שול-דערפּאָלגן. אלע רעדן

וועגן זייערע פלענער אויף דער צוקונפט. איך בין אויך בגילופין, איך רעד מיט א הויכער שטימ. איך דערצייל מינעם א פרינד, אז גלייך נאָכן ענדיקן די גימנאזיע פאָר איך שטו-
דירן אין אַ יאָפּאַנישן אוניווערזיטעט. ווייל אזוי האָט אין זיין צייט אויך געטון מײן טאַטע.

מײן פּאַנאַזיע, וואָס איז אַזײַסל אינטערגעוואַרעמט פּונעם בראַנסן, אַרבעט אויך אין בעט:

אַט בין איך אין יאַפּאַן. אַט האָב איך שוין געענדיקט דעם אוניווערזיטעט און פּאָר צוריק קײן טעיאַן. מען ווײלט מיך אויס אַלס פּירגערמײכטער. אַ מהנה געטרײע זעלנער רינגלט מיך אַרום. איך הייס באַשטראַפּן אַלע שלעכטע מענטשן און אומגעטרײע באַאַמטע — אין דער ערשטער רײ דעם אינ-ספעקטאָר פון אונדזער גימנאזיע און דעם קוכער, אָבער אויך דעם דירעקטאָר, וועמעס קרובים זײ בײדע זענען.

21. דעם פעמערס פור.

די עקזאַמענס האָבן זיך געענדיקט. אין אינטערנאַט פּאַקן אַלע די זאַכן. די קאַנצעלאַריע פון דער גימנאזיע שטעלט אויס די צײגענישן, באַרעכנט דעם דורכשניט פון די מײנונגען פון גאַנצן יאָר און פון די עקזאַמענס.

פּרײלעך גײען אַרום די שילער, וועלכע האָבן הויכע ציפּערן אין די צײגענישן. — אַכציק, גײנציק, הונדערט. גע-
דריקט איז די שטימונג פון די שילער, וועלכע האָבן אויף די צײגענישן די שרעקלעכע ציפּערן נידריקער פון זעכציק. זײ טראַכטן, זײ אזוי אָפּצונאַרן די עלטערן און זײ אזוי די על-טערן וועלן זײ שלאָגן. די לאַנדסלייט רעדן אָפּ צופּאַרן צו זאַמען אַ היים, און באַראַטן זיך וועגן דינגען שיפלעך באַ-שטעלן מוילאייזלען אָדער טסיאַאַס (פּאַלאַזקיגען). איינער שטעקט אַרײן דעם אַנדערן זײנע חײזיט-קאַרטן, אָדער צעטעלעך מיט אַרדעסן מען שיקט איבצור גרוסקן, מען בעט נישט צו פּאַר-

געסן, און מען זאָגט צו צו שרייבן. שילער פון אונדזער דאָרף
איז דאָ דרײַסיק.

מיר באַשליסן צו פאָרן נישט מיט דעם געהיינטלעכן
שיפּל, נאָר צו דינגען אַ ספּעציעל שיפּל פאַר דרײַ דאיען. די
צונויפגעזאַמלטע געלטער (אויף אַ קאַפּ מאַכט אויס אַ מאַט —
פּופציק גראַשן) גיבן מיר איבער אַ גרויסן קאַמפינאַטאָר, אַ
זון פון אַ-סיאַן-שיער סוחר, אַ מייסטער אין דינגענישן, אַרויס-
קריגן ווײַן און אָפּנאַרן די לערערס.

די קולײַט אַרבעטן שווער ביי די רודערס, אָדער ביים
שלעפּן אונדז מיט שטריק. מיר באַמערקן זיי נישט. זיי אינטע-
רעסירן אונדז נישט. צווישן אונדז איז נישטאָ קיין איין זון
פון אַ קולײַ. אין גימנאַזיע גייען נאָר קינדער פון לערער,
סוחרים, רייכע פּויערים און באַאַמטע. די קינדער פון די קו-
ליס לערנען זיך אין די אומזיסע פּילאַנטראָפּישע פּאַלקשולן;
קיין גימנאַזיעס איז פאַר זיי אינגאַנצן נישטאָ.

די באַנק אין שיפּל איז ברייט ווי אַ טיש. עס שטייען אויף
איר פעקלעך מיט עסנוואַרג. ס'איז גענוג בלוז אויסצושטרעקן
די האַנט. מיר עסן גערן געזאַלצנס, נאָכן געכטיקן בראַנפן
איבלט עס אונדז אַלע.

אין די הענט פון אונדזערע מוזיקאַנטן קלינגן אין צו-
טערן די כוויטסינס, און מיר זינגען מיט דינע שטימעס, גאָר
ווי אין אַ טעאַטער, אונדזער באַליבט לידל:

דאָ-דאָ, רע-מי, רע-מי,

מי-לא, סאָל-מי,

רע-סאָל, סאָל-מי, רע-דאָ,

מי-רע-דאָ, לא-סאָל.

עס שורשען די שמאָלינקע פינגער-ברייטע קאַרטן. צוויי
שפּילערס זיצן און שרייען אַרום דעם שפּיל, כאַאַ-טשין —
עפן די הענט. מען שטרעקט גלייכצייטיק אויס איינער דעם
אַנדערן כמעט אונטער די אויגן עטלעכע פינגער פון אַ סאַר-
מאַכטער פּויסט אין מען רופט אויס הויך אַ ציפּער. אויב די

סומע פון ביידנס אויסגעשטרעקטע פינגער שטימט מיט איינער פון די אָנגערומענע צימען, האָט דער, האָט די ציפער גערופן, געוואונען; דעמאָלט מוז דער פארשפילטער אויסטרייג-קען אַ סוף גלעזל בראַנמן.

באַטראַכטערהייט הערן גערוקט די שאַך-פיגורן. אין דעם שפיל בין איך דער מיסטער. אין דער גאַנצער גימנאַזיע אין נישטאָ קיין שאַכשפילער, האָט זאָל מין האָבן באַזיגט. שי-כאַ — דער שאַך קיניג, רופן מין אַלע.

פאַזע די ברעגעס זעט מען אַלטע פרויען וואָסן גרעס. גליטשיקע שטיקלעך זייף גלאַנצן אין זייערע אויסגעקרימטע פינגער. מיט האַרטע באַרשטן פון באַמבוס אָדער האַסער-טשע-רעט רייבן זיי די גאַסע, צלויגעכע טישטעכער, פרי אַרויסצו-נעמען די פלעקן.

אין דעם אָרט לאָזט דער טייך נישט דאָס שיפל זיך רוקן פאַרויס. מיר קריכן אלע דרייסיק אַרויס פון שיפל. מיר ליארעמען און שרייען, קלויבן אויף קליינע בונטע שטיינדלעך און וואַרטן זיי אין וואַסער אַריין, באַמייענדיק זיך צו טרעפן פונקט אין דעם אָרט, ווי די אַלטע ווייבער בייגן זיך איבערן האַסער. דאָס וואַסער פאַרשפריצט די אַלטע. מיט צאָרן קערן זיי זיך אויס צו אונדז אין רופן אונדז אָן מאַלפּעס. נאָך דעם ווי די קוליס האָבן, קריכנדיק אויף אַלע פיר, דאָס שיפל אַרי-בערגעשלעפט פון היילדן שטראַם אויף די רויקע האַסערן, קלעטערן מיר צוריק אַריין אין אים. די שטיינדלעך סאַלן אַרויס פון אונדזערע קעשענעס אונטער די בענק אָדער מיט אַ פליעסק אַריבערן ראַנד אין וואַסער אַריין.

אָט איז שוין סיאַן-שי. אַ מענגע מענטשן וואַרט אָפּ אונדזער שיף. דאָס זענען קרובים.

פון אונדזערע בריה וויסן זיי, אז מיר קומען און זיי וואַרטן אויף אונדז מיט אומגעוולד. די פאַטערס באַמיען זיך לויט דעם גלאַנץ אין די אויגן פון די אַרויסקלעטערנדיקע קינדער אָפּצולייצען. האָט פאַראַ צייגענישן זיי האָבן באַקומען. די מוטערס שטרעקן אויס זייערע הענט אַנטקעגן די קינדער

נעמען צו די פעקלעך און גלעסן זייערע זין איבער די קעפּ.
דער ערשטער שפּרינגט אַראָפּ אונזער קאָמבינאַטאָר, דער
סוחרישער זון. ער באַחזיזט קוים זיך מיטן פּאָסער צו באַ-
גריסן ווי געמערק און באַלד איבעראַשט ער אים שוין מיט
דעם נייעס:

— פּוּטטין, דרײַ דאָיאָן האָב איך געמוזט באַצאָלן פּאַרן
שיפל. כּײַהאַב געהאַלטן פּאַר נישט פּאַסיק צו בעטן מײַנע חברים
צו באַצאָלן פּאַרן שיפל. איך גלייב, אַז דו וועסט מיר אומ-
קערן מײַן אויסלאָג — סײַז געווען פּון מײַן זײַט נאָר אַן
איידלקײַט.

דער טאַטע איז גערירט, ער שטעקט אַרײַן די האַנט
אין טאַש און צײַלט אָפּ אויף דעם ייִנגלס אויסגעשטרעקטער
האַנט דוײַ זילבערנע מטבעות מיטן צײַכן פּון אַ דראַכן.

איך לויף אַרויס אויפן ברעג. דער פעטער וואַרט מיך
אָפּ. ער זעט אויס פאַרוואַרגט. וואָס איז געשען? וואַרגט ער זיך
צוליב מײַנע עקזאַמענס? איך האָב דאָך אים שוין געשריבן,
אַז בײַ מיר איז אַלץ אין אַרדענונג. אָבער, אפשר האָט ער
מיר נישט געגלייבט און האָט מורא, טאָמער האָב איך פּון אײַן
קעגנשטאַנד געקריגן די שרעקלעכע מײַנונג — זעכציק? סײַז
גענוג אַזאַ מײַנונג צו קריגן פּון כּײַנעזיש, מאַטעמאַטיק אָדער
ענגליש, אַז מען זאָל בלייבן אויף נאָך אַ יאָר אין ועלפּן
קלאַס. איך דערלאַנג מיט שטאַלץ דעם פעטער די צײַגעניש,
אונטערגעשריבן פּון דירעקטאָר.

דעם גאַנצן ערשטן טאַג ליג איך אין דער הייב ווי אַ
פּיש אין מוטנעם האַסער. ווי קען עס אַנדערש זײַן? אײַן נאַכט
האַב איך געשיפורט, די אַנדערע בין איך נישט געשלאָפּן.
פּאַקנדיק די זאַכן און וואַרטנדיק אויפן אָפּפּאַר.

אָבער שוין אויפן צווייטן טאַג הייבן זיך אָן די גע-
הײַנטלעכע חײַזטן. איך גײ צו חברים, אָדער זײ קומען צו
מיר. פּאַרגעסן זענען ביכער און העפּטן. איך זײַך מיט אַ גע-
קנייטשטן שטערן איבערן שאַך-ברעט אָדער פּיר סטראַטעגישע
מאַנעווערס אויף דעם ברעטל פּון „אוי-טיי-שפּיל“, וואָס איז באַ-

דעקט מיט קליינע פעדערלעך. איך רינגל געשיקט ארום מיין
קענער און נעם ביי אים צו די שטיינער.

מיר אָרדענען אַיַן שאַך-מעשן, גאַכמאַכנדיק די דער-
וואַקסענע וואָס שפּילן אין די טעמפלען און קלובן. עס גע-
פעלט מיר וואָס איך בין שטענדיק דער זיגער. שי-כּוואַ איז
דער שטאַלץ פון אלע סיאַן-שיער שאַך-שפּילער.

סאַרגאַכט גיי איך מיט די חברים שיפּלען זיך אויף דעם
ביי-טייך פון יאַנגסטע, וואָס איז געדיכט באַוואַקסן מיט באַמבוס.
די לבנה איז קיילעכיק און ווייס, ווי שטענדיק אין דער העלפט פון
כינעזישן חודש. אין איר שנין וואָרפן די ברעגעס און די
באַמבוס-ווערלעך טונקעלע שאַטנס.

מיר פירן דאָס שיפּל אַן די שוואַרצע היילן פון די
טונקעלע ברעגעס. ווייטע לבנה-אַפּגלאַנצן טאַנצן איבער דעם,
טייך, ווי פעסט-אויגן איבער אַ יויך. מיר צעזיקלען די הענר
קעס. איין חבר ציט אונטער דעם שווימער און זעצט אַרויף אַ
וואָרעם אויפן האַקן. ער כאַפט פּיש, וואָס שווימען אויסן גרונט.
איך אָבער האָב זיך פאַרנומען אויף די פּישלעך, וואָס
שפּרינגען אונטער מיט אַ פּליעסק צווישן די פּלעקן פון לבנה.
דיקן שנין. מיין שווימער געשינט זיך נאָענט פון האַקן, און
איך שטעק אַרויף אויפן האַקן אַ לייכט, קלעפּיק רייז-קערנדל.
אין שנין פון דער לבנה קען מען לייכט אונטערשיידן די
טשערעטענע שווימערס. זיי שאַקלען זיך לייכט, ציטערן, טוקן
זיך אונטער און נאָך אַ ווייל פאַלט מיט אַ פּליעסקען אַ פּיש
אויפן דעק פון אונדזער שיפּל. אויב דאָס פּיש איז קלענער
פון אַ פינגער, נעמען מיר עס אַראָפּ און וואָרפן צוריק אין
טייך. צו די גרעסערע פּיש, וואָס זענען גרויס ווי אַ האַנט,
האַבן מיר פער אַכטונג און מיר הערן מיט פאַרגעניגן, ווי זיי
צאַפלען זיך אונטער דער באַנק. מיר נעמען זיי מיט זיך אַהיים.
ביסלעכחייזן באַהאַלט זיך די לבנה הינטער די באַמבוסענע
בלעטער-קרוינען. די שווימערס ליגן רויק. די פּיש זענען,
הייזט אויס, אַראָפּ צום גרונט.

מיר שווימען ווייטער. אויף מעכטיקע באַמבוס-שטאַנגען

זענען איבערן וואסער צעהאנגען די פישער-געצן צום טריקע
נען. זיי זענען אזוי גרויס, אז מען האלט אין זיי געקענט
צוויי העלפאנטן אויסשטעלן. מיר פאָרן צו צום ברעג, לאָזן
איין נעץ אַראָפּ אין וואַסער פון צום גרונט און ציען זי מיט-
אַכאַל אַרויף. אין מיטן פון דער נעץ שפּרינגט אַרום אַ מענגע
קליינע פישעלעך אין שיין פון דער לבנה. טראָפּנס פאלן מיט
אַ פּריעסק אין וואַסער.

שפּעט ביינאַכט גיי איך דורך די שטילע גאַסן פון סיאַן-
שי. כיינע נריט וועקן אויף דעם פעטער. ער קומט אַרויס אַ
פאַרוועסער, אַן אויסגעטווענער, מיט אַ צעכראַסטעט העמד.

— וווּ ביסטו אזוי לאַנג געזען? פאַרוואָס קומסטו אזוי
שפּעט אַהיים?

— איך בין געווען אויפן טייך. מיר זענען פאַרשחומען
אין דעם פאַמבוס געבלעטער און האָבן געכאַפט פיש. — כווייז
דעם זעטער אַ בינטל פעטע פיש, גראַנציקע ווי קופּער.

דער פעטער שענקט זיי אפילו קיין פליק נישט. כיהאָב
אים נאָך קיינמאָל נישט געזען אזא טרויעריקן.

— וואָסט נישט מער קומען אזוי שפּעט ביינאַכט אַהיים.
ביסטו נישט, יינגל, אַביסל צעלאָזן געוואָרן?

איך שטיי אין פאַרלעגנהייט און קראַץ מיט אַ נאָגל די
שוּפן. וואָס האָב איך דאָ געטון שלעכטס?
— ווייסטו, וואָס ס'איז מיטן טאַטן?

עס ווערט מיר, ווי איך וואָלט הייס וואַסער אַראָפּגעשלוּן-
גען. די פיש פאלן אַראָפּ אויף דער ערד, איך ווער בלאַס און
קאַלט ווי די לבנה.

— ער זיצט אין טשענדו אין טורמע. דער דוטסיון כו האָט
שוין באַשלאָסן אים צו קעפן. מיר האָט דאָס געשריבן א פריינד,
וועלכער באַמיט זיך אים צו באַפרייען.

אַ שרעק כאַפט מיך אַרום. איך בין צעבראַכן אין אויסער
זיך. וואָס האָב איך געטון? איך בין אַ פּוסטער יונג, א שלי-
מול!

— פאַרוואָס האָסטו עס, פעטער, מיר פריער נישט גע-
זאָגט?

— כ'האָב נישט געוואָלט דיר פאַרשאַסן קיין עגמת-גפּש.
כ'האָב טורא געהאַט, עמעצער זאָל זיך דערפון דערוויסן.
ס'זענען איצט געפּערלעכע צייטן. די הענט האָבן צופיל אויערן.
דער טאַטע... טורמע... נו... קעפּן... דער מאַמעס ווייס
געזיכט... דער דוטטיון נו... דאָס בלוט פון דער געשאַסענער
הוי...
—

איך פּאַל אויף דער ערד הי פאַרשטיינערט. דער פעטער
קלאַפּט מיר אויפן רוקן. ער האָט מיטלייד מיט מיר. אויב ער וועט
מיר נאָך איין ריר טון, וועל איך זיך צעוויינען. ווי דעם
טאַטנס טרומפּע וואָלט שוין געשטאַנען אין צווייטן צימער.
אַבער דעמאָלט וועט זיך דערפון דערוויסן דעם זיידנס
גרויענקער ברודער, וועלכער איז ביי אונדז צוגאַסט. ער איז
צו אַלט, אַזא ניעס קען אים דערהאַרגענען. איך דערשטיק אין
זיך דעם געשריי.

— גיי שלאָפּן, — זאָגט דער פעטער.

איך קען נישט אַנטשלאָפּן ווערן.

דעם טאַטנס חבר גיט אונדז האָפענונגען אויף דער גיי-
כער באַפּריינג. און טאַמער אָבער זאָגט ער אַ ליגן? אפשר
ליגט איצט, ווען ער טרייסט אונדז, שוין דער טאַטע אַ טויטער,
ווי אַ קלאַץ אויף דעם שטיינערנעם דיל פון דער טורמע?
איך ליג מיט אָפּגע אויגן. איך שטעל מיר פאַר דעם
סאַטן, פון ראַנד פון זיין אוניפּאַרס-היטל ביז צום זויס פון
זיינע שוואַרצע הויזן. אָט גייט ער, די הענט אויף דער ברוסט
געקרייצט, מיליטעריש אויסגעצויגן, אויף קיינעם נישט קוקנדיק,
שווייגנדיק אַרום איבערן צימער. אָט זיצט ער מיט דער
שווערד, וועלכע האָט נאָר וואָס אָפּגעקלונגען איבער די טרעפּ,
און טראַכט וועגן זיינע פאַרטייער, וועגן סוין יאַט-סען^{*)}, דער

^{*)} סוין יאַט-סען — דער פירער אין אַרגאַניזאַצאָר פון דער כינזשוישער

פאליציי-שול און יואן שייקאס מאנדארינען, וועלכע זענען ארויס אין קאמף קעגן דער רעוואלוציע. אָטאָ גייט ער אויסגערעגט איבערן צימער אַרום, ווי אויף אַ מיטינג, הייבט אויף די שטים ביים סוף פון זאָץ און דערציילט דעם פונדערהייטנס געקומענעם גאסט, פאַרחאָס און חי צווי מען מאַכט אַ רעוואָלוציע. און איצטער ענטפערט ער איראַניש דעם עלטערן פעטער. דער פעטער בויט פאַמעלעך שיינע זאַצן, אָבער באַלד ווערט ער פאַרשיכורט און באַפאַלט דעם טאַטן מיט אַ האַגל זידלערניצן. דעם פעטערס ווערטער פאַלן נידן נאָכאַנאַנדער, ווי שפּריכעס פון אַ לויפנדיקן האַד. די רייד גייען איבער אין אַ שטאַמלע-ניש. מען קען מער גאַרנישט פאַרשטיין און מען הערט נאָר אַ שטאַמלען, צאָרנדיק פּייפן און שיכור געוויין.

ביים פענצטער, ביים ליכט-שיין גייט און שווייגט. גייט און שחייגט די מאַמע. גישט אויפהייבנדיק צומאָל איר בליק אויפן טאַטן.

ווידער דערמאָן איך זיך וועגן בריוו. האָס דערפיל איך מיטאַמאָל אזאָ קעלט אין מאָגן?

חי וועלן מיר לעבן, ווען מען וועט דעם טאַטן קעפּן? איך בין נאָך אַ קליין יינגל. וועל איך קענען ענדיקן די שול? וועל איך גישט מזון, חי מיינ שוועסטערקינד, זוכן אַרבעט אַלס אָנגעשטעלטער אין אַ קראָם? און דאָס שוועסטערל איז נאָך גאָר קליין, און דעם פּאַטערס חובות ביי די איינזויגער פון דאָרף פון דער צייט פון זיין שטודירן אין יאַפּאַן? ווער וועט זיי באַצאָלן? וועלן מיר גישט אויסצאָלן די חובות, וועלן מיר אַלע פאַראַכטן. די דערהאַקסענע וועלן זיך פון מיר אָפּקערן און די יינגלעך וועלן אין גאַס אויף מיר מיט די פינגער טייטלען און פאַמעראַנצן. און באַנאַנען-שאַלעכץ מיר נאָכ-וואַרפן.

איך פרוו מיר פאַרשטעלן אַן עקזעקוציע.

אַ שווערד... אַ שאַס... בלוט...

אָבער דאָס זענען אַלץ נאָר ווערטער. איך האָב נאָר

קיינמאל קיין עקועקוציע נישט געזען. כ'חיים, אז זי מוז זיין
שרעקלעך. אָבער ווי שרעקלעך, חיים איך נישט.

ווי אַ לעבעדיקערהיים איינגעשלונגענע מויו, טאַנצט אין
מיר אַרום דאָס וואָרט „עקועקוציע“. וואָס זאָל איך טון? ס'קומט
מיר צוהילף די פּאַעמע פון סו-פו, דעם באַרימטן דיכטער פון
דער טאַנג-דינאַסטיע.

אַ מאַנדאַרין, וואָס איז געווען פול מיט האַס, האָט פאַר-
מסרט דעם דיכטערס זיידן, אַ הויכן באַצמטן ביים קייזער-
לעכן הויף. באַשולדיקט אין פאַראַטן, איז סו-פו געוואָרן
אַרעסטירט און ער האָט אין טורמע דערוואָרט זיין עקועקוציע...
פונקט אזוי ויזט איצט מיין טאַטע אין ויין טורמע און וואָרט
אויף דער עקועקוציע. דער דרייצן-יאָריקער זון פון דעם
אַרעסטירטן... דאס איז דאָך כמעט מיין עלטער!... דער יינגל
באַהאַלט אַ שטילעט אונטער די קליידער, גייט צום פיינד אויף
אַ באַנקעט און דערשטעכט דעם מאַנדאַרין. אין דעם מאַמענט,
ווען די וואָך-סאָלדאַטן צעהאַקן דעם יינגל, דעם נקמה-נעמער,
אויף שטיקלעך, זאָגט דער שטאַרבנדיקער מאַנדאַרין: „כ'האַב
קיינמאל מיר נישט פּאַרגעשטעלט, דער אַלטער זאָל האָבן אזא
זון. איך באַהויער, וואָס איך האָב אים אַרעסטירט. ער איז
אומשולדיק. אויב איך מיו שטאַרבן, לאָזט אים פריי“. דער
מאַנדאַרין איז געשטאַרבן, ס'איז געשטאַרבן דאָס יינגל, אָבער
דערפאַר איז דעם יינגלס טאַטע אַרויס אויף דער פריי. אזוי
דערציילט דאָס געדיכט.

איך טרוים: אָט בין איך דעם מאַנדאַרינס דרייצן-יאָריקער
זון, מאַרגן דינג איך אַ טסיאַאָ און פאַר קיין טשענדו. איך
קויף אין אַ קראָם אַ שטילעט, וואָס זאָל אזוי שאַרף זיין, אז
ער זאָל שניידן האַלץ ווי אַ געקאַכטן קאַרטאָפל. כ'קום אַריין
אין כוס זאָל. איך לאַרמעסט זיך און פאַרקרייך די ציין. כו —
לייגט אויסן דיל. איבער מיין קאַפּ פייפן די זעלנערס שווערדן
אין דורכן פייפן פון די שווערדן הער איך די שטיב פון שטאַר-
בנדיקן גובערנאַטאָר: „באַפרייט דען יא-פון“.

פון בלוט-אַפּפלוס ווער איך לייכט, דורכזיכטיק. ס'איז אזוי

גוט צו שטארבן פאר א טאטן! די פרייד זייגט זיך ארויס דאָס
לעבן פון מיין האַרץ.

דעם טאָטנס פעסטע טריט שפּאַנען אַריבער מיין אויפן
דיל אויסגעצויגענעם גוף, איך זע גאָר דעם טאָטנס קין. ער
קוקט נישט אויף מיר און גייט שנעל אַרויס...

אויף דער טונקל-ברוינער וואַנט פון צימער שימערירט
בלוי־לעך דער פּאַרהאַנג איבערן פענצטער. דער טרוים צעריגט.
דער שפּרייזנדיקער טאָטע ציט זיך צוריק און פארשווינדט אין
געפענגעניש, מען הייבט מיך אויף אַ פאַרבולטיקטן און לייגט
מיך צוריק אויפן בעט. כּו פּליט איבער די שוואַרצע בערג אינ-
דערלופטן קיין טשענדו, ער לעבט.

די אויפגאַבע איז נישט געלייזט. דער שיין־געוועזענער
טרוים ווערט צעריסן ווי אַן אומגעלומפערטע און שלעכט צו-
געגרייטע קלאַס-אַרבעט. שטנף און אכורדיק שטייען ווידער
אויף זייערע פּאַסטנס: אויפגעגונג, טרעק, דערוואַרטונג, צאָרן,
שלאַפּלאַזיקייט און הילפּלאַזיקייט.

וויפּל מאַל און ווי גערן בין איך אין געדאַנק געשטאַרבן
פאר מיין טאָטן אין דער נאַכט! וויפּל מאַל איז אין דער
נאַכט געפּאַלן פאר מיר דער געקעפטער טאָטע, אַ בלאַסער און
דורכזיכטיקער, אונטער דער האַק פון הענקער!

אין דער נאַכט האָט זיך כּוּס נאָמען אַזוי שטאַרק איינ-
געקריצט אין מיין זיכרון, ווי דער נאָכען פון געליבטע
מענטשן.

איך מוז אים דערהאַרגענען, כּיוועל נעמען נקמה פאר
מיין טאָטן, איך וועל כּוּן שוין טרעפּן.

דער מעסער, וועגן וועלכן כּ'האַב די נאַכט אַזויפיל גע-
טרוימט, האָט אָן מי געשניטן זינדענע געווענדער און דורכ-
געהאַקט ריפּן, ער איז געוואָרן גוט געשליפּן אין דער נאַכט
און פאר מיר איז ער געווען נאָך שאַרפּער פון יענעם מעסער,
מיט וועלכן די מומע האָט צעשניטן מיינע פּיש.

אַ בלאַסער, אָבער ווי נייגעבוירן, בין איך צומאַרגנס
אַרויס פון מיין צימער. אין דער נאַכט האָט זיך מיין

לעבן געענדערט. איך קלער, אז דאן האָט זיך געענדיקט מײן קינדהייט.

איך גיי נישט מער שאַצירן מיט מײנע חברים. זיי קומען און רופן מיך, מײַן צו מיר און שרייען. די פּעריפּן זענען קורצע. הידער טראָגן אונדז די שפּי-ציק-שאַבלדיקע שיפלעך צוריק קיין טעיאָן. כײַנעם צוזאַמען מײן גאַנצע ענערגיע, פּאַרטאָפּל די אָנשטרענגונג, לערן אויס-ווײניק אַ זײַט נאָך אַ זײַט, שטיף נישט מיט קײנעם, שפּיל נישט אין שאַך, שלעס זיך נישט אַרום, און בײַ די נאַכט-שפּילן אין געלט הערט מען מיך נישט רופן, מאַן. ווען מײנע חברים גײען פּאַרביי מיר, וואָס זײַ אָן איי-בערייט איבער די ביכער, גיבן זיי מיר אַ שנעל אין נאַקן און לאַכן פּון מיר :

— נישטאָ מער דער אַמאָליקער שי-כּוואַ, זײן אָרט איז מער נישט אין שול, נאָר בײַ די מײדלעך. איך ענטפּער נישט. ס׳הערט זיי נימאס און זיי גײען אַוועק.

22. די שפּיטמאַמע

דער לבנה-יומטוב איז דער ערשטער יומטוב אין האַרבסט. אין דער נאַכט פּון 15-טן פּון כײַנעווישן אויגוסט איז די לבנה צום קײלעכיקסטן. דריי טעג געדויערט דער יומטוב, אין אלע קיכן באַקן די באַלעבאַסטעס וויצענע קיכלעך - אין דער פּאַרם פּון אַ לבנה, רײבן ניס און וויקלען אײן דאָס ניס-רײבעכץ אין דעם טײג פּון די קיכלעך. ס׳קומען געסט און טען שענקט זיך קעגנזײטיק קיכלעך פּון די קאַמיססטע פּאַר-מען. פּון פּרײען מאַרגן אָן גײען צוגאַסט דורכן דאָרף יינג-לעך אין זײדענע יומטובדיקע כאַלאַטלעך און אין באַגלייטונג פּון דינערס, וואָס טראָגן טאַצן מיט קיכלעך.

איך בין אומגעוודיק:

— פעטער, ס'איז דאָ צפעס נייעס פון טשענדו ?
— יאָ, זייער גוטע! ס'איז אָנגעקומען אַ בריוו. מ'העט
דעם טאָטן באַפרייען. מיר מוזן דינגען אַ ניי הויז. דער טאָ-
טע קומט דאָך מיט דיין שטיפּמאַמען. עס העט נישט זיין, וווּ
זיי אַהינצוטון.

מען לאָזט אַרויס דעם טאָטן! דער טאָטע קומט צוריק!
צום ערשטן מאָל זינט לאַנגע חדשים פיל איך אַ גרויסע
פרייד.

איך גיי אַרום ווי אַ צאָפּלענדיק לעמפל: אָט פריי איך
זיך איבערן טאָטנס באַפריינג — און אָט שרעק איך זיך פאַר
דער שטיפּמאַמען.

מיר האָבן שוין געפונען אַ ניי הויז. מיר האָבן ענדלעך
אויך אַ גאָרטן ביים הויז מיט שיינע ביימער און אַ באַסיין.
אין באַסיין — פישלעך. אַ גאָרטן געבן הויז איז שוין לאַנג
געווען מיין טרוים.

דאָס נייע הויז איז טייערער פון אַלטן. עס קאָסט 10
דאָיאַן אַ חודש. דאָס איז ערשטנס דערפאַר, וואָס עס איז גרע-
סער פון אַלטן הויז, און צווייטנס, ווייל אַלץ איז איצט טייערער
און ס'איז שווער היינט צו קריגן אַ הויז פאַר 3-4 דאָיאַן אַ
חודש, ווי מיט פינף יאָר צוריק. אונדזער ערשט הויז אין סיאָן-
שי — דאָס איז מיין קינדהייט. דאָס ניי-געדונגענע הויז איז
מיין יוגנט, די יאָרן פון מיין רייף ווערן.

אין אַ האַרבסטיקן טאָג, ווען מיר אַלע קנעלן אין דער
שול, פאַלט אַראָפּ אויף מיין טישל דעם פעטערס אַ בריחל:
„דער טאָטע איז צוריקגעקומען. מיר ווינען שוין אין
נייעם הויז. נעם אורלויב פון גימנאַזיע און קום צו פאָרן.“

דער אינספעקטאָר איז פאַרוונדערט:

— דיין טאָטע? דען יאָ-פו? גאַטירלעך דערלויב איך
דיר. דו קענסט פאָרן.

ער ווייטט נישט מסתמא, אַז דער טאָטע איז אַריינגעפאלן
אין אומגענאָד.

די טשענדוער טורמע האָט די שרעקעוודיקע זכטונג פון
 די טעיאָנער פאַר מיין טאַטן נישט פאַרמינערט.
 ווידער קומט דאָס שיפֿל און דער יאַנגסטע, די קלעפּ פון
 די רודערס און דער געברום פון די רודערערס און זייערע
 פון שחיים גלעאַנצדיקע געשפּאַנטע כוסקלען.
 אונטערדוועגס חיל איך גערן טראַכטן וועגן טאַטער, אָמער
 ווי צום טראַץ טראַכט איך נאָר וועגן דער שטיטמאַמען, איך
 וויל זי נישט זען. און טאַמער נעמט זי מיך גאָר פון שיל
 אָפּ? טאַמער זאָגט זי גאָר צום טאַטן: מיר זענען צו אָרעם,
 גיב אָפּ שי-כּוואַן פאַר אַן אָנגעשטעלטן אין אַ קראָם?
 טרויעריק גייט אויס דאָס זון-ליכט אויף מינע קליידער.
 איך שטיי פאַרן טויער פון גייעס הויז. די באַגעגעניש, וואָס
 חאַרט אויף מיר, ליימט מינע גלידער. איך בין נישט אימשטאַנד
 אַריינצוגיין. איך האָב מורא אַ הוסט צו טון. מיין הוסט קומט
 מיר פאַר חי אַ דונער: די ווענט פון הויז קענען נאָך איינ-
 פאַלן, די מענטשן-זיך צעלויפן און מיין גורל איז אַנטשידן...
 אָבער איך קען דאָך נישט קומען אין דאָרף נאָר אויף
 צו באַקוקן די ריצן פון די טיר-ברעטער.
 אין פּאָדערצימער קומט מיר אַנטקעגן די אַמא, די
 אַלטע ניאַניע מיט שי-קוען אויף דער האַנט. כּוּ האָב זי שוין
 לאַנג נישט געזען, זי איז זייער מאַגער. אַלץ איז אויף איר
 נוי: פון היטעלע ביז די שיכעלעך. זי איז זייער צופרידן.
 ווי זי דערזעט מיך, צעקוויטשעט זי זיך איבערן גאַנצן הויז:
 — האָ-האָ, לאי-לא! האָ-האָ לאי-לא! ברודער איז געקומען!
 איך פרעג זי שנעל און שטרענג:
 — מיט וועמען ביסטו געקומען? ווער האָט דיר גע-
 געבן די נייע קליידער?
 — די נייע מאַמע.
 איך בין צום ערשטן מאָל אין נייעס הויז. כּווייס
 נאָך נישט, ווי די צימערן ליגן. איך קוק זיך אומזיכער אַרום.
 די אַמא מיטן שוועסטערל אויף דער האַנט גייט פאַר מיר.
 דער סאַטע זיצט מיטן רוקן צו מיר געווענדעט ביים

פענצטער און לייענט א בוך. נעבן אים ניצט אן אומבאקאנטע
טרוי און שטריקט קינדער-שיכעלעך.
דאָס איז זי — טראכט איך.

דער טאטע דרייט זיך אויס צו מיר אָן אַ שמייכל. זײַן
פנים איז מאָגערער און טונקעלער געוואָרן, ברוילעכע זעקעלעך
הענגען אים אונטער די אויגן. ער ווייזט אָן אויף דער פרוי
(זי האָט זיך אויסגעדרײט צו מיר מיטן פנים און אַראָפּגע-
לאָזט די שיכעלעך אויף די קני) און זאָגט: „דאָס איז דיין
שטיפּמאַמע“.

איך פאַרנייג זיך און זאָג העפלעך:

— צין-אן, וואָס מאַכט איר?

זי איז קליין און זעט אויס קרענקלעך, זי האָט אַן אייני-
געפאַלענע ברוסט, כמעט חי די מאַמע. זי טראָגט אַ שוואַרצן
קאַפּטאַן און אַ שוואַרצן ראָק, זייער באַשיידן. די מאַמע איז
אויך געווען באַשיידן. פּיס האָט זי קליינינקע, אַ סאָך קלע-
נערע ווי די מאַמע, וואַרשיינלעך האָט מען זיי איר קינדחייט
באַנדאָזשירט. אַ פנים האָט זי נישט קיין פאַרשלאָפּנס, נישט
קיין אָנגעבלאָזנס, נישט קיין טעכפּס. זי האָט צעבעדיקע און
קלוגע אויגן. איז זי אויך אזוי געבילדעט חי די מאַמע? זי
רעדט זייער אַ סאָך. די מאַמע איז געווען קאַרג אויף רייד.
איר שטים איז פריינדלעך, איר שמייכל אויפּמערקזאַם און
דורכדרינגנדיק. און דאָך געפּעלט זי מיר נישט.

זי פרעגט מיר, צי כ'האַב שוין געגעסן, צי כ'וואָלט
נישט געוואָלט עפעס איבערבייסן און צי דאָס לערנען אין שול
איז נישט שווער. נאָך דעם כאַפּט זי אָן מיין האַנט און דער-
לאָנגט מיר אַ באַנקנאָט פון 10 דאיען. (ס'איז אָנגענומען, אַז
א שטיפּמאַמע דאַרף עפעס שענקען אירע שטיפקינדער ביי דער
ערשטער באַגעגעניש). איך נעם דאָס געלט און קען נישט
טרעפּן מיט דער האַנט אין טאַש, אזוי צעטראַגן בין
איך. זי זאָגט:

— איך ווייס נישט, וויפּל שטאַף דו דאַרפסט אויף אָן

אַנצוג. איך קען נישט דיין מאָס און הייס אויך נישט, וועלכע

שטאָף סינעפעלס דיר. זוך דיר אַליין עפעס אויס לויט דיין
געשמאַק און קויף. וועל איך דיר אויפנייען אן אָנצוג.
איך פאַרנייג זיך, זאָג רויק, סע-סעי' — איך דאַנק
איך און באַרויק זיך אַביסל.

זוי אַ טיך אין ים אַריין. פאַלט אַריין דער עלטערער
פעטער פּול מיט באַגייסטערונג. ער היינט אַזש פּון פּרייד צו-
ליבן טאַטנס צוריקקומען און קוקט אויף אונדז מיט גלאַנצן-
דיקע אויגן. ער גריסט דעם טאַטן אויף אן אייגנאַרטיקן
שטייגער:

— דו ביסט יונג, דען יאָהי, דו פאַרשטייסט נישט דאָס
אַלץ, וואָס איך, אן עלטערער, הייס. אַלץ, וואָס האָט דיך
געטראָפּן, איז אַ פאַרדינטע שטראַף דערפאַר, וואָס דו האָסט
פאַראַטן דעם קייסער. ווען דו וועסט מיר איצט נישט גלייבן
און וועסט אויך ווייטער נישט לייגן קיין שום אַכט אויף
מינע רייד, וועט דיך גאָך ערגערס טרעפּן.

דער טאַטע שמייכלט:

— מיר זענען ברידער. מיר האָבן זיך שוין לאַנג נישט
געזען. לאָמיר עפעס אויסטרינקען און רעדן וועגן אַנדערע זאַכן.
דער טאַטע מירט דעם פעטער אַריין אין עסצימער און
ווייזט אים אָן דעם אויבנאָן מיטן פנים צו דער וואַנט, וו עס
שטייט געוויינטלעך ביי אָנגעזעענע פאַמיליעס דער מוזע —
דער שפּען-קאַן. ביי אונדז איז אַזא מוזע נישטאָ. מיר האַלטן
דערפון נישט. מיר זענען פּריידענקער.

עס קומען אָן כאַדנע טעג. יעדעס הויז אין דאָרף ווייסט,
צו וואָס עס שטרעבט. אין יעדן הויז ווערט געמאַכט אַ פּלאַן
אויף דער צוקונפט: אין דעם און דעם טאָג וועט מען פאַר-
פּלאַנצן נייע מאַנדאַרין-ביימער, אין דעם און דעם טאָג וועט
מען שיקן דעם זון אין שול אַריין, חתונה מאַכן די טאָכטער,
טאַרקויפּן דאָס הויז און אַריבערפאַרן אין שטאָט אַריין... גאָר
אונדזער הויז ווייסט נישט, וואָס ס'דערוואַרט אים.

מיטן טאַטן פיר איך נישט קיין שמועסן. כ'דערוועג זיך

נישט צוצוגיין צו אים מיט פראגעס. און ער האלט אויך נישט פאר נייטיק צו פארפירן מיט מיר א שמועס.

דער טאטע שחייגט. אפשר האָט ער מורא פאר שפיאָנען? ער האָט אויסגעטון זיין רעקל און אָנגעטון אַ לעכערלעכע עפעס ווי אַ באַטליגלטע יאַפּאַנישע קימאָנע און שפּילט פון אינדערטרי ביז ביינאַכט מיט די שכנים אין מאה-יאָנג. מען שטעלט אײַן קליינגעלט. דאָס פאַרשפּילן איז נישט געפערלעך פאַר אונדזער קאַסע. מאה-יאָנג איז אַן אָנגענעמע שפּיל. מען דאַרף דערביי נישט רעדן. שחייג, אָדער זאָג די עטלעכע, ווי וואַסערטראָפּנס ענלעכע צו זיך, ווערטער פון שפּיל.

— מיך אינטערעסירט דער דינער וואָן, וואָס איז דעם טאַטן געבליבן געטריי.

ווען עס זיצן געסט אין עסצימער, איז וואָן דער באַ-דינער. ער דערוועגט זיך קיינמאָל נישט צו זעצן ביים טיש, אויפן טאַטנס קלענסטן הונק קומט ער צו לויפן און לייגט צו זיין אויער צום טאַטנס ליפן. די געסט, וואָס קומען אונדז באַזוכן, לייגן קיין אַכט נישט אויף וואָנען. ער איז אַ דינער, אַ זאָך, אַ שטיק לופט. טענטשן זענען גאָך אַלץ געווינט צו זען אַרום טאַטן אַ דינער.

אָבער טיילמאָל, ווען ס'איז נישטאָ קיין געסט, זיצט דער טאַטע לאַנג מיט וואָנען אין צימער, זיי באַראַטן זיך און דערמאָנען די פאַרגאַנגנהייט.

אין אַ געוויסן פרימאָרגן גייט וואָן מיט אַ פעקעלע אונ-טער דער האַנט אַרויס פון שטוב, דינגט אַ שיפּל און באַצאָלט ביז צו דעם האַפּן פון די דאַמפּערס. וואָן, דעם טאַטנס פאַר-טיי-חבר, פאַרט אין שליחות פון אומדערמידלעכן דען יאַ-פו צו דער צענטראַלע, פּדי צו וויסן צו געבן, ווי ס'איז די לאַגע אין סעטשואַן.

23. מען רעדט מיר א שידוך

איינער נאָכן אַנדערן פאַרגייען די טעג. וועלכע איך פאַר-
ברענג אין דער טעיאַנער שול אָדער אין אונדזער דאָף.
צוגאַסט ביי מיין חברטע טשען צא-אין. אַ לעבעדיקע, אַ
לוסטיקע, שטענדיק פול מיט מוזיק, וואַקסט אונטער צא-אין.
די שטיפמאַמע האָט זי ליב און זאָגט:

— דו ביסט פאַר מיר הי אַן אמתע טאַכטער.

ווען די שטיפמאַמע האָט עפעס צו גייען, העלפט איר
צא-אין. אויך דער שוויגנדיקער און שטרענגער טאַטע קוקט
אַמאָל אָן מיט פריינדלעכע אויגן דאָס קליינע שטענדיק בא-
שעפטיקטע מיידל. ווען איך בין אינדערהיים, איז זי גאַנצע
טעג ביי אונדז.

איך פאַרברענג נאָר מיט איר. מיר וואַקסן פּטעט צוזאַמען.
איך בין אַלט 15, זי 13 יאָר. פון די שטיפערייען אין די
פריערע יאָרן איז געוואָרן אַ שטילע פריינדשאַפט צווישן אונדז,
פול מיט אויפמערקזאַמקייט. אפשר איז עס ליבע, דאָס וואָס
וואַקסט דאָ אַרויס? מיר איז דאָס וואָרט דעמאָלט נישט איינ-
געפאַלן. יעדנפאַלס האָט אונדז פאַרבונדן אַ סיפע פריינדשאַפט.
שעה-לאַנג קענען מיר זיצן איינער קעגניבער דעם אַנ-
דערן, נישט אַנרירנדיק זיך אַפילו מיט אַ פינגער. זי שפילט
אויף אַ פלייט און זינגט שטיל אונטער צאַרטע לידער. איך
שרייב מיטן פענדזעל צאַרטע לידער אויפן פאַפיר. אָבער אין
די לידער איז מיט קיין איין וואָרט נישט דערמאָנט פון איר.
נאָר פון אַלע מעגלעכע זאַכן: פון וואַלקנס, פון זשוקעס אין
לבנה-שיין, פון העלדישע מיידלעך פון די אַלטע לעגענדעס
און פון די העט-געיעגן פון די שיפלעך אין סאָג פון דראַכען-
יומטוב.

איך בלעטער אין געראַנק די דיקע ביכער פון די פאַר-
צייטיקע דיכטער, און לויט זייער מוסטער בוי איך קונסטפולע
זיילן פון צאַרטע פערזן אויפן פאַפיר.

צא-אין זינגט און איך קיי דעם אויבערשטן שפיץ פון

פענדזעל און טראכט, מיט וואָס איך זאָל איר נעוואַנג פאַרגלייכן:
מיט דעם סאָלאַווי, אָדער מיטן געוואַנג פון דער טין-לין-ציו
(נאָלדענער גלאַקס) — קליינע פלאַזערנדיקע זשוקעלעך, וועל-
כע מען באַהאַלט אין שאַכטעלעך און לייגט אונטערן קישן.
פרי צו קענען אָננעמען איינשלאָפן).

איך מוז לאַנג זייטן דעם פענדזעל, ווייל סאָלאַווי
פאַסט טאַקע, אָבער „טין-לין-ציו“ איז אַ נישט ווייניקער חויל-
קלינגעווריקער פאַרגלייך, וועלכן אן אַלסער דוכטער האָט שוין
אַמאָל אויסגעפונען.

דער טאַטע קומט צוריק אַהיים מיט זיינע אָפטיילן אין
שפעט-האַרבסט 1917. ער איז מיר און נערוועזש.

די רעוואָלוציע וואַקלט זיך. זי אַנטוויקלט זיך נישט
אַזוי, ווי ער וויל. מען קען נישט מאַכן אַ רעוואָלוציע בלויז
אין סעטשוואַן, ווען די איבעריקע פראָווינצן שווייגן.

ווידער באַזייט זיך די האַניק-זיסע שרכנטע אין אַנדזער
הויז. זי שמועסט שטיל און לאַנג מיט זער שטיפמאַמען און
גייט אויך אַמאָל אַרײַן אין טאַטנס צימער.

מיר געפֿעלט דער שרכנטע קומען. איך פארשטיי נישט
אינגאַנצן גוט, וואָס זי וויל, גאָר כ'האַב אַן איינדרוק, ווי מען
וואַלט אין צווייטן צימער געגרייט פאַר מיר אַ באַזונדערש
אומדערוואַרט, אַ באַזונדערש דערפרייענדיק געשאַנק.

די שרכנטע זיצט נישט לאַנג ביים טאַטן. זי קומט אַרויס.
דער האַניק פון אַר שמיכל איז פאַרשוונדן. מיט שטאַרק
פאַרויסלעטע באַקן רופט זיך צו די שטיפמאַמע און זאָגט:

די שרכנטע האָט געבעטן ביים טאַטן אַ דערלויבניש אויך
זײַן חתינה מיט צאַי-אין. וויסטו, וואָס דער טאַטע האָט גע-
ענטשערט? ער האָט געזאָגט: הגם איך מיש זיך חייניק אין
די שטוב-זאַכן און ווייס נישט גענוי, צי די חתינה איז נייטיק
און מעגלעך, דאָך בין איך פערזענלעך געגן דעם. איך קען
צו גוט דעם מיידלס-פאַטער. ער איז אַ באַאַמטער, וואָס האָט
די ערגסטע פעלערן: ער געמט כאַפּאַר, האָט לײַב חניפּה, און
איז אַ געפיללאָזער און גרויזאַמער עגאָיסט. לױט מיין דערפאַ-

רונג, זענען די קינדער גערעטן אין די טאטעס. אזא שידוך
קען פארדארבן דעם כאראקטער פון א רעהאלוציאנערס זון.
בעסער וואָלט מײך דער טאטע מיט הינדערט שטארקע קלעפ
פון דער באַמבוס-חירע געהען די האַנט צעזעצט אויף פּיצלעך:
בעסער וואָלט ער מײך דערשטאָסן, הי די הונ, וואָס איז דע-
מאָלט אַרויסגעשפּרונגען אויסן טיש — איידער צו רעדן אַועל-
כע רײד העגן דער צאַרטער, שוואַכער און העפלעכער צאַי-אין.
מיר איז געווען, ווי דער טאטע וואָלט מײך מיט זײן
שחער צעשניטן אויף צוויי העלפטן.

די שטיממאמע זעט מײן גידערגעשלאָגן פנים, מײנע צי-
טערנדיקע פינגער, און די צײן, וואָס בײסן די לײפן. זי זאָגט:
— שי-כואַ, גײ אַרײן צום טאטן, גײ אַרײן און זאָג
אים, אז דו טראַכסט אַנדערש-העגן דעם.

איך מאַך אײן טריט און בלייב שטײן. גײן צום טאטן? ...
יקן דרייטט אין זײנע אומבאַרעמהאַרציקע אויגן און זאָגן.
אז איך טראַכט אַנדערש? פאָדערן פון אים די צאַי-אין פאַר
מיר? מײן ווילן אַקענשטעלן דעם טאטנס?

דאָס בין איך נישט אימשטאַנד. דער טאטע איז פאַר
מיר מער ווערט הי אַלע פלות אויף דער גאַרער וועלט,
מעווי די שול, מער הי דער אַנדענק פון דער מוטער. איך
בין אויף אַלץ גרייט, נאָר נישט קעגן טאטן אַרויסצוטראַעטן.

כײַ צו צום טענצטער און באַמי זיך אין מײן פאַר-
צווייפלונג אויסצוזיכן אַ פאַרענטפערונג פאַרן טאטנס האַנדלונג.
ער האָט דערפאַרונג, ער פאַרשטייט בעסער פאַר מיר,
וואָס מען דאַרף טון. פון האַנען ווייט איך צי איך האָב לײב
צאַי-אין אָדער נישט? אמשר רעד איך מיר עס אײן און מיר
זענען פלוז פריינד? איר טאטע איז ווירקלעך אַ פאַסקודנער
מענטש. פינצטער און בײז זאָג איך:

— נו גוט, זאָל זײן ווי דער טאטע ווײל.
דעם טאטנס אַפּזאָג טרעפט מײך שחערער ווי אַ קראַנ-
קײט, פון דעם טאָג אָן הייב איך אָן צו פאַרגעסן דעם וועג
צו די טשענס.

צאי-אין קומט יעדן טאָג. זי איז שטענדיק רירענדיק.
זינגענדיק, אַרבעטזאָם און לויסטיק, מיט אירע שיינע אויגן אין
אייגענדיגע שטייכעלע.

איך דערצייל איר נישט, וואָס ס'איז פאַרגעקומען. זאָל
נאָר די שדכנסע נישט דערציילן. זאָל זיך נאָר נישט צעניין
די פליאַסקע איבער די גאַסן פון סיאָן-שי.
די שדכנסע שווייגט.

דעם טאַטגס אָפּזאָג באַטייט פאַר איר אַ דורכפאַר אין
פאַך. פאַרוואָס זאָל זי עמעצן דערציילן זענען אירן אַ דורכ-
פאַר. דאָס וועט נאָר קאַליע מאַכן דעם גוטן נאָמען פון איר
פירמע.

מיט צאי-אינס שטים באַהעפט זיך אין אונדזער הויז
נאָך איין מיידלשע שטים. דאָס איז די שטים פון מיין שוועס-
טערל קוען. קוען איז שוין אויסגעחאַקסן. זי איז צאי-אינס
חברטע. זי לויפט אין שול אַריין און ברענגט די שטיפּמאַ-
מען פּבר אירע שריפטלעכע ארבעטן אַהיים „אייער“. זי איז
שוין אַלט ניין יאָר.

צאי-אין שפּילט אויף דעם באַמבוס-פלייט און קוקט מיר
אין די אויגן. קיין שום פאַרזאַכט דערוועקט זיך נישט ביי איר.

24. מי שפּט אונרוז ?

נאָכן באַקאַנטן סקאַגראַל מיטן צעברעכן די טעלערס, איז
דעם קוכערס זעלבסטהערשאַפט געוואָרן געבראַכן: צוויי פאַר-
שטייער פון די גימנאַזיסטן פלעגן קאַנטראַלירן די קיך.
אין ערשטן יאָר האָבן זיי גוט געארבעט און נישט דער-
לויבט דעם קוכער צו געבן פאַרלעגערטן רייז אָדער קלענערע
פאַרציעס. דעם קוכער איז דאָס נישט געמעלן געוואָרן. ער
פלעגט פאַר די קאַנטראַלערן אָפּלייגן די בעסטע פאַרציעס. מיט
דער צייט זענען די טאַשן און די באַקן פון די קאַנטראַלערן
געוואָרן גרעצער, דאָס עסן אָבער - ערגער.

די חברים האָבן באַמערקט, אַז דאָס עסן ווערט מיט יעדן טאָג ערגער. זיי האָבן זיך אָבער נישט געכאַפּט, אַז דאָ זענען שולדיק די קאָנטראָלערן. איך האָב דאָס גלייך באַמערקט און האָב פּראָטעסטירט. איך האָב פיינט דאָס נעמען לאַפּווקע, הינטער וועלכער עס באַהאלטן זיך שטענדיק פּחדנות און פאַרעטע-רישע נעמיינקייט.

אָבער די קאָנטראָלערן האָבן געהאַט זייערע אָנהענגער, מיט וועלכע זיי פּלעגן טיילן די לאַפּווקע.

איך שווייג נישט. איך אָרגאַניזיר אַ בונט און באַלד ווערט די גאַנצע שול צעטיילט אין צוויי פיינדלעכע לאַגערן. מיר האָבן אַ מערהייט, אָבער ס'איז נישט גרינג די קאָנטראָלערן צו באַ-זייטיקן, ווייל מיר האָבן נישט קיין באַזווייזן.

איינמאָל ברענגט מיר איינער פון אונדזער לאַגער עט-לעכע צעטלען, וועלכע דער קוכער האָט אָנגעוואָרן, איילנדיק זיך צו אַן אויסלויפּנדיקן קעסל. דאָס זענען רעכענונגען פון די טאָג-אויסגאַבן און צווישן די אויסגאַבן איז דאָ איינע אַזאַ: אַזויפיל און אַזויפיל טונזער געבאָרגט די קאָנטראָלערן.

איך אָרגאַניזיר גלייך אַ פאַרזאַמלונג פון אונדזערע אָנהענג-גער, שפּיאָנען פון קעגנערישן לאַגער פרווון זיך אַריינצובאַקומען, אָבער אונדזערע היטערס לאָזן זיי נישט אַריין.

מיר באַשליסן צו גיין צום דירעקטאָר. זאָל ער די זאַך אויספאַרשן. אויב ס'וועט זיך אַרויסווייזן, אַז די שילער האָבן ווירקלעך גענומען לאַפּווקע, מוזן זיי פון דער שול באַזייטיקט ווערן.

דער דירעקטאָר דרייט די צעטלען אין האַנט און הערט אייס אונדזער אַנקלאַגע. ער וויל אויסמירן אַ סקאַנדאַל מיטן קוכער, אָבער די געשיכטע האָט אָנגענומען אַזאַ ווענדונג, אַז ער קען מער נישט האַלטן פאַרן קוכער און די קאָנטראָלערן. דער דירעקטאָר רופּט צו זיך די קאָנטראָלערן. אונדזער דעלעגאַציע טרעט נישט אָפּ. מיר זען, ווי זיי דרייען כיטרע מיט די אויגן—אין אַלע זייטן. איך האַלט זיי דעם צעטעל פאַר

- וואָס איז דאָס פאַר אַ באַרגן?
די יינגלעך פילן זיך שלעכט, זיי שטעקן די הענט אין
די טאַשן, פאַריכטן די רעקלעך און זאָגן נישט קיין וואָרט.
מיר הייסן זיך פאַרשטעלן דעם קוכערס איינאָיפביכער,
און די צוויי יינגלעך ווערן געהאַלטן אונטער באַזאָכונג. אין
די ביכער איז אַרײַגעשריבן צוויי מאָל אַזוי פיל רײז, ווי די
גאַנצע גימנאַזיע קען אויפּעסן.

מיר פרעגן דעם קוכער, אין וועלכער קראָם ער האָט גע-
קויפט דעם רײז. ער ענטפּערט:

- ביים ראָג אויפן מאַרק.

נאָך דעם לויפן מיר צו די קאַנטראָלערן און שטעלן זיי
די לעצטע אַנטשיידנדיקע פּראָגע:

- וווּ האָט דער קוכער געקויפט דעם רײז?

אַ סעקונדע קוקן זיי איינער אויפן צווייטן און דאַן שיסט
איינער אַרויס:

- אין דער קראָם ביים ברעג.

דער דירעקטאָר הייסט דעם סעקרעטאַר גלייך אויסשרייבן
באַזײטיקונג צײַגענישן פאַר די בײַדע שילער. ער האַלט דער-
ביי אַ פּאַנגע אין לאַנגזײליקע רעדע וועגן דעם נוצן פון ער-
לעכקייט, עפנטלעכן צוטרוי אין דעם אָנזען פון דער שול.

די צוויי לאַגערן אין דער שול בלייבן אָפּער ווייטער
עקזיסטירן. כּמעט אַלע טעלערלעקער פון די קאַנטראָלערנס
אָנהענגער זענען שפּעטער געוואָרן מיטגלידער פון צײַן-בױ-דאַנס
פאַרטיי, געוואָרן קאַנצעלאַריע-שרײַבער און אויסמאַנערס פון
אַפּיוס-שטראָפּן.

אונזער גרופּע דערגעגן איז כּמעט אינגאַנצן נאָכן ענ-
דיקן די שול אַוועק אין פּעקינער אוניווערזיטעט און קיין אויס-
לאַנד און האָט געקעמפט אויף דער זײַט פון די קאַנטאַנער
(קוואַמינטאַנג) אין 1927.

נישט ווייט פון דער שול ליגט אַ פאַרק מיט קליינע
טייכלעך, בריקן, טרעפּ, היילן, קאַנאַלן, בלומען-בייטן, בענק

און חוגדרפולע פעלון. דעם גובערנאטאָרס פעטער האָט זייער ליב דעם פארק און שפּאַצירט דאָ אָפּט מיט זיינע צהיי אַכצנ-יאָריקע פּוסטע און חוצפהדיקע זין.

איך האָב אַ פּריינד. ער האָט זייער ליב דעם אמת און איז אַזוי אַרעם, אַז זיין כאַלאַטל איז לויטער צויטן. ער איז אַ זון פון אַ דאָרפֿישן לערער און הייסט כאַ.

איינמאָל יאָגן מיר זיך מיט כאַן איבערן פּאַרק. איך בין שוין אַריבער די בריק און רי זיך אויס אין אַ הייל, ער איז אָפּגעשטאַנען. גראָד גייען דאָרט די צוויי פּוסטע יונגען שפּאַ-צירן. זייערע בלויע כאַלאַטן זענען אויסגעהאַפּטן מיט זיידענע בלומען און מוסטערן. די גלאַנציקע היטעלעך באַצירט מיט רובינען אויסן שטערן. איבער די זיידענע פּאַנטאָנל פּאַלן אַראָפּ גרוי-בלויע זיידענע הויזן. זייערע זאַקן זענען בלענדנדיק-חייסע, ווי דער יאַנואַר-שניי אויף די הויכע בערג. אויף די סינגער בליצן און לייכטן רינגעלעך.

אין די הענט טראָגן זיי לאַנגע פייקעס. דער אויבערשטער טייל איז געמאַכט פון זילבער און דער מויל-שטיק פון העלפּאַנט-ביין. די האָר זענען אויסגעשמירט מיט ברילאַנטינע. גלאַנצן און זענען גלאַטיק פּאַרקעמט. די פּראַנטלעך האָבן זיך אָנגע-פּודערט די נעז, און אָנגעשמינקט די באַקן. אָבער מען זעט דורכן פּודער און דער שמינקע אַדורך ביי זיינעם זיינע זומער-שפּרענקעלעך, ווי ס'האַלטן פליגן אויף אים אַרומגעקראַכן. ביים צווייטן-גלאַנציקע קרעצעלעך מיט געבלעכע קעפּעלעך. ווי די צהיי לייט דערזעען כאַן לויטן מיט זיינע פּלאַ-טערנדיקע טראַנכעס. טיילען זיי אויף אים מיט די פייקעס און היצלען זיך:

- האָס פאַר אַ שמוציקער הונט לויפט דאָס דאָרט ?
- כאַ איז אַן אויפריכטיקער יונג. ער בלייבט שטיין. גייט צו צו די פּראַנטלעך. קוקט זיך קלוימערשס אַרום און פרעגט:
- וועמען מיינט איר ?
- אייך. — ענטפערן ביידע פּראַנטלעך נאָך אַ קורצן

כאָ איז אַביסל צעטומלט און הייסט נישט וואָס צו טון.
ער פאַרדעקט די צויטן פון זיין כאַלאַט מיט די הענט, קומט
צו מיר אין דער הייל און דערציילט מיר די געשיכטע.

איך הער אים אויס. די פראַנטלעך פאַכן הויך און חיצ-
לען זיך איבער די לעכער פון כאַס כאַלאַט. איך לויף מיט
דעם אַרעמען כאַן צוריק אין שול אַרײַן. אין קאַרידאָר האַלטן
מיר אָפּ אַ מאַטוואַקע. איך שריי:

— צוויי אויסגעפּוזטע פראַנטלעך שפּאַצירן אַרום אין
גאַרטן און באַליידיקן אונדזערן אַ חבר צוליב זיין אַרעמקייט.
זיי רופן אים אָן הונט. פאַמיר אַהין גיין. זיי פּוזן זיך פאַר
כאָן אַנטשולדיקן.

מיינע חברים זענען אויסגעבראַכט און פאַזן זיך לויפן.
מיר רינגלען אַרום די זיידענע יונגעלייט. די פראַנטלעך בלייבן
שטיין איבערראַשטע.

— מיט וועלכן רעכט באַליידיקט איר אונדזערן אַ חבר?
— נו, נו! — מיטן שפּיץ פון מויל-שטיק פרוּוון זיי
צוריקצושטופן די אַנגרייפּנדיקע מחנה.

— איר האָט אים אַנגערופן הונט...

— מיר קענען אים רופן טשערפּאַכע, אויב הונט גע-
פּעלט אייך נישט.

טשערפּאַכע איז אין כינע איינע פון די גרעסטע באַ-
ליידיקונגען.

פון וואָרט צו וואָרט הערן זיי חוצפהדיקער. איינער פון
זיי ציט אויס די פייקע און קלאַפט מיט איר אַ שילער איבער
דער האַנט, וואָגנדיק:

— אַזעק, יונגאַטש, שטער נישט אונדזער שפּאַציר!

איין חבר כאַפט אָן די פייקע. אונדזער רינג אַרום זיי
ווערט אַלץ געדיכטער. איין פראַנטל גיט מיטן פּלנבוין אַ
שטויס עמעצן אין דער זייט. אַ זאַמטיקער פאַטש פאַלט אַראָפּ
אויף דעם פנים מיט די קרעצעלעך. אַ וואַלד מיט הענט צע-

סאָכעט זיך איבער זיי. די סייקע רייסט אַראָפּ דאָס באַפּוּצטע היטעלע פון קאָפּ און לאָזט רינען אַ שטראַמעלע בלוט איבער די אָנגעשמירטע האָר.

מיר שרייען: „שלאַגט זיי!“ „אנטלויפן!“ „האַלט צו דעם אַרבל, דו פאַרירסט אים!“ „זעט, דאָס זענען אמתע שמוציקע הינט!“

צומאָרגנס פאַרנאָמלט דער דירעקטאָר די שילער אויפן הויף. דער דאָזיגער האָט באַטוילן אַרויסצוגעבן די שולדיקע. כּאָ און איך טרעטן אַרויס און זאָגן:

— מיר האָבן זיך מיט זיי געשלאָגן, מיר זענען פאַר אַ-טוואַרטלעך!

אַ פּאָליציאַנט פירט אונדז אַריבער דעם טייך צום גע-יכט. דער געריכט-ואָל האָט נאָר דריי ווענט, הי אַ בינע. דער ריכטער זיצט אויף אַ זייער הויכן שטול, מען זעט נאָר אַרויס דעם קאָפּ און די אַקסלען. ער טראָגט אַ שוואַרצע מאַגנאָ פון אטלאַס און אויף דעם אַ גרויען כאַלאַט. פון זיינע ביידע זייטן זיצן צוויי דינער מיט לאַנגע באַמבוס-שטעקנס אין די הענט. אויפן טיש שטייט אַ בלייערן שיסעלע מיט דיקער פאַרב צום שטעמפל. און דערנעבן אַ ריזיקער שטעמפל די גרייס פון אַ גלאָז. אַלץ חאָט ליגט אַרום ריכטער, איז ריזיק גרויס. נאָר דער אונטערשריפט-שטעמפל איז זייער קליין.

דער ריכטער פאַרענדיקט די פאַרהאַנדלונג קעגן אַן אַרעם געקליידטן מאַן. דער מאַן רעדט מיט שרעק אין קרימט זיך. די פּאָליציאַנטן געבן אים הילטן עטלעכע טויטע הינער. וואָר-שיינלעך האָט מען אים געכאַפט ביי אַ גנבה.

דער ריכטער ציט אויס די האַנט צו אַ שטענדער, אויף וועלכן ס'שטייט אַ לאַקירטער קאַסען. ער נעמט אַרויס אַ חייסע באַמבוס-חירע מיט אַ רויטן קאָפּ און גיט זי איבער אַ וועכטער. הי דער גנב דערזעט די חירע, הייבט ער אָן שרייען און שרייט שוין אַזוי דעם גאַנצן העג ביןן אויפן הויף אַרויס. אַ חייסע ליניע מיט אַ רויטן קאָפּ באַטייט: שמיץ.

ס'קומט די ריי אויף אונדז.

דער ריכטער פילט זיך אומבאקוועט. מיר זענען דאך
סאָרט גימנאזיסטן. אין פינף יאָר אַרום וועלן מיר אפשר אַליין
זיין ריכטער. און מיר האָבן אויך אָנגעזעענע טאַטעס. ער וויל
זיין מילד. ער זאָגט אונדז אָן, אז ער וויל נישט סאַרציען די
פאַרהאַנדלונגען.

ער הייבט אָן פרעגן:

— נאָמען? עלטער? פון וועלכן דאָרף? ווען אין דער
שול אָנגעקומען?

מיר שוויגן. דער ריכטער קוקט אונדז אָן. מיר ענטפערן:
— צו וואָס פרעגט איר? איר הייסט דאך אַלץ אַליין.
דער ריכטער מאַכט זיך נישט הערנדיק. אין ווידער
שטעלט ער די מאָנאָטאָנע פראַגעס:

נאָמען? עלטער? ווי געבוירן? ווען אין דער שול אָן-
געקומען?

מיר שוויגן. די דינערס מיט די באַמפוס-שטעקנס שמייכ-
לען. דער ריכטער פילט זיך געטראָפן: די יינגלעך חווקן פון
איהם. מיט אַ דונערדיקער שטיי פון אַ העכער וועזן, וואָס באַ-
שליסט דעם גורל פון דער ערד, זון און שטערנס, זאָגט ער
דראָענדיק:

— באַרעכנט אייך. דער ענין איז אַ שווערער. מײן
פליכט איז, אייך צו פרעגן און אייערע — צו ענטפערן.
מיר ענטפערן:

— הער ריכטער! זאָגט נישט, אז אונדזער ענין איז אַ
שווערער. מיר ווייסן גאַנץ גענוי, ווער ס'איז דאָ דער שולדי-
קער, און איר האָט זיך שוין געחיס אייער מיינונג וועגן דעם.
דער ריכטער גייט איבער צום ענין:

— אַלואָ, איר האָט צעקאַליעטשעט די צוויי ווילגעבוי-
רענע יונגעלייט?

— ערשטנס, נישט ווילגעבוירענע, און צווייטנס, נישט
צעקאַליעטשעט — ענטפערן מיר.

— אָבער זיי זענען דאָך נאָך איצטער קראַנק און ליגן | 165

אין די בעטן! — זאָנט דער ריכטער. — דאָס האָט דאָך איר
מיט אייערע הענט געטון!

— ס'איז דאָך נישט מעגלעך, אז מיר צוויי זאָלן אזוי צע-
שלאָגן די צוויי געזונטע יונגעלייט! ענטפערן מיר.

— נו, יא, איר לייקנט אַלזאָ נישט, אז אַ געשלעג
איז געווען?

— איך געשלעג האָבן מיר זיך באַטייליקט, דאָס ליי-
קענען מיר נישט. אָבער אַלע האָבן זיך געשלאָגן.

— איר ווילט, הייסט עס, דערמיט זאָגן, אז נישט איר
אליין האָט זיך געשלאָגן, נאָר אויך די צוויי רויק שפּאַצירנ-
דיקע יונגעלייט?

— נאַטירלעך!

— אָבער פאַרחאַס זענט איר אַרויס גאַנץ און זיי האָבן
וונדן אויף די קעפּ?
מיר שחייגן.

דער ריכטער פאַרמישפט כאַן און מיך צו צען דאָס
שטראָף. איך באַצאָל אליין. כאַס שטראָף הערט אויסגעזאַמלט
צווישן די שול-חברים.

24. די תנאים

דער טאַטע איז חייט אויף ריזעס און קאַמפּן. איך
האָב נישט קיין באַציונגען מיט מינע אייגענע. ערגעץ-וווּ אין
אונדזער הויז, אָן פאַרבינדונג מיט מיר, וועקסט אויף מיין
שועסטערל.

די שטיפּמאַמע לאָזט אַראָפּ די אויגן, ווען זי טרעפט
מיך, ווי זי וואָלט געווען די שולדיקע. זי פילט זיך מיטשול-
דיק מיטן טאַטן, וואָס האָט מיר פאַרבאַטן חתונה צו האָבן
מיט צאי-אין. גלייכצייטיק זענען אַלע אירע געדאַנקען פאַר-

נומען נאָר מיט איינס: חי מעגלעך בעסער און גיכער מיך
חתונה צו מאַכן.

אַרום מיר ווערן כסדר געפֿייערט די תנאים פון מייע
פוסצן-יאָריקע שול-חברים. אייניקע פון זיי, די פון רייכערע
פאמיליעס, וואָרען אַזעק די לאַנגווייליקע געאַמעטריע, געאַ-
בראַפיע, ענגלישע שפראַך און די אלטע פאָעזיע, און פאָרן
אַזעק מיט זייערע יונגע פרויען צו פאַרנעמען זיך מיט דער
באַלעבאַטעשקייט אין זייערע גיטער, אָדער אַנצוקומען אין אַ
קאַנצעלאַריע פון עפעס אַ פעטערל.

יעדע אַזעלכע תנאים גיט מיין שטיפמאַמען אַ שטאַך
אין האַרצן: זי פילט זיך באַליידיקט און פאַרשפּאַט, זי וויינט
בייאַכט און לויפט בייטאַג אַרום צו די קרובים, קלאַנט אויף
איר אַרעמקייט און איר גורל, און באַמיט זיך מיט אַלע כוחות
צו העלפן דער שדכנטע, וועלכע קומט צו אונז פון צייט צו
צייט, זי קומט צוגאַסט, די שדכנטע, און צו דערוויסן זיך,
זי מען קען שוין רעדן וועגן אַ שידוך מיט איינער פון די
סיאַנשיער מיידלעך אָדער פון דער אומגעגנט.

די שטיפמאַמע ענטפערט מיט טרערן אין די אויגן:

— מיר זענען אַרעם. מיר זענען גרייט חתונה צו מאַכן
שיכנאַן מיט יעדן מיידל, וואָס וועט איינגיין אים צו נעמען.
דאַרפט איר נישט אונדז פּרעגן, נאָר די עלטערן פון מיידל,
זי זיי ווילן זיך פאַרבינדן מיט אונדזער האַלב-פאַראַרעכטער
פאמיליע, וועלכע פאַרמאַגט נישט צומאָל, חי איר זעט אַליין,
גענוג געלט צו קענען דריי מאָל אין טאַג אָפּעסן.

איך פיל דעם דאָזיקן שטילן חתונה-שמועס הינטער מיין
רוקן. איך באַמערק, ווי די שדכנטע שעפטשעט עפעס אויף
דער גיך איר מאַן, ווען זיי טרעפן מיך אויף אַ יומטוב אין
סיאַן-שי. פון די שפּאַסן און אַנצוהערענישן פון מייע-פריינד,
מיט וועלכע איך טרעף זיך אויף די אַוונטן, וווּ מיר פּייערן
אַ חתונה פון אַ שול-חבר, שטויס איך זיך אָן, אַז עפעס איז
נישט אין אַרדענונג.

ווי געוויינטלעך, נייען אַריבער די טעג פון ניי-יאָר.

אזוי גיך חי קארטן, וואָס ווערן צעטיילט פון א פלינקן שפילער.

איך באַמי זיך צו זיין וואָס ווייניקער אין שטוב. אַ מענגע קרובים שמייען אַרום אין אונדזער הויז. איך פאַרטראַג מער נישט זייערע שטשירענדיקע פנימער. די זעלבע הענט, וועלכע האָבן מיר אין די טעג פון נויט נישט געוואָלט העלפן, קלאַפן מיר איצטער פריינדלעך איבער די פלייצעס. איך פאַרנייג זיך און שוויג, זיי שפּאַסן:

— אַן אמתער דערוואַקסענער, ער האַלט זיך שיער נישט ווי אַ פרעמיער-מיניסטער.

— ניין, ווי דער עלטסטער אין שטאָם.

— אָבער וואָס איז דאָס פאַר אַן עלטסטער, וואָס האָט נאָך נישט קיין ווייב?

ווער האָט זיי געגעבן דאָס רעכט פון מיר צו לאַכן? זאָלן זיי פלוידערן מיט דער שטיפמאַמען, זאָלן זיי אָן אויפֿ-הער טרינקען סיי און דערציילן, וואָס זייערע קינדער פעלט און ווי טייער מען וועט הייער מאַנדאַרינעס פאַרקויפן! איך גיי צו מיין חבר שפילן שאַך, לייצענען געדיכטן און שמועסן וועגן אונזערזיטעטן און פראַנקרייך.

צו מיטאָג קום איך אַהיים. איך בין פאַרוונדערט: פיי-נע און שאַרפע ריחות פון ספעציעל גוטע מאכלים שלאָגן מיר אין נאָז, אַזעלכע וואָס מען עסט בני אונדז קיינמאָל נישט. וואָס איז עס היינט פאַר אַ יומטוב? אויסער די קרובים פון אינדערפרי, קומען נאָך שכנים און געזעצט פון די אַרומי-קע דערפער.

פאַרוואָס קוקן זיי אַלע אויף מיין וואָס האָב איך דאָ צו טון? עס איז דאָך נישט מיין געזעצט מיט און איך האָב דאָך נישט געענדיקט די גימנאַזיע. מיך וונדערט, וואָס די געסט פאַגריסן מיך פייערלעך און די קרובים מאַכן נישט מער קיין קאטאַוועסן, נאָר שמייכלעך באַדייטונגסל.

כ׳גיי גיך אַריין אין זאַל. די קרובים זעצן זיך נישט

צום טיש. זיי קוקן אין איין ווינקל. אין דעם ווינקל שטייט
א באזונדערער טיש. אין פלוג דאכט זיך מיר, און עס ליגט
אויף אים א בארג מיט ברענענדיקע קוילן, אזוי רויט איז ער.
די קרובים קוקן צמאל אין דעם ווינקל און צמאל אויף מיר.
איך מוז דאך דערגיין, האָס ס'איז געשען!
מיט פעסטע טריט גיי איך צו צו דעם טיש.

העפטן אין רויטן גלאַנציקן איינפונד, ביכער איינגעהילט
אין רויטע זייד-בענדער, טוש-שטעקעלעך שטעקן מיט זייערע
שפיצלעך אַרויס פון רויט-לאַקירטע שאַכטעלעך, רויט צמא-
לירטע פענדזעלס און רויטע אייער.

איצט איז מיר קלאַר. די געשאַגקן זענען צוגעגרייט
פאַר מיר. מען האָט באַשטימט אָן מיין וויסן. מען האָט מיך
פאַרקנאַסט.

די דאָזיקע רויטע קעגנשטאַנדן זענען אַן ענטפער פון
די עלטערן פון עפעס אַן אומבאַקאַנטער מיידל אויף די גע-
שאַנקן. וועלכע מיין שטימפאַמע האָט נאָך פריער צוגעשיקט
דער פּלה.

ווען האָט זי דאָס באַוויון צוצוגרייטן די אַלע נייטיקע
זיידענע קליידער, שטאַפן, קלעפיקע זיסקייטן אין די זעקעלעך
און די צוויי ראָזגעפאַרבעטע גענדו אינעם באַמבוס-קאַרב אַלס
צייכן פון מאַן-און-ווייב-געטריישאַפט (ווייל לינגט די כינעזישע
באַגריפן איז אויף דער ערד, אין וואַסער און אין דער לופט
נישטאָ קיין געטרייער פאַר-פאַלק היי די גענדו). — ווען האָט
זי באַחיון דאָס אַלץ צוצוגרייטן?

די רויטע פאַרב פון די געשאַנקן פאַרדרייט מיר דעם
קאַפּ. איך פיל, היי דער צאָרן שטייגט מיר אין די אויגן. נאָך
איין היילע און איך צעשריי זיך. און כ'נעם די אַלע זאַכן
און וואַרף זיי דער אַרעמער און פון דערפאַלג שטראַלנדיקער
שטימפאַמען אין קאַפּ אַריין! אַבער נישט אומזיסט האָבן אַלע —
דער פעטער, די באַבע, די לערער און די מאַמע — מיך פון
קינדחייט אָן געלערנט די זיבן געפאַסן פון אַנשטענדיקייט.
דער מאַמעס לעצטע ווערסער זענען געווען:

— שלאָג זיך גישם אַרום, שי-כּוּאַ!
אויסערלעך האַלט איך מיך רויק. אָבער יעדע סעקונדע
קען איך פּלאַצן הי אַ סוואַרצער יאַפּאַנישער האַנטגראַפּאַט.
די מומעס לאַכן שטיל, איינע זאָגט הינטער מיין רוקן:
— זעסטו, שי-כּוּאַ, דו ביסט שוין אַ דערהאַקסענער און
דו גלייבסט אַ פּלה.

דאָס האַלט איך שוין נישט אויס. איך הענד זיך צו די
קרובים, פּאַרבייס די ציין און אַזוי, דורך די ציין-קראַטעס,
שפּרינגען ווי חילדע חיות די פּאַלידיקנדיקע ווערטער:
— מיר דאַכט זיך, אַז די שטיפּמאַמע דאַרף גיכער די
פּלה ווי איך.

די שטיפּמאַמע שטייט צווישן די קרובים. איך זע, ווי
זי רייסט איבער איר שמועס, דערהערנדיק מיין געשריי. זי
סאַרבייסט די ליפּן און לאָזט אַראָפּ די אויגן, זי איז אויפגעפּ-
ראַכט, אָבער פּאַרלירט נישט איר רויקייט.

זי האָט נישט קיין חרטה, זי איז די זיגערין. איך בין
נישט דער איינציקער פּופּציאַריקער זינגל אין כינע, וואָס
שרייט פּון צאָרן אין טאָג פּון זיינע תּנאַים...

מען גרייט צום טיש. פּון די פּאַרצעלייענע שיסלען
הייבט זיך אַ דאַמף. אויטאָמאַטיש פּאַרנעס איך אן אָרט און
פּיל, ווי די גאַנצע פּראַכט אויפּן טיש איז מיר דערווידער,
פּונקט אַזוי, ווי דער פּאַרשימלעכער רייז אַמאָל אין דער שול.

זיצן צוזאַמען מיט די דאָזיקע מענטשן, וועלכע האָבן
מיך אָקאַרשט מיט זייערע רויטע געשאנקן געשמיסן הערן,
ווי זיי קייען און דערציילן זיך ווי צו צווישן איין פּיס און
דעם אַנדערן; צו דערלאַנגען זיי שיסלען; קוקן זיי אין די
אומסאַרשעמטע אויגן אַריין און נאָך צושטייכלען דערפּיי —
— איך—ווי—נישט! — איך—נעם—נישט—קיין—אַנטייל

איך שפּרינג אונטער פּון מיין אָרט און לויף אַרויס
פּון הויז צו דער גרויסער איבעראַשונג פּון אַלע געסט, וואָס
ווערן אַנטשטומט איבער מיין אומהצפּלעכקייט.

מיט צאָרנדיקע טריט צייל איך די שטיינער פון די גאָסן.
אַך, ווען עמעצער באַליידיקט מיך דאָ אויך דער גאָס, און
איך קען אים שלאָגן, שלאָגן לאַנג, ביז בלוט. ביז צו
שרייען!

הי האָבען דאָס די אַלע מומעס און זי, די שטיפמאמע,
די פרעמדע פרוי, וועלכע דער טאטע האָט פון טשענדו מיט.
געבראַכט מיט זיך, דערוועגט מיי גורל צו באַשטימען. איך בין
שוין גענוג דערוואַקסן, צו קענען אַליין איבער מיר אַנטשיידן!
ווען דער טאטע פאַרווערט מיר חתונה צו האָבן, איז עס
זיין זאך, אָבער ווען די שטיפמאמע פאַרשנירט מיך ערגעץ
הינטער מייין רוקן מיט דער שטריק פון לעכערלעכקייט...

ווער איז די פּלה? מיט וואָס פאַרע מיירל וויל מען מיך
חתונה מאַכן? טאָמער איז זי אַ העסלעכע? קען נישט לייענען
אין שרייבן? איז נאַריש? איז אַ שלומפּער?

איך ווייס נישט, ווי זי הייסט, פון וועלכן דאָרף זי
שטאַמט. כ'בין אנטלאָפן פון עסן און גאַרנישט געפרעגט
וועגן דעם.

איך זיך ביי אַ שול-חברה. ער קוקט זיך רויק צו, ווי
איך שפּרייט אַן אויפגערעגטער איבערן צימער, און ער שטעלט
פּאַמעלעך אויס די שאַך-פיגורן.

— מען האָט מיך פאַרקנסט! — שטויס איך אַרויס די
שרעקלעכע ווערטער.

— איך ווייס, דיין פּלה הייסט גואן.

— גואן? איך האָב אַזאָ נאָמען גאָך נישט געהערט.
אָבער וואָס פּאַכט עס מיר אויס? גואן, וואן, מואן, סואן
אָדער נאָך אַנדערש!

— באַרויך זיך. ועץ זיך און לאָמיר שפּילן אַ פאַרטיע שאַך.
אָבער איך קען גאָך נישט איינויצן. איך מוז אַרומ-
שפּרייזן. צוויי געדאַנקען צעזעצן מיי געהירן: דער פּרשטער
געדאַנק איז: איך וויל נישט קיין ווייב. דער צווייטער געדאַנק:

ס'איז אַ רחמנות אויף דער שטיפמאמען. זי מיינט, אַז זי האָט
געטון אַ היכטיקע און נוצלעכע זאך. זי האָט מיך נאָר פון

ליבע העגן פארקנסט. זי האט נישט קיין אייגענע קינדער,
פארנעמט זי זיך מיט מיר.

אָבער אין די דאָזיקע מיטליידיקע געדאַנקען, רייסט זיך
אַרײַן דער ערשטער ווי מיט אַ הויכער בילעריי: כּוּחַל נישט
קיין ווייב!

— הער, — זאָג איך צו מיין חבר — איך וועל פּאַרס
נישט חתונה האָבן!

— אַך, אומזין, — ענטפערט רויק דער חבר. כּיבּין זיכער, דו
וועסט יאָ חתונה-האַבן. תּנאָים קען כּען נישט צערייסן. און
הען דו וועסט זיך קעגנשטעלן, וועסטו נאָר באַליידיקן די
פּאַמיליע. דער גואַנס עלטערן וועלן פּאַרפירן אַ פּראָצעס קעגן
דער שדכנטע. די שדכנטע העט אַרױפּוואַרפן די אַנקלאַגע
אויף זיין שטיפּמאַמען. און דאָס הייסט: געלט אויף געלט אַרויס-
שלעפּן! און איר העט נאָך מעגן זיין צופרידן, ווען ס'וועט
אויסגיין בלויו צו געלט! די ריכטער קענען די שטיפּמאַמע
פּאַרשפּאַרן אין נעמענגעניש ביזן פּראָצעס, מורא האָבנדיק, זי
זאָג נישט אַנטלױפּן... הער אויף, שי-כּוּאַ, אַרױפּצווייסן, און
לאַכיר שפּילן אַ פּאַרטיע שאַך. דער שאַך-קיניג קען זיך נאָך
שעמען, וואָס מען רעגט זיך אויף צוליב אזא אומבאַדייטנדיקער
און אומפּאַרמיידלעכער געשיכטע!

נאָך גי-יאָר פּאַר איך צוריק אין דער שול...

וועהן זאָל איך פּאַרן נאָכן ענדיקן די גימנאַזיע?
קיין ענגלאַנד חיל איך נישט — די דאָרטיקע מענטשן
זענען צו שטאַלק און זיי ציען מיך נישט.

קיין יאַפּאַן? די יאַפּאַנער באַגייען זיך שענדלעך מי

כינע.

אַמעריקע? אין אַמעריקע לאָזט מען אַרײַן נאָר די שילעך
פון די אַמעריקאַנער שול, און הויפטזאַכלעך קריסטן.

פּראַנקרייך איז דאָס לאַנד פון רעוואָלוציע. אַ רעפּובליק.

טאָפּל און לאַקשן, ווי אַ טרענער בײַ אונדז אין סײַאָן-
שׂן פאַר זײַן קלאַגעריקן פאַרדינסט.

ווי לאַנג די מלחמה האָט געדויערט, האָט מען נאָך גע-
דאַרפט די הענט פון די כינעזישע סטודענטן. אָבער נאָכן קריג
זענען די זעלנער געקומען צוריק אַהיים און די פראַנצויזישע
האַפּן-אַרבעטער צוריק אין די האַפּנס.

נידער מיט דער ביליקער כינעזישער אַרבעט-קראַפּט!
מען האָט די סטודענטן אָפּגעזאָגט פון דער אַרבעט. קײַן
פראַנקרייך האָט מען זיי געבראַכט אומזיסט, אָבער אַ בילעט
צוריק קאָסט הונדערטער דאָלאַרן.

מען האָט געקענט זען די סטודענטן-קוליס בעטלען אויף
די ראַגעס. אויף די גאַסן פון מאַרסעל און ליאָן פלעגן זיי
פאַלן פון הונגער.

אויך מײַן לוטטיקער חבר איז געשטאַרבן אין פראַנקרייך.
אין זײַן מאַגן האָט דער דאָקטער געפונען נאָר אַ שטיק נישט-
פאַרדייטן קאַרטאָפּל. ער פלעגט עסן בלויז רויע קאַרטאָפּל.
דער טאָגן האָט מער די קאַרטאָפּל נישט אויפגענומען און
אַרײַנגעלאָזן דעם טויט.

אָבער דאָס אַלץ איז געשען שפּעטער, פיל שפּעטער.

26. די חתונה

די חתונה איז באַשטימט אויף האַרבסט.
שפּעט און פאַמעלעך גייט אויף די זון אין דעם דאָזיקן
האַרבסטיקן טאָג.

דאָס הויז הייבט זיך אָן טרייסלען, ווי אַ הונט, וואָס
כאַפט זיך אויף פון שלאָף. אין פרימאַרגנדיקער האַלב-טונקלקייט
רעדן די מענטשן מיט פאַרשלאָפענע שטימעס.

איך הער קלאַפּנדיקע, ברומענדיקע, טעמפע קלאַנגען
פאַרן טויער. איך גיי אַרויס אויף דער גאַס. אַכט טרענער פון
דער כוואַי-טשאַאַ-כאַנג, דער „ליכטיקער טרענער-געזעלשאַפּט“

אזוי הייסט די געזעלשאַפט וואָס אָרדנט איין חתונות, שטעלן פאַרזיכטיק אָנידער דאָס חתונה-ביידל, וואָס איז אינגאַנצן באַ-דעקט מיט זייד-בלומען, צווישן וועלכע ס'געפינען זיך שטאַרק שמעקנדיקע, נאָך אין מאָרגן-טוי צוגעמאַכטע בלומען.

אָרום דעם ביידל שטייען צוואַנציק מענטשן מיט גראַבע פויקן און לאַנגע טרומייטן. דאָס איז דער אָרקעסטער. זיי זענען אַ גאַנצע נאַכט געפאָרן פון טעיאָן אַהער מיט אַ שיפל און ווארטן איצט אויף די אונטערפירער, בדי מיט זיי צו לאָזן זיך וויי-טער אין דער פּלהס דאָרף אַרײַן.

דער עלטערער פעטער שטייט אויך דאָ ביים טויער. ער באַטראַכט דאָס ביידל מיט אַ צופרידענעם בליק: „זעכציק דאָ-יאָן האָט עס געקאָסט“.

ער גלעט מיט אַ ווייכער האַנט די אַראַפּהענגענדיקע בוי-קעטן, הייבט אונטער דעם פּאָדערשטן געשטריקטן פּאַרהאַנג און דאָס איינפאַכע טוך הינטער אים און באַטראַכט דאָס וויי-כע אויסבעטעכץ אינעווייניק, וואָס איז באַשלאָגן מיט רויטן זייד. דער פעטער פּאַלט אַרײַן אין אַ פייערלעכער שטימונג:

— אַך, שי-כּוואַ, אין גאַנץ כינע איז נישטאָ אַזעלכע חתונה-ביידלעך ווי אין סעטשואַן. אין אַנדערע פּראָווינצן באַ-נונגט מען זיך מיט טויטע זייד-בלומען, און נאָר ביי אונדז, ווי ס'וואַקסן ווילד מיליאָנען אַזעלכע בלומען, אזוי אז מען שעמט זיך זיי צו פאַרקויפן, קען מען דאָס טוך באַפּיצן מיט די שמעקנדיקע בלומען.

עס קומט די שדכנטע מיט איר מאַן. זיי זענען די ערשטע געכט, וועלכע די טרומייטערערס נעמען אויף מיט אַ באַגריסונג-מאַרש.

די שדכנטע איז יומטובדיק אָנגעטון. דאָס זינדנס פון איר קלייד גלאַנצט, פּאַלדעווצט זיך און שורשעט. לויט דער לעצ-טער מאָדע טראַגט זי אין איר פּריזור אויפן נאַקן אַ פּרעכטי-קע זייד-בלום. גאַלדענע אַרעם-זענדער קלימפּערן ביי די ראַנדן פון אירע ברייטע אַרבל און די שטיינער אין די רינגען לייכטן פּריילעך, ווי אירע אויגן.

זי האָט גוט פאַרדינט ביי מיין חתונה. די שטיפּמאַמע
האָט איר שוין נעגעבן אַ מתנה, וואָס זי האָט געקויפט פאַר
40 דאָיאָן ביים יוועליר.

אַז די שדכנטע איז געקומען, קען דער צוג רירן. די
כוויקאַנטן פאַרוואַרפן די פויקן אויפן רוקן. די קוליס הייבן
אונטער די שטאַנגען פון בידל אויף די אַקסלען און די שדכנטע
זעט זיך אין אַ צווייטן, איינפאַכערן בידל אַרײַן.

דורך די ענגע געסלעך וויגט זיך דאָס בידל אויף דין
אַקסלען פון די טרעגערס צום האַפן אַראָפּ. די פּלה וווינט 40
לי (20 קמ) פון דאַנען. אַהין פאַרט מען מיט אַ שיפל, אָבער
צוריק וועט מען גיין צופּוס. אין אַ זעקס - אַכט שעה אַרום קען
מען זיי דאָ דערוואַרטן.

אַרום אַכט אַזייגער עסן מיר פּרישטיק. איך זיך ביים
טיש מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאַפּ, די הענט אויף די קני. מיר
עסן גיך, פּמעט נישט רעדנדיק. מען הערט נאָר, ווי די קואַי-
טסי קלאַפן און די רענדער פון די פאַרצעליינע טעלערס.
דער פּעטער זאָגט:

— עס, כּוואַ, עס. שטאַרק זיך. ס'דערוואַרט דיך אַ שווע-
רער טאָג.

מיר דרייט זיך דער קאַפּ, כ'קען זיך קוים איינהאַלטן נישט
צו טאַכן עפעס אַ ווידערוויליקע מינע. מיך עקלט אַלץ. דאָס
עסן, דער דאַמף, וואָס הייבט זיך פון די טעצלעך טיי, דער
געמורמל פון די אַרדנערס און דער געמוהמל פון דער שטיפּ-
מאַמען.

מיט מי טראָגן מיינע אַקסלען דעם גרויען יומטוב-ראַק
און די מאַ-גואַ, עפעס ווי זיי וואַלטן געווען נישט פון זיידנס,
נאָר פון בלעך.

נאָכן פּרישטיק זאַמלען זיך די געסט.
די געסט קומען צום טויער. דער טרומייטערער באַגריסט
זיי מיט זײַן שפּיל און גיט וועגן זיי צו וויסן די אַרדנערס.
ערנסט, אַנגעטון אין יומט-ב-קליידער, טרעטן די קרובים אריבער
די שוועל. אַ מאַן מיט אַ רויטן שלייף עפנט די טיר.

וואָס אַמאָל ווערן קירצער די אַשטאַנדן צווישן די גרופן
געסט. כמעט אָן איבעררייס שאלן שוין די טרומייטערס. ווען
איין בלאָזער האָט מער קיין פּח נישט, פאַרטרעט אים אָן
אַנדערער, וועלכער האָט דערווייל באַוווּן אַנצונעמען אַ ביסל לופט
אין די לונגען. -

די געסט שפּאַנען אַהער ווי אויף אַ דעמאָנסטראַציע, אָדער
צו וואָלן, אָדער צו אָן אינטערעסאַנטער עקווקוציע.
דער טאַטע ליגט אין זאַל אויף אַ בעט הינטער אַ זיי-
דענעם פּאַרהאַנג, ער האָט אַ גרויסן געשוויר אויפן פּוס. די
געסט גייען צו און שאַקלען מיטן קאַפּ: דאַ-אַ-סי. דאַ-אַ-סי
הייסט: מזל-טוב. דער טאַטע שפּאַרט זיך אָן אויפן עלנבוין
פאַרויכטיק, מורא האַבנדיק אַנצורירן דעם באַנדאַזשירטן קראַנקן
פּוס, און ענטפּערט:
-- אַנטשולדיקט מיר, וואָס איך קען איך נישט באַגריסן
שטיינדיקערהייט.

נאָך דעם גייען צו די געסט צום עלטערן פעטער, זאָגן
צו אים די זעלבע ווערטער און פאַרנייגן אויך אַזוי דעם קאַפּ.
דאָן - צום יונגערן פעטער, צו דער שטיפּמאַמען, צו די מומעס.
נאָכן ענדיקן די באַגריסונגען גייען די געסט אַרום אי-
בערן הויז. דאָס גאַנצע הויז איז פאַרוואַנדלט אין אַ קלוב.
אין אַלע צימערן ליגן ביכער אויף די טישן, שטייט טיי,
קלאַפּן די מאַהיאַנג-ביינער און קאַרטן. קרובים און באַקאַנטע,
וואָס האָבן זיך שוין יאָרנלאַנג נישט געזען, זען זיך דאָ ווי-
דער און דערציילן זיך נייעסן.

אין יעדן צימער שטייען איין אָדער צוויי אָרדנער. די
געסט גייען צו זיי צו און אינפּאַרמירן זיך שטיל:
- ווער איז דער אומבאַקאַנטער מאַן דאָרט, נעבן דער

טיר?

- קען מען זען דאָס צימער פון פאַר-פּאַלק?
דאָס גאַנצע הויז, אַלע צימערן און הויפּן, זענען ביון
לעצטן ווינקל פול מיט אַ געדיכטער מענטשן-מאַסע און שור-
שענדיקע זינדענע כאַלאַטן און מיט גלאַנציקע פרויען-פּריזונן.

דאָס הויז קען שוין מער קיין געסט נישט אויפנעמען.
די נייע געסט קומען צו אונדז נאָר פֿדי צו באַגריסן דעם
טאָטן און גייען אין די שכנישע הויזער אַריבער. אַלע הויזער
אַרום אונדזער הויז ווערן אַ זאַמלפּונקט פֿאַר די געסט.
יעדער איינער וואָס קומט און זאָגט „דאָאַ-סי“ אין
ברענגט אַ מתנה, קען אונדז באַגריסן און זיך זעצן צום טיש.
די געשאַנקן וואָקסן אויס אין גאַנצע בערג אין פֿאַרנעמען
אַלע סאָדערשטע צימערן.

מען ברענגט געלט, קערב מיט אויבס און דער עיקר
שטיקער רויטע זינדנס און רויטע דאַן-סיאַאַ, געשטרעפטע
זינדנסטיקער מיט באַגריסונג-אויפֿשריפטן. דער ווערט פֿון די
געשאַנקן איז גרעסער פֿון דעם, וואָס עס קאָסט דאָס עסן פֿון
נאָסט. די געשאַנקן זענען אַ מין באַצאַלונג פֿאַרן עסן.
די קוליס, וואָס האָבן נישט קיין געלט, שענקען זייער
אַרבעט. זיי האָבן נעכטן געשלעפט די פעקלעך, טישן און שענק
אויפֿגעשטעלט. היינט זענען זיי אָנגעטון יומטובֿדיק און הימ-
לען צווישן די געסט.

ס'הייזט זיך אַרויס, אַז אפילו די שכנים קענען נישט
אויפֿנעמען אַלע געסט. צוויי שטראָמען באַזעצן זיך אָן איי-
בערייס ביי אונדזערע טויערן: איינער פֿון די אַרײַנקומענדיקע,
און איינער פֿון די אַרויסגייענדיקע. די אַרדנער פֿירן די אַרויס-
גייענדיקע צו די עסנזאַלן, העלכע מיר האָבן איינגעאַרדנט
אין די הויפֿן און אין די גרויסע זאַלן פֿון סיאַן-שיער סעמפֿלען.
איך שטופֿ זיך צווישן די געסט, באַמי זיך צו פֿאַרקריכן
אין אַ ווייטן ווינקל, פֿדי נישט צו דאַרפֿן ענטפֿערן אויף די
באַגריסונגען און צו שכונסן מיט די קרובים...

ס'איז צוויי אַ זייער נאָך מיטאַג.

1600 מענטשן זענען שוין ביי אונדז פֿאַרזאַמלט. ס'לויפֿן

אַריין די יינגלעך פֿון גאָס און שרייען:

— לאי.לא! זי קומט! זי קומט!

פֿיר טרומיען צעשאַלן זיך.

די אַרדנער לויפֿן צום טויער. זיי שטעלן זיך אויס

מאכן א שמאלן דורכגאנג אין דער געדיכטער מענגע פון די
נייגער קע געסט צו דער טיר פון הויפטזאל.

מען פירט מיך אריין אין זאל. עס פאסט נישט, אז דער
חתן זאל אין דעם פייערלעכן מאמענט שטיין אויפן הויף.

אין שאלן פון די טרומייטן מיסט זיך אריין דאס קנאלן
פון די אַנקומענדיקע פויקן און די לוסטיקע מעלאַדיע פון די
מוזיקאַנטן, וואָס באַגלייטן דעם פּלה-צוג.

אין ציג דערקענט מען די איינפאַכע שאַקלדיקע בייד-
לעך פון דער שוכנטע און דער פּלהס קרובים. פון אַלע
ביידלעך, אויסער דער פּלהס, זעצט מען אַרויס הירדיקע. דיקע
פרויען, צעשחיצטע פון לאַנגן זיצן אין די דעמפיקע ביידלעך;
זיי טראָגן גלאַנציקע זיידענע היזן און וואַקלן זיך שווער אויף
זייערע קלייניקע פאַרקעחע-פיסלעך.

דער אַרקעסטער שטעלט זיך אויס אין דורכגאַנג, דורכן
דורכגאַנג טראָגן אַכט קוליס, וואַקלענדיק זיך פון דער יאַסט
און צופרידן וואָס דער העג ענדיקט זיך שוין, פאַרזיכטיק
און פאַמעלעך דאָס ביידל, אין העלכן עס זיצט די פּלה. אַ
דעמפיקער גערודן פון שחייס און פאַרוועקטע בלומען טראָגט
זיך פון זיי. איך קען גאַרנישט זען, איך בין האַלב דער-
שטיקט פון דער דעמפיקער לופט. איך מאַך צוויי טריט צום
חופּה-ביידל, דער אַרקעסטער צעהילכט זיך, די פייקלער פייק-
לען, אַז די פויקן פּלאַצן שיער נישט, איבער דעם אַרקעסטער
רייס; אויף אַן אַ שיער ראַקעטעס.

צוויי אַרדנערינס הייבן אויף דאָס ערשטע פאַרהענגל,
שאַרן אָפּ דאָס צווייטע און העלפּן אַ מענטשן אַרויסקריכן פון
דעם באַפּוצטן ביידל.

אין ליאַרעם פון אַרקעסטער, באַהיינט זיך פאַר מיר אַ
געשטאַלט אין אַ רויטן זיידענעם קליידל ביז צו די קני, איינ-
געהילט אין אַ געדיכטן רויטן טוך, אין רויטע זאַקן, אין
רויטע שייך.

די רויטע געשטאַלט איז מיין ווייב.

זי שטעלט זיך נעבן מיר אויסן טעפּיך, מיטן פנים גע-
179

ווענדט צום מנבא. מיר פארנייגן זיך דריי מאָל ביזן פּאָס
סאַר די לאַקירטע טאַוילען מיט די גאַלדענע נעמען פון די
זיידעס, דאָן דריי מאָל סאַר די קרובים און צום סוף דריי
מאָל איינער פאַרן אַנדערן.

די אַרדנערינס נעמען די פרוי אין רויטן און פירן זי
אַפּ אין אַ ספּעציעל צוגעגרייטן צימער. דאָרט טוט מען איר
אַן אַ רויט זיירן קלייד. מען וואַשט איר אָפּ דאָס פאַר-
שוויצטע פנים, מען פודערט איר אָן דעם שטערן, די נאָז און
דעם קין, שמינקט די באַקן און שלייסן און ציט איבער מיט
שוואַרצער פאַרב די ברעמען און היעס.

אין דער זעלבער צייט בעט מען אַריין אין זאָל דעם
עלטסטן פון אונדזער שטאַם, דעם זיידנס אַלטן גרויען פרודער.
איך שטיי נאָך אַלץ אויף מיין אָרט. דאָס ערגסטע דאָרף
ערשט קומען.

מיין פרוי קומט אַריין און גייט צו צו מיר. איצט הייבט
זיך אָן די צערעמאָניע פון פאַרנייגונגען.

מיר פאַרנייגן זיך פאַרן אַלטיטשקן, דערנאָך פאַר אן
אַלטער פרוי, דאָן פאַר אַלע אַלטע לייט פון די אַרומיקע דער-
פער, לויט זייער עלטער.

זיי ענטפערן אונדז מיט פאַרנייגונגען און גיבן אונדז
געשאַנקן: איינער אַ רונג, דער אַנדערער אויערינגלעך, חידער
אַן אַנדערער — אַרעמבענדער.

איך האַלט זיך קוים איין, נישט אַ געשריי צוטון. אַזוי
פייניקן מיך די אַלע פאַרנייגונגען: די איין און אַכציקסטע,
צוויי און אַכציקסטע, הונדערט צוואַנציקסטע, הונדערט פער-
ציקסטע. אָן אייזערנע שטאַבע וואַלט זיך שוין לאַנג אינגע-
בראַכן, זען מען זאָל זי אַזויפיל מאָל בייגן. הינטער מיין
רוקן שטייט מיין עלטערער פעטער. ער גיט מיר צו מוט:

— ס'איז שוין באַלד געענדיקט... האַלט אויס, וואָס
מיינסטו? אין אונדזערע צייטן האָט מען זיך נישט נאָר פאַרנייגט,
גאָר געמוט אנדערקניען און ביז צו דער ערד זיך בוקן.

איך ווייס עס. יעדעס כינעזיש ייגל ווייסט דאָס. דער-

פאר דערקען זיך אויך א סאך פארליבנע חתונה צו האָבן. מען
מוז זיין א גוטער ספּאַרטמאַן צו קענען אויסהאַלטן אַזאַ מעסט.
ווי אַ כינעזישע חתונה.

די ריי עלטסטע קרובים איז געענדיקט. ביי יעדער פּאַר-
נייגונג שלאָגט סײַר דאָס בלוט אין קאָפּ אַרײַן. מײַן פּרוי איז
אויסהאַלטעוודיקער. זי בייגט זיך הי אַ שטיק גומע און דאָס
פּוּנס בלייבט דורכאַנאַנד רוּיק.

נאָך די עלטסטע קרובים קומען די יינגערע. איצטער
בלייב איך און מײַן פּרוי שטיין אַלס די עלטערע און די
קליינע שוועסטער-קינדער פון צווייטן. דריטן און פּערטן גליד
גייען צו און פּאַרנייגן זיך פּאַר אונדו.

בעת די פּאַרנייגונגען ווערט נישט גערעדט. די עלטערן
פּאַרבאָטן זייערע קינדער אין אַזעלכע טעג צו רעדן. קינדער
זענען אַ נישט-דיסציפּלינירטע חברה. זיי קענען נאָך אַמאָל
אַרויסרעדן אַן אומגליקלעך האָרט, ווי „טרומע“ אָדער „טויט“.
און אויף אַ חתונה, אָדער ניי-יאָר און אין געבורטסטעג טאָר מען
קיין שלעכטע ווערטער נישט אַרויסרעדן, אַזויסן קען נאָך אַן
אומגליק געשען.

איך און מײַן פּרוי שענקען די יונגעלייט מתנות. מיר
גיבן זיי גאַרנישט, מיר זאָגן זיי נאָר צו. זיי וועלן באַקומען
זייערע מתנות שפּעטער נאָך דער צערעמאָניע.

די פּאַרנייגונגען האָבן זיך געענדיקט. די פּרוי גייט אין
איר צימער. דאָרטן ויצט זי און רעדט נישט מיט קיינעם. די
געסט שטופן זיך צו דער סיר און באַטראַכטן זי ווי אַ פּויגל
אין אַ מענאַזשעריע און היצלען זיך :

— זי האָט גראָבע פּיס.

— זי האָט רויטע באַקן.

— איך דערקען אין אירע אַויגן, אַז זי האָט זיך ליב

צו קרייגן.

אַבער זי ויצט רוּיק און באַליידיקט זיך נישט. אַזוי

וויצלט מען זיך אין כינע איבער אַלע חתן-פּלהס.

מען טרעט צו צום עסן. טישן אין די צימערן. טישן
אין די הויסן, טישן אין די טעמפלען. אויף די טישן שמעלט
מען שיסלען אויף שיסלען מיט עסן. דער דאמף, וואס הייבט
זיך פון די הונדערטער שיסלען, צענייט זיך אין דער קלאָרער
האַרבסטיקער לופט פון סיאן-שי.

מײן פרוי זיצט ביים טיש אזוי, ווי זי איז געזעסן אין
איר צימער, מיט די הענט אויף די קני, און פאַרזוכט נישט
פון עסן. אזוי פירט זיך ביי אונדז.

נעבן איר שטייען צוויי דינעריןס, וועלכע זי האָט מיט-
גענומען פון דער היים; זיי שמעלן פאַר איר אַנידער די פולע
טעלערס און טראָגן זיי אַוועק נישט אָנגערירטע; זיי גלייכן
אויס די פאַלדן פון איר קלייד, מאַכן צורעכט איר פּריוור, אַז
די האָר זאָלן ליגן גוט ציוניטגעפרעסט.

דאָס גאַנצע הויז קייט, קלאַפט מיט די שטעקלעך אין
פאַרצעליי, שלינגט די וופּ פון די לעפל און שמאַקלעט.

איך גיי אַרום פון טיש צו טיש, און הינטער יעדן טראָגט
אַ דינערין אַ טאַץ מיט אַכט בעכערס וויין. די אַכט מאַן, וואָס
זיצן אַרום יעדן קאָדראָטן טיש, נעמען די בעכער טרינקען,
הינטשן מיר גליק און באַזייזן מיר לאַכנדיק דעם טרוקענעם
דעק פון בעכער. איך פאַרנייג זיך, איך גיי אַרום און פאַרנייג
זיך.

דאָס עסן פאַרציט זיך. די זון גייט שוין אונטער. איך
בין צעבראַכן, גרין און שרעקלעך אָנגעשטרענגט. איך קען קוים
רירן מיט אַ פּוס.

די זון פאַרשהינדט הינטער די בערג, ווען דאָס עסן
ענדיקט זיך און די געסט רוקן פונאַנדער די שטולן און הייבן
אַן אויפצושטיין פון די טישן, פאַרנייגן זיך דאַנקענדיק, גרעפּצן
און שלעפּן אַרויס די רעשטלעך עסן פון די פאַרדאַרבענע
צײן.

די געסט און די הייטערע קרובים צעגלייען זיך. פיל פון
זיי פאַרן נאָך אין זעלבן אָונט אַהיים אין די נאַענטע דער-

סער. ס'בלייבן נאָר די נענטערע קרובים פון צווייטן און דריטן
גליו, די לערער און די קינדער.

צײַם אָונטברויט איז מיר שוין גרינגער. עס זענען דאָ
נאָר צען טישן, דאָס הייסט, נאָר אַכציק מענטשן. איצטער איז
מײן רײ צו זיצן ביים טיש, און מײן פרוי גײט אַרום מיט די
טאַצן און פאַרניגונגען פון טיש צו טיש.

אויפגעהייטערט פון טרינקען, מאַכן זיך די געסט לוסטיק
איבער יעדן טריט אירן. די יינגערע ווייזן מיט די פינגער
אויף די עלטערע און פרעגן זי:

— ווער איז דאָס? נו, זאָג, ווי ער הייסט!

די יונגע פרוי קען נישט די נעמען, זי פאַרטוישט זי
און שאַלנדיקע געלעכטערס פון די געסט מאַכן ציטערן די
טישן.

דאָס קלינגען פון די לאַמפן-בלעזלעך און קליאַשן און
דאָס געלע נאַפּט-ליכט איבער די טישן דערציילן, אַז די נאַכט
איז שוין דאָ.

איך הער, ווי דער עפּטערער פעטער האָט שוין אויס-
געהערט צו דעקלאַמירן געדיכטן פון די פאַרצייטישע דיכטער
און הייבט אָן צו זידלען די רעוואָלוציאָנערן, וואָס האָבן פאַ-
ראַטן דעם קייסער. איינציקוויי שטייט מען אויף, אומחאַרפנדיק
דעם שטול און מען גייט אַרויס. אָנהאַלטנדיק זיך אין דער
וואַנט. עמעצער פאַרציט מיט אַ דינער און אומריינער שטייט
א פרויען-אַריע פון אַ טעאַטער-שטיק.

איך שטיי אויף פון מײן אַרט. דער קראַנקער טאַטע איז
שוין אַזעק אין זײן צימער. דער יינגערער פעטער איז פון
מידקייט איינגעשלאָפן אויף זײן שטול.

איך האָב קיין אַפעטיט נישט. איך קוק אויף דער יויך,
אויף דעם פאַרצעליי פון מײן טעלער, און די יויך הייבט אָן
צו באַזעגן זיך און פאַרוואַנדלען אין חיות מיט מענטשלעכע פנימער,
ביימער און סטאַדעס שאָף.

מיך טרייכלט פון פיבער. הייסע כוואַליעס שווייס טרעטן
אַרויס אויף מײן פנים.

אונטערהאלטנדיק זיך קעגנזייטיק שטייען שיפורלעכע אויף
פון די טישן די מומעס און די פעטערס. איבערן גאנצן צי-
מער כראָפּען אַרום די טישן שיפורע געכט.
איך גיי אַרײַן אין מיין צימער. איך פיל זיך שלעכט.
איך טו זיך גיך אויס און קריך אַרונטער אונטער דער קאַלדרע.
איך מוז זיך דערוואַרעמען. פון פיבער קלאַפּט מיר אַ צאַן אין
אַ צאַן.

וואָס פאַר אַ הונדערלעכע זאָך ס'איז די שטילקייט. ווי
שוידערלעך מיר זענען מיינע אויערן פון דעם אַרומשאַרן מיט
די שיק פון די הונדערטער געסט, פון דעם שורשען פון די
זיידענע קליידער, פון די אַנצאַליקע ווינטשענישן, דעם קנאַקן
פון סײַער און דעם פרעגלעניש אויף די פאַנען אין דער קיך.
פאַמעלעך שלאָף איך אײַן. מאַרגן מוז איך פרי אויפשטיין.
איך מוז מיט מיין פרוי פאַרן צוגאַסט צו אירע עלטערן אין
דעם ווייטן דאָרף.

UKARNIA "RENOMA"
Z SZWARCBERG
SZAWA, KARMIENICKA 17.
12 11-43-78